

EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

**Egy asztalnál –
szeretetközösségben**

Tartalom

- Németh Zoltán: Kezed, Uram ▶ 3
Hafenscher Károly: Magyarországi evangélikus úrvacsorai életünk – Rendhagyó teológiai alapvetés ▶ 5

BIBLIAÓRA

- Blázy Árpád: Gyökereink – az úrvacsora/eukharisztia –
Bibliaórai sorozat ▶ 25
Pethő Judit: Ami két úrvacsoravétel között történik velünk –
Bibliaórai sorozat a Hegyi beszéd alapján ▶ 50
Isó Zoltán: Hitvallástól hitvallásig – avagy büszke makacsság vagy
elkötelezett hitvallás? ▶ 88
Harmati Béla László: Toronytól az oltárig – templomunk és tárgyai –
Bibliaórai sorozat ▶ 104
Czöndör István: Közösségben Istennel, önmagunkkal, egymással
és a világgal. Házaspárok, jegyesek és párkapcsolatban lévők
bibliaórai ▶ 123
Galambos Ádám: Múlt és jelen szolgálói –
Évfordulók 2021-ben ▶ 140

ADVENTI ÉS BÖJTI SOROZAT

- Hulej Enikő: Asztalközösség – Adventi sorozat ▶ 207
Hulej Enikő: Asztalközösség – böjti sorozat ▶ 220

Tartalom (folytatás)

GYERMEK / IFJÚSÁG

Molnár Lilla: „Nem a félelem lelkét kaptuk” – Ötalkalmas Szélrózsa-tematika ▶ 243

Csorbáné Farkas Zsófia:

Csendesnapok, ifjúsági alkalmak ▶ 263

Gyermek-istentisztelet ▶ 324

A feltámadás útja – nagyheti elmélkedéshez ▶ 354

Az ember életútja – Csendséta ▶ 367

Adventi és karácsonyi műsorok ▶ 376

Passió (színdarabok) ▶ 423

Tanévnyitó csendesnap tanárok számára – A tékozló fiú
(Lk 15,11–32) ▶ 449

Kárnyáczi Eszter: Vándorok a Bibliában – Gyermek- és/vagy ifitábor ▶ 459

SPECIÁLIS ALKALMAK

Kovács Viktor: Gyógyító örömhír ▶ 469

Kezed, Uram

NÉMETH ZOLTÁN

Öt évtizeddel a hátam mögött néha elgondolkodom azon, Uram, hogy mi mindent sorolhatnék fel eddigi életem tanulságaiként.

Az egyik – talán a legfontosabb –, hogy bármennyire is fontosak a történések és a körülmények, a lényeg mégis az, hogy kapcsolatban maradjak veled. Bármilyen történések is. Minden körülmények között.

Nem egyszerű ez. A magvető példázatából az a mondatrész jut eszembe, amiben arról beszéltél a tövisek közé esett magok elhalása kapcsán, hogy megfojtja őket a „megélhetés gondja vagy a gazdagság csábítása”.

Ha a történések és a körülmények kedvezőek számomra, akkor azért, ha kedvezőtlenek, akkor pedig azért nem fordulok feléd. A gondtalanság könnyelművé, felszínessé tesz, a gondok pedig szorongóvá, aggodalmaskodóvá.

Néha irigylem azokat, akik a történések és a körülmények változásai mögött téged sejtenek. Akik úgy gondolják, hiszik, hogy te vagy az, aki váratlanul csavarsz egyet a történeten, átrendezed a színpadot. Irigylem őket, mert így talán könnyebb elfogadni a hirtelen változásokat. Amikor a tegnapi rutin nem alkalmazható holnap, de hogy mit csináljak helyette, arról ma még fogalmam sincs. És ilyenkor bele lehet kapaszkodni abba, hogy ha én nem is tudom, de te igen, hogy mi és miért történik. Arra gondolni, hogy neked terved van ezzel.

Szerintem neked nincs terved ezzel, Uram. Te nem tervezel, hanem egyszerűen szeretsz. Szeretsz minket. Bármilyen történések is. Minden körülmények között. Ahogy jó esetben mi sem azon munkálkodunk, hogy gyermekeink életében megvalósuljanak velük kapcsolatos elképzelé-

seink, hanem azon, hogy bárhog is alakul a sorsuk, számíthassanak ránk, ott legyünk, elérhetőek legyünk számukra. Amíg lehet.

A lelkészekre, gyülekezeti munkatársakra, hitoktatókra, közösségek tagjaira gondolok, Uram, akik ezt a munkaprogramot a kezükbe veszik. Mi történik addig? Milyenek lesznek akkor a körülmények? Egyenesen groteszk érzés most az úrvacsorát, az asztalközösséget középpontba helyező összeállításhoz előszót írni. Ebből most még nem látszik semmi. Amit most látok, az számomra egészen megrendítő. Azt látom, hogy alig egy-két hét leforgása alatt lelkészek, munkatársak, hitoktatók, gyülekezeti tagok új, eddig szokatlan formáit, eszközeit, csatornáit keresik és találják meg az igehirdetésnek, a hitoktatásnak, a lelkigondozásnak, az egymásról való gondoskodásnak. Továbbra sem gondolom, hogy ennek az egésznek ez lenne az értelme, célja. Ahhoz túlságosan nagy ár lenne akár csak egyetlen ember élete is, nemhogy ezreké.

Én csak arra az egyre gondolok, abban hiszek, ezt látom most március végén is az egyházban magam körül, hogy bármi történik is őszig, akármilyenek is lesznek a körülmények, abban a „bármiben” és „akármilyenben” a szolgálatra indulók számára és mindannyiunk számára valamilyen módon megragadhatóan lesz ott a kezed. Ámen.

Magyarországi evangélikus úrvacsorai életünk

Rendhagyó teológiai alapvetés

HAFENSCHER KÁROLY

Címünkben mind a négy szó fontos. Úrvacsora: 2020–21-ben az úrvacsora évét tartjuk a Magyarországi Evangélikus Egyházban. Ez azt is jelenti, hogy gondolkodásunkban, egyéni és gyülekezeti életünkben középpontban áll Istennek ez a különleges ajándéka. Életünkről van szó, hiszen ez az ajándék nem valami fölösleges csecsebecse, ráadás, hab a tortán, hanem az életünk függ tőle. Úrvacsorai életünket a kereszténység nagy csapatában, de mégis a mi magunk közösségében, az evangélikusság csapatában gyakoroljuk, s ennek sajátos és nagyon markáns jellege van. Végül, de nem utolsósorban, komolyan véve a Teremtő szándékát, hogy „itt élünk, halnunk kell”: mindez Magyarországon zajlik. Hazánk és népünk történelme által színesített, gazdagított módon, a világ evangélikusságához igazodó, mégis saját liturgiánkkal. Magyarországi evangélikus úrvacsorai életünket vesszük hát górcső alá, hogy még tudatosabban, mélyebben történjen minden, amit az Úr rendelése szerint cselekszünk.

Mennyibe kerül?

Szokatlan kérdés? Az egyház „nonprofit cég”. Itt nem kereskedünk. A „mennyibe kerül” kérdésre természetesen ez a válasz: ingyen van! Ingyen kaptátok, ingyen adjátok, ingyen fogadhatjátok... Mégis, nem egyszerűen az egyház humorához tartozik az a történet, amikor a lelkész-

hez forduló új gyülekezeti tag megkérdezte: „Tessék mondani, mennyibe kerül az úrvacsora?” A lelkész nem értette a kérdést, s ennek megfelelő volt az arckifejezése. Erre emberünk így reagált: „Hát nem maga mondta az imént, hogy »vegyétek, egyétek«? Vennék én is...!”

Ma minden megvehető, minden beszerezhető.
Az úrvacsora is? Tényleg: van-e elegendő lehetőség, vagy hiánycikk? Van-e rá kereslet, vagy nincs túl sok érdeklődő? „Vegyétek, egyétek, ezt cselekedjétek...” – Jézus szavai a mindenkori tanítványoknak érvényesek. Így nekünk is szólnak.

Táplálékra szükségünk van. Erről ritkán feledkezünk meg, hiszen természetes módon hozzátartozik a mindennapi életünkhöz. Reggel, délben, este. Testünk igényli is. Nagyon beteg az ember, ha már enni sem kíván. Az egészséges ember kívánja, elkészíti, elfogyasztja az ételt. Ha nem kap eleget, rögtön jelzi is. Ideig-óráig lehet csitítani az éhségérzetet, de hosszabban nehezen viseli a szervezet az éheztetést. Jelez a szervezetünk, jelez az agyunk. Az ember természetes módon nyúl az étel után, és csillapítja éhségét. Vannak olyan élethelyzetek, életkorok vagy betegségek, amikor az agyunk elfelejt jelezni, s bár a szervezetnek szüksége lenne energiabevitelre, ez nem történik meg. Ez előbb-utóbb beláthatatlan következményekkel jár.

Isten teremtményei vagyunk. Az életet tőle kaptuk.
Szükségünk van az életet jelentő táplálékra, amelyet egyedül az élet Ura, az élet forrása adhat. Szükségünk van az élet kenyerére (Jn 6,48), az élet italára.

„*Nemcsak kenyérrel él az ember – olvassuk az igében – ,hanem minden igével, amely Isten szájából származik.*” (Mt 4,4) Isten a kiválasztott népének adta igéjét. A beszélő Isten szólt a teremtményeihez, és az ember rájött, hogy ez az ige létfontosságú. Amikor Isten közel jött, és emberre lett, akkor a világfordító eseményt János, az evangélista így foglalta össze: „*Az Ige testté lett.*” Látható, kézzel fogható, hús-vér emberré.

A testté lett Ige pedig önmagát adta táplálékul az övéinek. Ehhez pedig – János tanúsága szerint – az örök élet ígéretét fűzte: *„Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok a mannát ették a pusztában, mégis meghaltak. De ez az a kenyér, amely a mennyből szállt le, hogy aki eszik belőle, meg ne haljon. Én vagyok az az élő kenyér, amely a mennyből szállt le: ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké...”* (Jn 6,48–51)

Az úrvacsora ajándékában és gyakorlatában az élet kenyerét és italát kapjuk, így tehát nem csupán az egyháznak egy szép, kedves jelképes hagyományáról van szó, hanem létkérdésről.

Az evangélikus hit számára Istenre figyelve világossá vált, hogy a két táplálék egy és ugyanaz: a hallható és a látható (ehető, ízlelhető) Ige. Ugyanaz a Jézus Krisztus, akire szükségünk van. Nélküle a létünk mulandó, de benne van a kiteljesedő élet, az üdvösség.

Elgondolkodtató, hogy a római egyházat évszázadokon át a szentségi, azon belül az eukharisztikus kegyesség tartotta meg. Micsoda jelzés ez a benne rejlő életerőről! Ették az élet kenyerét, és éltette őket, pedig oly nagyon háttérbe szorult az ige. Evangélikus egyházunkban – különböző hatásra – az igehirdetéshez képest háttérbe szorult az úrvacsora, egyre ritkábban éltek vele. Lehetőségként is csupán évi három-négy alkalmat kínáltak, elsősorban nagy ünnepek alkalmából. A ritka úrvacsorai lehetőség le is szoktatta a gyülekezeti tagjaink egy részét arról, hogy az úrvacsorával rendszeresen éljenek. Az az egyháztörténeti tapasztalat, hogy nagyon megsínylette ezt a bőjtöt. Az ige hangzott, de keveset éltek az úrvacsorával. Ez az én testem – amely értetek adatik. S ezt az „értetek” szót, amelyet Luther külön is kiemel, az egyház sokszor – bizonyos korszakokban különösen is – nem vette elég komolyan. Az úrvacsora évének vagy egy ilyen emlékeztető jellege is. Figyelj rá, gondold végig újra, fedezd fel az érted megtörtént esemény kézzelfogható valóságát, és élj vele.

A látható-ízlelhető ige?

Az úrvacsora oltárhoz hívó liturgikus mondata így hangzik: „Jöjjetek, íme, minden kész. Ízleljétek és lássátok, hogy jó az Úr!” A római egyház évközi vasárnapon és kommuniós antifónaként egyaránt használja ugyanezt a mondatot. A liturgia szabadon kezeli a biblikus szövegeket. Ez sohasem az ígétől való elszakadást jelenti, hiszen a teljes Szentírás

értelmében használja, értelmezi és formálja a szövegeket. Így teszi ezt kétezer éve. A 34. zsolnárt a revideált új fordítású Biblia így fordítja: „Érezzétek és lássátok, hogy jó az Úr!” (Zsolt 34,9) Ezzel szemben a liturgiában megmaradt az »ízleljétek« forma. Ez szabadon fordított zsolnárszövegnek tűnik. Pedig több bibliafordítás is így jegyzi: így olvassuk a Károli-szövegben, a Káldi-féle katolikus fordításban, a Szent István Társulat Bibliájában s a legújabb, már 2020-ban megjelent Simon Tamás-féle zsolnárfordításban is.

Isten minden érzékszervünket használja a vele való kommunikációra. Látás, hallás, szaglás, tapintás, ízlelés. Mindezekre az istentiszteleten is szükségünk van. Ha belegondolunk, hogy az úrvacsorában valóságos evésről és ivásról van szó, akkor természetes, hogy az ízlelés ehhez hozzátartozik. Ízleljétek...!

Isten szeretetének megragadása így az ízlelésen keresztül is lehetséges. Az úrvacsora Krisztus szeretetlakomája – ezt a Jelenések könyvében megmutatózó perspektívája is hangsúlyozza: a bárány menyegzője (Jel 19,6–7). Az örök élet, az üdvösség a bárány menyegzőjén való részvételt is jelenti – ahogy ennek előképét tárja elénk Jézus a királyi menyegzőről (Mt 22,1kk) és a nagy lakomáról (Lk 14,16kk) szóló példázataiban. Az úrvacsora a látható és ízlelhető ige.

Olyan sokszor választják külön a hallható (hirdetett) és a látható (ízlelhető) igét. Elég nekünk az igét hallgatni – mondják némelyek, hiszen ez az egy szükséges dolog (Lk 10,42). Az indok néha az, hogy abban benne van minden, ami az élethez és az üdvösséghez szükséges, az úrvacsora már csak amolyan „ráadás”, de nem létkérdés. Mások arról beszélnek, hogy szó- és információáradatban élünk. A szavak értéküket veszítették, annyi van belőlük. Elég, ha a titokzatos eledelt magunkhoz vesszük, nincs szükség a szavakra. Éljük át a titokzatos közösséget, de ne papoljon senki, a szavakból elégünk van.

A teremtő, fenntartó és célba juttató ige mindkét formájára szükségünk van. S milyen nagyszerűen példázza ezt az a nagy titok, amelyet az egyház népe és a hit nagy tudósai (Augustinustól kezdve Lutheren át a mai teológusokig) ige tanítanak:

A kenyér és a bor nem varázsszóra és varázspálcával változik Krisztus testévé és vérévé, hanem az ige által válik szentséggé. A kenyér nem önmagában Jézus teste, a bor nem önmagában Krisztus vére, hanem az igével együtt. Szentség az, amikor az ige az anyaghoz társul. Reformátorunk olyan komolyan vette a kenyér és az ige, a bor és az ige összetartozását, hogy amikor elmondta a szerzési igéket, Jézus szavait, akkor azon nyomban kiosztotta. „*Ez az én testem*” – hangzott, és rögtön kiosztotta a kenyeret (ostyát). „*Ez az én vérem*” – hirdette a jézusi igét, és azon nyomban kiosztotta a bort.

De a kép a hallható és látható igéről fordítva is megállja a helyét. Az igéhez is hozzátartozik a szentség. Isten nem csak a fülünkön keresztül akar megszólítani, megérinteni. Ezért élték meg már a korai keresztények az istentiszteleten a hit teljességében a kétfókuszú liturgiát: az ige és a szentség egységét.

Ha pedig igében és szentségben Krisztus közeledik, akkor ezen közeledésmódok egyikét se utasítsuk vissza. Ne elégedjünk meg az értelmünk által megragadható hallható igével, hanem emeljük fel szívünket, és éljük át Krisztus jelenlétét az úrvacsorában.

Még az sem lehet kifogás, hogy jobban elő kell rá készülnünk. Valóban készülni kell. Minden találkozásra készülünk. Pont a legnagyobb valószínűségi találkozásra ne készülnénk? Két kifogás is megfogalmazódik: „Mi nem vagyunk annyira bűnösök, hogy gyakrabban kellene úrvacsoráznunk.” Bűn kérdésében nem látunk tisztán. Míg itt élünk a földi valóságban, mindig rászorulunk a bűnbocsánatra. A bűnbocsánat oltáriszentségére is – ahogyan Luther nevezi az úrvacsorát. A másik kifogás: „Mi nem vagyunk méltók rá, és nem mehetünk méltatlanul oda.” „*Aki méltatlanul eszi az Úr kenyerét, vagy issza az Úr poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen*” – ez a hivatkozás az Első korinthusi levélből. Ne feledkezzünk meg arról, hogy Luther irataiban az egyetlen helyes hozzáállást ebben fogalmazza meg: csak az méltó, aki méltatlannak tudja magát. Aki úgy érzi és éli meg: kegyelemre szorul. Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra... Így is énekelte velünk a wittenbergi reformátor: „...bizzál, ne kételkedj már: / Ő beteget, bűnöst hív és vár, / Terhe alatt roskadót / És bűnbánat könnyét hullatót.” (EÉ 303,4)

2020–21 legyen hát egy nagy felkínált lehetőség arra, hogy újra rátaláljunk hitünk, keresztény életünk és üdvösségünk egyik forrására.

Ennek belső motivációja lehet, ha a következőkben végiggondoljuk a legalapvetőbb kérdéseket, és szembesülünk korunk úrvacsorával kapcsolatos kihívásaival.

Hogyan menjünk az oltárhoz?

Méltatlanul? Ha tudom a helyem, hogy ki vagyok, s ezt nem csak úgy másokhoz viszonyítva gondolom végig, hanem Isten-viszonylatban, akkor együtt kérdezem a zsoltárossal: „...micsoda a halandó..., hogy törődsz vele, és az emberfia, hogy gondod van rá?”¹ „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj” – ismétli a liturgia a kapernaumi százados alázatos szavait. A megérkező és előttünk álló Úr előtt csak egyetlen helyes pozíciónk és mondanivalónk van: letérdelni, és azt mondani: Uram, irgalmazz! Ezt élte át az a Péter, aki Jézus jelenlétének hatásán megdöbbenve így fogalmazott: „Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok!” (Lk 5,8) Ha belegondolunk, akkor a fenti kérdésre – Méltatlanul? – azt a választ adjuk: Így nem mehetünk. Akkor inkább nem is megyünk. Mi tehát a megoldás, mi a következő lépés?

Nagytakarítás! Minden nagyobb találkozás előtt ezt tesszük. Régen természetes volt, hogy éppen a nagy ünnepek előtt takarítottak, meszelték. Ha az ember érzi a koszt, a szennyet, ösztönösen is rájön arra, hogy meg kell szabadulni tőle. A nagytakarítás fárasztó, nagy munka. A lelki nagytakarítás még nagyobb: szembenézni mindazzal, ami lelkünket, szívünket, értelmünket terheli. Azután pedig el kell kezdeni rendbe hozni a dolgainkat, a kapcsolatunkat, pótolni a mulasztásainkat, leírni a veszteségeinket. Kemény feladat, vajon lesz-e erőnk rá? Képesek leszünk-e a folyamatot végigvinni? S ha őszintén nézünk szembe magunkkal, akkor rájövünk, hogy mennyire „visszaesők vagyunk”, s ahol egyszer

¹ Zsolt 8,5. Érdemes figyelmi Simon Tamás új zsoltárfordítására (Bencés Kiadó, 2020), amely így fogalmaz: „...mi az ember, hogy számon tartod, az emberfia, hogy gondját viseled?”

már rendet tettünk, nemegyszer újra neki kell veselkednünk. Ennél nagyobb baj, ha rájön az ember, hogy minél inkább meg akar tisztulni, annál inkább szerecsenmosdatás lesz belőle. Az egyház kidolgozta és gyakorolta a bűnbánat jó és működőképes módszereit. A gyónás – akár egyéni, akár közösségi – ilyen eszköz, amely segít rendet rakni, tisztulni, jó irányba változni. És mégis úgy érezzük, hogy a legbeváltabb gyakorlat ellenére sem tudunk kijönni az Istentől való távolság mélységéből. Ezért fontos, hogy a bűnbánat kérését jól megfogalmazzuk és az arra kapott választ valóban elfogadjuk.

Tisztíts meg! Ez a kérés – az Isten felé. A Mélységből kiáltó ember² rájön arra, hogy egyedül Isten tisztíthatja meg. Dávid legszörnyűbb és legalattomosabb bűne után sem tud mást tenni, csak Istenhez fordulni és kérni: Könyörülj rajtam kegyelmeddel Istenem ... Tiszta szívet teremts bennem... (Zsolt 51,2.12) Ezért minden egyéni próbálkozás lényegében kudarcra van ítélve.

Csak Isten képes megtisztítani.

A kinyilatkoztatásból azonban nyilvánvaló a szándéka. Meg akar menteni, meg akar váltani a minket méltatlanná tevő, beszennyező erőtől. Akarata, hogy minden ember megmeneküljön a bűn ördögi köréből (vö. 1Tim 2,4). Ahogy a betegségtől tisztátalanná vált leprás tisztulási kérésére azt válaszolta: Akarom, tisztulj meg (Mt 8,3), úgy akar mindenkit megtisztítani.

Méltatlanul! Méltatlanul mehetünk hát az úrvacsorai oltárhoz, mert akkor van reménységünk arra, hogy akivel ott találkozunk az meg tud bocsátani, meg tud menteni. Mi méltatlanok és kegyelemre szorulóak vagyunk. Méltó egyedül Jézus³.

² Zsolt 130 – *De profundis*: „A mélységből kiáltok hozzád, Uram, / Uram, halld meg hangomat! / Ha a bűnöket számon tartod Uram, / Uram, ki állhat meg előtted?”

³ Jel 5,12: „*Méltó a megöletett Bárány, hogy övé legyen az erő és a gazdagság, a bölcsesség és a hatalom, a tisztesség, a dicsőség és az áldás!*” Ez a mondat visszhangzik az úrvacsorai liturgia kánonjában, a *verba testamenti* után.

Az öröm lakomája – a hálaadás lelkületével és énekével

Az úrvacsora az öröm lakomája. Hálaadás (eukharisztia) az élet táplálékáért és az elnyert bűnbocsánatért. Hálaadás Krisztus haláláért – amit értünk, helyettünk és miattunk vállalt – és feltámadásáért, amellyel megszüntette életünk zsákutca jellegét, kinyitva az újjáteremtés reménységét, a feltámadás lehetőségét és az örök élet perspektíváját. A találkozás öröme, a megajándékozottság hálája.

A méltatlanul az oltárhoz érkező, ezt az helyzetét és állapotát bűnbánattal felismerő és megvalló ember találkozik a kegyelmes Úrral. Az új életre hívó és azt munkáló Úrral. Nem a haragvó, ítélő Istennel, hanem a gyermekeit menteni akaró mennyei Atyával. Lehet erre közömbösen reagálni. Ha igaz a bűnbánat, ha befogadjuk a felajánlott bűnbocsánatot, ha átéljük a megelőlegezett bizalom felemelő voltát, akkor hálaadásra mozdul szívünk és kezünk. Ha felfogjuk, kivel is találkozhatunk, és kinek az asztalához ülhetünk le – feltétel nélkül elfogadottan –, akkor nem tudunk nem örülni és köszönetet mondani. Ha meg tapasztaljuk a szabadulás örömét, akkor együtt énekelhetjük Lutherrel: „Áldassék Isten, hála jóságáért, / Ezért a szent vacsoráért” (EÉ 304,1).

A Dunántúlon ma is tartja sok helyen a szokás, hogy nem „úrvacsorázni megyünk, hanem gyónni”. Ezért azután az úrvacsorának egyedül bűnbánati karaktere van. Olyan jó lenne, ha a bűnbánat szükséges könnyei után a hálaadás örömkönnyei is megcsillannának! Van miért hálát adni! Van kiért hálát adni!

Az úrvacsora évében tanulni és tanítani kellene a hálaadás titkát, lehetőségét, örömét.

A *Liturgikus könyv* tudatosan választotta le ezért az úrvacsoráról a gyónást. Az a szintű összefonódás, amely az elmúlt évszázadokban – egyedül itt Magyarországon – a gyónás és az úrvacsora között megvalósult, szinte lehetetlenné tette a hálaadás karakterének megnyilvánulását. A bűnbánati részre szükség van – ez nem lehet kérdés. A tiszta szívért való könyörgést megelőzően a bűnvallás nélkülözhetetlen – ez sem kérdés. De az igen, hogy az istentisztelet dramaturgiájában

a valóságos bűnbánat szakaszát el kell választani az úrvacsora hálaadó jellegétől. Ha megtesszük, mind a kettő kiteljesedhet.

Boldogságot ígér a Jelenések könyve az úrvacsora eszkatologikus távlatában: „*Boldogok, akik hivatalosak a bárány menyegzőjére.*” (Jel 19,9) A menyegző pedig az egymásra találás öröme: a menyasszony és a vőlegény között. Krisztus és az egyház között.

Ki ül az asztal körül?

Jézus az asztalához hív: „*Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok...*” A szenvedés fárasztó útjára induló Úr nagypéntek előestéjén még a tanítványokat hívja asztalához és látja vendégül. Felfrissíti a fáradt tanítványokat (Jn 13,3–11). Ételt és italt ad nekik (Mt 26,26kk). Ott ülhetnek Jézussal egy asztalnál. Ez a keleti világban a legnagyobb közösségvállalást jelentette (Mk 2,16). Jézus ismerte az övéit (Jn 2,24). Nem kellett neki elmondani, mi lakik a tanítványokban. És mégis: szerette az övéit, mindvégig szerette (Jn 13,1). Ennek a szeretetnek a jele a különleges lakoma. Nem anyagában és látványában különleges, hanem abban, ami benne rejtőzik: önmagát adja benne, önmagát osztja szét a tanítványok között. Ez az én testem. Ez az én vérem – amely tiéretetek adatik.

Mindenki kap az élet eledeléből. Mindenki kap Jézusból.
Még Júdas is. Ott ül a tizenkettő az asztal körül,
s a Mester – mint a kicsinyeit saját véréből tápláló
pelikán – mindenkit vendégül lát úgy, hogy önmagából
táplálja őket.

S bár utolsó a vacsora, de ti, akik itt ültök, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Cselekedjétek – amíg nem vagyok köztetek. S azután egyszerre megnyílik az örök élet, az üdvösség távlat. Nem iszom, amíg majd újra iszom veletek az Isten országában (Mk 14,25). S az asztal egyre szélesebb, és odaül mellé az első keresztyény gyülekezet, a későbbi tanítványok, az egyháztörténet nagy és kicsiny alakjai, s ott ül ma is körülötte az egyház. Ehhez az asztalhoz hivatalos minden magyarországi evangélikus gyülekezet is, annak minden egyes tagja 2020–21-ben is.

Kik ülnek e körül a különleges asztal körül? Magyarországi evangélikus gyakorlatunk szerint azok, *akik konfirmáltak*. A konfirmáció

a személyes áldás, a megerősödés és megerősítés alkalma, de egyben az első úrvacsorára való felkészülés is. Konfirmált testvéreink minden egyes úrvacsorai alkalmon meghívottak (hivatalosak). Tényleg felkészülnek fiataljaink, és mögéjük áll a gyülekezet azoknak, akik az első úrvacsorát veszik? Felelősségünk igen nagy akkor, amikor kiderül, hogy épp e nagy lehetőség felkínálása után tűnnek el („kikonfirmálnak”) ifjaink a gyülekezetből. „Milyen szomorúságot okoznánk, ha vendégségbe hívnának minket, és a megterített asztal láttán elbúcsúznánk – az úrvacsorai asztalnál milyen sokszor mégis megtesszük ezt.”⁴ S aki ott marad, vajon él-e a lehetőséggel? „Aki gazdagon terített asztal mellett éhes marad, ne a házigazdán kérje ezt számon. Inkább éljen bátran ezzel az örök életre tápláló ajándékkal!”⁵

Az úrvacsorai asztalnál ott vannak a *gyerekek*. Gyerekek, akik úrvacsorában még nem részesülnek, de odatérdelhetnek egy áldásra a szüleik mellé. S azután jön a váratlan pillanat: amikor nem néz oda a lelkész, s az anyuka kiveszi szájából az ostyát, félbetöri, és megosztja a gyermekével. Helytelen, hibás gyakorlat? Netán érvénytelen az úrvacsora? Vagy lehet, hogy azt a titkot, amelyet mi, felnőttek sem érthetünk meg, a gyermekek – hisz ilyeneké az Isten országa – megragadják szívükkal és a gyermeki hit bizalmával? Ezért nem kerülhetjük el, hogy az úrvacsora évében érdemben foglalkozzunk a világkereszténység nagy témájával: a gyermekúrvacsora lehetőségével. Szabályozva, jó rendben, megfelelő kísérettel talán részesülhetnének benne – még konfirmáció előtt. Ezt nem egy-egy embernek, hanem az egyház egészének kell bölcsen, körültekintően, Krisztusra figyelve, sok-sok szeretettel eldöntenie.

Az Úr asztalánál ott vannak a *más felekezetűek* is. Katolikusok, reformátusok, keletiek, baptisták, metodisták és szabadkeresztény testvéreink is. Lehet, hogy ugyanahhoz az asztalhoz telepedtünk le – mindannyiunknak szólt a Mester hívó szava –, mégis kis csoportokban, egymástól távol. Mert nézeteltéréseink vannak. Éppen az ügyben, hogy mit is és hogyan is akarja Jézus ezt az egész úrvacsorát. Ki készítheti elő, mitől az, aminek Jézus szánta, ki lehet a felszolgáló, ki élhet a mennyei kenyérrel és borral? S a közös asztal mégis elvალaszt. „*Atyám, azt kérem, hogy*

⁴ Pethő-Szűcs Mária in: *Úrvacsora 2020*, 17. o.

⁵ Ittész János in: *Úrvacsora 2020*, 17. o.

egyek legyenek... hogy elhiggye a világ, hogy Te küldtél engem...” (Jn 17,21) Jézus főpapi imádsága közvetve beszél a botrányról. Hogy miért nem hisznek az emberek. Én is ezt tenném, ha kívülről nézném a kereszténységet. Mert tényleg botrány. Fájó hiány.

Vágyom rá, hogy egyszer hivatalosan is együtt lehessenek más keresztény testvéreimmel a „nagy vacsorán” (Lk 14,15–22).

„Itt Jézus Krisztus Urunk a házigazda, mi pedig mindnyájan meghívtak, az ő vendégei vagyunk. Ezért azoknak a testvéreknek is örömmel adjuk át az Úr meghívását, akik nem evangélikus egyházunk tagjai, de saját egyházuk rendje szerint felkészítettettek a szentség ünneplésére.”⁶ Ilyen merészen tág ölelésű az evangélikus úrvacsora-gyakorlat. Nem akarunk senkit nehéz helyzetbe hozni, de nem tarthatjuk magunkban az evangéliumot, Jézus asztalhoz hívó jó hírét.

Nagy az asztal – teljék meg a ház! (Lk 14,23) Ez Jézus szándéka – olvassuk a nagy lakomáról szóló, imént idézett példázatban. Itt mindenkinek van helye. Azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön (1Tim 2,4).

Most még tárva a kapu, van hely az asztalnál, érvényes a névre szóló meghívó.

Nem mindig lesz így. Fogy a kegyelem ideje, s az most van.⁷ Az úrvacsorának a távlatairól se feledkezzünk meg – a földi és az égi asztal összeér. Ott már sokan ülnek körülötte, itt még tétováznak, hogy leüljenek-e, vagy kifogást keressenek a mindennapok terheit idézve. „Az, hogy az oltárasztal a mi templomunkban nem önmagában, középen, hanem az oltárfalhoz tolva áll, azt is jelképezi, hogy úrvacsoravételkor ennek az asztalnak csak az egyik végét vesszük körül. A másik végét nem látjuk, az a mennyben áll, megterítve. Tehát az úrvacsora által

⁶ Ittzés János in: *Úrvacsora 2020*, 4. o.

⁷ 2Kor 6,2: „Mert ő mondja: »A kegyelem idején meghallgattalak, és az üdvösség napján megsegítettek.« Íme, most van a kegyelem ideje! Íme, most van az üdvösség napja!”

nemcsak a templomban jelen lévőkkel, hanem sokakkal közös asztalt ülünk körül, egy időn és téren átívelő nagy közösségbe kapcsolódunk be.”⁸

21. századi kihívások

Sajátos korban élünk, ahol már nincsenek tekintélyek, nincsenek szent dolgok, eltüntetjük a titkokat, hogy és csak azzal foglalkozunk, ami látható, megfogható, számokkal kifejezhető. Úgy tűnik, ebbe a mai világba nem nagyon illik bele az úrvacsora. Érdemes egymás mellé tenni hát az adottságokat és az ajándékot, hogy tisztán láthassunk, s ennek nyomán jól döntsünk. Vegyük sorra korunk jellemzőit, és ezeket látva gondolkodjunk az úrvacsoráról.

KONZUMTÁRSADALOMBAN – AJÁNDÉKBA KAPJUK AZ ÉLETET

Konzumtársadalomban élünk. Minden az árukról, a vásárlásról, a marketingről, a reklámokról szól. Bármilyen eladó és megvehető. Ára van mindennek, még az ingyenreklámnak is, a kedvezményes ár pedig becsapás. Bölcsen kell kezelni a kínálatot, és meg kell fontolni, mi az, amire tényleg szükségünk van. Isten nem üzletel velünk. A vallások világától pedig nem idegen ez a szempont: az istenség alkut köt az alattvalóival. Ha jók lesztek, jóval fizetek, ha megérdemlitek, irgalmasan bánok veletek, ha rosszat tesztek, kegyetlen fizetéssel válaszolok. Az ember pedig mindenféle áldozattal próbálta elnyerni a felette való jóindulatát, lefizetni az istenséget. Áldozott a fenségesnek, hisz az jó befektetés, sokszorosan megtérül, ha jóban vagyok az égiekkel. Ez az üzleti kapcsolat azonban nem működik Isten és ember között. Nem vagyunk egyenlő üzleti felek. Ő túl jó, túl gazdag, túl nagyvonalú. Nekünk sok a tartozásunk, kevéssel rendelkezünk, minimális a hitelünk.

Isten nem is üzletel velünk. Ő ajándékozó Úr, aki gyermekeinek akarja adni mindenét – mint tékozló Atya.

Ajándékozó szeretetének egyik bizonyítéka az úrvacsora. Ingyen adja, nem kér ellenszolgáltatást, csak egyszerű bizalmat. Ingyen adja. Nem gyenge minőségű szükségkonyhát tart fenn a túlélésre, hanem

⁸ Tóth Károly István in: *Úrvacsora 2020*, 15. o.

ingyen ételt kínál, amely csúcsmínőség, hiszen az örök életet hordozza. Konzumtársadalomban – ajándékba kapjuk az életet.

A BONYOLULT ÉS KÜLÖNLEGES DOLGOK VILÁGÁBAN – ALAPVETŐ ÉLELMISZER

Ami életet. Ez az úrvacsora kenyere és bora. Ez Jézus Krisztus teste és vére. Nem kalács, nem különleges péksütemény. Kenyér. Nem kevert koktél, titkos elixír, italkülönlegesség. Egyszerűen bor. Ahogy a régieknek a kenyér és a bor volt a mindennapi táplálék. A televíziók főzőműsorokban ételkülönlegességeket készítenek és mutogatnak. Az éttermekben a séf műremekeket küld ki asztalunkra. A látványpékségekben süteménykölteményeket készítenek. Ebben a full extrás „gasztrovilágban” Isten kenyeret és bort tesz az asztalunkra. De ebben benne van minden. Élet, üdvösség, teljesség. Benne van maga Jézus Krisztus, a testté lett Ige.

A TELJESÍTMÉNYEKET JEGYZŐ VILÁGBAN – KEGYELEMBŐL

Az erő, a küzdelem és a teljesítmény világában élünk. Sportban, technikában, közéletben, szellemi életben, sőt még a művészetekben is teljesítményeket kell felmutatni. Ezek alapján ítélnek meg embereket, közösségeket, ügyeket. Teljesítménykényszerben és -stresszben élünk. Kemény munkával, olykor önsanyargatással lehet értékelhető, a világ számára is jegyezhető teljesítményeket elérni. Az vagy, amit teljesítettél – hangzik a kegyetlen jelszó.

Az úrvacsorában egyszerűen vendégek, megajándékozottak vagyunk.

Nem a teljesítményünkért ülhetünk Jézus asztalánál, hanem azért, mert érthetetlen jósága, megelőlegezett bizalma, mentő szeretete hívott oda. „Jöjjetek, íme, minden kész.”⁹ Jézusnál nem a teljesítmény tesz minket méltóvá, hanem a kegyelem formál. A valóban nagy teljesítményeket produkáló Pál apostol is átértékeli az életét e szempont szerint: „...de Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok, és hozzám való kegyelme nem lett hiábavaló, sőt többet fáradoztam, mint ők mindnyájan; de nem én,

⁹ Mt 22,4 – a királyi menyegző példázatának csattanója, egyben az úrvacsorai liturgia oltárhoz hívó szava.

hanem az Istennek velem való kegyelme.” (1Kor 15,10) A teljesítményeket jegyző világban – kegyelemből... Ez az úrvacsora titka.

A BIZALMATLANSÁG VILÁGÁBAN – RÁBÍZNI MAGUNKAT A MEGHÍVÓ ÚRRA

„Csak magadban bízz. Ha másra bízod magad, keservesen csalódní fogsz. Bármit tesz, van valami mögöttes szándék. Valami titokzatos érdek. Csak te maradhatsz szerencséd kovácsa, sorsod formálója. Ne bízz másban.” Ezt sugallja a farkastörvények alapján működő világ. Ha van kivétel, az erősíti a szabályt. Ebben a bizalmatlan környezetben hív Jézus, hogy részünk legyén a vele való bizalmi közösségben. S aki az elmúlt kétezer évben rábízta magát, még nem csalódott. Tudom, merész, bátor mozdulat ez! Végiggondolni azt, ami „elvégeztetet”,¹⁰ ami újra meg újra megismétlődik nála, amit megígér, s azután felállni, elindulni, és odatelepedni az asztalához. Ahol minden együtt van, ami a kiteljesedő élethez szükséges. Szava, élete, halála, feltámadása bizalmat ébreszt. A hit bizalmát. Ez a mi feladatunk (?) – lehetőségünk: a bizalmatlanság világában rábízni magunkat a meghívó Úrra.

AZ INDIVIDUALIZÁLÓDÓ, TÖREDEZETT VILÁGBAN – KÖZÖSSÉG

A fent leírtak egyenes következménye, hogy darabjaira hullik a világ. Az első bűneset óta minden, ami az Isten nélküli élet napi eseménye, centrifugális erőként sodor kifelé. Kifelé a közösségből, hogy magunkkal törődve, ha kell, másokon átgázolva éljük „felnöttesen önálló” életünket. Önmagunknak, önmagunkban, önmagunkért. Pedig nem „magánzó létre” teremtett minket a Mindenható. Arra születünk, hogy másokat boldogítva, segítve, felvállalva találjuk meg saját boldogulásunkat. Ez a közösség török szét ott, ahol nem Isten-viszonylatban és embertársi kapcsolatban élünk. Közösség Istennel és ebből fakadóan közösség az embertárssal – ez is az úrvacsora ajándéka.

¹⁰ Jn 19,30 – Jézus utolsó szava a keresztfán az egész jézusi életutat összefoglalja, annak célját beteljesültnek mondja. Ennek a lényege az az „értetek” vagy „értünk” kifejezés, amely az úrvacsora szerzési igéjében is felcsendül. Vö. 1Kor 11,24.

Jézus asztalánál nem az én a fontos, hanem a mi. Úgy gondoskodik rólunk egyenként, hogy közösséget teremtsen. Helyreállítja a közösséget Istennel és újrarápítja a közösséget az emberrel.

Az úrvacsorában átéljük annak csodáját, hogy egymásra találunk – talán éppen azért, mert két ember között a legrövidebb út Istenen keresztül vezet. Hányszor átélhettük, hogy az a nagyon vegyes csapat, aki leterdel az oltárhoz, összetartozó közösségként áll fel onnan! Mert a kegyelem asztalánál elmosódnak a különbségek: mindannyian rászorulók vagyunk, ugyanakkor a nagy lakoma kitüntetett vendégei. A „jöjjetek” biztatás azért is hangzik, hogy az individualizálódó, töredezett világban közösségben lehessen részünk: Istennel és emberrel.

Jövőorientált befejezés

Bár az úrvacsorában elhangzik az emlékező és emlékeztető mondat,¹¹ az egész esemény mégsem visszafelé mutat csupán, hanem határozottan jövőorientált. Belekapcsolódunk az Ézsaiás prófétánál már leírt¹² és a Jelenések könyvében gyönyörű képekkel ábrázolt mennyei (úrvacsorai) istentiszteletbe,¹³ abba a ránk váró nagy eseménybe, amellyel kapcsolatban Jézus azt mondta: „*elmegek helyet készíteni a számotokra*” (Jn 14,2), s amelyről az apostol így vall: „*Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknél.*” (1Kor 2,9) A ránk váró jövő jelenik meg az úrvacsorában. Kóstolót kapunk az Isten országából, a „Bárány menyegzőjéről”.

A FELKÍNÁLT LEHETŐSÉG

Jóllehet a nagy lakomákról szóló jézusi példázatokban meghívásról, megismételt hívásról, azután már az asztalokhoz való „beterelésről”¹⁴

¹¹ Lk 22,19 – „...*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!*” (Vö. 1Kor 11,24–25)

¹² Ézs 6,1–3 – a mennyei liturgia leírása a Sanctusszal.

¹³ Jel 19,6–10 – a Bárány menyegzője.

¹⁴ Lk 14,24: „*Akkor az úr ezt mondta a szolgájának: Menj el az utakra és a kerítésekhez, és kényszeríts bejönni mindenkit, hogy megteljen a házam.*” Itt nem erőszakról van szó, hanem Isten mentő szeretetéről, amely mindenki számára megmutatja a lehetőséget.

van szó, valójában ezek a meghívó szeretetet és a mentő akaratot illusztrálják. Mindenekelőtt a tanítványokat hívja. Akik már valamit megsejtettek az Élet titkából, az evangélium mondanivalójából. De a felemelő szeretet még szélesebbre tárja az ajtót. „Jöjjetek, ízleljétek és lássátok meg...” A páratlan lehetőségek asztala az úrvacsora. Minden egyes alkalomnál ezt kell mérlegelnünk – élünk-e a lehetőséggel, amíg még időnk van, itt vagyunk és élünk?

A HATÁROKON ÁTÍVELŐ SZERETET

A „határtalan szeretet” kifejezés költői túlzás minden emberi érzelemnél – de valóság az úrvacsorában. Az ott tapasztaltak mindent felülírnak. Aki egyszer már odatelepedett, és átélte Krisztus ölelően szorongató szeretetét,¹⁵ az azt is megérti, hogy miért írja Pál, hogy *„sem magasság, sem mélység... nem választhat el minket Isten Krisztusban megismert szeretetétől”*.¹⁶ *Ez az önmagát szétesztő és így tápláló szeretet még az élet-halál határmezsgyéjén is átível.*

NEM LEMONDANI A TELJESEBB KÖZÖSSÉGRŐL

Belefáradunk a harcba. Érthető módon. Küzdünk egyházunkért, népünkért, az emberek összetartozásáért. Azért, hogy mindenki átélje e szó jó ízét: együtt. Ez a fáradozás egy életen át tart. Hogy fel ne adjuk, olyan táplálékot és olyan jó szót (ígét) kaptunk, amellyel mindig lesz erőnk a meghívó Úr hívívóinek, követeknek lenni, annak megmaradni. Hogy ne magunk legyünk a közösség akadályai, hogy ne ítélve nézzünk az összetartozást és emberi közösséget semmibe vevőkre, szükségünk van arra, hogy éljünk az úrvacsorával. Azzal a lehetőséggel, amely a teljesebb közösséget mutatja meg. Ahol elfogadottként foglalhatunk helyet, hogy azt az elfogadó jóságot azután mi is gyakorolhassuk közösségépítő emberekként.

¹⁵ 2Kor 5,14–15: *„Mert Krisztus szeretete szorongat minket, mivel azt tartjuk, hogy ha egy meghalt mindenkiért, akkor mindenki meghalt; és azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, többé ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt.”*

¹⁶ Róm 8,38–39: *„Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.”*

TANULNI A TITKOT – A TANÍTVÁNYOK LAKOMÁJA

Jézus követői a tanítványok. Nem az érdeklődők, nem a rajongói tábor, nem is a profi módon vallásosak. Tanítványok. Az úrvacsora információit és gyakorlatát tanulni kell, s ahol a titok már nem nyílik meg, ott egyszerűen élvezni, imádni kell. De mindvégig tanítványnak megmaradva. Az úr asztala a tanítványok padja. Ide fontos és érdemes beülni, ahányszor csak lehet. Tanulni és megőrizni a hit titkát – ez lehet a mi életformánk.

Úrvacsoráról való gondolkodásunk végén hadd álljon itt az az imádság, amely a *communio* előtt csendül fel egyházunk mindkét istentiszteleti rendtartása szerint. Ez az ősi könyörgés összefoglalja az úrvacsora ajándékát, lehetőségeit.

„Úr Jézus Krisztus, aki halott voltál, de íme, élsz örökké, és mindent megteszel üdvösségünkre, add meg most mindenkinek azt, amire szüksége van: a kételkedőnek hitet, a gyengének állhatatosságot, a kemény szívűnek megtérést, az elesettnek új erőt, az aggodónak megnyugvást és a szomorkodónak vigasztalást! Egyesíts minket szent tested és véred közösségében, hogy valamennyien részesüljünk minden értelmet meghaladó békességében, és megízleljük eljövendő országod örömét! Ámen.” (LK 121. o.)

Hivatkozott művek

Evangelikus istentisztelet – Liturgikus könyv. Luther Kiadó, Budapest, 2007.
Úrvacsora 2020. Gondolatok az úrvacsoráról. Luther Kiadó, Budapest, 2019.

Bibliórá

Gyökereink – az úrvacsora/eukharisztia

Bibliaórai sorozat

BLÁZY ÁRPÁD

A sorozat célja, hogy megismertesse a hallgatósággal az úrvacsora/eukharisztia eredetét, keletkezési körülményeit, bibliai-teológiai alapjait, valamint gyakorlatának legfőbb vonásait, jellemzőit az első három században. A négy főfejezet eltérő terjedelme miatt a sorozat tetszés szerint 4–8 alkalomra is felosztható.

A sorozat fejezetei az alcímekkel:

1. BEVEZETÉS

1.1. Felütés

1.2. Az Újszövetség *eukharisztia* szaváról

2. AZ EUKHARISZTIA ÚJSZÖVETSÉGI EREDETÉRŐL

2.1. A páli és a szinoptikus tradíció

2.2. A jánosi tradíció

2.3. A két tradíció összevetése

3. EUKHARISZTIA – MÁR AZ ÓSZÖVETSÉGBEN?

4. EUKHARISZTIA AZ ELSŐ HÁROM SZÁZAD NÉHÁNY ÓKERESZTÉNY IRATÁNAK TÜKRÉBEN

4.1. Az 1–2. században

4.2. A 2–3. században

4.3. Záró gondolatok

1. Bevezetés

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Milyen elnevezéseit ismerjük az úrvacsorának?
- Soroljunk fel bibliai történeteket, amelyek étkezéssel, asztalközösséggel kapcsolatosak.
- Mikor vannak a családjukban kiemelt étkezési alkalmak?
- Van-e ezeknek valami koreográfiája?
- Ki hogy áll a hálaadással?
- Mikor és miért szoktunk hálát adni?
- Hogyan áll korunk a hálaadással? Mi lehet ennek az oka?

ÉNEK

EÉ 304

IGESZAKASZ

Jézus elhívja Lévít – Mk 2,13–17; A tíz leprás meggyógyítása – Lk 17,11–19

1.1. FELÜTÉS

Mindenkiben felvetődött már a kérdés, hogy a kereszténység egyik legdrágább, ha nem a legdrágább szentségének, az úrvacsorának/eukharisztának miért van annyi elnevezése.

Az Újszövetségben például a kenyér megtörése vagy kenyértörés (rk. fordítás), úri vacsora (κυριακὸν δεῖπνον). Emellett az évszázadok során más elnevezései is használatossá váltak, mint például pászka, eukharisztia, szent eukharisztia, felajánlás, communio, miseáldozat, misebemutató, áldozás, szentáldozás, utolsó vacsora, úrvacsora, sacramentum/sákramentum, szentség, oltáriszentség.

E sokszínűség egyértelműen jelzi, hogy igazi titokról (musthvrion) van szó, ami emberi értelemmel és teljességgel aligha megmagyarázható.

A *vacsora*, *lakoma* (δεῖπνον – cena) kifejezés tizenegyszer fordul elő az Újszövetségben. Ebből kétszer Jézussal és az eukharishtiával kapcsolatban: az egyik helyen mint *úri vacsora* (κυριακὸν δεῖπνον), a másikon pedig mint a *Bárány menyezőjének vacsorája* (1Kor 11,20; Jel 19,9), és egyszer mint Isten nagy mennyei vacsorája (Jel 19,17). A többi helyen „sima” lakomaként/vacsoraként (tizenegyszer): Mt 23,6; Mk

6,21; Mk 12,39; Lk 14,12; Lk 14,16.17; Lk 20,46; Jn 12,2 (a lábmosásnál, ám szerzési igék nélkül!); Jn 13,2.4; 1Kor 11,21.

A *kenyér* megtörése (ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου – in fractione panis) kifejezés tizennyolcszor fordul elő. Ebből kilencszer sima étkezésnél (például kenyérszaporítás): Mt 14,19; 15,36; Mk 6,41; 8,6.19–20; Lk 9,16; ApCsel 20,11; 27,35. Háromszor az utolsó vacsoránál: Mt 26,26; Mk 14,22; Lk 22,19, és hatszor a feltámadás után, – az ősgyülekezetben (és itt már az eukharisztia történetét utalásként): Lk 24,30.35; ApCsel 2,42.46; 20,7; 1Kor 11,24.

Jól jelzik ezen igehelyek, hogy az eukharisztia szerzéséhez és eredetéhez képest jelentős külső változáson, módosuláson ment át az évszázadok során, és idővel fajsúlyos teológiai nézetek rakodtak rá. A rendelkezésre álló források alapján a következőkben megkíséreljük kimutatni, hogy az első három évszázad során még mélyreható teológiai magyarázatok nélkül, egyszerűen „csak” eukharisztia (hálaadásról) beszélhetünk, továbbá hogy az elnevezését illetően is nagy valószínűséggel csak a konstantini fordulatot (Kr. u. 313) követően vette kezdetét jelentősebb módosulás.

1.2. AZ ÚJSZÖVETSÉG EUKHARISZTIA SZAVÁRÓL

Az *eukhariszteó* (εὐχαριστέω) ige és a belőle képzett főnév, illetve jelző összesen ötvenháromszor fordul elő az Újszövetségben. Jelentései: 'hálát adni, hálásnak lenni, (meg)köszönni, imádkozni, Istent dicsőíteni', illetve főnévként: 'hála, hálaadás, köszönet, Isten dicsőítése'. Legtöbbször, harminckilencszer mint 'hálaadás' (levél elején a címzettért), 'imádság' (istentiszteleten) vagy 'hálaadás' (például adakozásért) fordul elő. tizennégyszer étkezéssel kapcsolatban: ebből kilencszer általában étkezéskor (például kenyérszaporítás) és ötször az utolsó vacsora szerzésének párhuzamos helyein (Mt 26,27; Mk 14,23; Lk 22,17.19; 1Kor 11,24).

Ezt szemazandó elmondható, hogy bár maga az eukharisztia szó mint az úrvacsorát jelölő kifejezés az Újszövetségben még nem található meg, ám az étkezéshez – mint az ételt teremtő és ajándékozó Istenhez szóló imádság – ősi szokás szerint feltétlen kapcsolódik. Így egyáltalán nem véletlen az sem, hogy rövid időn belül a Krisztus által szerzett és a vele valóságos-élő kapcsolatot teremtő liturgikus étkezés önálló léte

öltve a hálaadások hálaadásává: eukharisziává lett az ókeresztények körében.

2. Az eukharisztia újszövetségi eredetéről

2.1. A PÁLI ÉS A SZINOPTIKUS TRADÍCIÓ

Pálnál olvashatjuk a legrégebbi feljegyzést (1Kor 10,16–17; 11,23–26) az *úri vacsoráról* (κυριακὸν δεῖπνον), amely által az alakuló hellén korinthusi gyülekezet tradíciójába kapcsolódhatunk be. A hívek közösségét közös étkezés előzte meg, amiből egykettőre komoly konfliktus robbant ki a tehetősebb és szegényebb hívek között. Az apostol ezért azt tanácsolta, hogy ki-ki inkább otthon étkezzon: *„Amikor tehát összejöttök egy helyre, nem lehet az úri vacsorával élni, mert mindenki a saját vacsoráját (τὸ ἴδιον δεῖπνον) veszi elő evéskor, és az egyik éhezik, a másik pedig megrészegedik, hát nincsen házatok, hogy ott egyetek és igyatok? [...] Megszégyenítitek azokat, akiknek nincsen? [...] Azért [...] ha összejöttök az evésre, várjátok meg egymást. És ha valaki éhes, otthon egyék, hogy ne ítéljétek össze.”* (1Kor 11,20–22.33)

Az áldásmondás a kenyér és a bor felett, illetve a *hálaima* a végén részben zsidó gyökerekre vezethető vissza. A Misnában és a szédevacsoránál ötször mondanak áldást a pohár felett, ám csak négyszer isszák ki. Az ötödiket majd csak akkor, ha eljön a Messiás: Kidus, Mágid, Bérách, Hállél, illetve Illés pohara (vö. 2Móz 6,6–7; lásd ehhez JANSSEN 2016, 34. o.). Alapvető különbség azonban, hogy úri vacsorát nem egyszer egy évben, hanem rendszeresen tartottak.

Szintén zsidó gyökerekre visszavezethetően az áldásmondás először a pohár felett (1Kor 10,16; Lk 22,17), utána a kenyér és (újra) a pohár felett hangzik el. „Újdonság” viszont, hogy mindez kiegészül a Jézus halálára való emlékeztetéssel, ami meglepő módon azonban az első századok ókeresztény liturgikus emlékeiből teljesen hiányzik. Ha mégis történik utalás áldozatra, mint például a *Didakhé*-ban, akkor az az adományokra-felajánlásokra vonatkozik. Az emmausi tanítványok történetére gondolva pedig az eukharisziaközösség egyben a Krisztussal való közösség ismertetőjegyévé (is) lett (Lk 24). Lásd ehhez az alábbi igehelyeket:

„Az áldás pohara (τὸ ποτήριον), amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösségünk-e? A kenyér, amelyet megtörünk, nem a Krisztus

testével való közösségünk-e? Mert egy a kenyér, egy test vagyunk mindannyian, akik az egy kenyérből részesedünk.” (1Kor 10,16–17)

„Mert én az Úrtól vettem, amit át is adtam néktek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, és hálát adva (εὐχαριστήσας) megtörte, és ezt mondotta: »Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely értetek van, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre (εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν).« Hasonlóképpen vette a poharat (τὸ ποτήριον) is, miután vacsoráltak, és ezt mondta: »E pohár (τὸ ποτήριον) amaz új szövetség (ἡ καινὴ διαθήκη) az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre.« Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat (τὸ ποτήριον), az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend.” (1Kor 11,23–26)

A szinoptikusoknál nagyjából ugyanazt olvassuk, s az iratok keletkezésének sorrendje miatt Lukácsé (Lk 22,15–20) a legbővebb változat:

Jézus ezt mondta nekik: „Vágyva vágytam arra, hogy szenvedésem előtt megegyem veletek ezt a húsvéti vacsorát (τοῦτο τὸ πάσχα). Mert mondom nektek, hogy többé nem eszem ebből, míg csak be nem teljesedik ez az Isten országában.« Azután vette a poharat (ποτήριον), hálát adott (εὐχαριστήσας), és ezt mondta: »Vegyétek, és osszátok el magatok között. Mert mondom nektek, hogy nem iszom mostantól fogva a szőlőtő terméséből, amíg el nem jön az Isten országa.« És vette a kenyeret, hálát adott (εὐχαριστήσας), megtörte, és e szavakkal adta nekik: »Ez az én testem, amely tiérettetek adatik: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.« Hasonlóképpen vette a poharat (τὸ ποτήριον) is, miután megvacsoráztak, és ezt mondta: »E pohár (τὸ ποτήριον) az új szövetség (ἡ καινὴ διαθήκη) az én vérem által, amely tiérettetek ontatik ki.«”

Apró, de fontos eltérés, hogy Márknál és Máténál hiányzik a szövetség „új” jelzője, illetve Máténál ki is egészül a szöveg a bűnök bocsánatával (Mt 26,28b).

A szinoptikusoknál egyértelmű, hogy Jézus a zsidó tradíciónak megfelelően először Istennek ad hálát, a poharat pedig körbeadja, és Isten országnak eljövételéről profétál.

Ugyanez a helyzet a szövetség kifejezéssel is. Míg Pál és Lukács valószínűleg a jeremiási új szövetségre utal (Jer 31,31kk), addig Máté a bűnbocsánat említésével (Mt 26,28b) inkább a sinai szövetségre irányítja olvasói figyelmét (2Móz 24,8).

A zsidó teológiában ugyanakkor a mártírium következtében (vö.

Makkabeus-felkelés) a választott nép helyzetére nézve új gondolat gyökerezett meg: a mártírok halála egyben új élet kezdete, amelyet maga Isten ajándékoz választottainak. Így a mártírium-teológia nem a halál teológiája, nem is a mártírok magasztalása, hanem Isten állásfoglalása a kivégzettek mellett! Ezt figyelembe véve tehát a szerzetesi igében nem az egyéni bűnbánatra kerül a hangsúly („értem adatott”), mint inkább a halál legyőzésére, egyfajta feltámadás-teológiára, s ezzel együtt az öröme, hálaadásra (eukharisztia)! *„Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat (τὸ ποτήριον), az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend.”* (1Kor 11,26) *„Nem iszom mostantól fogva a szőlőtőnek ebből a terméséből ama napig, amelyen majd újat iszom veletek Atyám országában.”* (Mt 26,29)

Az előzőeket tehát Jézusra vonatkoztatva kijelenthetjük, hogy Jézus teste és vére az ő népe javát szolgálja: s nem csupán kereszthalála, hanem teljes egész (örök) élete. A szent jegyekkel élő magával a megfeszített és feltámadott Jézussal kerül kapcsolatba, s így a gyülekezet Jézussal egy kollektív „reménységtestté” lesz, amely egyben Jézus és az emberek feltámadásának (öröm)ünnepe is (vö. uo. 34. k.).

Ezen gondolatok alapján egyáltalán nem véletlen, hogy vannak, akiknek problémás az osztásnál a „Krisztus teste, mely érted adatott”, „Krisztus vére, mely érted ontatott ki” mondatok kizárólagos ismételtetése.

KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

- El tudjuk-e mondani fejből az úrvacsora szerzési igéit?
- Kinek melyik szó, kifejezés a legfontosabb és a leghangsúlyosabb? Miért?
- Jellemezzük, hogy szerintünk milyen hangulat uralkodhatott azon a bizonyos utolsó estén.

ÉNEK
EÉ 303

IGESZAKASZ

Utolsó vacsora (Márk verziója) – Mk 14,12–25

ILLUSZTRÁCIÓK

- Leonardo Da Vinci: Az utolsó vacsora (freskó, amelyen érdekes módon éppen a pohár hiányzik...)
- A Názáreti Jézus című Zeffirelli-film (1977) utolsóvacsora-jelenete.
- Agendánkban nagy valószínűséggel a keletkezési időfaktort szem előtt tartva az úrvacsorai liturgiában alapvetően a páli verziót találjuk – néhány apró (részben szinoptikus) kiegészítéssel. Melyek ezek? (Például „igyatok ebből mindnyájan”, illetve „sokakért kiontatik bűnök bocsánatára”...)

2.2. A JÁNOSI TRADÍCIÓ

János apostol (6,48–59) nem ismétli sem Pált, sem a szinoptikusokat, hanem a saját, önálló útját járja. A hagyomány szerint övé a legkésőbbben íródott evangélium, és ő az egyetlen szem- és fültanú az evangélisták közül. Mintha csak azért ragadott volna íróvesszőt, hogy a szinoptikus hagyományhoz kiegészítéseket és pontosításokat tegyen. Néhány jánosi sajátosság:

- Nála nincs utolsó vacsora, viszont csak nála olvashatunk a lábmosásról, vagy további részleteket az áruló Júdásról, az új parancsolatról, a Pártfogóról stb.
- Igazi sajátosság és teológiai csemege az „én vagyok”-logionok.
- Az eukharisztia „szerzése” nem Jeruzsálemben történt, hanem jóval korábban Galileában, egész pontosan a kapernaumi zsinagógában (Jn 6,59).
- Arról sem olvasunk, hogy mindez szűk vagy zárt tanítványi körben történt volna.
- Köztudott, hogy Galileát Jézus korában vegyes népesség lakta, ezért kérdezte például Nátánél Fülöptől: „*Származzat-e valami jó Názáretből?*” (Jn 1,46)
- Az sem véletlen, hogy Jánosnál külön hangsúly esik arra, hogy a zsidók mennyire értetlenkedtek Jézus kijelentésein.

Íme a jánosi beszámoló: „*Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok a mannátt ették a pusztában, mégis meghaltak. De ez az a kenyér, amely a mennyből szállt le, hogy aki eszik belőle, meg ne haljon. Én vagyok az az élő kenyér,*

amely a mennyből szállt le: ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké, mert az a kenyér, amelyet én adok oda a világ életéért, az az én testem (ἡ σάρξ μου).

A zsidók vitatkozni kezdtek egymás között, és ezt kérdezték: *Hogyan adhatná ez nekünk a testét (τὴν σάρκα αὐτοῦ) eledelül? Jézus így szólt hozzájuk: Bizony, bizony, mondom néktek: ha nem eszitek az Emberfia testét (τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου), és nem isszátok a véré, nincsen élet tibennetek. Aki eszi az én testemet (ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα), és issza az én véretem, annak örök élete van, és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem (σάρξ μου) igazi étel, és az én vérem igazi ital. Aki eszi az én testemet (μου τὴν σάρκα), és issza az én véretem, az énbennem marad, és én őbenne. Ahogyan engem az élő Atya küldött el, és én az Atya által élek, úgy az is, aki engem eszik, élni fog énáltalam. [...] Ezeket a zsinagógában mondta, amikor Kapernaumban tanított.*” (Jn 6,48–59)

János tudósítása alapján megállapítható:

- Az eukharisziára történő nyilvánvaló utalás Jánosnál a zsidókkal folytatott kapernaumi vitabeszéd csúcspontja, ahol nincs szó sem páska-, sem szédervacsoráról.
- Figyelemre méltó továbbá, hogy ezt megelőzően találjuk az ötezer ember megvendégelésének történetét.
- Nincs utalás szövetségkötésre, csak arra, hogy Isten egykor mannával táplálta népét a pusztában, ez a mostani *élet kenyere* azonban valami egészen más eledel.
- Nincs szó a kenyér megtöréséről, pohárról és borról sem – csak vérről.
- Az 51. versben a szinoptikusokhoz hasonlóan Jézus ugyan utal kereszthalálára, ám a hangsúly itt is az örökléten, a feltámadáson és az általa, benne való életen van.
- Míg a szinoptikusok organikus testről (σῶμα, corpus), addig János hústestéről (σάρξ, caro) beszél (miként Antiókhiai Szent Ignác is, lásd alább).
- Ezt tovább fokozandó a szent jegyekkel élő „igazi ételt” és „italt” vesz magához, jelezve ezzel, hogy a szó szerinti evés (rágás) és ivás által a mindenkori eukhariszián részt vevő magával a megfeszített és feltámadott Jézussal valóságosan-reálisan kerül kapcsolatba.

- Emögött nagy valószínűséggel Jánosnak az Üdvözítő földi/testi voltát és szenvedését csak látszatnak tartó doketista krisztológiától való egyértelmű elhatárolódása állhat.
- Az írásmagyarázók ugyancsak igyekeznek a szélsőségektől elhatárolódni, mint például az eukharisziát jelképpé silányító spiritualizmustól vagy a materiális sakramentalizmustól, amely szerint a szent jegyek maguktól fejtik ki hatásukat (BOLYKI 2001, 196. o.).
- Az sem véletlen, hogy ezt a realiztikus kijelentést a tanítványok is kemény beszédnek tartották (Jn 6,60), amire Jézus így folytatta (Jn 6,61.63): „*Ez megbotránkoztat titeket? [...] A lélek (τὸ πνεῦμά) az, ami megelevenít, a test (ἡ σάρξ) nem használ semmit: a beszédek, amelyeket én szólok néktek, lélek és élet (πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωή).*” Fülünkbe csenghet Augustinus híres mondata, amelyet a *Beszédek János evangéliumáról* című művében olvashatunk: *Crede et manducasti!* „Higgy, és akkor máris ettél!” Jézus az (örök) életet azoknak adja, akik hisznek!

2.3 A KÉT TRADÍCIÓ ÖSSZEVETÉSE

Közös vonásként megállapítható:

- Mindkét tradíció tömör, lényegre törő, közvetlen hangnemű és továbbgondolásra sarkalló;
- Jézus egyszerű és szókimondó kijelentései komoly kérdés elé állítanak: vagy hisz neki valaki, vagy nem. Spekulációnak helye nincs! (Pl. transzszubsztanciáció: az akcidencia megmarad, a szubsztancia átlényegül, stb.)
- Mindkét tradíció vér fogyasztásáról szól, ami egyszerűen elképzelhetetlen és bizarr a zsidó gondolkodás számára, viszont éppen ezért kétségkívül beszélhetett róla Jézus!
- Mindkettő eszkatologikus tartalmú, egyértelműen utalva az oda-átra/eljövendőre: Pál és a szinoptikusok Krisztus, illetve Isten országának eljövételéről, míg János mennyből alászálló kenyérről, öröklétről, illetve utolsó napról beszél.

Konklúzióként megállapítható, hogy az újszövetségi híradásokban a fő hangsúly egyértelműen a Krisztussal való valóságos közösségen, s így az üdvözültek seregén, a „reménység-teszten” van. Ez az ünnepi-mennyei lakoma pedig igazi alkalmat ad a hálára – örömrre – reményre – eukharisziára!

Az újszövetségi alapokhoz még csak annyit, hogy *Agendánkban* nagy valószínűséggel a keletkezési időfaktort szem előtt tartva az úrvacsoraliturgiában alapvetően a páli verziót találjuk – néhány apró (részben szinoptikus) kiegészítéssel, például: „igyatok ebből mindnyájan”, illetve „sokakért kiontatik bűnök bocsánatára” (*Agenda* 1986, 42. o.).

Érdemes azon is egy pillanatra elgondolkodni, hogy Krisztus keresztje csak az efezusi zsinaton (Kr. u. 431) lett hivatalos keresztény szimbólummá. Ezért a legrégebb korpuzsos keresztábrázolás Kr. u. 432-ből való (Róma, Santa Sabina-bazilika faragott kapujának bal felső kazettája).

Igei tükörként pedig idekívánkozik még a jeruzsálemi ősgyülekezet gyakorlatáról szóló lukácsi beszámoló, ami teljes összhangban áll az eddig mondottakkal: „*Napról napra állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben, dicsérték az Istent...*” (ApCsel 2,46k) Ezekből a korai agapékből, szeretetlakomákból alakult ki a Krisztus reális jelenlétét valló eukharisztia.

KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

- Vajon a kétféle hagyomány ellentmond egymásnak, vagy inkább kiegészítik egymást?
- Ha kiegészítik egymást, akkor ebből milyen következtetések vonhatók le?

ÉNEKEK

EÉ 309, 360

IGESZAKASZ

„*Én vagyok az élet kenyere...*” – Jn 6,35

ILLUSZTRÁCIÓK

- Ötven éve jelent meg a Jézus Krisztus szupersztár című rockopera. Az ebből készült filmváltozat (1973) eukharisztiajelenete a szabadban és nappal játszódik...
- Egy igazi érdekesség: Krisztus keresztje hivatalos keresztény szimbólummá csak az efezusi zsinaton lett (Kr. u. 431). Így a legrégebb korpuzsos keresztábrázolás Kr. u. 432-ből való: a római Santa Sabina-bazilika faragott kapujának bal felső kazettája.

- Egy idézet a jeruzsálemi ősgyülekezet gyakorlatáról, amely teljes összhangban áll az eddig mondottakkal: „Napról napra állhatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben, dicsérték az Istent...” (ApCsel 2,46k) Ezen korai agapékból, a szeretetlakomákból alakult ki a Krisztus reális jelenlétét valló eukharisztia.

3. Eukharisztia – már az Ószövetségben?

A Teremtés könyvében, Ábrámmal kapcsolatban olvashatunk egy mindössze három versből álló, felettébb izgalmasnak mondható „beékel” epizódot. A sziddím-völgyi csata elbeszélése ugyanis 1Móz 14,17-ben egyszer csak megszakad, majd 1Móz 14,21-ben tovább folytatódik. A köztes, kétségkívül „beszerkesztett” három vers így hangzik:

„Melki-cedek, Sálem királya (מלכי־צדק מלך־שלם – nem Melki-sédek!) kenyeret és bort vitt ki eléje [ti. Ábrám elé]. Ő a Felséges Isten papja volt, megáldotta őt, és ezt mondta: Áldott vagy, Ábrám, a Felséges Isten előtt, ki a mennyet és a földet alkotta! És áldott a Felséges Isten, mert kezedbe adta ellenségeidet! Ábrám pedig tizedet adott neki mindenből.” (1Móz 14,18–20)

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Ki ez a Melkicedek, (szó szerint) az „igazság királya”?
- Hol van Sálem? – Talán Jeruzsálem? Már ekkor?
- Hogy értsük: a „Felséges Isten papja, ki a mennyet és a földet alkotta”? Ő talán maga a teremtő Isten, aki Ábrámot is elhívta?
- Ha igen, akkor már másokat is elhívott? Sőt ekkor már papja(i) is van(nak)?
- „Kenyeret és bort” vitt Ábrámnak? Miért éppen ezeket?
- Ábrám „tizedet adott neki”? Hát nem Mózes által adatott a tized törvénye?

3.1. MIT MONDANAK A TÓRA ZSIDÓ MAGYARÁZÓI?

Feltétlenül hiteles történetnek tartják (vö. amarnai cseréptáblák). Az 1887-es ásatások során többek között napvilágra kerültek a hűbérés királynak, Urusalim uralkodójának az egyiptomi kormányhoz írt levelei.

Szerintük a Sálem királya kifejezés egyértelmű jelzés „Urusalimra”, azaz Jeruzsálemre. A kenyér és a bor pedig nem más, mint a barátság és vendégszeretet jele keleten. A Felséges Isten összetétel (אֱלֹהֵינוּ; Él-Eljón) mindössze még egy helyen fordul elő az Ótestamentumban (Zsolt 78,35), és a Mózes korát megelőző Kánaán istenségét hívták így. A rabbik mindemellett „haragszanak” is Melkicedekre, mivel először Abrámra (1Móz 14,19), s csak azt követően mondott áldást a Felséges Istenre (1Móz 14,20). A tized által viszont Abrám elismerte Melkicedeket a Felséges Isten papjának (vö. HERTZ 1984, 1: 137. k.).

3.2. MIT MONDANAK A VALLÁSTÖRTÉNÉSZEK?

Melkicedek egy pillanatra keresztetzi Ábrám pályáját, aki felismeri, hogy nála (Isten barátjánál) magasabb rangja van. Ezután egy évezredre eltűnik a szentírók szeme elől.

A vele kapcsolatos bibliai igehelyek igencsak talányosak. A későbbi századok is csak félelemmel merik nyomozni alakját. Melkicedek adományai szerintük egyértelműen az eukharisztia külső jegyeire utalnak.

A kenyeret a benne lévő só a földdel, a bort pedig a benne lévő kén a szellemvilággal köt össze. A kenyér feminin és szilárd, a bor viszont maszkulin és folyékony, azaz Isten és ember egységét jelképezi. A késő antik világban Démétér és Dionüszosz ünnepe jelezte az évkör forgását. Szobraikat kalászból és szőlővesszőkből font koszorúval ékesítették, a magokat és a szőlőszemeket azután meg is szentelték.

A kumráni *Midrás Melkicedek* című iratban Jahve igazi választottait Melkicedek-sorsú embereknek nevezik, maga Melkicedek pedig az ég lakója és az angyalok feje. Ez a nézet a korai kereszténység körében is elterjedt, Melkicedeknek istenemberi méltóságot tulajdonítottak (vö. melkicedekiánus eretnokség).

Vizsgálódásunkat folytassuk a történethez kapcsolódó igehelyekkel. Általában kenyérről (búzáról) és borról van szó a következő helyeken: Péld 9,1.5; Préd 9,7; Zsolt 104,14b–15a; Zsolt 4,8; Melkicedekről pedig: Zsolt 110,4; Zsid 5,5–6.10; 6,20; 7,1–28; Jn 8,48–59. Igaz ugyan, hogy a jánosi szakaszban Melkicedekről szó szerint nincs szó, ám Jézus mintha mégis az Abrámmal való találkozására utalna...

A kenyér és bor Péld 9,1.5-ben a vendégszeretet jeleként kerül elő. Zsolt 4,8-at a 6–7. század fordulóján működő akragaszi (Szicília) püspök,

Szent Gergely a Prédikátor könyvéről írt kommentárjában az eukharisztiaira vonatkoztatja: „Akik ugyanis ezt a kenyeret eszik, és ezt a misztikus bort isszák, azok valóban örvendeznek és ujjonganak, és boldogan mondhatják: Örömet adott szívünkbe.” (Az imaórák liturgiája, 3: 213. o.)

A 110. zsoltár nevezetes 4. verse – „Pap vagy te örökké, Melkicedek módján...” – az írásmagyarázók szerint Nátán próféta beiktató üdvözlése. Dávidnak rendkívüli papi méltóság adatott, amely különbözik az ároni papságtól. Maga Melkicedek pedig a királyi és főpapi méltóság együttes és ideális megjelenítője, s mint ilyen, egyben a messiás prototípusa. Ezt a zsoltárverset Jézusra vonatkoztatva Zsid 5,5–6.10, illetve 6,20 is idézi: „...Krisztus sem maga dicsőítette meg magát azzal, hogy főpap lett... Ahogyan másutt is mondja: »Pap vagy te örökké, Melkisédek rendje szerint.« [...] Mert Isten őt Melkisédek rendje szerint való főpapnak nevezte.”

Melkicedek történetet idézi és részletesen magyarázza a Zsidókhoz írt levél hetedik fejezete (7,1–28): „Mert Melkisédek, Sálem királya, a magasságos Isten papja volt az, aki a királyok leveréséből visszatérő Ábrahám elé ment, és megáldotta. Ábrahám pedig tizedet is adott neki mindenből. Melkisédek neve először ezt jelenti: igazság királya, aztán Sálem királya, vagyis békesség királya.” (7,1–2) A második versben mintha áthallás lenne, érdemes összevetni Jézus szavaival: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6); „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek...” (Jn 14,17)

És vajon mire gondolt a szentíró, amikor így folytatta: Melkicedeknek „sem apja, sem anyja, sem nemzetsége, sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs, de miután hasonlónak lett az Isten Fiához, pap marad mindörökké” (Zsid 7,3)? Az írásmagyarázók szerint Melkicedek eme nemzetségnélkülisége igazi titkot rejt magában, ami egyben a leírhatatlan tisztelet kifejezése.

A 7,4. és 8b versben ez áll: „De nézzétek, milyen nagy ember ő, akinek Ábrahám, a pátriárka tizedet adott a zsákmány legjavából..., akiről bizonyágunk van, hogy él.” A szerző meg van győződve, hogy Melkicedek az igazi, halhatatlan papság hamisítatlan változata, és bizonyos afelől, hogy Melkicedek (örökké) él.

A 7,15–19a versek még rejtélyesebbek: „...ez még inkább nyilvánvaló, ha Melkisédekhez hasonlóan eljön egy másik pap, aki nem testi paran-

csolat törvénye [ti. ároni papság] szerint lett azzá, hanem örökkévaló élet ereje szerint. Mert róla szól a bizonyágtétel [ti. hogy Jézus az új főpap]: »Te pap vagy örökké, Melkicedek rendje szerint« [újra: Zsolt 110,4]. Ugyanis egy korábbi parancsolat [ti. az ároni papságé] eltöröltetik, mivel erőtlen és használhatatlan, mert a törvény semmit sem tett tökéletessé.” Ezek szerint Jézus maga lenne az új Melkicedek? De Pál apostol egyik alapgondolata is visszaköszön: „...a törvényből csak a bűn felismerése adódik” (Róm 3,20b), mert Jézussal egy új korszak, az ingyen kegyelem korszaka vette kezdetét.

Folytatva a fejezetet, a 7,23–26.28 versekben arról olvasunk, hogy Jézussal az ároni papság intézménye immáron a múlté, amely átadja helyét Krisztus örökös papságának.

A 4. század egyik római antiariánus áldozópapja, Faustinus Luciferanus (†380 k.) A *Szentháromság* című értekezésében olvassuk a következő kommentet: „Áron papsága... átszállt az utódaira. Üdvöztönk papsága azonban nem ilyen átörökölt papság, hiszen Pap vagy te örökké, Melkicedek módján (Zsolt 110,4). Üdvöztönk, mint ember tehát király is és pap is, de nem testben lett fölkenve, hanem lélekben... Üdvöztönket a Szentlélek kente föl, ezért lett valóságos Fölkent (Krisztus).” (Az imaórák liturgiája, 3: 329. o.)

Nem kevésbé talányosak a János evangéliumának nyolcadik fejezetében olvasható igeversek (Jn 8,52–53; 56–58): „A zsidók ezt mondták neki: Most már tudjuk, hogy ördög van benned. Ábrahám meghalt, a próféták is meghaltak, te pedig azt mondod: Ha valaki megtartja az én ígémet, az nem ízleli meg a halált soha. Te nagyobb vagy atyánknál, Ábrahámnál, aki meghalt? A próféták is meghaltak! Kinek tartod magadat?[...] Jézus így válaszolt: [...] Ábrahám, a ti atyátok ujjongott azon, hogy megláthatja az én napomat: meg is látta, és örült is. A zsidók erre ezt mondták neki: Ötvenéves sem vagy, és láttad Ábrahámot?”

Ezek szerint Jézus találkozott volna Ábrahámmal? A folytatás pedig mintha meg is erősítené ezt: „Bizony, bizony, mondom néktek, mielőtt Ábrahám lett volna: én vagyok. Erre köveket ragadtak, hogy megkövezzék, de Jézus elrejtőzött, és kiment a templomból.”

Az elővigyázatos írásmagyarázók szerint azonban itt csak arra találunk utalást, hogy Jézus egykor álomban megmutatta Ábrahámnak a jövődőt és a messiás napjait is, ami eszkatologikus örömmel töltötte el (vö. 1Móz 15,7–21; 17,17). Ezzel a magyarázattal mindössze csak az

a baj, hogy a Tóra szövegében semmi erre utalót nem olvasunk. És mi van akkor, ha Melkicedek egyszerűen a preegzisztens Jézusnak a papja és megbízottja volt?

Ezzel a még további kutatást igénylő témakörrel kapcsolatban igencsak meggondolandó, hogy miért éppen a Zsidókhoz írt levél taglalja és fejtegeti a Melkicedek-epizódot. Mintha a szerző éppen a zsidó gyökerű címzettek szemét szeretné felnyitni eme egyedülálló, rejtélyes történetre. Ezzel szemben Pál leveleiben magára Melkicedekre furcsamód semmilyen utalást sem találunk.

Láttuk azt is, hogy az eukharisztia eredetét illetően János külön úton jár, s talán az sem véletlen, hogy éppen nála olvashatunk Jézus öröktől fogva való létéről (preegzisztenciájáról – Jn 1; Jel 1,17), valamint az Ábrahámmal történt találkozásról. Amennyiben tehát kapcsolat van az eukharisztia szerzésének jánosi és Ábrahámnak Melkicedek általi megvendéglése között, akkor még inkább kijelenthető, hogy az Újszövetségnek ezen hagyománya alapján az eukharisztianak a szédervacsorával való párosítása igencsak problémás.

Am akárhogy is legyen, az eredeti kérdések egyelőre továbbra is megválaszolatlanul maradnak: Ki volt valójában ez a Melkicedek, az igazság királya? És miért éppen kenyeret és bort vitt Ábrámnak?

ÉNEK
EÉ 381

IGESZAKASZ

„*Én vagyok az út, az igazság és az élet...*” – Jn 14,6; Ábrahám a hit példája – Gal 3,6–14

ILLUSZTRÁCIÓK

- Melkicedek mozaikja a római Santa Maria Maggiore-bazilikában
- Ábrahám és Melkicedek mozaikja a velencei Szent Márk-székesegyházban

4. Eukharisztia az első három század néhány ókeresztény iratának tükrében

Elsőként egy kérdés: mit tudhatunk a keresztény istentisztelet kezdeteiről? Óskeresztény eleink egyrészt nyilvánvalóan a hagyományos zsidó istentiszteleti formákat vették át, mint például zsoltározás, éneklés; ciklikus felolvasás a Tórából és a Profétákból (az első után elmélkedés, a második után prédikáció); ima, áldás és elbocsátás. Másrészt hamar ki is egészítették ezt például himnuszokkal, hitvallásokkal (vö. Jn 1,1–14; Fil 2,6–11; Kol 1,15–20; Ef 1,3–13; 1Pt 2,21–25); keresztény szent iratokból való olvasmányokkal (például a későbbi Újszövetség könyveiből); a Miatyánkkal, illetve az eukharisziával és az azt megelőző bűnvallással (lásd *Did* 14,1).

Az ApCsel beszámolója alapján az (is) kétségtelen, hogy kezdetben az eukharisztia közös étkezéssel volt egybekötve. Most néhány, az eukharisziáról szóló 1–3. századi ókeresztény szemelvény segítségével próbáljuk meg rekonstruálni az akkori liturgikus gyakorlatot. Időrendi sorrendben részletek következnek a *Didakhéból* (Kr. u. 90 k.), Antiókhiai Szent Ignációtól (35 k. – 107/117), Jusztinosz vértanútól (†165), Irenaeustól (115 és 150 között – 202 k.), Római Szent Hippolütosztól (170k–235) és Cyprianustól (190/200 k. – 258).

4.1. AZ 1-2. SZÁZADBAN

A javarészt erkölcsi intelmeket tartalmazó *Didakhéban* (*A tizenkét apostol tanítása*, Kr. u. 90 k.?) az eukharisziáról is olvashatunk (*Did* 9; 10; 14,1–3). Az irat másolatát 1873-ban fedezte fel egy nikomédiai (ma Izmir) metropolita Konstantinápolyban. Keletkezési helye valószínűleg Szíria. Az eukharisztia még mindig közös étkezéssel van összekötve, amit egyes helyeken egészen a 3. századig gyakoroltak. Különös jellemzője a hálaadás (εὐχαριστέω) hangsúlyozása, mind az étkezés előtt, mind utána, ami szinte átkarolja, keretbe foglalja magát az eukharisziát.

Feltűnő, hogy nincs utalás sem a szerzési ígéretekre, sem Krisztus passiójára, annál inkább – az eukharisztia zárásaként – a közeli parúziára: *Maranathá!* Nem tartalmaz epiklézist a szöveg, az áldásmondás pedig itt is először a pohár (τὸ ποτήριον) felett hangzik el (vö. Pál és Lk). Fontos kitétel továbbá, hogy csak megkereszteltek (felnőttek) részesül-

hetnek az eukharisziából. A liturgiánkból jól ismert egyik mondat (*Agendánk* epiklézis előtti mondata: „Ételt és italt adsz az embereknek, hogy...” – 1986, 42. o.) nem az eukharisztia előtt, hanem azt követően, zárásaként hangzik el. Ezt közvetlenül követi az anamnézis, amely *Agendánk*ból viszont hiányzik.

További érdekesség, hogy az irat 14. fejezetében (*Did* 14,1–3) újra előkerül az eukharisztia, amit az Úr napján, már „csak” hetente tartottak. Ahogy az már említettük, fontos kitétel, hogy a szertartást bűnvallás előzi meg. Az eukharisztia szó helyett itt kenyértörésről, illetve áldozatról olvasunk. A kontextusból azonban kiderül, hogy az „áldozat” kifejezés itt még a hívek által összehordott ételekre, adományokra vonatkozik.

Ezeket és az áldó formulákat is figyelembe véve egyértelműnek tűnik, hogy a *Didakhé* zsidó gyökerű irat, illetve hogy az eukharisziát gyakorlók immár kiszakadtak a zsinagógai istentiszteletből (*Did* 14,1). Íme a szövegrészletek:

„Az eukharisziáról... így végeztétek: először a pohár (τὸ ποτήριον) fölött: *Hálát* adunk néked, Atyánk, a te szolgádnak, Dávidnak szent szülőjéért, melyet megismertettél velünk szolgád (τοῦ παιδός σου), Jézus által. Dicsőség néked mindörökké! A kenyértörésről pedig (περὶ δὲ τοῦ κλάσμος – *de pane fracto autem*) a következőképpen: *Hálát* adunk néked, Atyánk, az életért és tudásért (γνώσις), melyet kinyilatkoztattál nekünk a te szolgád, Jézus által. Dicsőség néked mindörökké! Ahogyan e kenyértörédek (= keresztyének?) szét voltak szóródva a hegyeken (= népek között?), és eggyé váltak összegyűjtve, úgy gyűljön össze egyházad királyságodban a föld határaitól! Mert tiéd a hatalom és dicsőség Jézus Krisztus által mindörökké! Ne egyék és ne igyék az eukharisziátokból senki más, csak az, aki meg van keresztyelve az Úr nevére! Erről mondta ugyanis az Úr: ne dobjátok a szentet a kutyák elé.” (*Did* 9,1–5)

„Miután pedig beteltetek, így adjatok *hálát*: Szent Atyánk, *hálát* adunk néked szent nevedért, melynek sátrát szívünkben ütöted fel, a tudásért és hitért és halhatatlanságért, melyet kinyilatkoztattál nekünk a te szolgád, Jézus által. Dicsőség néked mindörökké!

Mindenható Uralkodónk, ki mindent nevedért teremtettél, ételt és italt adtál az embereknek, hogy élvezzék, nekünk pedig lélek szerinti (πνευματικῆν) ételt és italt adtál, és örök életet Szolgád által! Minde-

nekelőtt azért adunk *hálát* néked, mert hatalmas vagy! Dicsőség néked mindörökké!

Emlékezzél meg, Uram, egyházadról, hogy szabadítsd meg őt minden gonosztól, és tedd tökéletessé szeretetedben, és gyűjtsd össze a négy szél irányából a megszentelt országodba, amit neki készítettél! Jöjjön a kegyelem, és múljon el e világ! Hozsanna Dávid Istenének! Aki szent, jöjjön, aki nem az, térjen meg! Maranathá! Ámen!” (Did 10,1–6)

„Az Úr napján gyűljetek egybe, törjétek meg a kenyeret (κλάσατε ἄρτον – *frangite panem*) és adjatok *hálát*, előtte megvallván vétkeiteket (προεξομολογησάμενοι τὰ παραπτώματα ὑμῶν – *delicta*), hogy tiszta legyen áldozatotok (ἡ θυσία – *sacrificium*). Mindaz, akinek vitás ügye van felebarátjával, addig ne jöjjön közetek, míg ki nem békült, nehogy közönségessé váljon áldozatotok. Az Úr ugyanis erről mondta: Mindenütt tiszta áldozatot mutatnak be nékem...” (Did 14,1–2a; vö. Mal 1,7–14: tisztátalan kenyeret, valamint vak, sánta és béna állatokat hoznak áldozatra...)

Antiókhiai Szent Ignác (35 k. – 107/117) püspök és apostoli atya az Efezusiakhoz írt levelében az eukhariszián keresztül „megkeresztelte” az ókorban használt és Ízisznek tulajdonított általános csodaszert, amely földi betegségek gyógyítására szolgált: „...egy emberként egyesültök az egy hitben és Jézus Krisztusban..., egy kenyeret törve, mely a halhatatlanság orvossága (φάρμακον ἀθανασίας), ellenszer a halál ellen, hogy ne haljunk meg, hanem mindörökké éljünk Jézus Krisztusban.” (20,2; vö. FUNK 1901, 1: 230. o.)

Irataiban János szóhasználatát követve már mint elnevezés is megjelenik az eukharisztia kifejezés. Csak két példa: a Filadelfiaiakhoz írt levele 4. bekezdésében a következőképpen biztatja címzettjeit: „Legyetek rajta, hogy az egy eukharisztia éltesen benneteket (μὴ εὐχαριστία χρῆσθαι), mert egy a mi Urunk, Jézus Krisztus teste (σᾶρξ), egy a pohár (τὸ ποτήριον) az ő vérének egységére, egy az oltár, miként egy a püspök a presbitereivel és a diakónusokkal, az én szolgatársaimmal.” (Vö. Ef 4,4–6; FUNK 1901, 1: 266. o.). A Szmirnaiakhoz írt levele 7. bekezdésében pedig Jánoshoz hasonlóan valószínűleg ő is a doketistáktól óv, akik „az eukharisziától és imádságtól távol tartják magukat, mert nem vallják, hogy az eukharisztia a mi Megváltónk, Jézus Krisztusnak bűneinkért szenvedett teste (σᾶρξ), melyet az Atya jósága által feltámasztott” (uo. 280. o.).

Szikemi Jusztinosz vértanú (†165, Róma) iratai immár arról tanúskodnak, hogy a 2. század közepére kialakult Rómában és Kis-Ázsiában a keresztény istentisztelet két alapvető – görög nyelvű – rendje. Ezek: az igeliturgiás istentisztelet, amely nyilvános és missziói arculatú; illetve a vasárnapi eukharisztikus összejövetel vagy közösség a belső kör, a „beavatottak” és megkereszteltek erősítésére-lelkesítésére. Az olvasmányok már kiegészültek az apostoli levelekkel, s hitték, hogy az eukharishtiában Krisztus valóságos testét veszik magukhoz, úgy, ahogy arról az evangéliumokban olvashatunk. Az eukharisztia(-közösség) azonban materiálisan már „csak” kenyérből, borból és vízből állt, és teljesen külön vált az adakozástól.

Részletek Jusztinosz *Első védőiratából* (vagy *Apológiájából*): „Az eukharisztia vétele senki másnak nincs megengedve, csak annak, aki hiszi, hogy igaz az, amit tanítunk, és a bűnök bocsánatára az újjászületés fürdőjében már megkeresztelkedett, és úgy él, ahogy azt Krisztus meghagyta. Mert az eukharishtiát nem közönséges kenyérként, sem közönséges italként vesszük magunkhoz, hanem úgy, mint az Isten Igéje által megtestesült Jézus Krisztusnak, a mi Üdvözítőnknek a mi üdvösségünkért felvett testét (σάρκα) és vérét...”

(Mert az apostolok is az ő irataikban, amelyeket evangéliumoknak nevezünk, azt tanítják, hogy Jézus így hagyta meg nekik, hogy tudniillik: kezébe vette a kenyeret, és miután hálát adott, ezeket mondotta: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Ez az én testem (τὸ σῶμά μου); hasonlóképpen kezébe vette a poharat (τὸ ποτήριον), hálát adott, és ezeket mondotta: Ez az én vérem, – és ezt egyedül csak rájuk bízta. Ettől az időtől kezdve magunk között mi is folyton megújítjuk az ő emlékezetét...)

A nap – ahogy mondják – napján (τῆ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρα – *solis, ut dicitur, die*) a városokból és a falvakból mindnyájan egy helyre összejövünk, és az apostolok buzdításait vagy a próféták írásait olvassuk, amennyire az idő engedi. Amikor pedig a lektor elvégezte az olvasást, az előljáró int és buzdít a hallott fontos dolgok követésére. Ezután mindnyájan felállunk, és közösen imádkozunk.

Majd – mint említettük – imádkozás után kenyeret és bort és vizet hoznak: és az előljáró – amennyire erejéből telik – imádságot és *hálaadást* mond, s a nép ráfeleli: Ámen. Majd az(oka)t, ami(k)ért *hálaadást*

mondunk, szétosztják, és a jelenlevők mindegyike magához veszi, a távollevőknek pedig diakónusok viszik el.

Azok, akik tehetősek, és szándékukban áll – ki-ki a maga mértéke szerint –, adakoznak, és a gyűjtés eredményét az előljárónak átadják, és ő osztja szét az árváknak és özvegyeknek, a betegeknek és azoknak, akik valami miatt arra rászorulnak, a börtönben sínylődőknek, valamint az ott tartózkodó jövevényeknek; egyszóval minden rászorulóknak gondját viseli.”

4.2. A 2-3. SZÁZADBAN

Lyon második püspökénél, a kis-ázsiai és zsidó származású Irenaeusnál (115 és 150 között–202 k.) a 2. század végén az *áldozat* (oblatio = adomány, felajánlás) újra – vagy még mindig? – a gyülekezeti tagság által összegyűjtött különféle természetbeni adományokra vonatkozik. Ebből lesz azután maga az eukharisztia is, amely egyben a feltámadás záloga. Irenaeus ezt már magyarázza is: a bor és a kenyér Isten szava által Krisztus mennyei vérének és testének eukharisztijává lesz, amelynek magunkhoz vétele által testünk is halhatatlanságot ölt magára.

Az *eretnység ellen* című ötkötetes iratában ezt olvassuk (4.18,1–5): „Az Egyház áldozata [oblatio = adomány, felajánlás], amelyet az Úr rendelése szerint az egész világon bemutatunk, tiszta és kedves áldozat (sacrificium) Isten előtt. Maga az Úr mondta: »Amikor az oltárra viszed áldozatodat (offers), és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak valami panaszja van ellened, hagyd ott ajándéodat az oltár előtt, s menj, előbb békülj ki embertársaddal, aztán térj vissza, és ajánld fel áldozatodat (offeres, vö. Mt 5,23).« Istennek fel kell ajánlanunk a termények zengéjét – ahogy már Mózes is mondja: Ne jelenj meg üres kézzel Urad, Istened előtt (vö. 2Móz 23,15)...

Az áldozatok bemutatása (genus oblationum) nem szűnt meg [...] Viszont a mód megváltozott [...] egykor az emberek kötelesek voltak a termésből megszentelt tizedet adni: viszont akik már elnyerték a szabadságot, azok mindenüket, amijük csak van, az Úr rendelkezésére bocsátják, örömet és szívesen adják oda mindenüket...

Nekünk is áldozatot (oblationem) kell bemutatnunk Istennek [...], buzgó szeretettel ajánlva fel a termények zengéjét [...] Ezt a tiszta áldozatot egyedül az Egyház mutatja be a Teremtőnek...

Azt ajánljuk fel (offerimus) Istennek, ami az övé, egyetértően hir-

detjük a test és Lélek (carnis et Spiritus) közösségét. S amint a földből való kenyér, miután elhangzik fölötte Isten segítségül hívása, már többé nem közönséges kenyér, hanem eukharisztia, amely két részből, földiből és égből tevődik össze, ugyanígy testünk (corpora nostra) is, magunkhoz véve az Eukarisztiát, többé már nem romlandó (corruptibilia), hanem magában hordja a feltámadás reményét.” (PG 7: 1024–1028. o.; PG 3: 86–87. o.)

Műve 5. könyvében pedig ez áll (5.2,2–3): „Ha ez [haec, ti. caro – σάρξ, az emberi test] nem üdvözülne, akkor vérével az Úr nem váltott volna meg minket, az eukharisztia pohara sem lenne az ő vérében való részese-
sedés, sem a kenyér, amelyet megtörtünk, nem lenne az ő testében (corporis eius – σῶμα) való részese-
dés...”

Amikor tehát a vízzel kevert bor és a megsütött kenyér [...] befogadja az Isten szavát (verbum Dei), és Krisztus vérének és testének (corporis) eukharisziájává lesz, hogyan lehetne azt állítani, hogy az a test (carnem), amelyet Krisztus teste (corpore) és vére táplál, és amely az ő tagja, képtelen lenne Isten ajándékának, az örök életnek a befogadására?...

A mi testünk is, amely az eukharisziából táplálkozott, miután földbe teszik, és ott elporlik, a maga idejében életre kel, mert Isten Igéje megajándékozza a feltámadással azért, hogy megdicsőítse ezzel Istent, az Atyát. Ő ezt a halandót halhatatlansággal veszi körül, és ingyen ad a romlandónak romolhatatlanságot (corruptibili incorruptelam), hiszen Isten ereje a gyengeségben nyilvánul meg.” (PG 7: 1124–1126. o.; PG 2: 605–606. o.)

A 3. század első harmadára datálják az úgynevezett *Traditio apostolicát* (*Apostoli hagyomány*, 210–235), amelyet az első ellenpápának, Római Szent Hippolütosznak (170 k. – 235) tulajdonítanak. Irenaeus nagy tekintélyű tanítványa még ugyancsak görögül írt. S mivel nem hagyta szó nélkül Róma püspökeinek modalizmusát (vagy patriszianizmusát – szentháromság-tagadását), „ellenpápaként” lépett fel, mire Kallixtusz pápa őt és tanítványait diteizmussal (vö. zoroasztrizmus, illetve manicheizmus) vádolva kiközösítette.

Művében az apostolokra visszamenő, a 2. század második felére datálható hagyományt foglalt össze, mely az ősegyház legfontosabb liturgikus szövegeit tartalmazza. Krisztológiai típusú kánon, azaz öszövétségi utalások nélkül mutatja be Krisztus megváltói művét. Az eukharisztia még ekkor is külön alkalom. A következő szertartásokról olvashatunk művében: húsvét vigíliája, keresztség (ebben található

az Apostoli hitvallás legősibb változata, vö. DH 41. o.), konfirmáció, eukharisztia, nagy hálaadó imádság és püspökszentelés (Óf 1: 331–333., 338–339. o.).

Az úgynevezett nagy hálaadó imádság (vagy II. eukharisztikus ima – praefatio) eredeti görög nyelvű szövege sajnos nem maradt fenn, csak egy jóval későbbi, a 4. század második feléből való latin nyelvű és az idők folyamán bővített-kiegészített változat. Egy azonban bizonyos: ebben eredetileg még az ószövetségi alapokon nyugvó, a mise „csúcának” tartott, s a miserendben és a mi úrvacsorarendünkben is szereplő háromszoros Sanctus (Ézs 6,3,) nem szerepelt. Az így fennmaradt és megtoldott változat mindannyiunk előtt jól ismert: „Méltó és igaz, illő és üdvösséges, hogy mindenhol és mindenkor hálát adjunk neked, mindenható Atyánk, és örök Istenünk, szeretett Fiad, a Jézus Krisztus által...”

Végül még egy rövid – a 3. század közepére datálható – idézet Karthágó püspökétől, Cyprianustól (190/200 k. – 258). Az első latinul író egyházatyánál már naponkénti eukharisztiaivételről olvashatunk, amely csak azoknak válik mennyei kenyérré, akik hiszik, hogy Krisztus testét veszik magukhoz.

Az *Úr imádsága* című értekezésében olvassuk: „Krisztus csak azok számára kenyér, akik az ő testeként (corpus eius) veszik azt magukhoz... Azt kérjük, hogy ezt a kenyeret mindennap adja meg nekünk, nehogy minket – akik Krisztusban vagyunk, és az ő eukharishtiáját mint az üdvösség eledelét mindennap magunkhoz vesszük – valamilyen súlyosabb bűn elkövetése távol tartson, és a mennyei kenyér élvezetétől a közösségből kizárva eltiltson, hiszen akkor Krisztus testétől (Christi corpore) szakadnánk el.”

4.3. ZÁRÓ GONDOLATOK

A fentiek alapján kimondhatjuk, hogy az első három évszázad során az *úri vacsorát* (1Kor 11,20) minden kétséget kizáróan egyöntetűen eukharishtiának, a hálaadás örömkalmának hívták és tartották. Ez köszön vissza *Agendánk* úrvacsorai liturgiájában, amikor is a *hálaadás* szó vagy a *hálát adni* kifejezés hatszor hangzik fel benne (1986, 41–44. o.).

Feltűnő viszont, hogy maga a *vacsora*, *úri vacsora* vagy a ma használatos *úrvacsora* kifejezés az idézetekben elő sem fordul. Okkal, hiszen a közös étkezéssel egybekötött eukharisziára nem feltétlenül este került sor.

Az elnevezésben változás csak a 3–4. század fordulójától, nyugaton datálható, s először felajánlásnak, majd az 5. századtól az *Ite, missa est*-ből („Menjetek! Küldetéstek van!”) kezdik misének, szentmisének nevezni az eukharisziás istentiszteletet (MIHÁLYI 1980, 127. o.).

Láttuk továbbá, hogy Rómában és Kis-Ázsiában külön tartották az eukharisziát a „beavatottnak”, megkeresztelteknek. Nagyot ugorva az időben, ezt az ókeresztény tradíciót eleveníthette fel a reformáció! Szakítva a középkor misegyakorlatával mindenekelőtt visszaadta a hívektől addig elsősorban praktikus-higiéniái szempontokból megvont *laikus kelyhet*, idővel pedig nemcsak teológiailag szakított a miserenddel, hanem külön kezdték ünnepelni protestáns eleink az *úri vacsorát*. Európaszerte mindmáig sok evangélikus és református gyülekezetben az igeliturgiás istentiszteletet követően (nagyünnepeken, illetve minden hónap egyik vasárnapján) ahhoz kapcsolódva vagy külön tartanak *úrvacsorai* istentiszteletet az azzal élni szándékozóknak.

Korunk egyik nagy és bennünket is érintő kísértése, kihívása a számságban, hatékonyságban és teljesítményben való kizárólagos gondolkodás, mondván: ha újra kétpólusúvá tesszük istentiszteleteinket, akkor többen fognak *úrvacsorázn*i. Ilyen vagy erre hajazó gondolatokat azonban az ókeresztény eukharisztikus beszámolóknak nem olvasunk. Sőt ha az eukharisziához járulás előírásaira tekintünk, azok mintha korunk gondolkodásával éppen ellentétes tendenciát mutatva, a megélt és személyes Krisztus-hitre helyeznék a hangsúlyt.

Az első századok eukharisziája az *Isten szavára* (verbum Dei) való hivatkozáson túl, és hogy *Krisztus bűneinkért szenvedett testét* vesszük magunkhoz, még szinte mentes a mélyenszántó, magvas teológiai magyarázatoktól és okfejtésektől. Feltűnő továbbá, hogy az eukharisztia egyértelműen Krisztus parancsára és rendelésére történik, ám maguk a szerzési igék a liturgikus szövegrészekben (még) nem fordulnak elő!

Ahogy láttuk, a *Didakhé* rendje szerint az eukharisziát bűnvallás előzi meg, hogy maga az eukharisztia az egyéb adományokkal közösen

így válhasson tiszta áldozattá. A szent jegyekkel élőknek az eukhariszta különféle liturgikus színpadiasságot mellőzve egykor azt jelentette, hogy (bűn)bocsánatot nyerve, a testvéri asztalközösségben mint „reménység-test” magával a feltámadott, élő Úrral és így az „odaáttal”, a mennyei szférával kerülnek kapcsolatba.

KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

- Melyek a közös pontok a mai úrvacsoraosztás és az első századok eukharisztijája között?
- Ha vannak eltérések, melyek azok?
- Hogyan jellemeznénk az evangélikus szakrális „asztalközösség” hangulatát és atmoszféráját?
- Az elhangzott szemelvények alapján milyenek képzeljük el az első századok eukharisztijának hangulatát és atmoszféráját?

ÉNEKEK

ÉÉ 388, 392

IGESZAKASZ

Jézussal eljött az új, az ingyen kegyelem korszaka – Jn 1,17

ILLUSZTRÁCIÓK

- Az idézett ókeresztyén szemelvények
- Martin Scorsese Krisztus utolsó megkísértése (1988) című filmjének úrvacsora-jelenete

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BOLYKI János: „*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris, Budapest, 2001.
- CZEGLÉDY Sándor et al. (szerk.): *Bibliai lexikon*. 1–2. köt. Budapest, 1931.
- DENZINGER, Heinrich – HÜNERMANN, Peter: *Hitvallások és az egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai*. Szent István Társulat, Budapest, 2004.
- FUNK, Franz Xaver von: *Patres apostolici*. 1–2. köt. Laupp, Tübingen, 1901.
- HERTZ, J. H. (szerk.): *Mózes öt könyve és a haftárak*. 1–5. köt. Budapest, 1984.
- JANSSEN, Claudia: Hoffnungskörper des Messias. *Zeitzeichen*, 17. évf. 2016. 3. szám 33–35. o.

- KARNER Károly: *A testté lett Ige*. Budapest, 1950.
- MIHÁLYI Gilbert: *Az egyház liturgikus élete*. Róma, 1980.
- Országos Liturgikus Tanács: *Szent zsolozsma. Az imaórák liturgiája*. 1–4. köt. Budapest, 1992.
- SCHLATTER Theodor (szerk.): *Calwer Bibellexikon*. Stuttgart, 1967.
- TOKAREV, Sz. A. (szerk.): *Mitológiai enciklopédia*. 1–2. köt. Budapest, 1988.
- VANYÓ László (szerk.): *Az ókeresztény egyház és irodalma*. Szent István Társulat, Budapest, 1980. (Ókeresztény Írók 1.)
- VANYÓ László (szerk.): *Apostoli atyák*. Szent István Társulat, Budapest, 1980. (Ókeresztény Írók 3.)

Ami két úrvacsoravétel között történik velünk

Bibliáórai sorozat a Hegyi beszéd alapján

PETHŐ JUDIT

A kiséger aggodalmában a bagolyhoz fordul:

- Mit gondolsz, milyen stratégiával tudnék védekezni a macska ellen?
- Válj kutyává! – mondja a bagoly.
- Az jó lenne. De hogyan? – kérdezi egérke.
- Azt nem tudom. Te csak stratégiát kértél tőlem.

Akaratunktól függetlenül többnyire így vagyunk azzal is, ami két úrvacsoravétel között történik. Az úrvacsorára (elvileg) felkészülünk. De készülünk-e arra, ami utána jön? Sőt! Összekötjük-e egyáltalán az úrvacsorát és az utána következő hétköznapiakat? Elméletben igen. Megvan a stratégiánk, amit a lelkész a szószékről elmond, és amit a Bibliából ismerünk. Bőszén bólogatunk is minduntalan, mert ismerősök a gondolatok. Olyannyira, hogy már az alapvetően meghökkentő jézusi mondatok sem okoznak meghökkenést. „Persze, persze, tudom! Így kell élni.” Aztán kilépünk a templomból, és minden megy tovább úgy, ahogyan előtte. Pedig most jön a puding próbája. Most jön az, amikor az elméletet és a bensőnkben megélt élményt át kellene emelnünk a hétköznapiakba.

A keresztyén élet stratégiáját ismerjük. Viszont fordítunk-e elegendő időt és figyelmet arra, hogy *hogyan* telhet tényleg eszerint az életünk?

A Szentírás még kétezer évvel később is bántóan éles tükröt tart elénk arról, hogy mi minden történik velünk két úrvacsoravétel között. Általában nem is merünk „belenézni” ebbe a tükörbe. Most azonban az üdvösségünkért éppen erre a húsba vágó, de életet hozó útra hívunk

mindenkit! A Hegyi beszéd alapján fogunk megnézni tíz témát. Először a nyilvánossá váló hitünket és cselekedeteinket, majd az imaéletünket, a pénzügyekhez való hozzáállásunkat, az életünkben jelen lévő értékeket, az aggodást, az ítélkezést, a mérlegelést, az éberséget, majd befejezésül a stabilitást és a végeredményt.

Jézus rátapint az Akhilleusz-pontjainkra. De gyógyítóként.

Tolsztojjal a Hegyi beszédről

Egy rendhagyó felvezetéssel indulunk útnak.

Lev Tolsztoj ezt írja *Feltámadás* című regényének utolsó lapjain: „[Nyehljudov] Egész éjjel nem aludt, és – amint az sok bibliaolvasóval megtörténik – most először fogta fel teljes jelentőségükben a sokszor olvasott, de mindeddig észre nem vett szavakat. Mint szivacs a vizet, úgy szívta magába a fontos, szükséges, boldogító igazságot, amely feltárult előtte. S mindaz, amit olvasott, ismerősnek tetszett, mintha csak megerősítené, tudatosítaná mindazt, amit már régen sejtett, de nem tisztázott, és nem mert elhinni. De most már tudta, hitte. [...] »Keresétek Isten országát és az ő igazságát, és a többi megadatik néktek. Mi pedig a többit keressük, és nyilvánvalóan nem találjuk.«”¹

John Stott *A hegyi beszéd* című kommentárjában így ír erről: „A [*Feltámadás* című] regény vége felé Nyehljudov újraolvassa Máté evangéliumát. Ekkor döbben rá arra, hogy a hegyi beszéd nem gyönyörű, elvont gondolatok tárháza, mely túlzó és lehetetlen követeléseket állít elénk, hanem egyszerű, világos, gyakorlati követelményeket foglal össze, amelynek ha az emberek engedelmeskednének (és ez egyáltalán nem elképzelhetetlen), akkor az emberi társadalom alapjaiban új rendjét alkothatnánk meg. [...] Tolsztoj Nyehljudov alakjában testesítette meg az eszmény és a valóság ellentétét. Egyfelől meg volt győződve arról, hogy a hegyi beszéd tanításai megvalósíthatók a gyakorlatban, másfelől saját középszerű teljesítménye megcáfolta nézetét. Egyik végletes álláspont sem fejezi ki az igazságot. Bár a hegyi beszéd követelményei nem mindenki számára megvalósíthatóak, mégsem mondhatjuk azt, hogy teljességgel elérhetetlenek lennének. Akik ezeket emberfeletti elvárásoknak tüntetik fel, nem tudják, mi volt Krisztus célja a hegyi

¹ TOLSZTOJ 2006, 507. o.

beszéddel. [...] Csak azok számára megvalósíthatóak ezek a követelmények, akik valóban újjászületnek úgy, ahogy azt Jézus Nikodémusnak mondta.”²

1. Nyilvánosság

„Jézus mondja: Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Lámpást sem azért gyűjtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5,13–16)

A nyilvánosság talán nem a megszokott fókuszpont erről az ígéről. Sokkal inkább következtetés belőle. Ez a néhány mondat ugyanis megdönti azt az általános vélekedést, hogy a hitünk magánügy. Nem, nem az. Egyfelől nyilvánvaló Isten előtt. Másfelől nyilvános az emberek előtt is, akik bármilyen úton-módon kapcsolatba kerülnek velünk.

A TEXTUSRÓL

A revideált Károli-fordításban két olyan eltérés van, ami segítheti a megértést. Az egyik ez: „Ha a só [ἅλας] ízét veszti, ugyan mivel sózzák meg [ἄλιζω]?” A megfogalmazás magában hordozza a választ is. Nem lehet visszaadni az íztelen só ízét. A másik eltérés pedig ez: „...a ti világosságotok is világítson az embereknek”. Ez a fordítás jobban kiemeli azt, hogy a világosságnak az a természetéből fakadó feladata, hogy világít, szemben az újabb fordítások „ragyogás” szavával.

A *Jubileumi kommentár* ezt írja: „a tanítványok életének minőségét jellemzi”³ az, ami ebben a néhány versben található. *Minőségi* élet. *Minőségi*, élő hit. Eszünkbe juthat róla a laodiceai gyülekezetnek szóló figyelmeztetés: „Így mivel langyos vagy, és sem forró, sem pedig hideg: kiköplek a számból.” (Jel 3,16)

Jézus később több helyen is szól a Hegyi beszédben arról, amikor

² STOTT 2010, 22–23. o.

³ *Jubileumi kommentár*, 12. o.

emberek azért imádkoznak látványosan (Mt 6,5–8) vagy adakoznak feltűnően (Mt 6,1–4) hogy észre vegyék őket. Ez pontosan ellenkező azzal, amit a só és a világosság kapcsán is olvassunk. Nem nekünk kell látszódnunk, hanem rajtunk keresztül látszódik Isten. Az a cél, hogy a mi cselekedeteinken keresztül az ő dicsősége (δοξάζω) látszódjon.

A só szerepe nem csak az íz adása. Tartalmára, vagyis feladatára nézve éppen annyira fontosak egyéb tulajdonságai is. Átjárja például az egész ételt. A hitünkre nézve ez azt jelenti, hogy a vasárnapi vagy a nagyünnepi hit nem elegendő. Aztán a só megőrzi az ételt a romlástól. A mi életünket is a Jézusba vetett élő hit mentheti meg tőle. És szomjúságot is kelt a só. Vagyis olyan hitünk lehet, amelyben még többet és többet akarunk megtapasztalni Jézusból, akinél az élő víz van.

Jézus követőinek feladata az, hogy világítsanak. Több helyen pedig a világosság fiai/gyermekei kifejezés szerepel a Szentírásban (Jn 12,36; 1Thessz 5,5; Ef 5,8). Igénk alapján azt mondhatjuk, hogy a világban jelen lévő sötétséget a világosság fiai tudják szétoszlatni. A só képével élve pedig úgy fogalmazhatunk, hogy a világot a Jézusban hívő emberektől érkező só tudja megőrizni a romlástól.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Amikor ezek a sorok születnek, az elején tartunk a koronavírus miatti házi karanténnak, illetve kijárási korlátozásnak. Két hete annak, hogy nem tartunk istentiszteleteket, sem semmilyen más gyülekezeti alkalmat. Pontosabban online közvetítünk igei alkalmakat üres templomokból, vagy otthon készítjük el őket. Bár az otthonainkban ragadtunk, mégis nyilvánossá vált a hitünk igehirdetőként. Amíg máskor csak az hallotta a szolgálatunkat, aki a templomban ott volt, most akárki rátalálhat ezekre a digitális térben, és meghozhatja róla a maga ítéletét. Szolgatársak, gyakorló templomba járók, keresők és az egyházba mindenáron belekötni akarók. Mindegyikük számára érezhető valami a hitünkből. Vajon milyennek találtatunk? Ízes vagy íztelen sónak?

„Valójában a só sohasem veszti el ízét, de összekeveredhet más anyaggal, s akkor használhatatlan lesz”⁴ – írja kommentárjában Jakubinyi György. Mi is pontosan ezt éljük meg. Ha felhígul az éltünk, idővel kiüresedik a hitünk. Elveszti az ízét.

⁴ JAKUBINYI 2007, 56. o.

A tanítványok életének minőségéről szóló fenti rész arra hív minket, hogy a magunk életében is mérlegre tegyük a minőségi tanítványi életet.

Jézus olyan hasonlatként használja a só és a viláosság példáját, amelyet mindenki értett abban a korban, amikor elhangzott. Mi is értjük még ezeket, de a képek már veszítettek súlyukból. Akkoriban ugyanis a só nagy kincs volt, ahogyan a világítás is. Nekünk talán már azt mondaná Jézus, hogy nem azért vezettük be az otthonunkba a közműveket, hogy kizárólag gyertyával világítsunk, ne legyen elektromos eszközünk, vagy minden vizet úgy hordjunk be a lakásba.

A só, amely elvesztette az ízét, képies beszéddel csak üres sókristály. A kerete megmaradt, de a tartalma elveszett. Ilyen a hit is. Ha a tartalma, az élő mivolta elveszik, akkor csak a keretek maradnak. Megszokásból ugyanúgy megteszünk bizonyos dolgokat (templomba megyünk, hívóként nyilatkozunk, úrvacsorázunk stb.), de már csak üresen kongó, rögzült szokások ezek.

A Jézus korabeli olajméceses képe rávilágít az előre gondolkodásra, például a tíz szűz példázata révén (Mt 25,1–13). Aki lemarad, az kimarad. Hiszen aki nem gondoskodik előre megfelelő olajról a lámpásba, az majd a szükséghelyzetben nem tud világítani. Ha Isten szolgálai tehát csak azzal foglalkoznak, hogy másoknak tudjanak adni, de észrevétel nélkül nem töltenek elég időt Istennel, akkor nem tudnak majd szolgálni, sem a hitükben megmaradni. Nem válhat így igazzá textusunk utolsó mondata: *„Úgy ragyogjon a ti viláosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.”* (Mt 5,16)

KÉRDÉSEK

- Magánügynek tartom-e a hitet?
- Látok-e összefüggést az egyházellenes évtizedek és a görcsösen magánügynek tartott hit között?
- Minőségi-e a hitéletem? Vagy csak langyos?
- Mit várok el a lelkészemtől? Azt, hogy minden létező igényemet kiszolgálja, vagy igyekszem segíteni neki, hogy legyen ideje és nyugalma a saját hitéletére is?
- Vajon rajtam keresztül látják mások Istent? Hogyan prédikál róla az életem?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

„Aki *jelen* van, az nyomot hagy.” (Ismeretlen szerző)

„Ha nem foglalkozom eleget magammal, teherré válok a környezetem számára.” (Ismeretlen szerző)

Bródy János nyilatkozta egyszer: „Az ember reggel nem úgy néz a tükörbe, hogy egy legendát lát.”

Szóban hallottam egyszer a következő történetet. Egy férfi gyülekezetekeket látogatott végig Angliában valamilyen konkrét okból. Elment egy közösségbe, és úgy jött el onnan, hogy „Ó, ez a lelkész nagyszerű!” Egy másik közösségben meg azt érezte, hogy „Zseniálisan megtalálja a hangot a lelkész a gyülekezettel!” Még többször megtörtént ez vele. Amikor az ismert baptista prédikátor, Charles Spurgeon közösségéből kijött, akkor azonban valami ilyesmit fogalmazott meg a szolgálat nyomán: „Isten zseniális.” Vagyis akkor világít az életünk megfelelően, hogyha nem a magunk fényét emeljük vele, hanem a világ világossága válik láthatóvá általa.

Köszájdon forog egy történet az egyszeri katonáról, aki büszkén meséli: „Először töltöttünk, aztán lőttünk. Aztán megint töltöttünk, és megint lőttünk. Aztán már nem töltöttünk, csak lőttünk.”

Gyermekkoromból emlékszem a hatalmas nyárfa teknőre, ami a nagyszüleimnél minden disznóvágáskor előkerült. Belepakolták az alaposan besózott húsokat, majd időnként forgatták őket. Az volt a fontos, hogy teljesen átjárjon mindent a só. A benne lévő húsok többsége ezután került csak a füstölőbe, miután megszáradtak.

2. Pénzügyek

„Vigyázzatok: kegyességeket ne az emberek előtt gyakoroljátok, csak azért, hogy lássák azt, mert így nem kaptok jutalmat mennyei Atyátoktól. Amikor tehát adományt adsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogyan a képmutatók teszik a zsinagógákban és az utcákon, hogy dicsérvék őket az emberek. Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. Te pedig amikor

adományt adsz, ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb, hogy adakozásod rejtve maradjon; és majd a te Atyád, aki látja a rejtett dolgokat, megjutalmaz téged.” (Mt 6,1-4)

A só és a világosság szakaszát a törvény magyarázata követi a Hegyi beszédben. Ezt a hosszú szakaszt ebben a sorozatban nem vizsgáljuk meg most, hanem a rövidebb egységekkel folytatjuk. Ezek közül első a pénzügyek kérdése. Meglepő lehet, hogy előbb következik ez, mint sok más téma. Azonban amikor úrvacsorát veszünk, akkor is már rögtön az istentiszteleten kérdés, hogy mennyire nyúlunk bele a zsebünkbe, nem is beszélve arról, hogy két úrvacsoravétel között az anyagiakon nagyon sok minden meglátszik az értékrendünkben. Kényes, de annál szükségesebb téma következik, amelyet Jézus egyáltalán nem kerül ki.

A TEXTUSRÓL

A zsidó emberek kegyességének fontos fokmérője volt az adakozás. Jézus az ő figyelmüket hívja fel arra, hogy ez a szív szándékáról szól, és nem a látszatról. Máté evangéliumának sokszor visszatérő kifejezése jelenik meg itt, a ὑποκριτής. Ez alapvetően képmutatót jelent, eredetileg azonban színészt, pontosabban olyan embert, aki szerepet játszik. A szövegekörnyezet alapján úgy is mondhatjuk, hogy megjátssza magát.

A szakasz első verse fontos igazságra mutat rá: a kegyesség elsősorban nem két ember viszonya egymáshoz, hanem az egyes ember viszonya Istenhez. Ebből ered többek között az, hogy a magunk szükségén kívül adunk-e másra pénzt, és ha igen, akkor hogyan tesszük meg azt.

Jézus arról beszél itt, hogy aki csak a látszatért adakozik, az meg is kapta a jutalmát: látják őt. Aki azonban nem a látszatért, vagyis az elismerésért cselekszik, az mennyei jutalmat kap, mert Isten szavának engedelmeskedik. *„Mert a szegények nem fogynak el a földről; ezért megparancsolom neked, hogy légy bőkezű az országodban levő elesett és szegény testvéredhez.” (5Móz 15,11)*

„Aki könyörül a nincstelenen, az Úrnak ad kölcsön, mert ő megtéríti jótéteményét” – áll a Példabeszédek 19,17-ben. Isten tehát itt is jutalmat ígér. A különbség azonban az, hogy a helyes adakozásnál a jutalom nem nyereségvágy. Sokkal inkább arról szól, hogy nem várunk semmit sem azért, amit tettünk.

A bibliaórai sorozatunk első részében arról volt szó, hogy a hitünk nem magánügy, ahogyan azt mi szoktuk gondolni. Sokkal inkább a nyilvánosság kérdése. Ebben a fejezetben fordított helyzetről van szó. Nem a nyilvánosságra tartozik az, hogy kinek és mennyit adtunk, hanem az maradjon rejtve a részünkről.

A ἑλεημοσύνη szó hangsúlyosan olyan cselekedetet jelent, amikor valaki rászorulónak adunk pénzt. Ma már talán túlzottan elkopott az adomány szó, ezért fontos ezt rögzítenünk. Erre az „önmagunkra vonatkoztatva” részben még visszatérünk.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Az adomány szó tehát megkopott. Mindig és mindenhol adományt kérnek tőlünk. Nemcsak az utcán kolduló emberek, de a képeslapos adománygyűjtők, a pénztárnál kitett alapítványi perselyek, a gyerekekkel az iskolából hazaküldött papírok, online vásárlásnál a fizetési felületek, szalagcímek a tévében, honlapok a fenntartásukhoz vagy éppen óriásplakátok. És akkor még a gyülekezetről nem is beszéltünk. Talán immunisak is vagyunk már az „Adakozzon!” jellegű megkeresésekre. Vagy dühítenek minket.

Közben egy másik oldalát is meg kell néznünk ennek. A mi világunkban általában már nem az a kérdés, hogy hogyan tudunk elég látványosan adakozni. Sokkal inkább az, hogy hogyan tudunk negatív értelemben láthatatlanok maradni az adakozásban. „Bármilyen kevés jó lesz a perselybe, úgyse látják!”

Napjainkban még a szakemberektől is azt hallani, hogy nem segítünk az utcán kéregető koldusoknak, ha pénzt adunk nekik. Ez viszont szemben áll azzal, amit az előbb olvastunk 5Móz 15,11-ben.

Egyszer olvastam valahol, hogy Isten azért nem teremtett egyenlőséget közöttünk a pénzügyekben, mert az *elosztást bízta ránk*. A pénzem nem csak az enyém. Bármennyire azt gondolom, hogy „Nekem is szűkös ez így, adjon az, akinek több van!”, ez mindig relatív. Lásd az illusztrációk közötti történetet a ceruzáról!⁵

⁵ Keresztyén pénzügyi kérdéseinkről korábban megjelent egy írásom a *Kötőszó* blogon: https://kotoszo.blog.hu/2020/01/31/_de_ehhez_meg_kell_ternie_a_penztarcamnak_is.

KÉRDÉSEK

- Hol van a határ a kürtöltetés és a pozitív példamutatás között? Számos egyháztág fizet például tizedet a fizetéséből, de nem beszél róla, mert ugyebár „ne tudja a bal kezéd, mit tesz a jobb”. Viszont jó példák is lehetnének a szűkebb-tágabb környezetükben.
- Szabad-e az utcán koldulóknak pénzt adni? Mi a személyes véleményem?
- Hogy állok az adakozáshoz a gyülekezetben?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

A 21 éves Adam egy szemesztert töltött Indiában ösztöndíjasként. Amikor egyszer meglátott egy kolduló kisfiút, megkérdezte tőle, hogy ha bármit megkaphatna a világon, mi lenne az. A válasz ez volt: „Egy ceruza.” Adam pedig, aki arra készült, hogy valami nagyon értékeset mond majd a fiú, most megdöbbenve előhúzta a ceruzáját a hátizsákjából, és a „mindenség ígéretét” átadta neki. Csak egy ceruza. A kisfiúnak hatalmas érték volt, míg Adamnek addig nem. De a történetnek itt még nincs vége! Négy évvel később Adam Braun otthagya a munkáját, és mindössze 25 dolláros kezdőtőkével megalapította a *The Promise of a Pencil*, vagyis az „Egy ceruza ígérete” szervezetet. Őt éven belül már több mint kétszáz iskolát nyitottak a befolyt adományokból a világ legszegényebb országaiban, és harmincezer gyereknek adták meg az iskolába járás lehetőségét. És mindez egy ceruzával indult.⁶

Másvalaki története pedig így szól: „17 éves koromban a fivéremmel éppen hazafelé utaztunk egy kosárlabdameccsről. A csapat megállt vacsorázni, és mindenki leszállt a buszról, kettőnket kivéve. Nem volt pénzünk, hogy a csapat többi tagjával együnk, ezért a buszon maradtunk. Alighogy elmentek a többiek, az egyik apuka visszajött. Úgy emlékszem a beszélgetésre, mintha csak tegnap történt volna. Azt mondta: »Nagy örömet szereznétek nekem, ha megengednétek, hogy meghívjalak benneteket vacsorára, és a többiekkel tartanátok. Senkinek nem kell tudnia róla. Köszönetképpen pedig csak annyit várok tőletek, hogy ti is tegyétek majd meg a jövőben ugyanezt valakiért, aki megérdemli.«”⁷

⁶ GALLO 2016, 243–247. o.

⁷ Uo. 55–56. o.

Már csak ennyi ráfordítással hatalmasat segíthetünk valakin. Isten pedig meg tudja sokszorozni. Az egyik testvér, Bobby Herrera akkora ihletet kapott ettől, hogy később céget alapított, amelyen keresztül kiemelkedően támogatja a rászoruló gyerekeket, méghozzá nemcsak a maga nevében, hanem munkatársait is az önkéntes munkára tanítva. Az apuka vacsorameghívását alaposan felszorozta Isten általa.

3. Imaélet

„Amikor imádkoztok, ne legyetek olyanok, mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és az utcasarkokon megállva imádkozni, hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom nektek: megkapják jutalmukat. Te pedig amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál Atyádhoz, aki rejtve van; a te Atyád pedig, aki látja, amit titokban teszel, megjutalmaz majd téged. Amikor imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy bőbeszédűségükért hallgattatnak meg. Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlók, mert tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, még mielőtt kérnétek tőle. Ti azért így imádkozzatok: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól; mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.” (Mt 6,5–13)

„KérjeteK, és adatik nektek, keressetek, és találtok, zörgessetek, és megnyittatik nektek. Mert aki kér, mind kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek megnyittatik. Vagy ki az közületek, aki fiának követ ad, amikor az kenyeret kér tőle, vagy amikor halat kér, kígyót ad neki? Ha tehát ti gonosz létetekre tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jót a ti mennyei Atyátok azoknak, akik kérnek tőle?” (Mt 7,7–11)

Az imádságról kétszer is beszél Jézus a Hegyi beszédben. Mind a két szakaszt közöljük, azonban mivel az első rész gondolatköre a pénzügyekben érintett mintán alapul, a második szakaszra helyezzük a nagyobb hangsúlyt.

A TEXTUSRÓL

Jézus folytatja a felsorolást a zsidók közkedvelt, látványos hitéleti szokásairól. Az adakozás után most az imádságról beszél, majd a böjtölésről, amire mi nem térünk ki sorozatunkban.

Akik Jézus idejében a zsidók között figyelmet akartak maguknak, gyakran úgy mutatták kegyesnek magukat, hogy túlságosan buzgón és terjengősen imádkoztak a zsinagógákban, de még az utcasarkokon megállva is.

Az Istennek tetsző imádságról többször beszél Jézus. A sorozatunkban idézett első szakasz, mint említettük, paralel a pénzügyeknél taglalt logikával. Ne a külsőségek irányítsák az imaéletünket, hanem a külsővel szemben a belső világunk. Mintha a belső szobánk meghitt világában lennénk. Ez párhuzamként szintén hozza a látványossal szemben a láthatatlanságot, ahogyan a pénzügyeknél láttuk. Mintaként pedig Jézus ez után elmondja a Miatyánk imádságot.

A 7. fejezetben szereplő második szakasz (7–11. vers) egy gyönyörű, hármas fokozással nyit. „*KérjeteK, és adatik nektek, keresseteK, és találtoK, zörgesseteK, és megnyittatik nektek.*” Majd a következő mondattal megerősíti ezt: „*Mert aki kér, mind kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek megnyittatik.*” A *Jubileumi kommentár* lenyűgözően foglalja össze a hármas fokozást: „Isten országa szolgálatában gyakran szüksége van az embernek valamire, ilyenkor kér. Van úgy, hogy az utakat sem találja, akkor keres. Máskor nem kapja meg mindjárt azt, amit kér, pedig bizonyos benne, hogy szüksége van rá: ilyenkor tudja, hogy Isten próbára teszi kitartását, és ezért zörget.”⁸

Ezt a máris többszintű fokozást még egy rövid példabeszéddel is megerősíti az apáról, aki még akkor sem akar ártalmast adni a gyermekének, hogyha ő emberként képtelen arra, hogy jó legyen. Elsőre talán nem tűnik fel, de a példázat hasonlóságokra épül. A Jézus korában fogyasztott lepényszerű kenyér ugyanis hasonlított a lapos kőhöz. Vagyis nem ad kenyér helyett követ az apa a fiának. A kígyó húsa is lehet hasonló a hal húzához. Vagyis nem ad hal helyett kígyót neki. (A Lk 11,9–13-ban található párhuzamos helyen is illeszkedik ide a tojás és a skorpió képe, mivel összegömbölyödve a skorpiót is össze lehet téveszteni a tojással.)

⁸ *Jubileumi kommentár*, 15. o.

Jézus a kérés fontosságáról beszél még akkor is, amikor Mt 6,8-ban azt mondja: „...tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, még mielőtt kérnétek tőle.” Sőt, a kérés fontosságát a fenti fokozással is erősíti: ha nem elég a kérés, keresd is az utat! Ha nem elég az, hogy kerestél, zörgezz is, hogy bebocsásson Isten a kitartásodért! Spinetoli pedig egészen lelkipozíciós mélységbe helyezi az utóbbit: „A »zörgetni« ige teszi nyilvánvalóvá, hogy az Istenhez forduló kérdések akadályokba ütköznek.”⁹ Tehát nem velünk és nem Istennel van a baj, amikor valami az imakérésünk után nem teljesül pontosan.

A belső szoba és a gyermekeinek segítő apa is a család képéről szól. A Mi Atyánk Πάτερ ἡμῶν kifejezése is ezt erősíti. Jézus ezzel a meghitt, családias megszólítással arra tanította az ott lévőköt, amit a zsidók sosem mertek volna Istenre mondani. A Hegyi beszédben szereplő igék tehát kimondottan a családias, meghitt, bensőséges hangulatát emelik ki az imádságnak.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

A Miatyánk elmondásával Jézus rávezet minket arra, hogy imádkozni is tanulni kell. Talán a szeretet példáját mondhatjuk. Ki ne tudna szeretni és kötődni? Mindenki tud. Már a csecsemő is. Mégis egy életen át tanuljuk a szeretetet és a kötődést. Ugyanígy vagyunk az imádsággal is. Mindenki tud egy-két szóval imádkozni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne tanulnánk egy életen keresztül. A keresztyénség kétezer éve azt mutatja nekünk, hogy nem tudtunk mindent megtanulni róla. Mindig újabb és újabb színei és mélységei tárulnak fel.

A fentiek fényében úgy is átfogalmazhatjuk az imádság szerepét, hogy mivel nem annyit mond csak Jézus, hogy „Aki kér, kap”, hanem továbbmegy a keresés és zörgetés mozzanatával, így az imádság tényleg nem automatikusan működik. Nem úgy működik a világ, hogy bedobáljuk az imádság szavait, mint a pénzürméket az automatába, Isten pedig a kiválasztott kérést pontosan leszállítja nekünk.

A zörgetni ige fenti magyarázata vigaszt és bátorságot jelenthet nekünk az imádságban. Egyszer hallottam valakitől a mondatot, hogy Jézus mindenkor tanítványai elsősorban a térdükön imádkozva vívják meg a harcaikat.

⁹ SPINETOLI 1998, 235. o. (Mt 7,7–11).

Újra és újra figyelmeztetjük magunkat és másokat is, hogy az imádság nem csak kérést jelent. Ez így igaz. Jézus azonban a kérés, sőt a kitartó kérés fontosságát is elénk hozza. Azt is komolyan kell vennünk.

KÉRDÉSEK

- Szántam-e valaha időt arra, hogy jobban utánakérdezzek és -nézzek az imádság kérdésének?
- Hogyan bírom azokat a helyzeteket, amikor még mindig nem hallgatott meg az imádságom, akár évek, évtizedek óta?
- Mit teszek, amikor elvárássá halványul bennem az imádkozás gyakorlata?
- Van-e olyan, akivel merek beszélgetni a gyengülő, kudarcos imádkozásaimról?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

„*Imába szállt a bátorsága.*” (Ismeretlen szerző)

Anthony de Mellótól származik a következő történet. Egy püspök hajója egy távoli szigeten kötött ki egy napra. A parton három halással találkozott, akik elmagyarázták neki, hogy évszázadokkal korábban egy misszionárius megkeresztelte az őseiket. A püspök nagyon örült ennek, ám megdöbben, amikor megtudta, hogy az Úr imáját nem ismerik. Egész nap erre tanította hát őket, és mielőtt útnak indult, felmondatta velük azt. Hiba nélkül teljesítették is. Hónapokkal később a püspök ismét a sziget felé hajózott el. Egyszer csak meglátták, ahogyan a három férfi a víz színén közeledik feléjük. Amikor már hallótávolságban voltak, sajnálkozva mondták, hogy nem emlékeznek a Miatyánk teljes szövegére. Ekkor a püspök, látva a hitüket, amellyel a vízen tudtak járni, ezt monda nekik: „Kedves jó barátaim, menjetek haza, és amikor imádkoztok, mondjátok ezt: Mi is hárman vagyunk, ti is hárman vagytok, könyörüljetek rajtunk!”¹⁰

Némi humor arról, hogy azt szokták mondani, jól gondoljuk meg, mit kérünk, mert egyszer beteljesedik majd. Ismerősöm ismerőse szerint

¹⁰ A teljes történet itt olvasható: MELLO 2002, 79–81. o.

megettörtént a következő eset. Egy Budapesten élő nőt többször egymás után megbüntettek a rendőrök néhány hét alatt. Már ott tartott, hogy bármikor rendőrt látott, őt mindig megállították. Ráadásul hiába oldotta meg azokat a hiányosságokat, amelyek miatt megbüntették, valami újat mindig találtak, ami nem volt megfelelő. Kétségbeesésében ezt kezdte hajtogatni magában: „Nem vesznek észre a rendőrök. Nem vesznek észre a rendőrök. Nem vesznek észre a rendőrök.” Legközelebb nem volt esélye meglátni őket, ugyanis egy olyan helyen, ahol egyértelműen neki volt elsőbbsége, behajtott a kocsijába egy rendőrautó. A rendőrök kiszálltak, és így kezdték a bocsánatkérését: „Sajnálom, asszonyom, nem vettük észre.”

4. Értékek

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészt, és ahol a tolvajok betörnek, és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészt meg, és ahol a tolvajok sem törnek be, és nem lopják el. Mert ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.” (Mt 6,19–21)

Luther „Erős vár a mi Istenünk” kezdetű énekének utolsó versszakát egyesek nem éneklék e miatt a rész miatt: „Kincset életet, / Hitvest, gyermeket / Mind elvehetik, / Mit ér ez önekik! / Mienk a menny örökre!” Ez a mostani szakasz arról szól, hogy bármennyire is fájdalmas, mégis jogos ez a szöveg.

A TEXTUSRÓL

A farizeusok azt gondolták, hogy akit az Úr szeret, azt gazdaggá teszi. Emiatt komoly gyűjtögetésbe kezdtek a kincsek felhalmozásában. Erre mondja Jézus, hogy a földi kincsek közül semmi sem biztos. Nem maradó. Akkoriban nagy kincsnek számított a ruha, különösen, ha értékes anyagból készült. Ezeket faládákban őrizték az ékszerekkel együtt. Ezek a ládák azonban ki voltak téve a szúnak, a molynak és a rozsdának, tehát nem voltak időtállóak. (A βρωσις szót szokták rozsdának fordítani, azonban annak a jelentésében az elfogyasztás a hangsúlyos, így inkább a szúra vonatkozik. Ezt támasztja alá az is, hogy Róm 3,13-ban és Jak 5,3-ban is az ἰός szó szerepel, ami a görög megfelelő a rozsdára.)

A palesztin világban ráadásul vályogból készültek a házak. Az itt található διορύσσω kifejezés szó szerint áttörést jelent, hiszen a viszonylag puha vályogfalon egyszerűen át tudtak fúrni a tolvajok.

Jézus nem aszkéta életet kér itt tőlünk, hogy minden létező érték-tárgy nélkül éljünk. Sokkal inkább azt hangsúlyozza, hogy ha az érték-tárgyak felhalmozása a célunk, akkor eleve vesztes oldalon állunk. Egyfelől az idő vasfoga és a tolvajok (vagy gazdasági válságok, balesetek stb.) mind ellenünk dolgoznak, és nem érhetünk tartósan célt. Másfelől ha a földi értékekre, illetve érték-tárgyakra koncentrálunk, akkor őt veszítjük el a fókuszból, és Mt 5,16 alapján fogalmazva a világosság fiai helyett a sötétség fiai leszünk. Az „*ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is*” mondat alapján azt mondhatjuk, hogy a szívünk nem éli túl, ha rossz helyen tartottuk a kincsünket. Az osztatlan, teljes szív az, ami az örök élet felé visz minket. Hiszen akinek osztott a szíve, az egyszerűre akar szolgálni Istennek és a mammonnak (Mt 6,24).

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

A koronavírus idején az értékek hirtelen megváltoztak. Hatalmas kincsnek számít az arcmaszka és a kézfertőtlenítő. De jelentősen megnőtt az értéke annak is, ha valaki saját udvarral vagy legalább terasszal rendelkezik, és anélkül lehet szabad levegőn, hogy elhagyná az otthonát. A legnagyobb érték azonban most tényleg az egészség lett.

A karantén idejében az értékek úgy is átalakulnak, hogy mi mindenről tudunk, vagy mi mindenről kell lemondanunk, amit eddig természetesnek vettünk. Legyen szó a szabad mozgásról, tárgyaink megjavításáról vagy vásárlásáról, a fodrászról, kozmetikusról vagy bármi másról. Mi a fontosabb? A korábbi szabadságunk és életszínvonalunk megőrzése vagy magunk és mások egészsége? Pál apostol szavai juthatnak eszünkbe: „*Tudok szűkölködni, és tudok bővölködni is, egészen be vagyok avatva mindenbe.*” (Fil 4,12a)

Létezik a minimalizmus irányzata. Ez nem stílust jelent, hanem olyan felfogást, amely a kevesebb több elvére épül. Divatból nem lehet ezt elérni, csak belülről fakadóan. A minimalizmusra törekvő idővel átválogatja minden létező tárgyát, és meg mer szabadulni attól, aminek már számára lejárt az ideje. Elajándékozza, eladja vagy adott esetben kidobja azt, amire már nincs szüksége. Minél többször teszi fel a kérdéseket, hogy „Szükségem van erre?”, „Mit jelent nekem ez a tárgy?”, vagy

„Miért nem bírtam még mindig megszabadulni tőle?“, annál jobban begyakorolja a döntés mechanizmusát. Képpé válik ezáltal tényleg felismerni azt, hogy mire van és mire nincs szüksége. Nemcsak tárgyokban, hanem életének minden területén. Szinte mindenki gyűjtögetőként indul korunkban. A minimalistának azonban az általában két-három éves folyamat alatt átláthatóvá válik az otthona, és mindig tudja, hogy mit hol talál. Emellett számos elakadást fel tud dolgozni, mivel a mérlegelés kérdéseivel meg meri mozdítani magában a múltat. A minimalizmus nem egy szabálykönyv, hanem belülről fakadó, egyéni kivitelezés. Oázis a túlfogyasztás és a tárgyaktól remélt biztonságérzet sivatagában. Amikor pedig egy gyakorló keresztyén halad ezen az úton, rájön, hogy mennyire biblikus mindez.

KÉRDÉSEK

- Vajon hányadán állok a tárgyaktól remélt, hamis biztonságérzettel?
- Volt-e olyan pillanat az életemben, amikor tényleg megértettem, hogy nem a tárgyak az élet nagy kincsei?
- És volt-e olyan pillanat, amikor meglepő módon el tudtam engedni valami pénzben értékes tárgyat, amely elveszett vagy tönrement?
- Látok-e összefüggést a gyűjtögetés és a biztonságérzet megteremtése között?
- Hogyan éltem meg a koronavírus okozta karantén idején az értékes dolgok átalakulását és a sok lemondást?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

Még a gyülekezethez tartozó értékek sincsenek biztonságban az enyészet-től. Néhány héttel ezelőtt LMK-igehirdetésben hallottuk az abaújszántói evangélikus templom és gyülekezete megrendítő történetét, ami nem is Abaújszántón kezdődött. Az egyik településről még az ellenreformáció miatt kellett menekülniük, majd ahová költöztek, onnan később a pestis miatt kellett eljőnniük, miután meghalt a gyülekezet kétharmada. Ekkor költöztek a későbbi Abaújszántóra, ahol az iskola alapításával együtt három házat vásároltak. Néhány éven belül azonban tűzvész pusztította el mindegyik gyülekezeti épületet. A következő évben mégis volt hitük letenni az abaújszántói templom alapkövét, ami a következő évre el is készült. Három év múlva azonban egy újabb tűzvész

felemészttette a paplakot és az iskolát. Természetesen ismét újrakezdtek. Negyven év múlva azonban akkora tűz ütött ki a településen, hogy mindenük elpusztult. Ezután ismét talpra álltak. Három és fél évtized múlva aztán akkora felhőszakadás lett, hogy a víz nemcsak betört a templomba, de hatalmas pusztítást is okozott benne. Az iskola és a paplak újra el is pusztult ekkor. Az eső okozta árvízet még ki sem heverték, amikor a környék megélhetését adó szőlő kipusztult egy betegségtől. Az emberek nincstelenek lettek, és jelentős részük Amerikába vándorolt. A 20. század elején már toronyra gyűjtöttek, azonban az első világháború elvitte minden pénzüket. 1924-ben mégis megvalósították azt.¹¹ A többi, zivataros időt el tudjuk képzelni, ami utána jött még. Azt gondolom, hogy ennyi megpróbáltatást csak az igazi kincsért lehet vállalni. Nem épületekért, hanem az evangéliumért.

5. Aggódás

„Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életekért, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok, se testetekért, hogy mibe öltözködjetek. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál? Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem vagytok-e ti értékesebbek azoknál? Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy perccel is? Mit aggódtok a ruházatért is? Figyeljétek meg a mező liliomait, hogyan növekednek: nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is. Ha pedig a mező fűvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűek? Ne aggódjatok tehát, és ne kérdezzétek: Mit együnk? – vagy: Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra? Ilyesmikért a pogányok törik magukat; a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre. Keresétek először Isten országát és az ő igazságát, és mindezek ráadásaként megadatnak majd nektek. Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért: elég minden napnak a maga baja.” (Mt 6,25–34)

¹¹ <https://tokaj.egyhaziakozseg.hu/2020/03/18/abaujszanto/>.

Az értékesnek tartott dolgokhoz szervesen kapcsolódik az aggodás kérdése. Húsba vágó téma, hiszen bár nem vesszük észre, életünk idejének jelentős részét ez teszi ki. Jézus most erre világít rá. Hogyha benne hiszünk, akkor a túlzott aggodás nem része az életünknek.

A TEXTUSRÓL

A szakasz egy bevezetővel kezdődik, amely felszólítás az aggodalom nélküli életre. Ezt két érv követi (a madarak és a mezei liliomok példája), majd következtetés, ami ugyanoda lyukad ki: „*Ne aggodjatok!*”

Fontos már az elején tisztázni, hogy nem felelőtlen, sőt munkakerülő életre hív itt Jézus. Sokkal inkább a túlaggodásról beszél. Az a fölötti aggodalomról, amin nem tudunk változtatni, de elpazaroljuk rá az erőnket, sőt az istenkapcsolatunkat is. Aki ugyanis görcsösen aggodik, az egyfelől eltávolodik Istentől, másfelől nem benne bízik, hanem az áhított javakban látja a biztonságérzetét.

A 25. vers szerint ne aggodjunk életünkért, hogy mit együnk vagy igyunk, se testünkért, hogy mibe öltözzünk. Alapszükségletekről van itt szó. Azt már tisztáztuk, hogy nem felelőtlenésre és tétlenségre buzdít minket ezzel Jézus. Az égi madarak példája is alátámasztja ezt. Ők ugyanis komolyan megdolgoznak nap mint nap azért, hogy felfedezék a betevőjüket a természetben. Bár nem ők teremtik elő, de nekik kell megtalálniuk. Ez pedig eszünkbe juttathatja a mannát, amit ha eltettek másnapra, megkukacosodott. El kellett hinniük, hogy a következő nap is kapnak majd elegendőt. Arról szól tehát mindez, hogy tudunk-e hitből élni, és nem aggodásból.

A madarak és a mezei liliomok példája abban is segít nekünk, hogy árnyalja a képet. Mindenkit a maga adottsága alapján segít napról napra Isten. Kinek ilyen, kinek olyan segítségre van szüksége. Mindenkinek a saját szükségét tölti be. Minket nem csak fénnel, esővel és földdel akar táplálni, mint a növényeket. És fordítva.

Szakaszunkban hatszor szerepel a μεριμνάω, vagyis 'aggódni' ige (a 25., 27., 28., 31. és kétszer a 34. versben), ebből háromszor felszólító módban. Jézus tehát nagy hangsúlyt fektet arra, hogy ne így éljünk. Olyan ez, mintha lehetetlen küldetés lenne a számunkra. Azonban más nézőpontból szemlélve úgy is mondhatjuk, hogy kimondottan pásztori, lelkigondozói hozzáállás ez, amivel életünk egyik legnagyobb gondjáról

mondja azt, hogy nem kell cipelnünk, hanem órá bízhatjuk mindezt, mert megvalósítható az, hogy így éljünk.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Amikor közeli szerettünk hal meg, a gyász napjai ugyanerről a „csak egy nap” gondoskodásról szólnak, mint a fenti gondolatok. A gyász örvénylő mélységében tényleg nincsen erőnk. Azonban akkor is csak azt kell elhinnünk, hogy „ma kapok *éppen legendő* erőt”. Mi azonban helyette a jövőt szoktuk nézni, és abból az irányból esünk kétségbe, hogy nem fog ez működni.

Az emberek többsége sokat panaszkodik az alapszükségletei miatt. Fontos azonban látnunk, azok a palesztin emberek, akiknek Jézus ezt mondta, nálunk jóval szegényebb emberek voltak. Ez pedig rögtön összeköt minket a pénzügyek korábban taglalt témájával. Isten ugyebár azt kéri tőlünk már az Ószövetségben is, hogy mindig támogassuk a rászorulókat. Tehát mi is részei vagyunk segítő tervének. Hogyha pedig mindenki a maga anyagi lehetőségei szerint bármi keveset is megtesz, akkor a rászoruló éppen a manna-párhuzamot élheti meg, hogy ma is betöltötte Isten a szükségleteit.

Modern világunkban mi már nem csak a Jézus által felsoroltaktól félünk. A magyar anyától és szír apától származó, Magyarországon élő haditudósító, Al Ghaoui Hesna néhány évvel ezelőtt lenyűgöző könyvet írt *Félj bátran!* címmel.¹² Arról ír, hogy a félelem jelzés a testünk-től, hogy többletenergiát mozgósítson a veszélyhelyzet miatt, nekünk pedig el kell döntenünk, hogy mit kezdünk vele. Egy bizonyos pontig – a többletenergia miatt – segítségként használható a félelem, sőt természetes a jelenléte, és senki sem kerülheti ki. Azon a bizonyos ponton túl pedig ő is a túlaggódástól óv, mivel az akár állandó jelleggel emészti a belső összpontosításunkat, testi és lelki energiánkat, másfelől többnyire rajtunk kívül álló dolgok miatt aggódunk. Többek között azonban annak is figyelmet szentel, hogy megmutassa, mennyire piaci kérdés lett a félelemből. Ha megpiszkálják ugyanis a félelmeinket, öntudatlanul rá tudnak venni minket dolgokra.

¹² Egyházunk honlapján, az *Evangelikus.hu* hírportálon *Lépünk a félelemből a szabadság kultúrájába!* címmel jelent meg erről interjú (<https://www.evangelikus.hu/al-ghaoui-hesna-interju-2018>).

KÉRDÉSEK

- Mennyire jellemző rám a túlaggódás? Mennyire szenvedek tőle?
- Túlféltettek-e gyerekként? Ha igen, milyen érzés volt?
- Vajon mennyi részét teheti ki az aggodalom a gondolataimnak és az időmnek?
- Mi miatt szoktam aggódni, amire igazából nem lehetek hatással?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

Részlet Assisi Szent Ferenc imájából: „Uram, adj türelmet, hogy elfogadjam, amin nem tudok változtatni; adj bátorságot, hogy megváltoztassam, amit lehet; és adj bölcsességet, hogy a kettő között különbséget tudjak tenni.”¹³

Gyökössy Endre *A baleset* című története: Egy fiatalasszony autóval ment haza a munkahelyéről. Óvatosan vezetett, mert a kocsija új volt, előző nap vették át az autózsalonban. Sokáig spóroltak rá, férjének is sok többletmunkát kellett végeznie, hogy meg tudják vásárolni a kiválasztott modellt. Az egyik zsúfolt kereszteződésben az asszony nem jól számította ki a távolságot, és egy szembejövő kocsi végighúzta autójának oldalát. Elsírta magát. Hogyan fogja ezt megmagyarázni férjének? A másik autó vezetője megértő volt, de ragaszkodott ahhoz, hogy adataikat kicseréljék. Az asszony remegő kézzel kereste a papírokat egy nagy irattartóban, amelyből egyszer csak egy cédula pottyant ki. Határozott, férfias kézírással a következő szavak álltak rajta: „Baleset esetén emlékezz, drágám, arra, hogy téged szeretlek, és nem az autót!”¹⁴

6. Ítékezés

„Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítéltetek, olyannal fogtok megítéltetni; és amilyen mértékkel mértek, nektek is olyannal mérnek majd. Miért nézed a szálkát a testvéred szemében, a saját szemedben pedig még a gerendát sem veszed észre? Vagy hogyan mondhatod testvérednek: Hadd vegyem ki a szálkát a szemedből! – miközben ott a geren-

¹³ <https://777blog.hu/2017/11/21/assisi-szent-ferenc-imadsaga/>.

¹⁴ <https://www.facebook.com/EgriReformatusGyulekezet/posts/666342070075167/>.

da a saját szemedben? Képmutató, vedd ki előbb saját szemedből a gerendát, és akkor majd jól fogsz látni ahhoz, hogy kivehesd testvéred szeméből a szálkát.” (Mt 7,1–5)

„Ne ölj!” – hangzik a parancsolat. Luther a *Nagy káté*ban részletesen kitér arra, hogy nemcsak a szó szerinti gyilkosság számít ölésnek, hanem többek között a beszéd is azzá válhat. Jak 3,1–12-ben olvasunk is a nyelv bűneiről. Magyar nyelvünk is őrzi ezt a tartalmat, amikor úgy fogalmaz, hogy „megöltek bennem valamit”.

Anyanyelvünk arra a kifejezésre, amit Jézus itt tilt, talán már inkább az ítékezés szavát használja, míg az ítéletet leginkább a jogi helyzetekre. Ezt a bírósági jelentést most külön is választjuk, és nem ezt fogjuk érteni az ítélet szón, amikor a bibliai szöveg kapcsán alkalmazzuk.

Koczor Tamás *Lehetséges-e nem ítélni?* című cikkében így tisztázza a szóhasználatot: „...itt az ítélet szó arról a magatartásról beszél, amikor az ember a másik ember cselekedetét értékeli, és magában bünteti.”¹⁵

A TEXTUSRÓL

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε – Vagyis „*Ne ítéljetek, hogy ne ítéltesse-tek!*” A κρίνω (ítélet) szó először aktív alakban van, majd passzívban. Ne ítélj (a saját aktivitásoddal), hogy ne legyél elítélve (passzívan) Istentől. Az ítélet ugyanis isteni előjog. Mi nem játszhatunk Istent, hogy tudnánk, mi helyes, és mi nem. Nem sikerült elérnie ezt az emberiségnek a jó és rossz tudásának fájával sem.

Nem látunk jól. Ez az 5. vers következtetése, amely ezt mondja: „*Képmutató, vedd ki előbb saját szemedből a gerendát, és akkor majd jól fogsz látni ahhoz, hogy kivehesd testvéred szeméből a szálkát.*” Mivel isteni előjog az ítélet, mi nem vagyunk rá képesek. Gondolhatunk itt a házasságtörő asszony történetére (Jn 8,1–11), ahol azután marad vádlók nélkül az asszony, hogy Jézus ezt mondja az ítélező sokaságnak: „*Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ.*” (Jn 8,7b) Egyedül Isten „szálka-mentes”.

Jézus, az ács hozza a fa világból a szálka és a gerenda hasonlatát. Értjük, hogy nagy a különbség a kettő között, de érdemes tudatosan is magunk elé képzelnünk őket!

¹⁵ KOCZOR 2019, 23. o.

Jézus ugyan azt az – isteni mivoltából jogos – ítéletet mondja ki, mint a korábbi szakaszokban is: „Képmutatók!” Ahogyan korábban szó volt már róla, ennek a görög ὑποκριτής szava eredetileg színész, illetve szerepet eljátszót jelent. Felvett szerep tehát az ítélkezés, Istentől kölcsönzött szerep, amelynek csak kudarcc lehet az eredménye.

Az „*amilyen mértékkel mértek, nektek is olyannal mérnek majd*” következtetést talán a gonosz szolga, vagy ahogy más néven szoktuk nevezni, a két adós története révén érthetjük meg (Mt 18,21–35). A király elengedi a tízezer talentummal tartozó szolga adósságát, miután az esedezik neki. Amikor azonban ez a szolga kifelé menet találkozik egy olyan emberrel, aki neki tartozik száz dénárral, ő nem hajlandó kegyelmet gyakorolni. Miután a király ezt megtudja, megváltoztatja a döntését, és ítéletet mond a gonosz szolga felett.

A farizeusok a legjobb példái az ítélkezésnek, hiszen ők elítélték Jézust, és elképzelhetetlennek tartották, hogy ő legyen a Messiás. Nem is tévedhettek volna nagyobbat.

Arról nem szól az ige, hogy más értelemben ne alkothatnánk ítéletet. Ezt kiválóan világítja meg Jézus máshol: „*Ha pedig vétkezik ellened a testvéred, menj el hozzá, fedd meg négy szemközt: ha hallgat rád, megnyerted a testvéredet.*” (Mt 18,15)

„A hegyi beszéd már említett logikája az – írja Koczor Tamás –, hogy minden, amit az emberi magatartáshoz ajánl, az valójában Istent ábrázolja. Isten érzékenysége, jelenléte, stílusa mutatkozik meg mindazokban, melyekben sokan nem látnak mást, mint betartandó – egyúttal újszövetségi – törvényt.”¹⁶

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Ha megkérdezzük társainktól: „Szerinted ítélkező ember vagy?“, csak nagyon kevesen fognak igennel válaszolni rá. A többség azt gondolja magáról, hogy ő nem ítélkező. Sajnos azonban az a valóság, hogy mindannyian azok vagyunk.

Mi úgy akarunk Istent játszva ítélkezni, hogy ex cathedra kijelentjük, hogy mi jó, és mi nem az. Az ítélet azonban azért isteni jogkör, mert mi, emberek csak elítélnénk, Istennek azonban a kegyelem és a bűn-

¹⁶ Uo. 24. o.

bocsánat a célja. Amikor tehát én ítélek, akkor kihagyom a kegyelmet és a „mögét” is, amit Pál Feri szavaival az illusztrációk között találunk.

Olyan világban élünk, amikor hatalmas népszerűséget és sok pénzt lehet szerezni a minél harsányabb ítélezéssel. Minél inkább beszélnek ugyanis valamiről, annál jobban megtérül. Nemcsak a nagyban játszóknak, hanem az átlagembernek is, aki névvel vagy név nélkül kommentel, hogy mindenkinek elment az esze, bezzeg ő... Aztán születnek a lejárató cikkek, amelyeket anélkül oszt meg boldog-boldogtalan a világgal, hogy ellenőrizné annak igazságtartalmát. Ebben pedig emberek élete megy tönkre.

Évezredekig nem igazán a szabad véleményalkotásról és a szólás-szabadságról szólt a világ. Mióta ez változott, és a technika által nagy felületet kaptunk a kommunikációra, már mindenfelől a véleményünket kérik. (Kérdőívek, kommentelésre buzdítás stb.) Azonban mivel már állandóan a véleményünket kérik, nem lehetünk alaposak, tehát minőségi vélemény kifejtése helyett rögtönítélő bíróságként ítélezünk. Egy-két információ alapján – ami talán fake news, vagyis álhír – azonnal megalkotjuk az egészről a megdönthetetlen ítéletünket.

Mire érdemes akkor törekedni az ítékezés helyett? Például inkább megfigyelni, mint „csípőből löni”. Vagy önkritikát gyakorolni, tudatosítani, hogy minimum szálkám, de inkább gerendám van, ez pedig alázatra indít. Leginkább pedig a naponkénti megtérésre törekedni.

KÉRDÉSEK

- Ítélező embernek tartom-e magamat?
- Elhiszem-e, hogy tényleg vannak olyan emberek, akikről minden nyomtalanul lepattan? Nem lehet-e, hogy inkább a látszólagos keménységgel védekeznek a bántás ellen?
- Milyen példát tudok mondani a mai napomból vagy az elmúlt néhány napból, amikor valaki elhamarkodottan ítélt egy helyzetben? És én miben ítéltam elhamarkodottan?
- Fel tudom-e vállalni és akár még abban az adott helyzetben megmondani, hogy helytelen ítéletet hoztam?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

Állítólag egy római katolikus templom falán található a következő felirat: „Ha igazságot akarsz, menj a pokolba!”

Próbáljuk ki, hogy ítélkezünk-e! Mi jut eszünkbe Monica Lewinsky nevéről? Akinek esetleg semmi, annak álljon itt Bill Clinton elnök neve is. A Lewinsky-ügy. 1998-ban pattant ki a botrány. Mit gondolunk róla? Nos, én soha nem hallottam másféle megnyilatkozást róla, csak elítélőt. Bill Clinton neve viszont le lett porolva. Néhány hónapja aztán megláttam a méltán híres TED-videók között azt, amelyben Monica Lewinsky hosszú hallgatás után őszintén beszél arról, ami történt. Nem csak az elnök és közte, hanem arról is, hogy az akkor elterjedő internetnek hogyan vált ő az első áldozatává. Tömegek ítélkeztek felette, nem akármilyen hévvel. Érdeemes végignézni a videót, amelyhez a feliratok között bekapcsolható a magyar nyelv.¹⁷

Pál Feri atya mesélt egyszer egy előadásában arról, hogy „mi a möge”. Egy olyan férfitől ismeri a kifejezést, akinek költöztető cége volt. A szó jó értelmében véve egyszerű ember volt, sajátos szóhasználattal. Az alkalmazottainak mindig a lelkére kötötte, hogy amikor kipakolják valaki bútorait az új lakásában, akkor legyenek vele nagyon türelmesek, mert nem tudhatják, hogy „mi a möge”. Vagyis mi van amögött, amiért ő azt mondja, hogy az a bútor mégsem lesz jó ott, ahová először tették. Ők ítélkeznének, hogy az illető túlságosan problémás, azonban csak az hajtja őket, hogy minél előbb szabadulhassanak. Az illető viszont, főleg ha idősebb, vagy egyedül él, úgy fogja nap mint nap használni az életterét, ahogyan ők azt kialakítják. És persze azt sem tudhatják, hogy miért kéri tőlük azt, hogy valamire nagyon vigyázzanak. Nem tudhatják, mi a möge, vagyis mi van amögött, amiért az számára nagyon értékes. Sokat segíthet nekünk is feltenni a „Vajon mi lehet a möge?” kérdést, amikor ítélkezni támad kedvünk. Rögtön „gerendatársakká” válunk a „gerenda kontra szálka” helyzetből.

Egy férfi a hatalmas munka utáni forgalomban indult útnak Budapesten. Eddig semmi különös nincs a történetben. Előtte néhányal egy autó

¹⁷ „The price of shame – Monica Lewinsky”: https://youtu.be/H_8y0WLM78U.

sofőrje meghökkentő vezetésbe kezdett, amire mindenki elkezdett dudálni, hevesen integetni és a megszokott szókinccsel kiordítani az ablakon. A kocsí végül abszurd helyen megállt, az autók pedig ingerülten kikerültek. Eddig sincs semmi rendhagyó a történetben. Amikor azonban emberünk odaért, rájött, hogy valami baj van. Amennyire meg tudta állapítani, szívrohamra lehetett a sofőrnek. Átemelte az anyósülésre, és rossz, veszélyes helyen hagyta a saját kocsiját, hogy azonnal kórházba vigye a férfit. Az orvosok elmondása szerint ha ő nem cselekedett volna, akkor meghalt volna a férfi. Az ítékezés viszont mindig azt mondatja velünk, hogy aki extrém módon vezet, az őrlt. (Megtörtént eset.)

7. Mérlegelés

„Amit csak szeretnétek, hogy az emberek tegyenek veletek, mindenben ugyanúgy tegyetek ti is velük, mert ezt tanítja a törvény és a próféták.”
(Mt 7,12)

Sorozatunk előző része alapján azt is mondhatnánk, hogy ha úgy szeretnél élni, hogy nem ítélsz feletted, te se ítélsz! Jól ismert mondat az arany szabály. Mint minden közszájon forgó idézetet, ezt is sokkal könnyebb megjegyezni és másoktól elvárni, mint magunkra vonatkoztatni.

A TEXTUSRÓL

A görög $\theta\acute{\epsilon}\lambda\omega$ szót a „szeretnétek” formával szoktuk fordítani. A $\theta\acute{\epsilon}\lambda\omega$ elsődlegesen „akar, kíván, óhajt, vágyik valamire” jelentéssel bír. Megállja a helyét tehát a „szeretnék” is, azonban újabb rétegeit nyithatja meg az igének, hogyha át is érezzük, hogy itt szinte elvárásról van szó. Ha az a szükségem, hogy valamit megtegyenek felém egy adott helyzetben, akkor a másíknak is ugyanaz lesz az elvárása abban a helyzetben. Itt természetesen nem arról van szó, hogy ha például szereti az egyik a giccses dolgokat, akkor csak olyat vehet ajándékba mindenkinek. Sokkal inkább az a tartalma ennek, hogy ha szeretném, hogy figyelmesek legyenek velem a szülinapomon, én is legyek figyelmes másokkal az ő szülinapjukon.

Nem a szeretet valamelyik görög szava szerepel tehát itt, azonban tartalmában mégis a szeretetről beszél ez a rész. Jézus egy másik sum-mázása is eszünkbe juthat, a szeretet parancsolatának második fele: „*»Szeresd felebarátodat, mint magadat.« E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.*” (Mt 22,39–40) Ha ugyanis szeretni tudom minden embertársamat, akkor nem lesz bántó a szeretetem, ahogyan a szeretet himnuszában olvassuk (1Kor 13,5). Az Isten szeretet (1Jn 4,7–21), tehát nem én érhetem el emberi módon, hogy úgy cselekedjek minden embertársammal, ahogyan én is szeretném, hogy velem cselekedjenek. Sokkal inkább az újjászületett, az Istentől megszabadított ember kapja ajándékol ezt a bensőből fakadó szándékot.

A mondat tartalma az Ószövetségből és a rabbinikus irodalomból is ismert. Jézus azonban két sajátossággal mégis többletet fogalmaz meg ezekhez képest. Egyfelől előtte negatív módon használták a zsidó vallási életben, mondván, ha *nem* akarod, hogy megtegyenek veled valamit, te se tedd meg mással. Másfelől hozzátette, hogy „*mert ezt tanítja a törvény és a próféták*”. Tehát ez nemcsak egy mondás a sok közül, hanem Isten eddigi kinyilatkoztatásának esszenciája. Eszünkbe juthat a Hegyi beszéd korábbi része, amikor ezt mondta Jézus: „*Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat.*” (Mt 5,17)

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Mérlegelés. Megfogalmazni először magunknak, hogy döntési helyzetben vagyunk. A legtöbbször ugyanis tudat alatt már azonnal elhisszük, hogy csak egyféleképpen cselekedhetünk. Dönthetek amellet, hogy beleképelem magamat a másik helyébe. És dönthetek úgy, hogy csak a magam nézőpontját fogadom el, mert senki más nem érdekel.

Számtalanszor látni olyat, hogy valaki például mindenkiire ráförmed vezetés közben. Leckéztet, ráfekszik a dudára, kiabál, és jobb esetben a kocsin belül maradnak a szavai. Amikor azonban ő követ el hibát vezetés közben, akkor megszeppen, megállapítja, hogy „Hoppá, bocsi, hibáztam”, és megértő szeretettel átugrik a helyzet fonákságán, miszerint neki el kell nézni mindent, de neki nehogy már el kelljen tűrnie mások rá nézve hátráltató döntéseit.

Napjainkban létezik egy fordított helyzete is az aranymondás mérlegelésének. Akik mindig feláldozzák magukat, mindig áldozatot hoznak, és mindent meg lehet velük tenni, azok saját maguk felé nem tudnak olyan gyengédséggel és szeretettel fordulni, mint mások felé. Ők ezen a módon védekeznek. Könnyebb másokat szeretniük, mint önmagukat elfogadniuk. Ez pedig nagyon veszélyes, főleg gyakorló keresztyénként, mivel így az alázatosság álcáját öntik magunkra. Álca, amely tényleg ugyanúgy nem igaz, mint a fenti példák sora, amelyeket Jézus hoz a képmutatásról. Ezek az emberek ugyanis folyamatosan szenvednek. Azzal, hogy mások javát szolgálják, magukat fokozzák méltatlanul le, így nem abból a tiszta forrásból fakad a cselekedetük, amelyről Jézus beszél, hanem a sérülésük álcázásaként működik. Az ő számukra meg lehetne fordítani a szeretet parancsolatának második gondolatát: amit másokkal cselekszel, cselekedd meg önmagad felé is! Példa lehet erre az, amikor valaki mindenkit elküld pihenni, és ő marad az, aki ezt sosem teszi meg.

KÉRDÉSEK

- Túlnyomórészt melyik vagyok én? Az, aki nem akar úgy cselekedni másokkal, ahogyan önmagával teszi, vagy az, amelyik önmagát nem tudja annyira szeretni és megbecsülni, mint másokat?
- Milyen emlékezetes pillanatot őrzök, amikor akár egy aprónak tűnő szituációban valaki ráérezett arra, hogy igazából mire van szükségem?
- Le merem-e állítani az olyan helyzeteket, amikor valakit akár szóval bántanak, és nem veszik észre, hogy mennyire mélyen megsebzik őt?
- Van-e olyan emberem, aki számomra megfelelő módon meg meri mondani nekem, hogyha bántóan viselkedtem mással, másokkal?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

„Aki megtalálja a Szentet, meg tudja szentelni mindennapi életét.”
(Nemes Ödön atya)

„A jövő nem más, mint rendrakásra váró jelen.” (Antoine de Saint-Exupéry)

„A falu lakói a kastély tövében arra ébredtek, hogy a kisbíró érdekes hírt olvas fel a főtéren: »Hón szeretett urunk meghívja hűség és alázatosság alattvalóit születésnapjára. Minden résztvevőnek meglepetésben lesz része. Urunk azonban mindenkitől kér valamit: hozzanak magukkal vizet, mert a kastély víztartálya csaknem kiürült...« [...] A faluban kezdtek tárgyalni a meghívást. »Na lám, a megrögzött zsarnok, hát nincs elég szolgálója, hogy a tartályt megtöltsék.« [...] Amikor az érdekes menet felérkezett a kastélyba, az ajándék vizet beleöntötték a ciszternába, az edényeket a kijelölt helyre, és mentek a bankettra. Többféle sült, finom italok és sütemények kerültek az asztalra. Pohárköszöntők és vidám dalok hangzottak el, és az elégedett háziúr mindenkinek megköszönte a jelenlétét. »Hát hol marad a beharangozott meglepetés?« [...] Mielőtt lementek volna a faluba, mindenki vette a magával vitt edényt, és akkor látták ám, hogy mi a meglepetés. Mindenki örömben vagy dühében hadonászva kiabált. Az edényeket a hálás úr színültig megtöltötte arannyal. »Bárcsak több vizet hoztam volna!«”¹⁸

8. Éberség

„MenjeteK be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu, és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik bemenneK azon. Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt.” (Mt 7,13–14)

Az előző részek summájaként elmondhatjuk, hogy az önző, ítélkező, látványosan imádkozó képmutatók ellustulnak hamis biztonságérzetükben, és a széles úton járva a kárhozatba mennek. Akik azonban soként és világosságként vannak jelen a világban, és a látványos formaságok helyett állandóan Jézushoz igazítják az életüket, azok a keskeny úton az életre mennek. Az éberség tehát elengedhetetlen.

A TEXTUSRÓL

Jézus korában kedvelt volt a két út fenti képe. Ahogyan az előbb is szólunk róla, ebben mintegy szimbolikusan összegzi a Hegyi beszéd korábbi gondolatait. Könnyű járni a széles úton, sőt sokan is vannak azon.

¹⁸ A teljes történet itt található: <http://www.jubi.siteset.hu/index.php?m=1714>.

Kényelmes és áldozatok nélküli hely ez, ami csábító is lehet. Jézus azonban azt mondja erről az útról, hogy hiába minden tetszetősége, hogyha elbukunk azon járva. Mivel pedig azt mondja, hogy a széles úton sokan járnak, a keskenyen pedig kevesen, ez azt jelenti, hogy a világ jelentős része a kárhozat felé rohan.

De mi van azokkal, akik üdvözülni akarnak? Jézus azt mondja, hogy εὐρίσκοιτες αὐτήν, vagyis 'megtalálják azt'. A gyök a εὐρίσκω szó, amely megtalálást jelent (ez a híres „Heuréka!” szó alapalakja is). Tehát akik a keskeny úton akarnak járni, azok nem oda születtek vagy odatévedtek valahogyan, hanem keresték és megtalálták. Sőt, a naponkénti megtérés kapcsán úgy mondhatnánk, hogy megtalálták egyszer, aztán újra és újra igyekeznek azon maradni, illetve visszatalálni rá.

Keresni a keskeny utat, és távol tartani magunkat a széles úttól: mind aktív cselekvést jelent. A széles úton járni viszont (nem a szövegben nyelvtanilag, hanem tartalmában) passzív cselekvésre enged követhettni. Passzívan ellehetek a hamis biztonságérzetemben, mert minden mindegy, tehát minek küzdjek, úgys jó helyen vagyok.

Jézus azt mondja magáról, hogy „én vagyok a juhok ajtaja” (Jn 10,7b), majd: „Én vagyok az ajtó: ha valaki rajtam át megy be, az megtartatik...” Textusunk képével fogalmazva: a keskeny útra Jézuson, az ajtón keresztül lehet odatalálni, de csak azoknak, akik keresik.

A keskeny úton nem azért vannak kevesen, mert nem férne el rajta több ember. Egyes közösségek ezt hirdetik persze, különös szertettel hivatkozva Jel 14,3-ra, hogy száznegyvennégyezer ember üdvözülhet csak. Ez azonban nem igaz. Bármennyi ember elférhet a keskeny úton. Azok vannak kevesen, akik újra és újra kitaratóan keresik.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

A keskeny útról való letérés olyan, mintha egy láthatatlan és látszólag veszélytelen kötél tánc lenne. Nem látszódik a köté, amelyen rajta kellene maradni, és az sem látszódik elsőre, ha elhagyjuk a vonalát. Könnyen hamis biztonságérzetbe ringathatjuk magunkat: „Á, úgys rajta vagyok még!”

Feltehetnénk a kérdést: miért csak egyetlen út létezik, amely az örök életbe visz? Miért csak „Jézuson át” lehet oda menni? Azonban ezt úgy is átfogalmazhatjuk, hogy milyen áldottak vagyunk, hogy legalább egy út kivezet a pusztulásból! Ha pedig például tíz út lenne, akkor

honnán tudnánk, hogy a tíz közül valamelyik megfelelően rajta vagyunk-e?

Sorozatunk befejező, „végeredmény” része foglalkozik még majd a témával.

Furcsa dolog a biztonságérzet. Amikor nincs meg egy helyzetben (például anyagilag), akkor nagyon szenvedünk tőle. Amikor azonban már tartósan biztosítottnak látjuk, ellustulunk benne, és természetesen vesszük. Pedig az észszerű éberséggel sok mindent megakadályozhatnánk, pontosabban időben kezelhetnénk. Nemcsak anyagilag, de kapcsolatainkban is.

Mióta a modern, nyugati társadalmakban elfelejtettünk gyászolni, megjelent az a felfogás, hogy „Csak gyorsan haljak meg! Ne is tudjak róla előtte!” Evangélikus énekeskönyvünk megannyi éneke azonban gyönyörűen őrzi azt a tudást, hogy a készületlen halál mekkora fenyegetés. Az örök életet fenyegeti. Éppen azért kell az éberség, mert megtörténhet az például egy baleset által, hogy nem lesz időnk felkészülni a halál utáni folytatásra. Ezzel pedig elveszthetjük az üdvösségünket.

KÉRDÉSEK

- Keresem-e a szoros kaput? Ha igen, milyen gyakran?
- Milyen tanulópénzt fizettem már az életemben az elkényelmesedés miatt?
- Milyen helyzetben történt meg, hogy éber voltam, és ez kifizetődött?
- Vajon mire helyezek nagyobb súlyt? A földi dolgok miatti éberségre vagy az üdvösség miatti éberségre? Melyik lesz a kifizetődőbb?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

Gyönyörű történet a keskeny utat kutató éberségről Dino Buzzati *Alázat* című novellája.¹⁹

2019-ben magánkiadásban jelentek meg Fehér Károly nyugalmazott evangélikus lelkész könyvbe gyűjtött írásai, amelyeket a *Dunántúli Harangszó* számára írt. A könyv *Jelek, jelképek, szimbólumok* címe is mutatja a témáját. Egy kevésbé ismert keresztyén jelképként a daru-

¹⁹ https://www.szepi.hu/irodalom/kedvenc/kt_023.html.

madarat hozza. „Bevallom: nem a két ótestamentumi [Ézs 38,14; Jer 8,7] ige hely nyomán figyeltem fel először a daru jelképességére, hanem ciszterci gimnazista unokáim egyennyakkendőjének szimbólumáról. A jelkép egy lábbon álló, fejét pihenőn lehajtó, szunyókáló darut ábrázol. A másik, testéhez felhúzott lába ujjai között követ szorongat. Ha a szunyókálás alvásba mélyülne, a követ markoló izmok elernyednének, a kő az álló lábra esnék, és a daru felriadva újra éberre válnék. Ez a sajátos rendi jelkép általánosan érvényes keresztény üzenetet rejt és hirdet. Éberségre, éber készenlétre biztatja a szunyókálásra nem csupán biológiailag hajlamos keresztényt.”²⁰

Teológuséveim alatt egyszer a Ferenciek terén ragadtunk a piros hetessel a dugóban. El sem tudtunk indulni a megállóból a Teológia irányába. Kivételesen nem bántam. Azt láttam ugyanis, hogy az ottani egyik kapualj díszes, faragott felületét mosták szakemberek. Éppen az egyik felével voltak készen. Döbbszemmel szemléltem, hogy amit én az épületen mindig feketeként azonosítottam, az alatt hófehér kő van. Ezt követően ösztöndíj miatt nem jártam erre felé egy évig. Hazaérkezve azt láttam, hogy már semmi sem látszódott a ragyogó fehérségből. Bár még csak szürke volt a szmogtól és a kosztól, néhány évvel később újra feketévé vált. Ez az az ok, amiért éberségre van szükségünk a hitünkben. Állandóan ránk rakódik a bűn.

9. Stabilitás

„Aki tehát hallja tőlem ezeket a beszédeket, és cselekszi azokat, hasonló a bölcs emberhez, aki kősziklára építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, tomboltak a szelek, és nekirontottak annak a háznak, de nem dőlt össze, mert kősziklára volt alapozva. Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselekszi, hasonló a bolond emberhez, aki homokra építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, tomboltak a szelek, és beleütköztek abba a házba; és az összedőlt, és teljesen elpusztult.” (Mt 7,24–27)

A Hegyi beszéd utolsó gondolatmenete ez, azonban a stabilitás és az

²⁰ FEHÉR 2019, 53. o.

üdvösség mint „végeredmény” gondolata miatt most megcseréljük a kettő sorrendjét.

A TEXTUSRÓL

Miután Jézus végére ért a hegyen mondott beszédnek, már felelősek a jelenlévők a döntéseikért. És felelősek vagyunk mi, olvasók is. Nem hivatkozhatunk már a tudatlanságra. Választanunk kell, hogy keressük-e a keskeny utat újra és újra.

Mi úgy tudjuk ábrázolni a sziklára épített házat, hogy valóban egy klasszikus sziklára helyezzük. Jézus korában azonban ez mást jelentett. Palesztinában a homok alatt sziklás réteg húzódik. Arról van tehát szó az igében, hogy a külső szemlélő nem látott különbséget a csak homokra és a sziklára épített ház között, mivel utóbbi is homokos talajon volt, viszont azt belefúrták a sziklába. Így nem az illékony homok volt a tulajdonképpeni alapja, hanem a szikla.

A viharok pedig azt jelentették azon a vidéken, hogy különösen télen gyakoriak voltak a hirtelen lezúduló, hatalmas víztömegek, amelyek a csak homokra épített házakat képesek voltak összedönteni vagy akár teljesen elsöpörni. Míg tehát a külső szemlélőnek – jó időjárási viszonyok között – nem volt különbség a kétféle ház között, viharok alkalmával rögtön egyértelművé vált az eltérés.

A kétféle embert a klasszikus φρόνιμος (bölc) és μωρός (bolond) szavakkal illeti Jézus. Fontos azonban végiggondolni azt, hogy a vihar előtti időszakban ez fordítottan látszódnak. Bölcnek lehet gondolni azt, aki feleslegesen nem fárasztja magát a sziklába való belefúrással és alapozással, ami minden bizonnyal többször annyi időt vett igénybe, mint az egyszerű házat felépíteni a homok fölé. És fordítva, bolondnak lehetett gondolni azt, aki vállalta ezt az emberfeletti munkát.

Ha már építkezés: „Az a kő, amelyet az építők megvetettek, az lett a sarokkő.” (Zsolt 118,22) És ha már kemény munka: „...dicsekszünk a megpróbáltatásokkal is, mert tudjuk, hogy a megpróbáltatás szüli az állhatatosságot, az állhatatosság a kipróbáltságot, a kipróbáltság a reménységet; a reménység pedig nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adott Szentlélek által.” (Róm 5,3–5) És ugyebár erős várunk nekünk az Isten, tehát „Az ige kőszálként megáll, / Megszégyenül, ki bántja. / Velünk az Úr táborba száll, / Szentlelkét ránk bocsátja.” (EÉ 254)

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

Napjainkban is igaz, hogy gyorsan és látványosan lehet haladni az életben, hogyha gátlások nélkül bármire hajlandóak vagyunk. Jézust követni azonban sosem volt emberi szempontból könnyű. Sőt! Ő maga beszélt számtalanszor nemcsak arról, hogy fel kell vennünk a magunk keresztyét (Lk 14,27), de arról is, hogy mennyi megpróbáltatás vár ránk. Közben viszont ugyanaz a helyzet, mint a sziklába mélyesztett ház esetében. Nemcsak földi életünk viharai mutatják meg, hogy jó alapra építettünk-e, hanem az üdvösség a tét. Jobb tehát ideiglenesen küzdeni, mint az örökké tartó folytatásban szenvedni.

Fantasztikus mélységek nyílhatnak meg a stabilitás kapcsán a jól ismert páli mondatból: „...mert amikor erőtlenségben vagyok, akkor vagyok erős” (2Kor 12,10b). Aki éppen készül belevájni az alapot a sziklába, az fáradt, megviselt és erőtlenségben lesz. Viszont isteni szemszögből épphogy erős, hiszen meri vállalni a sebezhetőséget a cél érdekében. Modern társadalmainkban többnyire mi is félreértjük ezt. „Egy férfi nem sír.” Az ugyanis erőtlenségnek számít. A közeli hozzátartozóját elveszített embert pedig a legnagyobb jószándékkal vidám helyre rángatnánk, és érte aggódva jelezzük neki, hogy már néhány hónap eltelt, és ő még mindig rossz állapotban van, ami nem jó. Ezekkel pedig hatalmas hibát követünk el. Nem az az erős a gyászban, aki látszólag jól van! Inkább az az erős a közeli hozzátartozó halála után, aki mer *valóban* gyászolni. Össze mer törni. Őt tudja Isten kegyelméből felépíteni. Ez az erőtlenségben rejlő erő pedig igaz az élet más területeire is.

A krízis szó a görögből jön, és fordulópontot jelent. A pszichológia így is tekint rá. Olyan pontként, amely mindenképpen valamilyen irányba fordítani fog. Mindig ott van a lehetősége annak, hogy sokkal jobb irányba, mint amerre az illető előtte tartott. Léteznek ún. normatív krízisek, amelyek normálisak, vagyis nagyjából kiszámíthatóan érkeznek minden érintettnél. Ilyen például az költözés, a munkahely- vagy iskolaváltás, a házasságkötés, a gyerekszületés vagy az életkori krízisek. És vannak ún. akcidentális krízisek, vagyis hirtelen ránk zúduló fordulópontok. Ilyen lehet egy súlyos betegség diagnózisa, hirtelen halál, baleset, leégett ház stb. Az élet viharai ezek, amelyek így vagy úgy, de jönnek, mint a példázatban. És minden egyes krízis segít

abban, hogy megerősítsem az alapomat, illetve ha az nem Jézusban van, akkor abban, hogy alapjaiban építsem át az életemet.

KÉRDÉSEK

- Minek tartom az élet viharait? Betolakodóknak, amiknek semmi keresnivalójuk nem lehetne a világomban? Vagy természetesnek, amik bármilyen fájoak, de szükségszerűen jönnek időnként?
- Milyenek látom az életem alapját? És hol van benne Jézus helye?
- Hogyan viszonyulok a látszólagos erőtlenséghez, amiről fentebb volt szó?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

Az építőipar indokolt esetben utólagos alapozást tud végezni az épületeknél. Amikor például nagyvárosi helyzetben az épületek nem önállóan állnak, hanem összeérnek, akkor az üres helyre az új építése előtt alapozó csapatot küldenek. Azért van erre szükség, mert máskülönbén a többletterhelés miatt a szomszédos épületek alapja megrepedhet vagy akár össze is dőlhet. Ilyenkor inkább vicces, mint látványos dolog történik a külső szemlélő számára. Az óriási nagyvárosi épületek között megjelenik egy munkagép, amely eltörpül közöttük. Hetekig ott van mindennap néhány munkás és az építésvezető, valamint időnként egy-egy autó jön-megy. Közben azonban a mélyben óriási munka zajlik. Középről indulva befúrnak a szomszéd épületek alá, és ezen a járaton keresztül erősítik meg az alapjukat.

A stabilitás a változásban gyökerezik. Jól rávilágít erre az, amikor autóval közlekedünk. Az egyenes irány ilyenkor nem mértani fogalmat jelent, hanem a KRESZ szerinti egyenest. Hogyha például a GPS-ünkön nincs rajta az új körforgalom, akkor automatikusan úgy értjük az egyenest, hogy behajtunk a körforgalomba, fordulunk annak az ívén, és a pillanatnyi helyzetfelmérésünk szerinti kijáraton hagyjuk el azt. Amikor pedig azt mondják nekünk, hogy egy adott város ezen az úton haladva egyenesen található, akkor természetesen beveszünk minden létező kanyart, és nem a kukoricáson keresztül érkezünk meg az úti-célunkhoz. A stabilitás tehát pont a változásban van. A jelen kihívásai közben folyamatosan tartani kell magunkat a célhoz igazítással.

Ehhez kapcsolódik Emmanuel Macron francia elnök mondata: „Franciaországban harminc-negyven éven át az volt a változásra adott hagyományos reakció, hogy kijelentettük: ellenállunk neki.”²¹

10. Végeredmény

„Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei Atyám akarátát. Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram, nem a te nevedben prófétáltunk-e, nem a te nevedben úztünk-e ördögöket, és nem a te nevedben tettünk-e sok csodát? És akkor kijelentem nekik: Sohasem ismeretek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők!” (Mt 7,21–23)

A Hegyi beszéd utolsó gondolatköre igazából az előző textus Mt 7-ben, nem a mostani. Az a gondolatmenet vezetett sorozatunkban mégis a kettő megcseréléséhez, hogy ebben az igében a „végeredményről”, vagyis az üdvösségünkről van szó, míg az előzőben a stabilitásról, ami a végső kérdés eldőléséhez vezet témáink között.

A TEXTUSRÓL

Mint egy refrén szólal meg most is a gondolat, hogy végül nem a látványos cselekedetek fognak dönteni, hanem az, hogy *igazi* közösségekben vagyunk-e Istennel.

ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν – „*Távozzatok tőlem, ti gonosztevők!*” Az ἀνομία szó ismerős lehet anomáliaként. Jelentése törvénytelen, törényellenes lelkületű, illetve magatartású. ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, vagyis törvénytelenül dolgozók, cselekvők, azaz gonosztevők. Itt Zsolt 6,9-et idézi Jézus: καὶ ὑποκριτῆς, képmutató az, aki csak eljátssza a hitet, de nem adta át igazán az életét Istennek.

A 22. versben megdöbbenő, hogy attól, hogy valaki Jézus nevében prófétál, ördögöket űz ki vagy csodákat tesz, még nem feltétlenül mehet be a mennyek országába. Erre szoktuk ezt mondani: senki sincs biztonságban. Tényleg senki. A szeretethimnusz segíthet ezt megérteni: „És

²¹ <https://www.forbes.com/sites/randalllane/2018/05/01/exclusive-french-president-macron-says-he-will-end-frances-notorious-exit-tax/>.

ha prófétálni is tudok, ha minden titkot ismerek is, és minden bölcseségnek birtokában vagyok, és ha teljes hitem van is, úgyhogy hegyeket mozdíthatok el, szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok. És ha szétosztom az egész vagyonomat, és testem tűzhálálra szánom, szeretet pedig nincs bennem: semmi hasznom abból.” (1Kor 13,2–3)

Erről beszél később Jézus a nagycsütörtöki események előtt is, amikor az utolsó ítélet kapcsán a juhokat jobb keze, a kecskéket pedig bal keze felől állítja (Mt 25,31–46). Ugyanúgy értetlenkednek a bal keze felől állók, akiknek ezt mondja: *„Mert éheztem, és nem adtatok ennem, szomjaztam, és nem adtatok innom, jövevény voltam, és nem fogadtatok be, mezítelen voltam, és nem ruháztatok fel, beteg voltam, börtönben voltam, és nem látogattatok meg.” (Mt 25,42–43)*

Bár a κοινωμία, vagyis a közösség szó nem található meg ebben a textusban, mégis erről szól. Ezt mondja Jézus a gonosztevőknek: *„Sohasem ismertelek titeket” (Mt 7,23)*, míg az utolsó ítéletről szóló részben az igazakhoz így szól: *„Jöjjetek, Atyám áldottai, örököljétek az országot, amely készen áll számotokra a világ kezdete óta.” (Mt 25,34b)* Majd ennek az előbb idézett folytatásában még inkább a közösségről szól, hogy *„éheztem, és ennem adtatok”, stb.* Vagyis közösséget vállaltatok velem.

ÖNMAGUNKRA VONATKOZTATVA

„De ő olyan jó ember!” Hányszor halljuk ezt a mondatot! Jézus azonban előre elmondja nekünk, hogy nem az emberi jó fogalma alapján fog dönteni. Ráadásul minden egyes emberről legalább egyvalaki azt mondja, hogy ő jó ember. Akkor mindenki üdvözlne? A széles és a keskeny út képével azonban éppen azt mondja Jézus, hogy bár a lehetőség mindenkinek adott, csak kevesen találnak rá arra az útra.

Textusunk és az egész Hegyi beszéd tulajdonképpen lehetetlen helyzet elé állít minket: pontról pontra tartzuk be mindazt, amit Jézus mondott. Nekünk csak a Hegyi beszédnek a sorozatban tárgyalt tíz témája is lehetetlenségnek tűnik, még külön-külön is. Azonban éppen ez az a helyzet, amellyel megérkezhetünk a gyónás igazi, életet fakasztó mélységébe. Ekkor ébredünk rá arra, hogy milyen fontos volt, hogy Luther világgá kiabálta az igazságot, hogy nem cselekedetekből, hanem hitből és kegyelemből élünk. Törekednünk kell természetesen a helyes cselekedetekre, mert a nemtörődömség kárhozhatja visz. De nem kell tudnunk úgy viselkedni, hogy az által üdvözljünk.

Itt lép be a gyónás igazi mélysége, amire már otthon készülünk. Olyan bűnvallás születik meg így, amely nem lesz képmutató, hanem a belső szoba családi világában születik meg. Így érkezve meg az istentiszteletre, tényleg át tudjuk élni az úrvacsora által a közösséget Istennel és az emberekkel. Utána pedig felállunk a térdeplőről, és kezdődik minden előlről. Nem azért, mert ki akarna tolni velünk az Isten. Hanem azért, hogy éberek és stabilak legyünk.

KÉRDÉSEK

- Szeretnék-e örök életre menni? Ha igen, akkor eszerint élek-e, erre törekszem-e?
- Mennyire szoktam komolyan venni a gyónásra való felkészülést?
- Mit jelent nekem a Jézussal való közösség?
- Az alkalom végén: Milyen szót vagy kifejezést viszek magammal?

ILLUSZTRÁCIÓK

„Istennel beszélget egy ember. »Uram, szeretném megtudni, hogy milyen a Paradicsom és milyen a Pokol.« Isten odavezeti két ajtóhoz. Kinyitja az egyiket, és megengedi az embernek, hogy betekintsen. A szoba közepén egy hatalmas kerek asztal volt, és az asztal közepén egy nagy fazék, benne ízletes raguval. Az embernek elkezdett csorogni a nyála. Az emberek, akik az asztal körül ültek, csontsoványak és halálsápadtak voltak. Az összes éhezett. Mindegyiknek egy hosszú nyelű kanál volt odakötözve a kezéhez. Mindegyikük elérte a ragustálat, és vett egy kanállal. De mivel a kanál nyele hosszabb volt, mint a karjuk, nem tudták a kanalat a szájukhoz emelni. A szent ember megborzongott nyomorúságukat, szenvedésüket látva. Isten ekkor azt mondta: »Amit most láttál, az a pokol volt. « Majd mindketten a második ajtóhoz léptek. Isten kitérte azt, és a látvány, amely a szent elé tárult, ugyanaz volt, mint az előző szobában. Ott volt egy nagy kerek asztal, egy fazék finom raguval, amitől ismét elkezdett folyni a szent ember nyála. Az emberek az asztal körül ugyanúgy hosszú nyelű kanalat tartottak a kezükben. De ez alkalommal az emberek jóltápláltak, mosolygósak voltak, és nevetve beszélgettek egymással. A szent ember ekkor azt mondja Istennek: »Én ezt nem értem! « »Ó, pedig ez egyszerű – válaszolja Isten – ez igazából

csak 'képeség' kérdése. Ők megtanulták egymást etetni, míg a falánk és önző emberek csak magukra gondolnak.»²²

Felhasznált irodalom

- FEHÉR Károly 2019. *Jelek, jelképek, szimbólumok*. Magánkiadás, Budapest.
- GALLO, Carmine 2016. *Storytelling – A történetmesélés ereje*. HVG könyvek, Budapest.
- HAGNER, Donald 2000. *Matthew 1–13*. Zondervan, Grand Rapids. (Word Biblical Commentary 33a.)
- HOLLAND, John 2005. *The Gospel of Matthew – A Commentary on the Greek Text*. The Paternoster Press, Bletchley.
- JAKUBINYI György 2007. *Máté evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest. *Jubileumi kommentár. A Szentírás magyarázata*. 3. köt. Kálvin Kiadó, Budapest, 1998.
- KARNER Károly 1995. *Máté evangéliuma*. Magánkiadás.
- KECK, Leander E. 1995. *Matthew – Mark*. Abingdon Press, Nashville. (The New Interpreter's Bible 8.)
- KOCZOR Tamás 2019. Lehetőség-e nem ítélni? *Hét Hárs*, XVIII. évf. 3–4. szám. 20–25. o.
- KÓKAI Nagy Viktor 2007. *Hegyi beszéd – A hegyi beszéd értelmezése a nagyobb igazság tükrében*. KRE HTK Doktori Iskola – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- MELLO, Anthony de 2002. *A madár dala*. Korda Kiadó, Kecskemét.
- SPINETOLI, Ortensio da. *Máté – Az egyház evangéliuma*. Agapé, Szeged, 1998. <http://mek.niif.hu/00100/00181/html/index.htm>.
- STOTT, John 2010. *A hegyi beszéd*. Harmat-KIA, Budapest.
- TOLSZTOJ, Lev 2006. *Feltámadás*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- WALVOORD, John F. – ZUCK, Roy B. 2003. *Máté – János*. KIA, Budapest. (A Biblia ismerete kommentársorozat 6.)

²² <https://www.nyirgorkat.hu/?q=heti-gondolat&id=11>.

Hitvallástól hitvallásig

– avagy büszke makacsság vagy elkötelezett hitvallás?

ISÓ ZOLTÁN

1. Az evangélium ügye: Luther Márton, a „makacs” és tántoríthatatlan ember

Jámbor – az Isten, az apja, valamint a rend előírásainak megfelelni akaró – szerzetes. Isten igéjének, a Bibliának a foglya, Isten igéje igazságának elkötelezettje. Kiállása Wormsban inkább gyötrődő, a lelkiismerettel, az elvárásokkal és kísértésekkel küzdő, vívódó, mintsem a „ki, ha én nem” öntelt büszkeségével és kérlelhetetlen makacssággal volt teljes (lásd a fenti képet).

Miért állt mégis ki? Mert nem hangzott az evangélium!

De mi is az evangélium? Lásd Luther küzdelmét és vívódását az Isten igazsága keresésében a Római levél igéi alapján.¹

IGÉK

Róm 3,21–30; Ef 2,1–10; Gal 2,15–16

¹ VIRÁG 1991, 72–75. o.

KÉRDÉSEK

- Mennyire ismerjük a Bibliát?
- Olvassuk-e rendszeresen?
- Tanulmányozzuk-e mint Isten bennünket megszólító és hitvallásra készítő igéjét?
- Tudjuk egyáltalán, hogy mi is az evangélium? (Esetleg csak felszólításokat és lehetőségeket hirdetünk?)

Az evangélium ügye mindig, minden korban küzdelemmel jár.

- Küzdeni a saját, bűnös töredékes természetünkkel.
- Küzdeni a környezetünkben lévő hitetlenséggel, szekularizációval.
- Küzdeni a világgal.

2. Az evangélium ügye: Dévai Mátyás, Luther magyarországi tanítványa

Leírás az életéről, munkásságáról

WICZIAN-SÓLYOM 1948, 1: 81–82. o.; BOTTA 1990.

Luther Dévairól: LVM 7: 673. o.; LVM 8: 690. o.

A felkészülést segítő film: <https://obudev.hu/dokumentumfilm-devai-biro-matyas-elete/>

Az evangélium ügye Magyarországra is igen hamar elért. Dévai Isten kegyelmes akaratából ennek képviselője, hitvallója lett. Sokat kellett Isten ügyéért küzdenie. Luther asztaltársaságának is tagja volt, mégis ráfogták és még ma is ráfognak, hogy helvét irányba tért élete vége felé. Fellépett a pápás egyházzal szemben is, ezért börtönbe is került, vallatták, menekülnie kellett, még lőporos hordón is ült.²

Küzdelme a svájciak ellen, az úrvacsora helyes értelmezésével: BOTTA 1990, 34–35. o.

IGÉK

2Tim 3,10–17; Kol 1,(3–11)12–23

² Lásd LVM 8: 690. o.

KÉRDÉS

- Határozottsággal, karakterességgel és igaz meggyőződéssel tudjuk mi is hirdetni az evangélium megismert igazságát, vállalva az esetleges konfrontációt is!?

3. Az evangélium ügye: Bornemisza Péter, a vagány, az evangélium igazságát kimondó, hazaszerető, hitvalló evangélikus

Leírás az életéről, önmagáról

SÓLYOM 1990; *Heltai Gáspár és Bornemisza Péter művei* 1980, 1239., 1241., 1242., 1246. o.; <http://mek.niif.hu/01100/01149/html/bornemis.htm>.

Igazán nehéz, küzdelmes és igen mozgalmas életet kapott Istentől, amellyel bátor hitvallást tett az evangélium igazságáról. Üldöztetés, menekülés, tanítás, nevelés, lelkestség, püspöki szolgálat, irodalom művelése, nyelvészet és tragikus családi körülmények – mind-mind kijutott neki, és mindegyikben Isten kegyelméből hitét megvallóan helytállt. Tanította az egyház népét, de az egész magyarságot is. Példásan kivédte a pápista támadásokat. „Nem kedvezhettem senkinek.”³ Az evangélium tiszta tanítását hirdette, ahogyan Luthertől tanulta, határozottan megkülönböztette a törvényt és az evangéliumot, mi is példát vehetünk tőle.⁴ Fontos: 1. A megfelelő bibliaértés; 2. A hit elsősorban bizalom, és nem engedelmesség és/vagy értelem, ismeret; 3. A bűnbocsánat bizonyossága Krisztus érdeméért.⁵

IGÉK

Róm 3,20; 7,4–6; 10,4–13; Fil 3,9; Ef 1,7; Kol 1,13–14; ApCsel 4,12; Róm 1,16.

KÉRDÉSEK

- Merjük-e mi is bűnnek nevezni a bűnt?

³ SÓLYOM 1990, 21. o.

⁴ Uo. 22. o. c).

⁵ Lásd még uo. 19–22. o.

- Tanítjuk-e a ránk bízottakat Isten igéjére?
- Mi magunk tanulunk-e jó szívvel, eleget?

4. Az énekelt evangélium hitvallói

4.1. SZKHÁROSI HORVÁT ANDRÁS – KEVÉSSÉ ISMERT ÉNEKSZERZŐ JELENTŐS ÉNEKES HITVALLÁSA

Leírás az életéről, irodalmi munkásságáról

*A magyar irodalom története,*⁶ *Magyar életrajzi lexikon*⁷

Jelentős hitvalló éneke: EÉ 261, az összes verse a KÉ 748-as énekében található.

Versenként vehetjük végig a hitvalló éneket, pl.:

1. Idegenként, sok ellenséges indulat között élünk a világban, de nekünk nem árthat, mert Krisztus véd bennünket, az ő népe vagyunk.

2. Kicsik vagyunk – kevesek – evangélikusok Magyarországon, de ugyanígy vagyunk keresztyének a világban, mégis Isten gyermekei, Isten dicsőségének részesei (Isten dicsősége – világ dicsősége).

3. Az Isten igéje és az oltáriszentség táplál, hitet teremt bennünk.

4. Az ördög, gonosz üldöz, kísért, de Krisztus miatt nem árt nekünk.

5. Még a vértanúságra is erőt ad a feltámadás bizonyossága.

KÉRDÉS

- Ma nem ugyanez a helyzetünk?

4.2. SZTÁRAI MIHÁLY, A GYÜLEKEZETI ZSOLTÁRÉNEKLÉS MEGTEREMTŐJE

Leírás az életéről

KINCZLER 1996; *Magyar életrajzi lexikon,*⁸ *A magyar irodalom története,*⁹

SÓLYOM 1990, 12–14. o.

⁶ <https://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/224.html>.

⁷ <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/sz-77C95/szkhárosi-horvat-andras-78036/>

⁸ <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/sz-77C95/sztarai-mihaly-starai-780B5/>.

⁹ <https://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/225.html>.

Hitvalló evangélikus keresztényként a templom előtti dombról énekelt válaszul a műezzinre.¹⁰

Fontos éneke: EÉ 47, a teljes ének megtalálható: KÉ 5.

Ezt az éneket is végigvehetjük, vagy csak egy részét, pl.:

1. Van miért dicsérni Istent!
2. Minden időben, minden napszakban.
3. Isten mindenkinél és mindennél nagyobb.
4. Az emberi ész és értelem nem éri föl.
5. A hitetlenség következménye.
6. Isten kegyelmét dicsérjük, bűneinket eltörli, örökké éltet.
- 7–8. Az Istenbe vetett hit ereje, azaz meglátjuk Isten segítségét, gondviselő szeretetét.

Nem kérdés: Ma is erre van szükségünk!

KÉRDÉS

- Igaz a mi életünkre az ének szövege?
- Csak énekeljük, de nem éljük?

5. Hitvalló közösségek, az igaz tanítás megvallói és őrzői

– *Erdődi hitvallás*, 1545¹¹

A zsinat megvallotta, hogy az Isten előtti megigazulás hit által történik, a hit bizalom, az úrvacsorában Krisztus valóságosan van jelen.

– *Ötvárosi hitvallás*, 1549¹²

A zsinat Mt 10,32–33-at idézve fogalmazza meg hitvallását.

– *(Bányai) Hétvárosi hitvallás*, 1549¹³

Ezeknek a városoknak és területeknek a lakói, evangélikus keresztény hívei az *Ágostai hitvallás* alapján vallották meg hitüket. Az *Ágostai hitvallás* pedig a Szentírásból megismert igazságokon, az Isten ígéjének

¹⁰ KINCZLER 1996, 17. o.

¹¹ SÓLYOM 1990, 14–15. o.; a hitvallás cikkei: <http://leporollak.hu/egyhtori/magyar/KISS1.HTM>.

¹² SÓLYOM 1990, 15–17. o.

¹³ Uo. 15. o.

igazságán alapult és alapul. Mi is ezen az alapon és a rá épülő hitvallásokon állunk? Tanuljunk hitvallást tevő őseinktől, tanuljuk, ismerjük meg hitünk alapjait! Kiválaszthatunk az *Ágostai hitvallásból* és/vagy az *Erdődi hitvallás*, *Ötvárosi hitvallás* cikkeiből egy-két fontosat, lényegeset, pl.: megigazulás, úrvacsora, jócselekedetek stb. Végigvehetjük, énekelhetjük Batizi András énekét: KÉ 743.

KÉRDÉSEK

- Valóban ténylegesen tudjuk, hogy miért is vagyunk evangélikusok?
- Közösségünk, gyülekezetünk olyan közösség, amely bátran megvallja evangélikus hitét?
- Milyen módon tudjuk ezt megvalósítani?

JAVASLAT

Fogalmazzunk pármondatos rövid hitvallást!

6. A hitvallás alapja, a Szentírás magyar nyelven: Sylvester János Újtestamentuma, Sárovar, 1541

Az ajánlás a magyar irodalom egyik gyöngyszeme, disztichonban írta, ez az első időmértékes vers magyar nyelven.¹⁴

Ismerjük meg és értékeljük magyar nyelvünket; Isten ajándéka ez! Nemcsak az időmértékes verselés művelésével, hanem Isten igéjének kifejezésével is különleges, vö. Isten igéje német és angol nyelvű kifejezésével (*Wort Gottes, word of God*).

Olvassuk el Sylvester ajánlását mai átírásban is, és az igei hivatkozásokat vegyük sorra.¹⁵ Tömör és lutheri összefoglalása ez az evangéliumnak.

¹⁴ https://hu.wikipedia.org/wiki/Sylvester_J%C3%A1nos; <https://www.evangelikus.hu/erdekesség-sylvester-ujszovetseg>; SÓLYOM 1990, 25. o.; KINCZLER 1998a, 13–17. o.

¹⁵ SÓLYOM 1990, 25. o.

Az Újszövetség-fordításból összehasonlíthatunk egy-két igehelyet a mai fordítással, pl. Mt 5,13–16; Jn 1,1–3.14. Megnézhetünk egy-két illusztrációt is a Sylvester-kiadásból.¹⁶

KÉRDÉSEK

- Nem szoktuk-e már meg nagyon, hogy anyanyelvünkön olvashatjuk a Szentírást?
- Mennyire értékeljük és adjuk tovább gyermekeinknek is a különböző magyar fordítások gazdagságát?

7. Hitvallás a mártíromságig – A gályarabok

Leírások

SÓLYOM 1990, 34–37. o.; KINCZLER 1998b; WICZIÁN-SÓLYOM 1948, 1: 114–117. o.

Van, volt és lesz olyan helyzet, amikor Isten Lelke akár a vértanúság vállalására is megerősíti a Krisztusban hívőket. Ilyen példák számunkra a gályarabok. Kivégzéssel, száműzetéssel fenyegették őket, hittagadásra kényszerítették és végül gályarabságra vitték őket. Negyvenegy gályarabságra ítéltből harminc lett gályarab, hatan meghaltak, ketten betegek lettek, hárman megszöktek, de hordozták evangélikus hitükért a megbélyegzést, a hátrányt.

IGÉK

ApCsel 5,17–32; 7,52–60; 16,16–24; 2Tim 2,8–13; Ef 6,18–20; Fil 1,12–14.

KÉRDÉSEK

- Vállalunk-e, ha kell, bármilyen hátrányt evangélikus hitünkért?
- Megvalljuk-e hitünket, vagy könnyen feladjuk evangélikus meggyőződésünket, például házasságkötés, keresztelés esetén?

¹⁶ http://users.atw.hu/sylvesterbiblia/pdf/Sylvester_Janos_Ujtestamentum.pdf

8. Az evangélium szabadságáért kiálló hitvalló püspök: Haubner Máté

Leírás életéről, püspöki körleveléről

SÓLYOM 1990, 57. o.; *Haubner Máté dunántúli evang. szuperintendens emléke*, 1881 (a körlevél az 57. oldaltól); https://reformacio.mnl.gov.hu/orokseg/haubner_mate_a_dunantuli_evangelikus_egyhazkerulet_puspoke.

Pásztori körlevele példamutatóan tartalmazza az evangélium igazságának és szabadságának üzenetét:

– Isten teremtési jó rendje alapján tartozunk egy néphez, nemzethez, ahonnan anyanyelvünket kaptuk.

– Istentől kapott felelősségünk az evangélium igazságának és hazánknak, valamint a benne élő emberek emberi méltóságának képviselése.¹⁷

– Az evangélium ügye, az egyház ügye és a haza ügye egybeesik, éppen az Istentől kapott felelősség alapján.¹⁸

– Az evangélium és a haza ellenségei ellen a szeretet, a testvéri szeretet a hatékony fegyver/kellék.¹⁹

– Az evangélium ügyének és a haza érdekének képviselése kereszt-hordozással, szenvedésvállalással jár.²⁰

– Nekünk, evangélikusoknak kötelességünk kiállni az evangélium, a haza ügye, a hitgyakorlás szabadsága mellett, hiszen sok üldöztetést, hátrányt, igazságtalanságot kellett elviselnünk.²¹

– Isten igéjéből, teremtési rendjéből következik, hogy minden ember Isten teremtménye, ezért egyik ember a másikat nem tarthatja rabságban. Az Isten által adott törvény, mely hazánknak is törvénye, mindenkire érvényes. Mivel Isten gyermekei vagyunk, ezért egymásnak testvérei is.²²

¹⁷ https://medit.lutheran.hu/files/haubner_mate_emleke_1881.pdf 57. o. 1. és 2. bekezdés; 59. o. vége, alulról a 14. sortól; 60. o. 1. és 2. bekezdés; 60. o. II. 2 és 3. bekezdés.

¹⁸ Uo. 58. o. 3. bekezdés.

¹⁹ Uo. 61. o. 2–5. bekezdés.

²⁰ Uo. 61–62. o. IV. 1. és 2. bekezdés.

²¹ Uo. 62–63. o. IV. 3–6. bekezdés.

²² Uo. 63. o. V. 1–3. bekezdés.

– Teendők: az evangélium hirdetése és a hazaszeretet.²³

Haubner püspök mindebben példa: elől járt evangéliumi tanítással, útmutatásával, felelősségvállalásával és a vele járó hátrány, szenvedés, börtön és meghurcoltatás elviselésével.²⁴

IGÉK

2Tim 1,8–14; 4,1–2

KÉRDÉSEK

- A mi gondolkodásunkban összetartozik-e az evangélium ügye és hazánk ügye?
- Felismerjük-e, és ha igen, akkor mennyire fontos számunkra Isten ajándéka, az evangélium és nemzetünk, hazánk érdekének összetartozása?

9. A hitvalló gyermek- és embermentő: Sztehlo Gábor

Leírás életéről, munkásságáról

SZTEHLO 1994; ANDRÁSI–LABORCZI 2018; https://hu.wikipedia.org/wiki/Sztehlo_Gábor.

Van, akit Isten kegyelmes ajándéka alapján a rászorulókat, árvákat, üldözöttek iránt érzett segítő szándék határoz meg. Sztehlo Gábor megtapasztalta, átélte és továbbadta Istennek Jézus Krisztusban testet öltött önzetlen szeretetét. Ezért – az Isten mindenre kiáradó szeretetének hirdetéséért – templomot épített (Hatvan), népfőiskolát indított, és legfőképpen az örömvárost, a Gaudiopolist szervezte és alapította meg. Őt nem védte a háború alatt diplomáciai mentesség, nem támogatta sem az állam, sem az egyház a Gaudiopolis működtetésében, hanem egyedül Isten gondviselő szeretetére hagyatkozva végezte szolgálatát. Isten embermentő szeretetének áldott eszköze volt. Istenen kívül senki sem tudta, hogy a megmentett gyermekek, fiatalok közül ki lesz Nobel-díjas, vagy lelkész, vagy filmrendező. Krisztusban gyökerező evangé-

²³ Uo. 63–64. o. V. 4–7. bekezdés.

²⁴ Uo. 42–43. o.

likus keresztény hitét az élete kockáztatása árán is megvallotta, szóban és tettben egyaránt.

IGÉK

Mk 8,35; Mt 18,14

Mai vonatkozás

Imádkozzunk, és kérjük Isten Szentlelkét, hogy igéje vezetésével mi is meglássuk: kin, kiken tudunk segíteni. Krisztus önzetlen szeretetét megtapasztalva legyünk mi is az ő szeretetének eszközei!

10. Aki nem tehetett mást – Ordass Lajos, a hitvalló egyházfő

Leírás életéről, szolgálatáról

ORDASS 1985; TERRAY 1990; Isó 2014; 2016a; 2016b; ORDASS Lajos: *Naplóm*.

Szerk. Isó Gergely. Budapest, kiadás alatt.

Életútjának rövid összefoglalása: Isó 2014, 3–4. o.; 2016b, 5. o.

Vándorkiállítás Ordass Lajos evangélikus püspök tiszteletére https://issuu.com/limar6/docs/ordass_lajos_p_sp_k_v_ndorki_ll_t_s_teljes_anyaga

Nagy időkhöz nagy emberek kellenek. Isten mindenkor gondoskodik is erről. Ordass Lajost éppen a nagy és nehéz idők fordulópontján választotta egyházkerülete püspökévé 1945-ben. Az ő határozottsága, Isten igéje melletti szívós, kitartó lelkülete kellett, hogy a háború végén és azt követően a romokban levő ország és egyház újjászervezését, felépítését szervezze, végezze. Isten erősítette meg őt, hogy az ateista agresszióknak ellenálljon, és mindvégig kitartson Isten igéjének igazsága mellett, még akkor is, amikor saját egyháza is ellene fordult.²⁵

A börtönévek után igen nehéz, inséges helyzetben is Isten kegyelmes, gondviselő szeretete tartotta meg.²⁶ Isten kegyelméből másodszor is újjáépítette egyházkerületét és az egész evangélikus egyházat.²⁷ Az

²⁵ ORDASS Lajos: *Naplóm*: 1948. január 2–3.; május 21.; június 4.; augusztus 17.; ORDASS 1985, 290., 359–360., 369–373. o.

²⁶ TERRAY 1990, 140. o.

²⁷ Uo. 156. o.

Isten igéjének igazsága melletti következetes kiállása ismét csak nem tetszett a kommunista államnak. Félreállítását követően, otthoni magányában írásai által adott lelki táplálékot az egyház népének, tanúságot téve Isten igéjének örök igazságáról.²⁸

NAPLÓRÉSZLETEK

1948. január 2. péntek

Látogatóim hosszú sorát Farkas Sándor újságíró zárta le. Ezt az embert eddig sem nagyon szívteltem, ma teljesen elhidegkedtem tőle. Tegnapelőtt elkérte újévi prédikációm kéziratát. Átnézése után kezdett utasításokat adni, mivel egészítsem ki, mert nézete szerint szegényes. Késznek mutatkozott, hogy a nap folyamán még egyszer visszajön a kiegészített kéziratért. Nem szóltam rá haragosan illetéktelen fontoskodásáért, csak megmondtam, hogy egy betűt nem változtatok.

1948. január 3. szombat

Holnap rádiófélfőrárt kellett volna végezniem. A sok akadékoskodás miatt elhatároztam, hogy egy 1942-ben elmondott ige hirdetésemet változtatás nélküli szöveggel küldöm be. Délután telefonon jelentkezett a rádió prózai osztálya azzal, hogy javítás volna szükséges. Kértem: jöjjön át személyesen megbeszélni a kérdést. Három mondatom kihagyását kérték. Hivatkozással arra, hogy Ravasz püspök újévi beszéde igen sok tiltakozást juttatott a stúdióba. Ezekben a kifogásolt mondatokban is pesszimiztikus hang szólal meg nemzeti életünk tekintetében. Erre rámutattam a harmadik kifogásolt mondatra, melyben optimizmussal szólok jövőnkéről. Erre az volt a válasz, hogy ez a mondat azonban a jobb jövőt kizárólagos értelmezéssel a keresztyén élet komoly elmélyüléséhez köti, és nem fér bele sok más erőfeszítés a jobb jövő érdekében, így például nem fér bele a hároméves terv sem.²⁹ Ezután nem volt sok beszélő, legfeljebb még azt válaszoltam, hogy a rádióban elég sokszor szólnak a hároméves tervről is ilyen kizárólagos értelemben, amely értelmezésbe a keresztyén követelés nem fér bele, mégsem törölte

²⁸ Pl. *A keresztyén tövében; Útravaló; Vádirat; Jó hír szenvedőknek, Passióénekek; Nem tudok imádkozni* stb.

²⁹ A hároméves terv a szovjet mintájú tervezési eljárás első időszaka volt 1947 és 1949 között. Célja a második világháború utáni újjáépítés és a magyar gazdaság talpraállítása volt. Lásd 1947. évi XVII. tv.

cenzor azokat a mondatokat. Bejelentettem hát, hogy rádiószolgálatunkkal leállunk.

1948. május 21. péntek

Közölték velem, hogy Mihályfi Ernő miniszter elégedetlenkedett azért, hogy mi csupán a tárgyalási anyag átvételére feljogosított küldöttséget menesztettünk a minisztériumba, holott érdemleges tárgyalást kell folytatni. Radvánszky közölte velem megállapodásunkat, hogy amennyiben fontos kérdésekben tárgyalunk, akkor ő velem és Kuthyval megy el. Mihályfi az én bekapcsolódásom ellen tiltakozott, de Radvánszky erőlesen tudomására adta, hogy ő csak akkor megy el, ha elnöktársával együtt mehet. Így mentünk Kuthy Dezső bevonásával hármashban. A minisztériumban az állam és egyház ügyeinek rendezésére megbízott bizottság fogadott: Ortutay kultuszminiszter, Alexits, Bóka államtitkárok, Darvas József miniszter, Kiss Roland államtitkár és Bognár József polgármester.

Ortutay bevezette a beszélgetést, megállapította, hogy előzetes megbeszélések alapján elkészült a tárgyalási anyag tervezete, és ezt ismertette. (Szövege hivatalos iratban van.) Elsőnek nekem kellett hozzászólnom. Megállapítottam, hogy a tervezetet mi nem ismertük, annak előkészítésébe minket be nem vontak. Most hallottuk először. Kifejeztem mély megdöbbenésemet tartalma felett. Az iskolák államosításának hirtelen felvetését érthetetlennek mondtam. Püspökké iktatásomkor elhangzott a biztosítás, hogy az egyház iskoláihoz az állam nem nyúl hozzá. Alig két hete még arról tárgyalt a kultuszminiszter egyházunk képviselőivel, hogy iskoláinkban vezessük be az állami tankönyveket. Megállapítottam, hogy maga a miniszter fejezte ki azt az óháját, hogy a tárgyalások számára nyugodt légkört kell biztosítani, de ezt pünkösdi beszédeivel alaposan nyugtalanná tette.³⁰ Hangsúlyoztam, hogy az egyház tanítóit szak szervezeti titkárok lelkiismereti vívódásokba kergetik. És hangsúlyoztam, hogy kerületemet járva mindenütt

³⁰ Ortutay Gyula 1948. május 15-én, szombaton sajtótájékoztatót tartott, amelyen bejelentette, hogy a minisztertanács bizottságot küldött ki azzal a feladattal, hogy leüljön az egyházakkal tárgyalni az iskolák államosításáról, s fenyegetőzve szólította föl az egyházakat az állammal való együttműködésre. Sajtótájékoztatójának tartalma – jó érzékkel – a másnapi, pünkösöd vasárnapi újságokban jelent meg. Példának lásd *Népszava*, 1948. május 16. 7. o.

azt kéri tőlem az iskolafenntartó gyülekezetek, hogy védelmezzem meg iskolájukat. Ez bizonytalannal nemcsak evangélikus gyülekezetekben van így, hanem minden felekezetnél is, így valószínűnek tartom, hogy Magyarország lakosságának túlnyomó többsége a felekezeti oktatás fenntartása mellett áll, ezt nem szabadna a kormánynak figyelmen kívül hagyni. Kértem, vegyék ezt számításba, és hagyjanak fel ezzel a tervvel.

Ortutay vádolt, Darvas József azonnal Mindszenty szöcsövének titulált.

1948. június 4. péntek

Délután segélyosztó bizottsági ülésünk volt, majd elnökségi értekezletünk, melyen azt a tervezetet tárgyaltuk meg, amelyet tegnap Túróczyék Mihályfinál vettek át Darvas minisztertől. Tehát tegnap mégis elmentek oda! Az elnökségi értekezlet folyamán dolgoztam ki a részletesebb pásztorlevél-tervezetet. Mikor tárgyalásába kezdtünk, Túróczy, Szabó és Németh Károly elfogadhatatlannak tartották. Vladár és Radvánszky erélyére mégis létrejött a megállapodás, akkor viszont az aláírást kezdték lerázni, azt kérve, hogy Radvánszkyval én írjam alá, és menjen a pásztorlevél mint az egyházegyetem elnökségének írása. Hosszú huzavona után vállalták az aláírást. Mikor végre sor került volna a kérdések tisztázására, Túróczy, Szabó és Németh az éjszakai látogató Mihályfi Ernőt fogadták, és vele még éjjel fel is tanácskoztak, Kuthyt velem együtt magunkra hagyva.

1948. augusztus 17. kedd

Bosszúságot jelentett a rádiós istentiszteletek ügye. A rádió Kemény Lajost, akit mi a rádiónál alkalmazandó cenzorként neveztünk meg, én-helyettem szolgáló embernek tekintik, aki az egyház részéről kér fel igehirdetőket és cenzuráz, de az igehirdetés szövegeit beküldi a rádióhoz, mintha mi sem történt volna. A legbosszantóbb az volt, hogy amikor ezt ismertettem, Szabó József és Németh Károly ezt természetesnek és rendben lévőnek találta. Túróczy és Kuthy állásfoglalása enyhített a dolgon, de úgy látom, hogy a rádió ügyében a rövidebbet húzom nem-sokára, és ezzel rákényszerülök arra, hogy a játékból kilépjek.

IGÉK

Ef 4,1-5; 1Kor 1,18-25; 2,2-5

KÉRDÉSEK

- Biztos, hogy mi kiállunk Isten szavának igazsága mellett a globalista és szabadelvű gondolkodással szemben?
- Nem simulunk-e bele inkább a társadalmi közfelfogásba, pl. belefér néha egy kis füllentés; nem kell mindig olyan komolyan venni pontos számlázást?

11. A hitvalló püspök egyik hitvalló lelkésztestvére: Keken András

Leírás életéről, tevékenységéről

FABINY 2009; KEKEN 1985; KEKENÉ 1989; *Háló* 2.

A Krisztus-hitet megvalló élet példája (Ordass) hitvalló életre indít (Keken). Tanúságot tett Isten embermentő szeretetéről a háborúban: mentette a zsidókat.³¹ Tanúságot tett az Isten ígéje melletti kiállása következtében üldözést szenvedett püspökről szószéken és írásban is, ezért félreállították.³² Tanúságot tett az evangélium szabadságáért kiálló és harcoló néppel együtt.³³ Tanúságot tett Krisztus evangéliumáról az ÁVH fogságában és „beszervezettsége” idején is.³⁴

Tanúságot tett Isten ígéje melletti elkötelezettségéről az igehirdetéseiben és előadásaiban: Isten ígéje fényénél látni és érteni mindent a világban, legyen az természettudomány, irodalom, filozófia, erkölcs stb.

IGE

Jak 5,10–11

KÉRDÉS

- A hitvallók sora, az ő példájuk indít és készítet-e bennünket is, hogy az ő nyomdokukba lépve tanúskodjunk evangélikus keresztény hitünkről és így a mi Urunkról, Jézus Krisztusról?

³¹ FABINY 2009, 112–113. o.

³² Uo. 167., 204. o.

³³ *Evangélikus Élet*, 1956. november 4.

³⁴ KEKENÉ 1989, 7–8. o.; *Háló* 2: 611–614. o.; ZÁSZKALICZKY 2005.

Felhasznált irodalom

- ANDRÁSI ANDOR – LABORCZI DÓRA: *Sztehlo-gyerekek voltunk*. Luther Kiadó, Budapest, 2018.
- BOTTA ISTVÁN: *Dévai Mátyás, a magyar Luther*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1990.
- FABINY TAMÁS: *Sem magasság, sem mélység... Keken András életregénye*. Harmat Kiadó, Budapest, 2009.
- Haubner Máté dunántúli evang. szuperintendens emléke*. Sopron, 1881. https://medit.lutheran.hu/files/haubner_mate_emleke_1881.pdf.
- Heltai Gáspár és Bornemisza Péter művei*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1980. (Magyar Remekírók.)
- ISÓ GERGELY: *Ordass Lajos a minneapolis-i világyűlésen*. Szakdolgozat. ELTE BTK, Budapest, 2014. <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/4244>.
- ISÓ GERGELY: Ordass Lajos az 1956-os forradalom és szabadságharc napjaiban. *Keresztyén Igazság*, 2016a. 111. sz. 26–32. o.
- ISÓ GERGELY: *Ordass Lajos második püspöksége*. Szakdolgozat. Budapest, 2016b. <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/4245>.
- KEKEN ANDRÁS: *Látni és érteni*. Budapest, Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1985.
- KEKEN ANDRÁSNÉ: *Deák téri esték*. Budapest, 1989.
- KINCZLER IRÉN: *A sárvári találkozás*. FÉBÉ, Piliscsaba, 1998a.
- KINCZLER IRÉN: *Rabláncon*. FÉBÉ, Piliscsaba, 1998b.
- KINCZLER IRÉN: *Sztárai Mihály, az énekes prédikátor*. FÉBÉ, Piliscsaba, 1996.
- MIRÁK KATALIN (szerk.): *Háló. Dokumentumok és tanulmányok a Magyarországi Evangélikus Egyház és az állambiztonság kapcsolatáról, 1945–1990*. 2. köt. *Egyházvezetők I*. Budapest, Luther Kiadó, 2014.
- ORDASS LAJOS. *Naplóm*. Szerk. Isó Gergely. Budapest, kiadás alatt.
- ORDASS LAJOS: *Önéletrajzi írások*. Vál. Szépfalusi István. Bern, 1985.
- SÓLYOM JENŐ: *Hazai egyháztörténelem*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1990. <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/2959>.
- SZTEHLO GÁBOR: *Isten kezében*. Stehlo Gábor Gyermek- és Ifjúságsegítő Alapítvány, Budapest, 1994.
- TERRAY LÁSZLÓ: *Nem tehetett mást*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1990.
- VIRÁG JENŐ: *Dr. Luther Márton önmagáról*. Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1991. <https://mek.oszk.hu/02500/02567/02567.pdf>.
- WICZIAN DEZSŐ – SÓLYOM JENŐ: *Az egyház története*. 1. köt. *A kezdettől a Türelmi rendeletheig*. Győr, 1948. <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/2967>.
- ZÁSZKALICZKY PÉTER: *Ügynökkérdés a Deák téri gyülekezet múltjában I., II.* *Keresztyén Igazság*, 2005. 66. szám 30–40. o.; 67. sz. 38–44.o.

Rövidítések

EÉ = *Evangélikus énekeskönyv*. Budapest, Luther kiadó, 2012.

KÉ = *Keresztyén énekeskönyv*. Budapest, Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1976.

LVM 7 = Luther Márton: *Levelek*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2013. (Luther Válogatott Művei 7.)

LVM 8. = Luther Márton: *Asztali beszélgetések*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2014. (Luther Válogatott Művei 8.)

Toronytól az oltárig – templomunk és tárgyai

Bibliórai sorozat

HARMATI BÉLA LÁSZLÓ

104

Bevezető

Sorozatunk az evangélikus templomokról és az azokban található tárgyak bemutatásáról szól. A sorozat célja, hogy megismertesse a gyülekezeti tagokat azzal, hogy mit jelent a templom, és hogy az egyes tárgyak milyen többletinformációt hordoznak. Az összeállítást ajánljuk a templomban megtartani, de a gyülekezeti teremben – akár képek vetítésével is – kivitelezhető.

A hat téma:

1. A templom mint Isten háza
2. A templom külső megjelenése
3. A templom belső térkialakítása
4. Oltár, szószék, szószékoltár, keresztelőkút, orgona
5. Mi található egy evangélikus oltáron? Az oltári felszerelések rendeltetése (kehely, ostyatartó, kanna, gyertyatartók, Biblia, terítők)
6. Oltárképek

1. A templom mint Isten háza

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Hol lakik az Isten?

- Miért építünk templomokat?
- Szent-e a templom?

Sokszor, sokan teszik fel ezeket a kérdéseket újra és újra. Hogyan értelmezzük ma, a 21. században a templomépületet? Mit rejt ez a fogalom, és evangélikusként hogyan viszonyuljunk hozzá?

Ha a Szentírásból indulunk ki, az Apostolok cselekedeteiről szóló könyvben ezt olvassuk: *„Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek Ura, nem lakik emberkéz alkotta templomokban.”* (ApCsel 17,24) Maga a gyülekezet válik Isten templomává: *„Nem tudjátok, hogy ti Isten temploma vagytok, és az Isten Lelke bennetek lakik? Ha valaki az Isten templomát megrontja, azt megrontja Isten, mert az Isten temploma szent, és ez a templom ti vagytok.”* (1Kor 3,16–17) Az első keresztények nem is építettek templomokat, még életükben várták Krisztus második eljövetelét. Ugyanakkor gyakran gyűltek össze magánházaknál, hogy együtt imádkozzanak, hogy meghallgassák az apostolok tanítását, hogy közösen törjék meg a kenyeret, és hogy átéljék a közösség megtartó erejét. Később, amikor a Szentlélek munkálkodása nyomán a gyülekezetek létszámában is növekedtek, már nem fértek el magánházakban, hanem nagyobb épületekre volt szükségük. Az egyház intézményének kialakulásával pedig egyre nagyobb igény mutatkozott az istentisztelet egyre gazdagodó liturgiájának zavartalan lebonyolítására való épületek után.

Luther Márton 1544-ben a torgauai vártemplom felszentelésén mondott prédikációjában beszél először a templom funkciójáról. Hallgatóságának kiemelte a kettős kommunikáció fontosságát (a templomban Isten szól hozzánk a prédikáció által és mi is szólhatunk Istenhez az imádság által). A reformáció hitvitáinak idején azonban figyelmét a kihágások elleni fellépés kötötte le a leginkább. Nem a tárgyak kegyes felajánlása és a cselekedetek által van üdvösségünk, hanem egyedül a Krisztusba vetett hit által. A tárgyak és az épületek nem az üdvösség eszközei. A templom épülete nem önmagáért van, hanem azért, hogy a keresztények összegyűlhessenek, együtt imádkozhassanak, közösen hallgathassák a prédikációt, és magukhoz vehessék a szentségeket.

A templom épülete egyszerre teret ad és be is határol. Nekünk, hívőknek pedig mindkettőre nagy szükségünk van. Teret ad a hitünk gya-

korlására a liturgia segítségével, és megóv az időjárás és a külvilág közvetlen hatásaitól. Ugyanakkor minden épület egyben üzenetet is hordoz magában. Jól tudjuk, hogy Jézus Krisztust peres eljárás során ítélték el, de kilétére akkor nem derült fény. A kérdés azóta is nyitva van: Te kinek mondasz engem? A kérdés mindenkihez szól, és kinek-kinek választ is kell adni rá. Minden templomépület egy ilyen válasz, a templomépítő gyülekezet közösségének válasza a feltett kérdésre. Épített hitvallás. Minden templomépületnek egyedi atmoszférája van, amelyet művészeti eszközökkel vagy anélkül is tapasztalhat az oda belépő. Luther Márton tágra nyitotta a kaput a művészeti ábrázolások előtt, amikor azt mondta, hogy a templomban mindent szabad, ami nem mond ellene a Bibliának. Az 1522-es Invocavit-prédikációkban így ír: „Ami a képeket illeti, ezek szükségtelenek, ám szabadon használhatók. Mindegy, vannak-e képeink vagy nincsenek.¹ Imádásuk tilos csupán, s nem készítésük.” (27. o.)

„A képeket, harangokat, miseruhákat, templomi pompát, oltárgyertyákat és efféléket ki-ki tetszésére bízom: aki akarja, ám éljen velük. A Szentírásból és a jó históriákból vett képeket ugyan már-már hasznosnak tartom: ám ezeket is [kinek-kinek] tetszésére bízom.”²

„Ha azonban ezeket hallom és olvasom, lehetetlen, hogy szívemben képet ne alkossak róluk... Ha Krisztust hallgatom, éppoly természetesen feldereng szívemben egy kereszten függő ember képe... mint ahogyan saját ábrázatom feltűnik előttem, ha a víz tükrébe nézek. Ha tehát nem bűn, sőt jó, ha Krisztus képét szívemben hordozom, úgy miért lenne bűn az, ha szemem előtt is tartanám azt? Hiszen a szív többet jelent a szemnél... ez lévén Isten igazi széke.”³

Evangélikusként fontos arra figyelniünk, hogy a Krisztussal való találkozás helye méltó legyen arra, hogy Isten földön élő népe zavartalanul találkozhasson Urával.

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

ApCsel 17,24; 1Kor 3,16–17; Mt 21,13.21–22

¹ WA 10: 3,26.

² *Vom Abendmahl Christi*, 1528; WA 26: 509.

³ *Wider die himmlischen Propheten*, 1525; WA 18: 82–83.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Kérjük meg a jelenlévőket, hogy egy üres lapra rajzolják le, milyen egy templom. Ezeknél a rajzoknál nem kell semmilyen esztétikai követelménynek megfelelni, célja csupán az, hogy a rajzok által össze lehessen gyűjteni, hogy mi az, amit mindenki vagy szinte mindenki jelzett a képen, és mi az, ami csak ritkán került elő. Ezenkívül kiindulási pont is lehet, hogy lássuk, kinek-kinek milyen elképzelése van a templomról.
- Hangsúlyozva, hogy a templom épülete nem önmagáért van, hanem azért, hogy a keresztények összegyűlhessenek, együtt imádkozhassanak, közösen hallgathassák a prédikációt, és magukhoz vehessék a szentségeket, kérdezzünk rá: Mit jelent számunkra a saját templomunk?
- Térjünk ki Luther Márton kettős kommunikációról szóló megállapítására: Miként szól hozzánk Isten a templomban? Csak a templomban szól hozzánk Isten? Mit jelent számunkra az imádság? Mi a különbség az egyéni, családi és a közösségi (templomi) imádkozás között?
- Meghatároztuk, hogy a templom épített hitvallás. Miként fogalmaznánk meg saját templomunk, azaz eleink hitvallását? Ahol új templom van, ott különösen izgalmas lehet, hogy miként fogalmazzák meg maguk az építők a saját templomuk, közösségük hitvallását. Gyűjtsük össze a válaszokat, beszélgessünk, a végén pedig próbáljuk közösen megfogalmazni és leírni templomunk hitvallását! Ebben benne lehet a múlt, de tükröződjön a jelen is. Ezt később függesszük ki, tegyük közkincsé, hogy mindenki olvashassa.
- Az épített hitvalló örökségen, azaz a templom kívül most irányítsuk a figyelmet arra, hogy evangélikusként abban hiszünk, hogy maga a gyülekezet válik Isten templomává. Mit jelent Isten templomának lenni? Mit hirdetünk az életünkkel? Beszélgessünk a közösségről is, arról, hogy miként tudunk együtt, mint gyülekezet (és nem csak a lelkész!) a település templomaként szolgálni.

IRODALOM

HAFENSCHER Károly: Mégis, kinek a háza? In: *Új evangélikus templomok*. Luther Kiadó, Budapest, 2008. 11–20. o.

JÁNOSSY Lajos: Az evangélikus templom egyházi jellege és rendeltetése. In: *Evangélikus templomok*. Athenaeum, Budapest, 1944. 17–24. o.

2. A templom külső megjelenése

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Mitől templom egy templom?
- Van-e különbség a keresztyény felekezetek között a templomok külső formájában?
- Templom, oratórium, imaház vagy istentiszteleti hely?

108

A kérdés első pillantásra meghökkentőnek tűnik, de belegondolva nem is olyan egyszerű megválaszolni. Mi is teszi a templomot templommá? A torony vagy tornyok? A díszes kapuzat? A tető formája? Az ablakok formája? A környezetét uraló megjelenése?

A templom szó eredete visszavezethető a latin *templum* szóig (felszentelt hely, szentély), amely az istentisztelet vagy szertartás céljára körülfalt helyet jelentette. Bár kezdetben a keresztyények elutasították a pogányok „kézzel épített templomait”, és a hangsúlyt az élő test-közösségre helyezték, vagyis a templom mindig ott volt, ahol a közösség összegyűlt, később mégis gyors ütemben elterjedtek az imádság és a gyülekezés házaként felépült bazilikák. Nagyon korán már magát az épületet is *ecclesiának*, azaz egyháznak kezdték nevezni (néhány helységnevünk is megőrizte ezt a régies formát: Egyházaskozár, Egyházasdengeleg stb.).

Magyarországon a középkor óta épültek keresztyény templomok a román és a gótikus stílust követve. A protestantizmus megjelenésével és a török hódítás hatására azonban a templomhasználat és -építés átalakult. A protestánsává váló gyülekezetek tovább használták középkori templomaikat, amíg az ellenreformáció erővel el nem vette tőlük (kevés középkori eredetű, evangélikusnak megmaradt templomunk közé tartozik a mai Magyarországon Aszód, Bakonyszentlászló, Bakonytamási, Cinkota, Dabrony, Kővágóórs és Lovászpataona temploma). A török uralom alatt lévő területek megmaradt templomain pedig osztoztak

a katolikus és protestáns közösségek. Mivel ilyen emlékek nem maradtak fent, csak írásos dokumentumokból tudjuk, hogy a hívők arányában osztoztak a templomokon (például míg a protestáns többségé volt a templomhajó, addig a katolikus kisebbségé a szentély stb.). Ugyanakkor a vallásüldözés felerősödésével egészen a türelmi rendeletig a protestánsok építkezései komoly korlátozások alá estek. Nem használhattak tartós anyagokat az építkezéshez, így nádból, vályogból, esetleg fából emelhettek tartósnak semmiképpen sem nevezhető épületeket. Külső kinézetükre és megjelenésükre is komoly korlátozások vonatkoztak. A protestáns imaházaknak és oratóriumoknak (még az elnevezésük sem lehetett templom) nem lehetett tornya, utcai bejárata, apszisa, tetőzetének is csűrre, pajtára, gazdasági épületre kellett hasonlítani. Ezek után érthető volt a vágy az evangélikus közösségekben a „valódi templom” iránt.

A türelmi rendelet (1781) után, annak ellenére, hogy a templomkülsőre vonatkozó rendelkezések még néhány évig érvényben maradtak, gombamód épültek fel az evangélikus templomok a Kárpát-medencében. Olyan sokáig tiltották és korlátozták a templomépítést, és szabályozták annak külső megjelenését, hogy attól kezdve, hogy szabaddá vált az építkezés, „végre igazi templomot” akartak építeni, ami pedig külsőleg ugyanolyan volt, mint a katolikus templom. Ezért is van, hogy Magyarországon nehéz megkülönböztetni felekezeti szempontból a 18. század végén és a 19. század elején épült templomokat egymástól. Még a torony csúcsdísze sem irányadó. Evangélikus templomon is lehet látni például kettős keresztet (Boba), csillagot (Felsónána, Nagybánhegyes), magyar címert csillaggal (Györköny), kakast (Nemeskolta), sima keresztet (Sárszentlőrinc), hogy csak pár példát említsünk.

A templomok alaprajza is különböző lehet. A legtöbb felépült templom hosszanti elrendezésű, általában egy toronnyal a homlokzat előtt vagy azzal egybeépítve, de előfordulnak centrális, leginkább görögkereszt alaprajzú templomok is, főként a szlovák gyökerű gyülekezetekben (Domony, Maglód, Pilis stb.).

Templom, oratórium, imaház vagy istentiszteleti hely: egy templom építését elsősorban az határozza meg, hogy mekkora közönségnek épül. A gyülekezet létszáma meghatározó egy templom kialakításánál. De igazán templommá a torony megépítésével válik az épület. (Ahol nem épülhetett torony, mint Kőszegen, Budapest-Deák téren stb., ott

ennek legtöbbször technikai és/vagy pénzügyi okai voltak.) Az ég felé mutató „felkiáltójel”, a harangokkal üzeneteket küldő torony mindig is viszonyítási és tájékozódási pontként szolgált a közösség számára térben és időben is. Hívogatott a templomba, örömet hirdetett keresztlők és esküvők alkalmával, és elkíserte a halottakat utolsó földi útjukra. A nagyobb mezővárosokban a templomtorony közfunkciót is betölthetett, hiszen mellvédes kerengőjéről fizetett tűzország vigyázta a települést éjjel és nappal.

Egy templom mindig attól lesz jó és hasznos, ha hiánytalanul betölti hivatását. Egyházunk felfogása szerint élőket avatunk, élettelen dolgokat szentelünk, Isten szolgálatára szentelünk. Ahogyan Reményik Sándor írta a *Kövek zsoldára* című versében (1929):

„...Elhalkult, és elhalt az orgona...
De új nesz kél most a templomfalakból.
Nem halljátok? Itt körül a falakban
Dobognak a beépített kövek.
Külön dobban meg minden kicsi kő,
És mégis, mégis egy ütemre vernek,
Egy óriási templom-dobbanással.
Isten, ha akarja, a köveket
Dobogtatja meg a szívek helyett.”

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

Ézs 28,16; Zsolt 118,22–25; Ézs 63,7–9

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 288, 274

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Megismerve a magyarországi evangélikus templomépítés múltját, beszéljessünk arról, hogy milyen kihívásokat jelentett a múltban és jelenthet ma egy templom megépítése. Térjünk ki arra, hogy például a türelmi rendelet idején korlátozva volt, hogy miként építhetnek a protestáns felekezetek templomot. Hasonlítsuk össze, hogy saját lehetőségeink és saját templomunk milyen a korábban épült templomokhoz képest.

- Beszéljünk arról, hogy mai társadalmunkban milyen helyet foglal egy templom. Mennyire alakítja egy-egy település – különösen saját településünk – életét? Mit lehetne tenni/tennünk azért, hogy Isten háza egyben a település legalább egyik központjának számítsa? Mitől vagyunk/leszünk láthatóan evangélikusok?
- A beszélgetés alatt kérdezzük meg, hogy az említett templomok közül járt-e valaki valamelyikben, és ha igen, milyen élmény volt az számára. Térjünk ki az imaházakra is, valamint mutassunk rá arra is, hogy sok gyülekezetünkben vannak házi istentiszteletek is. Beszéljünk ezek összefüggéseiről.

3. A templom belső kialakítása

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Mi a különbség a katolikus és az evangélikus templombelső között?
- Hogyan hatott a reformáció a templomok belső elrendezésére?

A római egyház miserendjét Luther a reformáció kezdeti szakaszában adottságnak tekintette, amelynek megvolt a hagyomány által megerősített alapja. Később minden változtatás azért történt, hogy az igehirdetés minél teljesebben és tisztábban érvényesüljön. A katolikus felfogással ellentétben Luther az oltáriszentséget nem megigazító áldozatként, hanem Krisztus egyetlen és megismételhetetlen keresztdozatában való részesedésként értelmezte. Az evangélikus liturgia középpontjába az ige hirdetése és az úrvacsora kiszolgáltatása került, amelyek egyenlő hangsúllyal jelentek meg a belső térben. Ennek megfelelően az istentiszteleti tér elrendezésének is tükröznie kellett ezeket a prioritásokat. Két fontos változás történt az evangélikus templombelsőben, amelyek a téregység és a kultuszcentrum elvei szerint alakultak. Az egységes tér azt jelentette, hogy olyan templomteret kell kialakítani, amelyekben a prédikációt jól hallani és a prédikátort jól látni a templom bármelyik részéből. A kultuszcentrum elve pedig azt tűzte ki célul, hogy a megmaradt egy oltár, a szószék és a keresztelőkút egy helyre, azaz egymás közelébe kerüljenek.

A reformáció kezdeti gyors elterjedése idején a Kárpát-medencében az új építésű épületek helyett az átvett és tovább használt középkori

katolikus templomok szolgáltak istentiszteleti helyként. Ezek jelentős része egyhajós, boltozatlan, teremszerű elrendezésű volt. Az apszis és a diadalív elvesztették ugyan eredeti jelentésüket, de adottságként továbbra is fennmaradtak. A reformáció kezdeti szakaszának belső térkialakításában elsősorban a templombelső berendezésének átalakításával történt meg az új liturgikus igények kielégítése. A leginkább asztalosmunkákat jelentő átalakítások elsősorban a padsorok ülésrendjének megváltoztatásával, a mellékoltárok eltávolításával és a nagy létszámú hallgatóság befogadását célzó fakarzatok beépítésével történt.

Kezdetben a szószék a diadalívre vagy valamelyik előtte lévő, a hajóban található pillérkötegre került. A régi templom főoltára ugyan legtöbbször a helyén maradt, de fokozatosan átalakult, és a kultuszcentrum létrehozására való törekvés részeként sokszor egybeépült a szószékkel. Az így kialakult szószékoltár sajátosan evangélikus képződmény, és a bejárattal szemben a kultuszközpont jelentőségét volt hivatott hatáson hangsúlyozni. A hirdetett igének és az oltáriszentségnek az összekapcsolása merőben eltért a középkori gyakorlattól, és egy új képszerkezet, új ikonográfia kialakítását követelte meg. A fennmaradt emlékek tanúsága szerint ennek kialakulása is hosszan elhúzódó folyamat során valósult meg, melyet jelentősen befolyásolt a szűkös anyagi háttér és a bizonytalan politikai és társadalmi környezet. Az evangélikus liturgikus tér kialakításában a Kárpát-medencében jelentős változások csak sokkal később, a 18. század folyamán tapasztalhatók.

A türelmi rendelet után sok templom épült fel egyszerre. Mályusz Elemér adatai szerint 1782 októberétől 1787 végéig 218 engedélyt adtak ki templomépítésre az evangélikusok számára Magyarországon.⁴

Mivel a templomépítés és annak belső berendezése a hit szempontjából a közömbös vagy másodlagos kérdések közé tartozott (adiaforon), így tulajdonképpen az előzőeknél nagyobb szabadságot kaptak az építésszek és a művészek a templombelső kialakítására. Az egységes térben a gyülekezet és az igehirdető lelkész egyetlen közösséget formált (egyetemes papság). Mivel az evangélikus felfogás szerint a gyülekezet a szentséget nem imádja, hanem üdvösségére használja, ezért annak terét nem kell különválasztani a közösség terétől. Ezért fölöslegessé válik az elkülönülő apszis és a diadalív.

⁴ MÁLYUSZ 1936.

Az egységes liturgiai követelmények régióként és népcsoportonként sokféle megoldást kínáltak és egymástól eltérő formát öltöttek annak függvényében, hogy az adott gyülekezetnek milyen volt az etnikai és a társadalmi összetétele. Ezek a különbségek és ezek a hasonlóságok nagyon gazdag, egymástól megoldásaiban és részleteiben igencsak eltérő művészeti alkotásokat hoztak létre aránylag rövid időn belül, a 18. század végén és a 19. század elején. A hagyományos hosszházas – homlokzati tornyos templomok mellett református hatásra több helyen is megjelentek a hosszház közepén elhelyezett oltárt körülvevő karzatokkal készült templomok (Soltvadkert, Kiskőrös, Tótkomlós, Mezőberény szlovák temploma, Kemenesmagasi stb.). De szlovák hatásra centrális, legtöbbször görögkereszt alakú templomok (Maglód, Domony stb.) is épültek.

A romantikus és középkori stílusokkal historizáló templomépítéssel a 19. század második felére volt a leginkább jellemző. A leginkább a gótika építészeti elemeit felhasználó stílusnak jelentős emlékei Gyöngyösön, Budapest-Fasor, Körmeny, Pápa stb.

A két világháború közötti templomépítészet meghatározó egyénisége volt Sándy Gyula, aki önálló stílust próbált meg kialakítani a pártázatos reneszánsz és a középkori templomok térképzésének elemeivel, olyan módon, hogy felhasználta hozzá a korszerű anyagokat és technológiákat. A 20. század új funkcionalitásra való törekvésének egyik legfontosabb eleme a gyülekezeti központ mint új közösségi épülettípus megjelenése volt. Schulek János budapest-kelenföldi épületegyüttese templom, parókia és gyülekezeti terem együttesét valósította meg.

A rendszerváltás után épült templomaink pedig az új liturgiai kívánalmaknak megfelelően többnyire körbejárható oltárasztallal épültek fel. Nagy Tamás: Dunaújváros, Balatonboglár, Makovecz Imre: Siófok, Benczúr László: Balatonfüred, Budahegyvidék stb.

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

Zsolt 118,19.24–26; Zsolt 26,8

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 53, 322, 351

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Beszéljük át, hogy ki milyen felekezet templomában járt már. Törekedjünk arra, hogy első körben azokat az emlékeket gyűjtsük össze, amelyek arra fókuszálnak, hogy más felekezet templomában milyen pozitív benyomásokkal találkoztunk. Ezt követően gyűjtsük össze, hogy mi volt az, ami szokatlan volt. Ezt követően ki-ki mesélje el, hogy neki milyen az „ideális templom”, hol találkozott vele, és mit élt ott meg.
- Beszélgessünk a régi és új templomainkról. Amennyiben gyülekezeti kirándulásokon együtt is felfedeztünk más településeken evangélikus templomokat, akkor – akár előzetesen fotók összeállításával – elevenítsük fel ezeket az élményeket, és vitassuk meg, hogy milyen változásokat figyeltünk meg mi magunk a régi és az újabb templomok építészetében.
- Ezen az alkalmon ismerjük meg a templomunkat. Először kívülről járjuk körbe a jelenlévőkkel, majd adjunk legalább fél órát arra, hogy mindenki teljes mértékben (önállóan) bejárja a templomot. Az idő soknak tűnhet, mégis próbáljuk meg betartani, kérve a jelenlévőket, hogy ne csak körbejárjanak, hanem a templomon kívül és belül – ahol úgy érzik – álljanak meg, nézzenek körül, üljenek le, csendesedjenek el. Szóljon ez az idő arról, hogy olyan pontjait is alaposabban szemügyre vegyünk és átéljük saját templomunknak, amelyeket korábban nem annyira figyeltünk meg. Ezt követően kérjük meg a jelenlévőket, hogy meséljék el, milyen új felfedezéseket tettek a templomukról. Egyúttal kérjük meg őket, hogy ki-ki álljon oda, ahol kevésbé érezte otthon magát a templomban, majd oda, ahol legjobban, „legotthonosabban” érzi magát. Beszéljük át az élményeket.

IRODALOM

- FRIEDRICH Loránd: A magyar evangélikus templomok fejlődése az újkorban. In: *Evangélikus templomok*. Szerk. Kemény Lajos – Gyimesy Károly. Athenaeum, Budapest, 1944. 169–192. o.
- KRÄHLING János: *Evangélikus templomok a mai Magyarországon*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 15. o.
- MÁLYUSZ Elemér: *A türelmi rendelet. II. József és a magyar protestantizmus*. Budapest, 1936.

4. Oltár, szószék, szószékoltár, keresztelőkút, orgona

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Milyen berendezései vannak egy evangélikus templomnak?
- Mit változtatott a reformáció az addigi gyakorlathoz képest?

Az evangélikus templombelső legfontosabb berendezései a központi helyre került oltár, szószék és keresztelőkút. A templomban összegyűlt gyülekezet egészének jól látnia és hallania kell az ott történő eseményeket, hogy egyben részesei is lehessenek azoknak. Isten kegyelmét az ő igéjén és a szentségeken keresztül árasztja ki ránk. A szentségek a kegyelem látható jelei, amelyeket egyedül hittel tudunk megragadni. Az evangélikus egyház két szentséget ismer, az úrvacsora és a keresztség szentségét.

Az evangélikus felfogás szerint az oltár az úrvacsora kiszolgáltatójának helye. Az oltár előtt történik minden, a gyülekezet életében fontos esemény; a keresztelés, a konfirmáció, a házasságok megáldása és sok helyen a felravatalozott halott búcsúztatása is. Ez Isten és ember találkozási pontja. Az oltár az evangélikus templomtér gyújtópontjában foglal helyet. A katolikus felfogástól eltérően nem a gyülekezet áldozatának helye, hanem az Úr asztala, ahol maga Krisztus vendégel meg minket, önmagát ajándékozta nekünk, hogy örök életünk legyen. Az oltárasztal (mensa) állhat önmagában vagy egybeépítve a mögötte álló oltárfallal (retabló). Az alakja lehet asztal formájú vagy egy tömbből kialakított. Lehet téglából, kőből falazott vagy fából készített. Az oltárfal, amely egyben támasztékul szolgál a felette elhelyezkedő szószéknek, gyakran hordoz oltárképet vagy -képeket.

A szószékoltár mint forma (a magyarországi evangélikus templomok felében ilyenek épültek) sajátosan evangélikus műfaj. Egyedi megoldásként jött létre a reformáció idején, amikor az egyház képviselői keresték a legmegfelelőbb formákat a megreformált egyház tanításának kifejezésére. Létrehozásának célja a központosítás volt, az igehirdetés és a két szín alatt való úrvacsoravétel helyének kihangsúlyozása. Használata sosem volt kötelező, mégis széles körben elterjedt, mert hatásosan tudta bemutatni a bejáráttal szemben a hirdetett ige és az úrvacsora jelentőségét.

A legtöbb evangélikus templom oltárát vagy szószékoltárát egy bizonyos bibliai-tanítói képrend jellemzi. Díszítésüknek, szobraiknak, festményeiknek – amennyiben vannak – feladata az áhítat vagy az istenimádat lelki előkészítése mellett elsősorban a tanítás.

Az evangélikus egyházban az oltárképnek néhány kivételtől eltekintve mindig meghatározó, központi szerep jutott a történelem során az oltár vagy a szószékoltár együttesén belül. Ahol külön oltárok és szószékek épültek, ott akár három vagy négy festmény is helyet kaphatott (pl. Maglódon). Kezdetben a legelterjedtebb témák az utolsó vacsora és a keresztre feszítés voltak, amelyek később az évszázadok során más témákkal is gazdagodtak (mennybemenetel, a Gecsemáné kertjében imádkozó Krisztus stb.).

A szószék az evangélikus templombelső legfontosabb berendezése az oltár mellett. Fából vagy kőből építve a templom egyik fókuszpontja. „Mert ezeken az igéken áll a mi védősáncunk, mellvédünk és fedezékünk, minden tévelygés és hitetés ellen...” – írja Luther.⁵ Legtöbbször lépcsőkkel megemelt, hangvetővel (amely a hang jobb terjedését szolgálta) ellátott építmény, amely úgy helyezkedik el, hogy a gyülekezet tagjai a templom minden részéből jól hallhassák az igehirdetést és jól láthassák az igehirdetőt.

A keresztelőkút rendszerint az oltár és a szószék közelében helyezkedik el. Készülhet fából vagy kőből (egyes helyeken fémből). A keresztséget, akárcsak az úrvacsorát maga Krisztus rendelte el. A keresztség által Krisztus mindenkit név szerint a sajátjának fogad el. Általa Krisztus tanítványává és a keresztyén egyház tagjaivá válunk.

AZ ORGONA

Minden orgona önálló egyéniség, méretében, felépítésében, hangzásában egyedi. Az éneklő egyház liturgiájának kísérésére szolgál. A templomi ének fennhangon mondott imádság, amely ájtatosságra készítet és gyönyörködtet. Az orgona jelentőségét mutatja, hogy a reformációt követően a német területen az oltár-szószék-orgona egybeépített együttese terjedt el a leginkább. A Kárpát-medencében azonban az ehhez szükséges belmagasság sokáig hiányzott templomainkból, így a hangszer általában a bejárat feletti karzaton, az oltárral szemben kapott helyet.

⁵ Nagy káté, KK 2019, 4: 304. o.

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

Zsolt 150,1–6; Mt 28,18–20; Zsid 4,14–16; Kol 3,16–17

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 63, 529, 68, 57

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Beszéljessünk az oltár, a szószék és a keresztelőkút teológiai összefüggéséről.
- Az evangélikus sajátosság, a szószékoltár tömören megfogalmazza azt a koncentrációt, amelyre figyelmünk irányul. Beszéljessünk ennek kialakulásáról, jelentéséről.
- Az úrvacsora évében fordítsunk különös hangsúlyt az úrvacsora kérdésére. Az oltár körüli közösségről, a körbeállásról, térdeplésről és úrvacsorai szokásainkról is beszéljessünk.
- Ez az alkalom kiváló lehetőség arra, hogy a prédikáció fontosságáról és értelméről külön beszéljessünk. Kérdezzük meg, hogy kinek mit jelent a prédikáció.
- A keresztelőkút kapcsán gyűjtsünk össze keresztelési történeteket. Fiatalok esetében kérjük meg őket, hogy szüleik, nagyszüleik és dédszüleik keresztelési történeteit – otthoni feladatként – írják össze.
- Az orgonát mutassuk meg a gyülekezetnek. Amennyiben lehetőségünk van rá, akkor játsszunk is rajta, vagy a kántor segítségével szólaltassuk meg. Egyúttal váljon ez az alkalom egy kisebb orgonabemutatóvá is, ahol az orgona egyes részeit megmutatjuk, majd közös orgonaszóval kísért énekléssel zárjuk az alkalmat.

5. Az oltári felszerelések

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Mi található egy evangélikus oltáron?
- Az oltári felszereléseknek (kehely, ostyatartó, kanna, gyertyatartók, Biblia, terítők stb.) mi a rendeltetése?

Az evangélikus templom oltára egyszerű asztal, amelynél maga Isten lát vendégül minket. Az oltárnak megfelelő méretűnek kell lennie ahhoz, hogy a gyülekezet köré gyűlve az úrvacsorai közösséget méltón megünnepelhesse. Az oltárnak három fontos terítőjét különböztetjük meg és használjuk napjainkban. A fehér lenvászon terítőt, amely egyszerű, díszítetlen, és arra szolgál, hogy az asztal lapját takarja le; az úgynevezett antependiumot, amely az asztal előlapja előtt lóg le az oltárról, és szövött, hímzett, festett szimbólumokkal díszíthető; valamint az oltáron lévő úrvacsorai edények letakarására szolgáló terítőt (corporale). Az antependium színe az egyházi évnek megfelelően változik. Adventben lila, karácsonytól vízkeresztig fehér, vízkereszt után zöld, nagyböjtben lila, nagypénteken fekete (ekkor sok helyen az oltárképet is letakarják), húsvéttól mennybemenetelig fehér, pünkösdkor piros, Szentháromság ünnepén fehér, az ezt követő vasárnapokon zöld. Reformáció ünnepén és missziós ünnepeken piros.

Evangélikus templomaink oltárán rendszerint helyet kap egy korpuszos feszület, amely arra emlékeztet bennünket, hogy bűneink váltságát Jézus Krisztus kereszthalála árán nyertük el. A feszület mellett kétoldalt kapnak helyet az oltári gyertyatartók. Az égő gyertyák az evangélium és az ige világosságának a szimbólumai, de Krisztusra is utalnak mint a világosság forrására. *„Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. A lámpást sem azért gyűjtják meg, hogy a véka alá, hanem hogy a lámpatartóra tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyáto- kat.”* (Mt 5,14–16)

Az oltár szerves részét képezi a nagyméretű oltári Biblia (alatta lehet bibliatartó állvány), amely mindig a hét evangéliumi igéjénél van nyitva.

Az oltáron helyezkednek el az úrvacsorai kellékek, amelyeket a corporaléval takar le a lelkész: kehely, ostyatartó doboz és ostyatartó tányér, úrvacsorai boroskanna. Az úrvacsorai boroskanna jellegzetesen protestáns tárgyítípus, mert a reformáció előtt nem létezett. Azért volt rá szükség, mert a két szín alatt kiosztott úrvacsorához olyan sokan járultak a gyülekezetekben, hogy a kelyhet több alkalommal is újra kellett tölteni.

Nem kötelező, de általában mindig kerül virág is az oltárra. Ennek lehetőség szerint élő virágnak kell lennie, és el kell kerülni, hogy az oltáron túl sok legyen belőle.

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

Mt 5,14–16; Lk 22,7–23; Zsolt 119,105; Róm 13,12

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 208, 300, 315

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Ezt az alkalmat lehetőleg a templomban tartsuk. Készítsük elő a különböző egyházi évek megfelelő oltárterítőket. Beszéljünk a színek jelentéséről. Amennyiben hímzett oltárterítőink vannak, akkor az ott megjelenő szimbólumokat is magyarázzuk el.
- Mutassuk meg az *Agendát*, *Liturgikus könyvünket*. Beszéljünk annak tartalmáról és ezáltal az egyházi évről. Beszéljük át, hogy kinek-kinek mennyire meghatározó az egyházi év, hogy milyen üzenete van, hogy annak ritmusát követve mire tudunk figyelni.
- Mutassuk meg az oltáron lévő Bibliát, elmesélve, hogy miért ez a Szentírás található a templomban. Beszéljünk az oltár és a Biblia összefüggéséről, kitérve a gyertyák üzenetére és e hármasszimbólum teológiai jelentésére.
- Térjünk rá az úrvacsorára. A jelenlévők mesélik el, hogy számukra mit jelent az úrvacsoravétel. Milyen közösséget formál az úrvacsora? Amennyiben konfirmandusok vagy fiatalabbak is résztvevők, akkor kérjük meg őket, hogy családon belül csináljanak gyűjtést, és írják le, hogy szüleiknek, nagyszüleiknek, nagyobb testvéreiknek milyen úrvacsorai „élményeik” vannak. Mutassuk be úrvacsorai tárgyainkat, elmesélve, hogy honnan származnak azok, és milyen jelentéssel bírnak az egyes tárgyak. Beszéljünk az úrvacsora-értelmezésünkről.
- Az oltáron található virágok lehetőséget adhatnak arra, hogy a szolgálattevőkről külön beszéljünk. Általában kialakult rendje van, hogy ki/kik takarítanak, hoznak virágot, rendezik a templomot. Beszéljünk a szolgálat lehetőségeiről, ennek a fontosságáról.

6. Oltárképek

BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

- Kell-e oltárkép egy evangélikus templomba?
- Mit ábrázoljon az oltárkép?

Luther tevékenysége nyomán az evangélikus liturgia középpontjába az ige hirdetése és az úrvacsora kiszolgáltatása került, amelyek egyenlő hangsúllyal jelentek meg a belső térben. Ennek megfelelően az istentiszteleti tér elrendezésének is tükröznie kellett ezeket a prioritásokat. Az evangélikus gyakorlatban az oltárkép megőrizte eredeti helyét, de tematikájában és jelentésében igazodott a megreformált liturgiához. Az oltárképek kérdése, helyük és szerepük megtalálása a reformáció korában ki-, illetve átalakulóban volt, így a 16. században több kísérlet is történt az ideális forma és tartalom megtalálására. A keresztyén tanítás tisztaságának mércéje a bibliai szöveg betűje lett, amelyet a reformáció követői a Szentlélek segítségével értelmeztek. „Mert ezeken az igéken áll a mi védősáncunk, mellvédünk és fedezékünk, minden tévelygés és hitetés ellen...” – írta Luther a *Nagy kátéban*.⁶ Maga a kép jelentősen visszaszorult a szó szerint értelmezett és egyedül hitelesnek tekintett szöveggel szemben.

Németországban Lucas Cranach műhelye foglalkozott először a reformáció által hirdetett tanítás képi megfogalmazásával. A táblaképet szinte szöveggként kezelve fogalmazta meg az evangéliumi didaktikus képek új műfaját. Bibliai illusztrációi, grafikái, arcképei és programképei széles körben elterjedtek és ismertek lettek. Olyan képek születtek műhelyében a reformáció témakörében, amelyeket magyarázni, kommentálni lehetett. Többek között az ő munkássága nyomán nyert létjogosultságot a képi ábrázolás didaktikus műfaja az allegóriákkal és a történeti ábrázolásokkal szemben.

A reformáció óta eltelt ötszáz év alatt sokat változott ugyan a protestantizmus és a képi ábrázolások viszonya, de a Luther által emlékeztetőül vagy tanúságképpen használni javasolt képek ma is folyamatos önreflexióra készítetnek minket, és mintát adnak az egyéni és közösségi identitás alakításához. Ahogyan Hrabovszky György várpalotai lelkész

⁶ KK 2019, 4: 304. o.

fogalmazta meg 1810-ben a templom karzatára készített tizenhárom ó- és újszövetségi jelenetet ábrázoló táblakép elhelyezésekor a szándékot: „...az iskolai ifjúságnak tanulásra, a gyengébb keresztényeknek okulásból szolgáljon.”

A leggyakrabban használt oltárképtémák Magyarországon a nagycsütörtöki (utolsó vacsora) és a nagypénteki (keresztre feszítés) voltak a türelmi rendelet után, majd lassacskán kiegészültek a mennybemenetel, a Gecsemáné-kertben imádkozó Krisztus, az emmausi vacsora, az „Engedjétek hozzám a gyermekeket” stb. témáival.

AJÁNLOTT IGESZAKASZOK

1Móz 1,27; 5Móz 4,23; 5Móz 7,25; 2Krón 33,7; Zsolt 50; Zsid 9

AJÁNLOTT ÉNEKEK

EÉ 40, 58, 440

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit gondolunk a képekhez való viszonyról? Itt térjünk ki Luther fent idézett gondolatára, de említsünk további lutheri megállapításokat is. Például: „Isten országa a hallás országa, s nem a látásé”, vagy „A Szentírásból és a jó históriákból vett képeket ugyan már-már hasznosnak is tartom”.
- Beszélgessünk saját templomunk oltárképéről, majd kérjük meg a jelenlévőket, hogy meséljék el, melyek azok az oltárképek, amelyek meghatározóan hatottak rájuk. Milyen önreflexióra tanítottak minket ezek az alkotások?
- Térjünk ki egy kényesebb kérdésre is: Míg egy vasárnapi istentisztelet prédikációja egyszer hangzik el, addig egy oltárkép – kvalitásától függetlenül – évtizedekig, sőt akár évszázadokig meghatározza egy templom arculatát. Hogyan viszonyulunk ehhez? Mit várunk, várhatunk el egy oltárképtől?
- Mutassunk alkotásokat Lucas Cranachtól. Beszéljük át, hogy a jelenlévők számára miről szólnak az egyes alkotások. Ezt követően kortárs oltárképeket is mutassunk, majd vitassunk meg, hogy miben változtak az oltárképek az évszázadok alatt.

- Zárásként térjünk vissza korábbi feladatunkra. Kérjük meg ismét a jelenlévőket, hogy sétáljanak a templom körül, majd a templomban úgy, hogy járják be annak minden zugát. Most, hogy már megismerték az egyes tárgyak, szimbólumok, elődeink épített hitvallásának lenyomatát, a csoport tagjai fogalmazzák meg, hogy hol érzik a legotthonosabban magukat. Mit jelent számukra a templom? Milyen új felfedezéseket szereztek e sorozat által?
- Térjünk ki arra is, hogy bár e sorozat által a templomról, az össze-
gyülekezés helyéről beszélgettünk, mégis mi vagyunk, akik az
élő kövek gyülekezetét alkotják, azaz mindez minket is meghatá-
roz. Miben érezzük sajátunknak a templomot, és „élő kövekként”
mi a feladatunk?

Megállapítva, hogy a templom milyen jelentőséggel bír közösségünkben és saját életünkben, kérdezzük meg, hogy mi az, ami jó lenne, ha megújulna vagy megváltozna. Vitassuk meg a beérkezett véleményeket, majd a feladatokat meghatározva és felelősöket kijelölve munkálkodjunk ezek megvalósításán.

Közösségekben Istennel, önmagunkkal, egymással és a világgal

Házaspárok, jegyesek és párkapcsolatban lévők bibliaórái

CZÖNDÖR ISTVÁN

Bevezető gondolatok

„Nem jó az embernek egyedül lenni”, társra vágyik és társat keres. Az emberek 90-95%-a legalább egyszer megházasodik, mintha valami belső parancs készítené arra, hogy társ után nézzen. Úgy tűnik, a házasságra nagy szüksége van az embernek, mind a boldogsága, testi lelki jólléte, mind pedig személyiségfejlődése, önkibontakozása szempontjából.¹ A statisztikák azt mutatják, hogy a tartós, kölcsönös elköteleződésben élő emberek tovább élnek, egészségesebbek, kisebb arányban betegszenek meg; mintha a házasság védőhálót borítana rájuk. Az emberi boldogságot kutató 2002-es felmérés szerint az emberek többsége a házassági kapcsolatot jelölte meg a boldogság legfontosabb forrásának. A másikkal való tartozás, a társas lét hozzájárul az egészséges személyiségfejlődéshez, valamint a másik teljes vállalásában tud az ember megnyílni a másik előtt. A házaspárok bibliaórái sorozatában a szerzetési ige szavai lesznek a segítségünkre, hogy lépésről lépésre közelebb kerüljenek a házaspárok egymáshoz és az Isten titkához. Pál ezt írja:

¹ HORVÁTH-SZABÓ 2016, 25. o.

„Jézus Krisztus Urunk azon az éjszakán, amelyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, és megtörte, tanítványainak adta, és ezt mondta...” (1Kor 11,23–24)

Mi mindent elárul a kapcsolatunkról, hogy miként szólítjuk meg egymást! Hogy élünk meg egy krízist? Tudunk épülni abból, vagy lerombolja kapcsolatunkat? Hogy élhetem át a házasságomban, hogy az megtart engem? Ezekre és hasonló kérdésekre kereshetjük a választ a havonkénti alkalmakkal.

Szeptember: „Jézus Krisztus” – Hogy szólítalak?

A neveink végigkísérnek bennünket egész életünkben. Az életkorunktól és helyzetunktől függően szólítanak meg bennünket, amely elnevezések többé-kevésbé rajtunk ragadnak. Lehetnek ezek kedvesek, viccesek vagy megszegyenítőek is. A becenevek leginkább a párkapcsolat elején vannak jelen, de sokszor felszínesek is lehetnek. Gondoljunk vissza, idézzük fel, hogy milyen becenévvel szólítottuk/szólítjuk meg egymást: Apa? Anya? Nyuszómuszó? Drágám? Édesem? A kapcsolataink közelségét is jelzi az, hogy hívnak bennünket családjaink, barátaink és a házastársunk. A vezeték- és keresztnévünket viszont a szüleinktől kapjuk, ők döntöttek helyettünk. Nem elhanyagolható tény az, amikor a házasságkötés után a feleség felveszi a férje nevét (vagy fordítva), ezáltal új identitást kap. „A Jézus Krisztus névben két szó kötődik egybe új és páratlan méltóságjelzővé. Ez a méltóságjelző egyben olyan hitvallásos formulává is vált, amelyben az ősegyház hite megvallotta, hogy Jézus Krisztus az Izraelnek ígért Messiás, üdvösséget hozó király és egyben az egész emberiség vágyakozását és váradalmát betöltő egyetlen megváltó.”² Végeredményképpen az életem nem a nevemtől függ, hanem attól, hogy figyelek-e azokra, akik a nevemen szólítanak.

ÉNEK

ÉÉ 389 – *Jézus, te égi szép...*; ZÉ 5 – *Ne félj, mert megváltottalak*

² <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jezus-krisztus-C9FA9/>.

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*”
(Ézs 43,1)

KÖZÖS FELADAT

Keressetek elő egy régebbi fényképet a kapcsolatotok elejéről, és készítsetek egy mostani fotóbeállítást magatokról! Nem fontos, hogy ugyanaz a helyszín, frizura stb. legyen, a lényeg, hogy a régi kép felismerhető legyen az újban. Majd adjatok címet mindkét képnek! Mutassátok meg a csoportban, és beszélgetsetek arról, hogy kiben milyen érzéseket váltanak ki a fényképek.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Miről árulkodik az, hogy miként szólítjuk meg egymást?
- Hogyan döntjük el, hogy miként szólítjuk meg a másikat?
- Milyen néven szólítom meg Istent, s ő milyen néven szólít meg engem?

ILLUSZTRÁCIÓ

Hogyan nevezzetek? francia–belga vígjáték, rend. Matthieu Delaporte
– Alexandre de La Patellière (2012)³

Október: „Urunk” vagy társunk...

Az „uram” megszólítást legtöbbször az idősebb, házasságban élő nők vagy a régebb óta együtt élő párok női tagja használja, amikor a férjét megszólítja. Olyan nők, akik felnéznek a férfira, vagy épp verbálisan is kifejezik alárendeltségüket. Sokszor általuk is elfogadott hatalommal ruházzák fel a férjüket. Gyakran használják olyan nők is, akik szívesen lennének feleség státuszban, de a férfi nem szeretne házasságban elköteleződni. De egyértelmű uralkodást is jelez a férfi részéről. A régi, archaikus kapcsolati erőviszonyokra emlékeztető megnevezés, amelyet sokszor használunk viccelődve is.

³ https://videa.hu/videojs_player?v=vwgHxMIRU1PjtGUZ.

ÉNEK

EÉ 69 – Dicsértessék, Uram; ZÉ 144 – Áldalak, jó Uram

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.” (Mt 7, 21)

KÖZÖS FELADAT

„Vakvezetés”: A vakgyakorlatokat mindig csukott szemmel játsszuk, miközben tapasztalhatjuk, hogy térérzékelésünk elég ingataggá válik. Nagyobb figyelem nyílik ki a többi érzékszervünkre, a hallásra, tapintásra, szaglásra. Növekedik a bizalom érzése a partner iránt, és teljes mértékben ráhagyatkozunk. A pár egyik tagja behunyt szemmel jár, a másik mögötte haladva a „vak” vállára teszi a kezét, és úgy irányítja a mozgását. Szükség van magára az érintés érzésére, amelytől nő a bizalom és a félelem elkerülése.

126

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Milyen feleség-/férjkép él benned? Mi az, amit otthonról hozol?
- Milyen családmódot képzelsz el a számotokra? Hol van benne a te helyed?

ILLUSZTRÁCIÓ

Egy szoknya, egy nadrág magyar film, rend. Gyöngyössy Bence (2005)⁴

November: „Azon az éjszakán...” – Az évfordulók

Nagy jelentősége van a rituáléknak a házaspárok együttélésében. Az életciklusok szertartásai, mint például az esküvő vagy egy sikeresen letett vizsga megünneplése mellett ott vannak az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó rituálék, amelyeket a pár gyakran úgy hajt végre, ahogy azt mindketten családjuktól átvették. Aztán ott vannak a speciális rítusok,

⁴ https://videa.hu/videojs_player?v=QWW9abW6IVI7fD7f.

mint a születésnapok és évfordulók, a házasságkötés és a megismerkedés napjának megünneplése. Ám a hétköznapiaknak is lehetnek rituáléi. A rítusok segítenek kimondani, átélhetővé tenni, hogy eddig volt valahogy, ezentúl viszont másként lesz, vagyis strukturálják az időt azáltal, hogy segítik az átmenetet az egyik szakaszból a másikba, mindemellett jelképesen megjelenítik az értékeinket vagy a választásainkat.

A *Bibliai lexikon* szerint „[a]z ünnepek jellemzője: Izráel Istene az élő, cselekvő, dinamikus Úr (Jahve), akit hívei elsősorban a történelemből, a történelemben véghezvitt cselekedeteiből ismerhetnek meg. Izráel alapvető istenélménye Isten szabadító tette, az Egyiptomból való szabadulás. Teológiájának legfontosabb fogalma a szövetség: az erős, cselekvő Isten a jövőre nézve is följajlanja védelmét.”⁵

ÉNEK

EÉ 53 – *Hogyne dicsérném az Istent; EÉ 374 – Ó, segíts, Jézus*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Emlékezzetek arra az igére, amelyet én mondtam nektek!” (Jn 15,20a)

KÖZÖS FELADAT

Készítsük elő a házassági évforduló megünneplését, de úgy, hogy a férj és a feleség önálló feladatként kapja meg azt, hogy írja le a menétét, miként képzei el ezt az ünnepet. A végén osszuk meg egymással ötleteinket és tapasztalatainkat. Mutassuk meg egymásnak a papírra leírt ötleteinket, terveinket és igényeinket.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Fel tudjátok idézni, hogy milyen bibliai igé hangzott el az esküvőtökön?
- Az életed melyik évfordulóját szoktad megünnepleni és melyiket nem? Vajon miért?
- Előfordult már, hogy elfelejtettél egy évfordulót?

⁵ <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-kereszttyen-bibliai-lexikon-C97B2/u-CA7FF/unnep-unnepek-CA806/>.

ILLUSZTRÁCIÓ

Őrült, dilis, szerelem amerikai vígjáték, rend. Glenn Ficarra – John Requa (2011)⁶

December: „Elárultatott” – Bizalom...

Elárulni egy titkot vagy egy gondolatot egészen mást jelent, mint valakit elárulni. Ma leginkább a jó házasság titkáról olvashatunk az interneten, de tudnunk kell, hogy minden házasságnak vannak titkai is, ami az intimitás része. A bizalom nagyon törekeny dolog. Könnyen elveszítjük a bizalmunkat a társunkban, magunkban és a párkapcsolatban is, ha olyan kellemetlen történet részesei vagyunk, ami sért, bánt bennünket, ami nagyon fáj. Csalódás ér bennünket, hiszen védett közegben éreztük magunkat, és mégis kiderül, hogy akit mi szeretünk, akiért önmagunkból esetleg feladtunk valamit, az elárult bennünket, a kapcsolatunkat. Ez nagyon fájdalmas tud lenni. A kapcsolatok megszakadásának gyakorisága arra utal, hogy nem kicsi a valószínűsége a „szétfejlődésnek” sem. Tehát nem hasonló ütemben fejlődik lelkileg a házaspár.

128

ÉNEK

EÉ 348 – *Mit Isten tesz, mind jó nekem*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Ettől fogva kereste az alkalmat, hogy elárulja őt.” (Mt 26,16)

KÖZÖS FELADAT

Osszuk meg egymással az, ami zavar, ami fáj, és amiben változást remélünk. Keressünk olyan méretű kavicsokat, köveket, amelyekre fel tudjuk írni a fájdalmainkat, sérelmeinket. Majd együtt sétáljunk el egy folyóhoz, patakhoz vagy tóhoz, és együtt dobjuk be, így is átélve a megszabadulás élményét.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Érezted-e már azt, hogy a társad nem áll ki melletted?
- Fogalmazd meg, milyen érzések voltak akkor benned!

⁶ https://videa.hu/videojs_player?v=IwC45gUAGCqVUxP0.

- Mit tehetnék a bizalom erősítése érdekében?

ILLUSZTRÁCIÓ

Tegnap éjjel amerikai–francia romantikus dráma, rend. Massy Tadjedin (2010)⁷

Január: „Kézbe vette” – Megtartani...

Nem elég egymást szeretni, a kapcsolatot is szükséges szeretni. „A kapcsolat egy külön, élő valóság. Aki csak a társát szereti, de a kapcsolatukat nem, előbb-utóbb egészen el tud lehetetlenülni, s egészen megoldhatatlan akadályokba tud ütközni.” Tehát szeretni nemcsak a társamat kell, hanem a kapcsolatot is. (Pál Feri)⁸

A kapcsolat megtartó erejét két tényező befolyásolja, az egyik a felelősségvállalás, a másik pedig az elköteleződés. A szolgáltatói társadalom is rányomja bélyegét a párkapcsolatokra: ami elromlik, nem működik jól, azt lecserélik... A másik megtartásában átélhetem önmagam megmaradását is. Amikor a házastársamat tartom meg, amikor neki nehéz, akkor átélhetem az egész emberi létünk alapélményét, alapvágját: biztonságban lehetek.

ÉNEK

EÉ 255 – *Tarts meg, Urunk, szent igédben*; ZÉ 88 – *Atyám, két kezében*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„*Ha elesik is, nem marad fekve, mert az Úr kézen fogja.*” (Zsolt 37,24)

KÖZÖS FELADAT

„Házépítés”: A játékhoz mindössze néhány tucat építőkocka vagy LEGO, egy asztal, két szék és két sötét színű kendő szükséges. A pár leül az asztalhoz úgy, hogy egymással szemben helyezkedjenek el, majd a kendőkkel bekötik a szemüket. A kockákat az asztal közepére helyezik, és már kezdődhet is a játék. A feladat, hogy közösen – mindkettőjük aktív részvételével! – felépítsenek a kockákból egy házat. A cél elérését

⁷ https://videa.hu/videojs_player?v=X366PkudgiFIagq7.

⁸ <https://www.palferi.hu/hanganyagok/2011-2012/2011-0920/>.

természetesen nehezíti az, hogy sem egymást, sem a kockákat nem látják. Ez előre felkészít a házasságban felmerülő olyan problémákra, amikor ugyan nincs bekötve a szemünk, mégsem látjuk a másikat, és nem vesszük észre a megfelelő „építőanyagot” sem. A játék fejleszti az együttműködés képességét, és elősegíti a közös gondolkodás kialakulásának lehetőségét.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Hogy élem meg a kapcsolatomban azt, hogy egyszerre támaszkodom a társamra, és tartom is őt?
- Honnan merítetek erőt akkor, amikor a másik gyenge?

ILLUSZTRÁCIÓ

Házassági történet amerikai filmdráma, rend. Noah Baumbach (2019)

Január: „Kenyér” – Megélhetés

130

„Jóízűen enni egy karaj kenyeret az ember egyik legbecsesebb ajándéka. Persze ritka kenyérfajtáról beszélek, ma nem egykönnyen lehet megtalálni. Utána kell nézni. [...] Valami csodálatos van a kenyér ízében. Olyan mindennapos, mégis olyan jó. Nagyon demokratikus. Táplál szegényt és gazdagot. Jól illik húshoz vagy halhoz, gyümölcshez vagy sajtához egyaránt. Asztalra tehetjük háromszor napjában, akár egész nap is ott lehet. De sohasem kevésbé szívesen látott vendég. A filozófiai következtetés ebből az, hogy szükségünk van közöséges dolgokra, mint amilyen a kenyér. Ezek tartják fenn bennünk az életet nyugodt és békés ízzel, amelyet újra meg újra élvezhetünk. Ha a közöséges dolgok megvannak, az jó alap az ünnepekre és ünneplésre.”⁹

ÉNEK

EÉ 565 – *Jöjjetek, itt a kenyér, vegyétek*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Mivel a kenyér egy, mi is mindannyian egy test vagyunk, mert mindannyian az egy kenyérből részesedünk.” (1Kor 10,17)

⁹ ŐRSY 1971, 15. o.

KÖZÖS FELADAT

Készítsetek otthon együtt kenyeret!¹⁰

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- A „kenyérkereset” felelőssége mennyire terheli meg a kapcsolatokat?
- Ki kezeli a pénzügyeket a családban?

Február: „Hálát adni”

A hála valójában azt jelenti, hogy észrevevesszük és értékeljük mindazt a jót, amink van, és amit másoktól kaptunk – mindazt a pozitív történetet, amit megéltünk. S ezt megköszönjük, ezért hálásak vagyunk másoknak vagy Istennek. A görög nyelvben az eukharisztia (úrvacsora) szó is hálaadást jelent. Hitünk szerint az úrvacsora szentségét azzal becsüljük meg, ha önvizsgálattal, lelki elmélyüléssel és hálaadással minél gyakrabban élünk vele. A hálát akkor is nehéz átélni, ha elvárják. Ha hálásnak kell éreznem magam valaki felé, az megbénít, bezár, alárendel. Aki hálás, az nyíltan elismeri: egyedül nem megy, önmaga kevés valamihez, jól jön a segítség.

ÉNEK

EÉ 71 – *Urunk, hála, hogy te táplálsz*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Megteremtem ajkán a hála gyümölcsét: Békesség, békesség közel és távol! Ezt mondja az Úr: Meggyógyítom őt!” (Ézs 57,19)

KÖZÖS FELADAT

Gondold végig és írd le, mi mindenért vagy hálás a házastársadnak! Minden este szánj pár percet arra, hogy visszagondolsz az elmúlt napra, és feljegyzel magadnak három olyan dolgot, ami jó volt aznap, amit ajándéknak tekintesz. Nem kell, hogy napról napra új dolgokat találj, fontosabb, hogy akkor és ott ajándéknak tudd ezeket tekinteni. Gyűjts össze három dolgot, amit legutóbb megköszöntél a házastársadnak!

¹⁰ Segítség a videóban: <https://youtu.be/iDHFgaz5UJc>.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Miért adtam hálát legutoljára?
- Átélem-e azt, hogy értem hálát adnak?

Március: „Eltörött”

A férj és a feleség már hatvan éve boldog házasságban élnek. Csupán egyetlen titok volt, amiről a férj nem szerezhette tudomást. A szekrény tetején egy cipősdoboz volt, ami az asszonyé volt. Megkérte férjét, hogy soha ne nyissa ki, sőt, ne is kérdezősködjön róla. A férj mindaddig nem is foglalkozott ezzel a dobozzal, míg a felesége meg nem betegedett. Az orvos azt mondta a férfinak, hogy a felesége már nem fog felépülni. A feleség ekkor úgy gondolta, itt az idő, hogy a férje megtudja, mit rejtett abban a dobozban. Mikor a férfi kinyitotta a dobozt, két horgolt babát talált benne, és 500 000 svéd koronát. A férfi nem értette, hogy mit jelentenek ezek, ezért rákérdezett a feleségénél. A nő azt mondta, hogy a nagymamájától azt tanulta, a jó házasság titka, hogy nem veszekednek a párok. Azt mondta, hogy amikor mérges a férjére, inkább maradjon csendben, és horgoljon egy babát. A férj könnyes szemmel tapasztalta, hogy a dobozban csak két baba volt, ami nagyon meghatótta, hiszen ez azt jelentette, hogy a házasságuk alatt csupán kétszer volt mérges a nő. Ekkor megkérdezte, honnan van az a rengeteg pénz. Mire a nő azt válaszolt, hogy ezt a babák eladásával kereste...

ÉNEK

EÉ 554 – *A mélyből hozzád száll szavam*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„A mi Urunk Jézus Krisztus nevére kérlek titeket, testvéreim, hogy mindnyájan egyféleképpen szóljatok, és ne legyenek közöttetek szakadások, hanem gondolkodásotokban és meggyőződésetekben jussatok egyetértésre!” (1Kor 1,10)

KÖZÖS FELADAT

„Széttördelt négyzetek”. Eszközök: négyzeteket formázó kartonpapír-darabkák két személy részére. Mindenki egy borítékot kap, amelyben négyzeteket formázó kartonpapír-darabkák vannak. Min-

denkinek öt egyforma nagyságú négyzetet kell kiraknia a borítékokban levő darabokból. A játék ideje alatt tilos bármilyen kommunikáció vagy jelbeszéd. Senki sem veheti el mások darabjait, csupán sajátjait adhatja másnak, illetve elfogadhatja másokét, ha azokat felkínálják számára.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Miként tudátok feldolgozni a kapcsolatokban megélt sérelmeket?
- Milyen bevált módszereitek vannak?

ILLUSZTRÁCIÓ

Szerelempróba amerikai film, rend. Alex Kendrick (2008)¹¹

Április: „Tanítványság” – Tanulni egymástól

A házasság tanulás a párunkról és önmagunkról. Először is tanuljuk egymást, majd tanulunk egymástól. A tanulás jelentőségére rá kell ébrednünk, mert a házasság feladat, magától nem fog menni – de meg tudjuk tanulni, mit kell tennünk annak érdekében, hogy közös identitást alakítsunk ki, és hogy megmaradjon a kezdeti lelkesedés.

133

ÉNEK

EÉ 484 – *Ifjúságom Teremtője*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Utaidat, Uram, ismertesd meg velem, ösvényeidre taníts meg engem!”
(Zsolt 25,4)

KÖZÖS FELADAT

Az alábbi feladat azért is nagyon jó, mert a nehezebben megnyíló, kevesebbet kommunikáló férfiakat is bevonja a társalgásba. Olyan témákról beszélgethettek egymással, amelyek nagyon hétköznapiak, egyszerűnek tűnnek, mégis sokszor azt tapasztalom, hogy ezeket az alapvető információkat sem tudják egymásról a párok.

¹¹ https://videa.hu/videojs_player?v=aEDbAEY7BAT51KYH.

Válaszoljátok meg a kérdéseket külön-külön, majd ellenőrizzétek, hogy mennyire jól ismeritek egymást!

1. Mi bosszantott fel legjobban a múlt héten?
2. Volt gyerekkorodban kedvenc háziállatod? Ha igen, mi volt az?
3. Legutóbb miről álmoltál?
4. Melyik filmtől érzékenyültél el leginkább az utóbbi időben? Miért?
5. Mikor van a legjobb barátod születésnapja?
6. Hiszel a túlvilágban?
7. Párod melyik szokását tartod a legbosszantóbbnak?
8. Mivel tud a párod bármikor örömet szerezni neked?
9. Mit olvasol most, vagy mit olvastál legutóbb?
10. Úgy érzed, hogy a párod igazán meghallgat?
11. Rábízhatod magadat és problémáidat a párodra?
12. Rajongsz valakiért? Ha igen, kiért?
13. Hova utaznál a legszívesebben?
14. Milyen újévi fogadalmat tettél?
15. Mi a három legfontosabb alapelve?
16. Mi bosszantotta fel a párod a legjobban a múlt héten?
17. Volt a párodnak gyerekkorában kedvenc háziállata? Ha igen, mi volt az?
18. Legutóbb miről álmolt a párod?
19. Melyik filmtől érzékenyült el leginkább az utóbbi időben a társad? Miért?
20. Mikor van a párod legjobb barátjának születésnapja?
21. Hisz a párod a túlvilágban?
22. Párod melyik szokását tartja a legbosszantóbbnak?
23. Mivel tudsz a párodnak bármikor örömet szerezni?
24. Mit olvas a párod most, vagy mit olvasott legutóbb?
25. Vajon úgy érzi a párod, hogy igazán meghallgatod?
26. Vajon rád bízhatja magát és problémáit a párod?
27. Rajong valakiért a párod? Ha igen, kiért?
28. Hova utazna társad a legszívesebben?
29. Milyen újévi fogadalmat tett a párod?
30. Mi a párod három legfontosabb alapelve?

Ha mindketten megoldottátok a magatokra, illetve a társatokra vonatkozó kérdéssort, akkor hasonlítsátok össze a válaszaitokat! Minden azonos válaszáért 5, a hasonlókéért 3, az eltérőekért 0 pont jár.

65–75 pont: Kapcsolatotok egészen különleges. A pontszámból kiderül, hogy a pároddal nemcsak beszélgetni tudtok, hanem meg is hallgatjátok egymást. A jó kommunikáció a tartós kapcsolat alapja.

45–64 pont: Időnként adódnak problémáitok a kommunikációban, de alapvetően jól tudtok beszélgetni, és meg is hallgatjátok egymást. Ha mindketten elégedettek vagytok a dolgok jelenlegi állásával, semmin sem kell változtatnotok. Ellenkező esetben viszont találjátok meg a módját, hogy hogyan változtathattok a helyzeten.

45 pont alatt: A kommunikációtok nem igazán jó. Vagy nem ismeritek egymást elég régen, vagy jobban oda kellene figyelnetek egymásra. Itt az ideje, hogy megtanuljátok a hatékony kommunikációt.¹²

Május: „Ezt mondta” – Megszólítani, mondani

Rengeteg kutatás foglalkozik a férfiak és a nők kommunikációs különbségeivel. Kezdve azzal, hogy mindkét fél számára más a kommunikáció célja: míg a férfiak esetében ez sokkal nagyobb arányban a szükséges információ átadására szolgál, a nőknél jóval fontosabb magának a kapcsolatnak a fenntartása, aminek egyik fontos eszköze a kommunikáció. Ez valamelyest hasonló egy idegen nyelv megtanulásához: ha van egy saját „szótárunk” a másikhoz, ha megismertük és elfogadtuk, hogy ez vagy az a gesztus, kifejezés nála ezt jelenti, akkor sok türelemmel és szeretettel képessé válhatunk a másik nyelven beszélni.

Egy író felhívja író barátját:

- Nem zavarlak?
- Nem.
- Igazán nem? Nem dolgozol?
- Nem.

¹² Forrás: PEASE–PEASE 2012.

- Mit csinálsz?
- Beszélgetünk.
- Beszélgettek? Kivel?
- A feleséggel.
- A feleségeddel? Csak nincs valami baj?

ÉNEK

EÉ 493 – *Harsány szó kiált az éjbe*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Amikor testvérei látták, hogy apjuk jobban szereti őt minden testvérénél, úgy meggyűlölték, hogy egy jó szót sem tudtak hozzá szólni.” (1Móz 37,4)

KÖZÖS FELADAT

„Tükörkép”. Cél: a nonverbális kommunikáció, a metakommunikációs jelzések megértésének gyakorlása. A párok egyik tagja a „tükör”, a másik a tükör előtt áll, s különböző mozdulatokat végez. (Beszélni nem lehet!) Ezt a párja visszatükrözi. Kis idő múlva szerepet cserélnek. Megjegyzés: fontos, hogy a játék alatt nyugodt légkör uralkodjék, figyeljenek egymásra. A feladat végén beszéljék meg egymással a párok a tapasztalataikat.

136

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Milyen kommunikációs zsákutcák jelennek meg a kapcsolatunkban?
- Melyik szót használom a legtöbbször? (Írjátok össze egymás számára.)
- Mennyi időt szántok naponta a beszélgetésre?

ILLUSZTRÁCIÓ

Manhattan amerikai vígjáték, rend. Woody Allen (1979)¹³

Június: „Fogadd el”

Elfogadni a másikat, amikor sértettnek és megbántottnak érezzük magunkat, nagyon nehéz. Egészen egyszerűen azért, mert más nyelvet beszélünk ilyenkor. A támadás-védekezés szavai, reakciói szólnak belő-

¹³ https://videa.hu/videojs_player?v=pCfaF3iqYY0H6Icp.

lünk. Egy új nyelv elsajátítása pedig, mindnyájan tudjuk, erőfeszítést és sok gyakorlást igényel.

ÉNEK

EÉ 474 – *Úgy fogadd be a testvért*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Fogadd kedvesen számnak mondásait és szívem gondolatait, Uram, kösziklám és megváltóm!” (Zsolt 19,15)

KÖZÖS FELADAT

„Félelmeim és vágyaim”. Célkitűzés: A közösséggé formálódásához vezető fontos lépés a megnyílás egymás felé, a másik elfogadása félelmeivel és vágyaival együtt.

Személyes munka: mindenki egy lapra lerajzolja bal kezének sziluettjét, majd beleír néhány szót vagy mondatot, amelyek olyan dolgokra vonatkoznak, amiktől ő fél. Ezt követően a jobb kezének sziluettjét is elkészíti, amibe beleírja vágyait, álmait.

Közös munka: a résztvevők feltűzik egymás hátára a bal kéznek megfelelő lapot, a mellkasukra pedig a jobb kéznek megfelelőt. Ezt követően néhány percig csendben sétálnak a helyiségben, és elolvassák egymás leírt gondolatait.

Megosztás: ki-ki elmondja, hogy milyen érzés volt számára, amikor olvasta a másik szavait, és hogy milyen érzés volt az, amikor hagyta, hogy az ő írását olvassák.

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Mít jelent nekem az elfogadás, és hogyan válhat a változás hozzájáróvá?
- A másik elfogadása mennyiben jelent lemondást a számomra?
- Mi volt az, amit a legkönnyebben és a legnehezebben fogadtam el a másokban?

ILLUSZTRÁCIÓ

Szerelmi lecke svéd vígjáték, rend. Ingmar Bergman (1954)¹⁴

¹⁴ https://videa.hu/videojs_player?v=zzKjASkDzggKzfW3.

Július: „Étel-élet”

Érdemes odafigyelnünk az étkezés lelki oldalára is, mert nagyon hasznos dolgokat tudhatunk meg magunkról, nem csak az evéssel kapcsolatban. Az evés nem más, mint csodálatos jelzőrendszer. Legfontosabb szerepe a szervezet táplálása, de ezen a funkción túl képes jelezni a testünknek, hogy a lelkünkben valami gubanc van. A megváltozott evési szokások, falás, állandó csipegetés vagy épp az étel tudatos vagy tudattalan elutasítása mind jelzések lehetnek, hogy ideje egy kicsit önmagunkra figyelnünk.

ÉNEK

EÉ 302 – *Urunk Jézus, te adj áldást*

IGE A KÖZÖS FELDOLGOZÁSHOZ

„Ha pedig testvéred valamilyen étel miatt megszorodik, máris letértél a szeretet útjáról: ne tedd tönkre ételeddel azt, akiért Krisztus meghalt.”
(Róm 14,15)

KÖZÖS FELADAT

Készítsétek el közösen a házastársatok kedvenc ételét, és fogyasszátok el együtt!

KÉRDÉSEK A FELDOLGOZÁSHOZ

- Milyen élethelyzetben vagyunk hajlamosak sokkal többet vagy épp egyáltalán semmit sem enni?
- Hogy eszünk, ha szorongunk, magányosnak érezzük magunkat, elkeseredettek vagyunk?

ILLUSZTRÁCIÓ

Csokoládé angol–amerikai romantikus vígjáték, rend. Lasse Hallström (2000)¹⁵

¹⁵ https://videa.hu/videojs_player?v=MqrKQcmzjK9FP7KE.

Hivatkozott művek

HORVÁTH-SZABÓ Katalin: *A házasság és a család belső világa*. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Semmelweis Egyetem, Budapest, 2016.

ŐRSY László: *Úttalan utak Úra*. Prugg Verlag, Eisenstadt, 1971.

PEASE, Barbara – PEASE, Allan: *Illünk egymáshoz?* Park Könyvkiadó, Budapest, 2012.

Múlt és jelen szolgálói

Évfordulók 2021-ben

GALAMBOS ÁDÁM

Bevezető

Az egyháztörténeti évfordulókat feldolgozó, szöveggyűjtemény jellegű sorozatunkban arra törekedtünk, hogy a gyülekezeti csoport számára ne elsősorban történeti beszámolóvá vagy előadássorozattá váljanak ezek az alkalmak, hanem sokkal inkább aktuális kérdések közös megvitatásának lehetőségei legyenek. Így az egyes évfordulókat kiindulópontként kezeltük, és olyan az eseményhez, személyhez kapcsolódó kérdéseket vázoltunk fel, amelyek a mai gyülekezeti életet is meghatározhatják. A sorozat célja egy a múltat és jelent összekötő, formáját tekintve beszélgetős gyülekezeti alkalom vázlatának közreadása. Több helyen is jeleztünk segédanyagokat, valamint a digitális háttértárban vetítésre alkalmas képeket, többféle választási lehetőséget is összegyűjtöttünk, hogy minél könnyebben lehessen a sorozatot az adott gyülekezeti csoporthoz „igazítani”. Amennyiben a közösség nyitott rá, ajánljuk, hogy az egyes fejezeteket ne csak a csoportvezető „prezentálja”, hanem próbáljunk meg minél többeket megkérni, hogy ők is készüljenek az alkalomra.

Kronológia

(Kiemelve azok az események, amelyekhez feldolgozási javaslatot közlünk)

1. **1770 éve** – 249–251: Az első államilag szervezett keresztényüldözés (Decius császár)
2. **1700 éve** – 321: Constantinus rendelete: a vasárnap állami pihenőnap
3. **1590 éve** – 431: Az efezusi III. egyetemes zsinat
4. **1570 éve** – 451: A kalkhedóni IV. egyetemes zsinat
5. 800 éve – 1221: Giovanni Fidenza Bonaventura (Bagnoregiói Bonaventura) születése
6. **700 éve** – 1321: Dante Alighieri halála
7. 500 éve – 1521: A wormszi birodalmi gyűlés
8. 500 éve – 1521–1526: A magyar–török háború
9. **490 éve** – 1531: Dévai Mátvás megkezdi reformátori működését
10. **490 éve** – 1531: Ulrich Zwingli halála (sz. 1484)
11. **480 éve** – 1541: Sylvester János Újtestamentum-fordításának nyomtatása Újszigeten (Leírás Isó Zoltán sorozatában)
12. 475 éve – 1546. február 18.: Luther halála
13. 460 éve – 1561: Oláh Miklós érsek behívta az országba a jezsuitákat, papjait pedig zsinatra hívta össze
14. 430 éve – 1591: A csepregi kollokvium
15. 400 éve – 1621: II. Rákóczi György születése
16. **350 éve** – 1671–1681: A protestánsok gyászévtizede
17. 350 éve – 1671: A pozsonyi rendkívüli törvényszék
18. **340 éve** – 1681: A soproni országgyűlés vallásügyi törvénye
19. 330 éve – 1691: I. Lipót törvényt magyarázó vallásügyi rendelete
20. **325 éve** – 1696: A Zengedező Mennyei Kar első kiadása
21. **240 éve** – 1781: II. József türelmi rendelete
22. 230 éve – 1791: John Wesley halála (sz. 1703)
23. 230 éve – 1791: Az országgyűlés vallásügyi törvénye megszünteti a nyilvános és magán-vallásgyakorlat szabadsága közti különbséget
24. 200 éve – 1821: Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij születése
25. 110 éve – 1911: A dunántúli Keresztyén Énekeskönyv első kiadása
26. **100 éve** – Nemzetközi Missziós Tanács: az első felekezetiközi ökumenikus szervezet
27. **100 éve** – 1921: Nemes Nagy Ágnes és Pilinszky János születése

1770 éve – 249–251

Decius császár: az első államilag szervezett keresztényüldözés

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS¹

180 körül a kereszténység már a birodalom minden Földközi-tenger menti országában elterjedt. Lassanként továbbhaladt a külső provinciákba, mígnem Keleten átlépte a Római Birodalom határait. A keresztények túlnyomó többsége görög nyelvterületen élt. Rómában, Dél-Galliában, Észak-Afrikában a kereszténység eleinte szintén a görögül beszélő lakosság között terjedt. Nyugaton először Észak-Afrikában, és itt is csak a 2. század vége felé került a latin népelem túlsúlyra a göröggel szemben. Rómában mintegy 250-ig a görög volt az egyházi nyelv. A latin egyház még 400 körül is a görög egyház függelékeként működött. A terjedés egyenletes ütemét két ízben szakította meg egy-egy kiugróan magas növekedési hullám: 200 körül Septimius Severus uralkodása alatt, majd pedig a Valerianus-féle és a Diocletianus-féle üldözések közötti hosszú békekorszak idején.

Noha a kereszténység elsősorban a városokban hódított, a 2. és 3. században sok provinciában (Asia, Syria, Palaestina, Aegyptus, később Armenia) vidéken is találunk keresztényeket, de Észak-Afrika számos mezővároskájában is. A kereszténység bázisát túlnyomórészt továbbra is az alsó néprétegek jelentették. Folyamatosan nőtt azonban a művelt és jómódú keresztények száma is.

Decius (249–251) – hosszú hanyatlási periódus után az első erőskezű császár – megkísérelte feltartóztatni az állam rohamos romlását, és megindította az első átfogó, állami rendelettel szabályozott, minden provinciára kiterjedő keresztényüldözést. A következő nagy üldözés már második utóda, Valerianus nevéhez fűződik. Ám céljukat, a kereszténység megsemmisítését nem érték el; a rémület tíz esztendeje után negyvenévnyi békeidőszak következett.

A Decius- és Valerianus-féle üldözést egy 250. évi rendelet vezette be, amely minden keresztényt – a nőket és gyermekeket is – áldozat bemutatására kötelezett. A rendelet a keresztény gyülekezeteket kívánta felszámolni, hiszen a pogány áldozat bemutatása a gyülekezetből

¹ HEUSSI 2000, 61. o.

való kirekesztést vonta maga után. A lapsi (elszakadók) száma ijesztően nagy volt; két csoportjuk alakult ki: a sacrificati (akik áldozatot mutattak be) vagy thurificati (akik tömjént hintettek) és a libellatici (akik megvesztegetéssel hivatalos igazolást [libellus] szereztek arról, hogy áldoztak, vagy akiknek sikerült nevüket rávezettetni az áldozatot bemutatók listájára [acta facientes]). De nem volt kevés a hitvallók száma sem. A bebörtönzöttek, száműzöttek és megkínzottak mindazonáltal többen voltak, mint a kivégzettek; az állam érdeke ugyanis nem az volt, hogy a keresztények meghaljanak, hanem hogy visszatérjenek az államvalláshoz. Az üldözés heve már 251-ben alábbhagyott, az állam nem érte el kitűzött célját. Az az üldözés, amelyet Decius utóda, Callus (251–253) újabb áldozás elrendelésével indított, talán csak a római gyülekezetét érintette.

CYPRIANUS - A VÉRTANÚ PÜSPÖK²

A 249–251-es Decius-féle keresztényüldözés volt az első, birodalmat átfogó, szervezett egyházüldözés. Decius császár kettős támadást tervezett az egyház ellen. Először a vezető püspököket akarta megsemmisíteni. Róma, Antiókhia, Jeruzsálem és Kaiszareia (Caesaria) püspöke vértanúságot szenvedett. Cyprianus figyelmeztetést kapott, és Karthágó környékén elbujdosott. Az üldözések alatt levelek útján irányította az egyházat. De bujdosásáért szigorúan megrótták, különösen irigy beosztottai. Az üldözések második lépcsőjeként rá akarták kényszeríteni a keresztényeket, hogy áldozzanak az isteneknek. Mindenkit köteleztek, halálbüntetés terhe mellett, hogy szerezzen igazolást ennek megtételéről. A viszonylagos békéhez és nyugalomhoz hozzászokott egyház nem volt felkészülve az ilyen támadásra. Keresztények sokasága áldozott az isteneknek – az egyik püspök maga vezette egész gyülekezetét az áldozat bemutatásához. Mások úgy igyekeztek megkerülni a rendelkezést, hogy a hivatalnokoktól az áldozatok bemutatása nélkül, megvesztegetéssel szereztek be az igazolást.

Hagyományosan az aposztatákat (hithagyókat) nem fogadták vissza az egyház kebelébe. De most mi legyen a visszatérni óhajtó sokasággal? Két különböző kérdést kellett megválaszolni. Először is: fogadják-e vissza a hithagyókat azonnal, esetleg vezeklés (nyilvános bűnvallás,

² LANE 2003, 26–27. o.

majd szigorú penitencia) után, vagy soha? Másodszor: ki döntsön a sorukról? Az egykori bebörtönzöttek, akik hitükért vállalták volna akár a halált is (a „hitvallók”), úgy vélték, az ő tisztük visszafogadni a hithagyókat az egyházba. A hagyomány valamelyest igazolta cselekedetüket, de némelyikük felelőtlenül járt el, megbocsátván boldog-boldogtalanoknak. Vajon ez a tiszt a hitvallókat vagy a püspököket illeti-e meg? Cyprianus határozott állítása szerint a püspököket, habár tekintettel kellett lenniük a hitvallók ajánlásaira. Erről a kérdésről írta egyik fontos művét, a *De lapsist* (A hithagyókról). Az üldözés után a 251-es karthágói zsinat kimondta, hogy a hithagyók bizonyos vezeklés után visszatérhetnek az egyházba. A következő évben egy másik zsinat, szembesülve az újabb üldözés lehetőségével, megengedte, hogy akik már megkezdték vezeklésüket, visszatérhessenek az egyházba. Ezeken a zsinatokon Cyprianus vezető szerepet vitt.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit értünk keresztényüldözés alatt? Mennyire ismerjük a mai keresztényüldözést? Mi különbözteti meg a vallási üldözést más üldözésektől?
- Cyprianus idején szembe kellett nézni az egyháznak, azon belül egyes gyülekezeteknek azzal, hogy az üldözés alatt a gyülekezetektől elpártolók a vész után vissza kívánnak térni a gyülekezetbe. A rendszerváltás időszakában sokan újra rátaláltak az egyházra. Miként tekintünk minderre? Köpönyegforgatásnak tartjuk, vagy lehetőségként éljük meg?
- Milyen kihívásokkal kell ma szembenéznie a hívő embernek? (Ne csak külső, világméretű kihívásokról beszéljünk, hanem lehetőleg minél inkább közeledjünk a saját magunk kihívásaihoz is.)

1700 éve – 321

Constantinus rendelete: a vasárnap állami pihenőnap

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS³

Az egyház és állam viszonyára alapvető hatással volt Constantinus (Nagy Konstantin, 306–337) vallás- és egyházpolitikája. Olyan politikát folytatott, amely – ha nem is volt teljes következetességgel végigjárt út – végül is az államegyház kialakulásához vezetett. Constantinus 312–313 óta, különösen azonban Licinius legyőzése után (324) komoly kedvezményeket biztosított a katolikus egyháznak, 325-től egyre inkább maga is kereszténynek mutatkozott, sőt fiait is keresztény nevelésben részesítette. Emellett igen bölcs módon megtűrte a pogányságot is, s úgy irányította az eseményeket, hogy mindkét párt elkötelezettnek érezhette magát.

Constantinus vallásosságában és valláspolitikájában döntő változás történt, amikor 312-ben Róma ellen vonult. Hogy oldja katonái babonás félelmét Róma megtámadásától, a csata előtt pajzsaikra – nem tartós jelvényként – a kereszt jelét festette föl.

Lactantius szerint Constantinus álma volt (*De morte persecutorum*, 318/321), az Euszebiosz feljegyezte legenda szerint a híres keresztlátomás – Constantinus és serege a késő délutáni égbolton egy ragyogó keresztet lát, fölötte ezekkel a szavakkal: „E jelben győzzél!” –, illetve a látomást magyarázó álmom (*Vita Constantini*, 325 körül). Euszebiosz Egyháztörténete még nem tud sem látomásról, sem álmoról, csak arról ad hírt, hogy Constantinus segítségért könyörgött Istenhez és Krisztushoz.⁴

A csatára 312. október 28-án került sor a Mulvius-hídnál (*Pons Milvius* vagy *Mulvius Ponte molle* Róma közelében), pontosabban *Saxa rubra*-nál. Maxentius, a „tiranus”, Róma uralkodója vereséget szenvedett, és maga is a Tiberisbe fulladt. Constantinus a győzelmet annak tulajdonította, hogy a keresztények Istene megsegítette őt. A győzelem emlékére császárszobrot emeltek a Forumon, amelyen valószínűleg a kereszt jelképe is szerepelt. Később (nem tudjuk, mikortól) Constanti-

³ HEUSS 2000, 91–92. o.

⁴ HE IX. 9. (315 körül).

nus haditábora egy pompás kivitelezésű zászlót (labarum) hordozott magával, amely Krisztus-monogrammal (XP) volt ellátva, és amelynek minden seregrésznél volt egy másolata.

321-ben törvényrendelet született a vasárnap megünnepléséről.

LUTHER MÁRTON AZ ÜNNEPNAPRÓL

„Itt először azt tanulom meg, hogy az ünnepnap nem henyélésre vagy testi gyönyörökre való, hanem hogy azt megszenteljük. De nem mi szenteljük meg cselekedeteinkkel és gondolatainkkal (hiszen a mi cselekedeteink nem szentek), hanem Isten igéje.”⁵

„Mivel tehát Isten igéje annyira fontos, hogy nem lehet nélküle az ünnepnapot megszentelni, tudnunk kell, hogy Isten ezt a parancsolatot szigorúan meg akarja tartatni és megbüntet mindenkit, aki igéjét megveti, és nem akarja sem hallgatni, sem tanulni, különösen abban az időben, amely arra rendeltetett. Nemcsak azok vétkeznek tehát e parancsolat ellen, akik az ünnepnappal visszaélnek és durván megszentelítik, például azok, akik kapzsiságból vagy könnyelműségből hanyagolják el Isten igéjének hallgatását, vagy korcsmában tanyáznak, leisszák magukat, és részegek, mint a disznók; hanem az a másik tömeg is, amely Isten igéjét úgy hallgatja, mint valami idegen mesét, csak megszokásból jár prédikációra, ha pedig vége az évnek, idén is csak annyit tud, mint tavaly.”⁶

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit jelent számunkra a vasárnap?
- Hogyan különböztetjük meg saját életünkben a hétköznapot és az ünnepnapot? Vannak ennek külső jelei? Gyűjtsük össze, hogy ki miként éli meg, és hogy a felmenőik hogyan éltek, éltek meg az ünnepnapokat.
- Beszélgessünk a lutheri idézetek alapján az ünnepnap fogalmáról.
- Végezetül idézzük Márai Sándor egyik gondolatát:

„Ha az ünnep elérkezik életedben, akkor ünnepelj egészen. Ölts fekete ruhát. Keféld meg hajad vizes kefével. Tisztálkodjál belülről és kívülről. Felejts el mindent, ami a köznapok szertartása

⁵ *Így imádkozzál!* [1535] LVM 5: 666. o.

⁶ *Nagy káté* [1529]. KK 1957, 2: 110–111. o.; PRÖHLE 1983, 145.

és feladata. Az ünnepet nemcsak a naptárban írják piros betűkkel. Nézd a régieket, milyen áhítatosan, milyen feltétlenül, milyen körül-
ményesen, mennyi vad örömmel ünnepeltek! Az ünnep a különbözős.
Az ünnep a mély és varázsos rendhagyás. Az ünnep legyen ünne-
pies. Legyen benne tánc, virág, fiatal nők, válogatott étek, vér-
pezsdítő és feledkezést nyújtó italok. S mindenekfölött legyen
benne valami a régi rendtartásból, a hetedik napból, a megszakítás-
ból, a teljes kikapcsolásból, legyen benne áhítat és föltétlenség.
Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme. Készülj föl reá, testben
és lélekben.

S nemcsak a naptárnak van piros betűs napja. Az élet elhoz
másféle, láthatatlan ünnepeket is. Ilyenkor felejts el mindent, figyelj
az ünnepre.”⁷

1590 éve - 431

Az efezusi III. egyetemes zsinat

II. Theodosius hívta össze. Elutasították a nesztorianizmust (Krisztus
isteni és emberi természetének éles megkülönböztetése, tkp. két személy
egy testben), így a nesztorianus harc (428–431) lezárult. Elutasították
a pelagianizmust (Isten nem kíván olyat az embertől, amit ne tudna
teljesíteni; önmegváltás). Máriát Istenszüdőnek titulálják.

147

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS⁸

II. Theodosius császár azért hívta össze 431 júniusában az efezusi zsinat-
ot, hogy véget vessen Kürillosz és Nestorius vitájának. A Nestoriust
támogató antiókhiai párt késve érkezett. Róma támogatását élvezve
Kürillosz tizenöt napig várt, majd megnyitotta az ülést, amelyen Nesto-
riust megfosztották hivatalától.

Az antiókhiaiak négy nap múlva megérkeztek. Kürillosz zsinatát nem
ismerték el, és saját zsinatot hívtak össze, amely elítélte Kürilloszt. Itt
mintegy harminc antiókhiai püspök volt jelen a Kürillosz zsinatán
részt vett kétszázal szemben. Két hét elteltével megérkeztek a nyugati

⁷ MÁRAI 1943, 79–80. o.

⁸ LANE 2003, 52–53. o.

küldöttek, ők Kírilloz zsinatát ismerték el. Ez vonult be a történelembe harmadik ökumenikus zsinatként. A történetek után Keleten zűrzavar és megosztottság támadt. Alexandria elszakadt Antiókiától. Végül 433-ban valamiféle egyezség született. Kírilloz elismerte az antiókhiai Újraegyesülési formulá-nak nevezett, mérsékelt dokumentumát, cserébe az antiókhiaiak elismerték Nestorius leváltását. A felmerült vádakkal ellentétben Kírilloz nem adta föl korábbi tanítását a formula elfogadásával. Igaz, hogy a dokumentum nem mondott ki mindent, amit Kírilloz mondhatott volna, és a megfogalmazása sem egyezett az övével, de a megtestesülés, amely ellen Nestorius síkra szállt, világosan megfogalmazódott benne. A formula és Kírilloz tanításának állítólagos ellentmondásai nem felelnek meg a valóságnak.

RÉSZLETEK

„Valljuk tehát, hogy az Úr Jézus Krisztus Isten egyszülött Fia, tökéletes Isten és tökéletes ember, akinek értelmes lelke és teste van. Az Atya Istentől született az idők kezdete előtt, és az utolsó napokban Szűz Máriától embernek született értünk, üdvösségünkre. Mint Isten egy-lényegű (homousziosz) az Atyával, és mint ember egy-lényegű (homousziosz) velünk. Mert benne két természet egyesült, és ezért egy Krisztust, egy Fiút, egy Urat vallunk. Az össze nem zavart egyesülésnek ebben az értelmében valljuk a szent szüzet theotokosznak, mert az Ige Isten megtestesült, emberré lett, és fogantatásától kezdve egyesült az anyjától vett templommal.”

„Ami az evangéliumokban és a levelekben az Úrral kapcsolatban használt kifejezéseket illeti, tudjuk, hogy a hittudósok némelyükön közös [az egy személyhez kötődő] dolgokat értenek, némelyüket pedig [a két természethez kapcsolva] megkülönböztetnek, az értékeseket Krisztus istenségének, a közönségeket pedig emberségének tulajdonítják.”

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit jelent, hogy Krisztus tökéletes Isten és tökéletes ember?
- Mit jelent, hogy Jézus egy-lényegű az Atyával? Ehhez az Athanaszosi hitvallás szövegét is felolvashatjuk.
- Miként gondolkodunk a Szentháromságról?

1570 éve – 45

A khalkhedóni IV. egyetemes zsinat

Ez a zsinat elvetette a monofitizmust (Krisztus emberi természete teljesen feloldódott az isteniben, egy természet maradt a testben). A nesztorianizmust is elvetette. A patriarkátus már nem egyenrangú, az élen Róma és Konstantinápoly áll. I. Leó hevesen tiltakozott ez ellen is, Rómának követelve az abszolút főséget.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS⁹

A khalkhedóni zsinatot Markianosz császár hívta egybe, hogy döntsön a Leó által már elítélt Eutükhész ügyében. A 451 októberében tartott tanácskozás Khalkedónban (Konstantinápolyval szemközt, a Boszporusz túloldalán) ült össze. Később a negyedik általános vagy ökumenikus zsinatként tartották számon. A zsinat visszahelyezte jogaiba a 449-es efezusi „rabló zsinaton” elítélt antiókhiaiakat, Eutükhészt és az alexandriai Dioszkurust pedig elmozdította. Felolvasták és jóváhagyták a niceai és a konstantinápolyi zsinaton elfogadott hitvallásokat, Kürillosz két levelét (egyikük részét képezte az Újraegyesülési formulának) és Leó Tomusát. A püspökök ezzel befejezettnek is tekintették volna dolgukat, de a császár a birodalmi egység érdekében mindent latba vetett egy újabb hitvallásért. Így született meg a khalkhedóni hitelvi döntés. A döntés idézi a niceai és a konstantinápolyi hitvallást. Ez elvben elég is lett volna az ortodoxia meghatározásához, de sajnos Nestorius és Eutükhész tanítása többet kívánt, így bevették Kürillosz két levelét Nestorius cáfolataként és Leó Tomusát az eutükhizmus ellenszereként.

RÉSZLETEK

„[A zsinat] szemben áll azokkal, akik a megtestesülés titkát a Fiú kettőségévé osztják [ezzel vádolták Nestoriot], és kizárja a papságból azokat, akik merészelik azt állítani, hogy az Egyszülött Istensége érzékeny és képes a szenvedésre [Arius vagy Eutükhész?]; ellenáll azoknak, akik képzeletükben összekeverik Krisztus két természetét [Eutükhész]; elkergeti a gyülekezetből azokat, akik a tőlünk átvett „szolgai formát”

⁹ LANE 2003, 56–57. o.

[azaz emberséget] mennyei vagy más [emberfeletti] szubsztanciának képzelik [amivel Apollinarist hamisan vádolták]; és kiátkozza azokat, akik azt képzelik, hogy az Úrnak két természete volt az egyesülés előtt, de csak egy utána [Eutükhész].”

„A szentatyák nyomában egyöntetűen tanítjuk, hogy vallani kell egy és ugyanazon Fiút, a mi Urunk Jézus Krisztust, aki istenségében és emberségében is tökéletes: aki valóban Isten és valóban ember, akinek értelmes lelke és teste van, és aki istensége által egylényegű az Atyával, embersége által pedig egylényegű velünk, »aki hozzánk hasonló mindenben, a bűnt kivéve« (Zsid 4,15); istensége szerint minden idők előtt az Atyától született, és ezekben a végső napokban érettünk és a mi üdvösségünkért embersége szerint Szűz Máriától, az Isten anyjától [theotokosz] született.”

„Két természetben egyetlen és ugyanazon Krisztust, Urat, egyetlen Fiút kell fölismernünk [aki] összekeveredés, változás, megosztás és szétválasztás nélkül [létezik]. A természetek különbsége egyáltalán nem rontatik le az ő egységük által, hanem inkább mindegyik sajátossága megőrződik és egyesül ugyanazon egy személyben és ugyanazon egy hiposztázisban. Nem oszlanak meg vagy különülnek el két személylé, hanem egyetlen és ugyanazon egyszülött Fiút, Istent, Igét, Úr Jézus Krisztust [alkotják], miként a régi próféták [mondták], és az Úr Jézus Krisztus maga tanította, és az atyák hitvallása tanúsítja nekünk.”

MAGYARÁZAT

Lehet érvelni amellett, hogy a döntés elsősorban pozitív módon magyarázza a niceai és a konstantinápolyi hitvallást. Csakhogy a döntés célja éppenséggel az eretnek tanok kizárása volt, és talán helyesebb felfogunk úgy, mint a négy ókori eretnekséggel szembeni óvást. Khalkedón nem ír elő valamely szabályos krisztológiát, csupán meghatározza azon kereteket, amelyekben belül az ortodox krisztológiának maradnia kell. Inkább tekinthető határmezsgyének, semmint kényszerzubbonynak. A döntés négy dolgot szögez le a négy nagy eretnek tanítással szemben: Jézus Krisztusban az igaz istenség (Arius ellen) és a teljes emberség (Apollinaris ellen) elválaszthatatlanul egyesül egy személyben (Nestorius ellen), de nem keveredik össze (Eutükhész ellen). A döntés

tanítása pedig a következőképpen foglalható össze: „egy személy két természetben”. De vajon mit jelentsen ez? Miben különbözik a „személy” és a „természet”? A két fogalmat leginkább akkor értjük meg, ha két különböző kérdésre adott válasznak fogjuk fel: Ki volt Jézus Krisztus? Isten egyetlen személye, a megtestesült Ige. Mi volt Jézus Krisztus? Valóban isteni és valóban emberi – azaz két természet. Más-képpen fogalmazva Jézus Krisztus egyetlenegy „énje”, egyetlenegy alanya volt minden tapasztalatának. Ez az egyetlen alany vagy személy volt az Ige Isten, és nem másvalaki (más „személy”) volt az emberi Jézus. Az Ige Isten maradt, istensége vagy isteni természete nem csökkent, ugyanakkor mindazt magára vette, ami az emberiséghez vagy az emberi természethez tartozik.

A döntés különböző hagyományok anyagát egyesítette: az alexandriait (Küirilosz), az antiókhiai (Újraegyesülési formula), a konstantinápolyit (Flavianus) és a nyugatit (Tertullianus és Leó). De a döntő hatást mégis a Nyugat gyakorolta. Róma követelésére került a végső szövegbe a „két természetben” megfogalmazás, szemben a keleti püspökök többsége által javasolt „két természetből” változattal. Nyugaton a döntést azonmód elfogadták. És csak újabban, Schleiermacher óta vonták komolyan kétségbe. Keleten a történet egészen másképpen alakult. A császár ugyan e dokumentummal akarta megerősíteni a keleti egyházzal való egységét, azonban elvétette célját. Egyiptom és más területek mind a mai napig nem fogadták el Khalkedónt.

Az alexandriai párt jelentős része is elutasította. Többször is igyekeztek őket jobb belátásra bírni; e kísérletek csúcspontját jelentette az 553-as konstantinápolyi zsinat, amely alexandriai módra értelmezte Khalkedónt. Ez azonban nem elégítette ki a lázadókat. Újabb békéltető próbálkozásként bevezették azt a tant, hogy Jézusnak csupán egy akarata volt. Ezt ellenezte Maximus Confessor, és utasította el a 680–681-es konstantinápolyi zsinat. A zsinatok tanítását Damaszkuszi János foglalta össze. A korai, a khalkedóni zsinatig jelentkező viták elevenbe vágtak, meghatározták a Jézus Krisztus személyéről alkotott felfogást, a későbbi viták azonban szavakon való lovaglásnak tűnnek. Egyre inkább a hagyomány értelmezéséről, az elfogadott formulák alkalmazásáról szóltak, semmint az evangéliumok elő Jézus Krisztusáról.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Miket határozott meg a khalkedóni zsinat?
- Miért fontosak a számunkra a zsinatok?
- Milyen teológiai kérdések hatnak még ma is ránk e zsinatból?

700 éve – 1321

Dante Alighieri halála

Dante Alighieri életével és munkásságával kapcsolatban Tarján M. Tamás írását idézzük.¹⁰

1321. szeptember 14-én hunyt el Durante Alighieri, ismertebb (becse)nevén Dante, a középkori Itália és a világ egyik legjelentősebb költője, aki hírnevét többek között az Isteni színjátéknak és örök szerelméhez, Beatricéhez írt verseinek köszönhetette. Dante mindamellert igazi reneszánsz embernek számított, aki – többek között – a filozófiában és a teológiában is jártas volt, emellett pedig egy időben a firenzei politikai életben is komoly befolyással bírt.

Dante egy előkelő firenzei nemesi család gyermeke volt, aki a kolostori iskolát követően előbb a hét szabad művészettel ismerkedett meg, majd Bologna egyetemére került. A fiatalember irodalmi érdeklődése már ebben a korban megmutatkozott, ugyanis Dante az észak-itáliai városban nem jogi, hanem inkább retorikai tanulmányokat folytatott. Fiatalkori éveit végigkísérte a firenzei Portinari bankár lánya, Beatrice iránt érzett olthatatlan szerelme, akivel mindössze nyolcesztendő korában találkozott; ez a vágyakozás azonban egyedül fájdalmat hozott, ugyanis az ifjú Dante szerelme soha nem nyert viszonzást. Beatricét apja idővel kiházasította, majd a fiatal nő a költő 25. életévében, 1290-ben meg is halt.

A mesészipnek leírt leány ettől kezdve Dante – és a műveit olvasó nagyközönség – számára az eszményi szerelem szimbóluma lett, akinek a művész később úgy állított örök emléket, hogy az Isteni színjátékban a Paradicsomba helyezte őt. Beatrice a költő pályakezdésében is döntő szerepet játszott, ugyanis az első szonettektől Az új élet című önéletrajzi ihletésű regény megírásáig lényegében ő inspirálta Dantét az alko-

¹⁰ http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1321_szeptember_14_dante_alighieri_halala.

tásra. Ugyanígy Beatrice tragédiája sarkallta arra a költőt, hogy a tudomány felé forduljon, és a könyvek között keressen – lelki értelemben – menedéket.

Bár szerelme halála kis híján halálos depresszióba sodorta Dantét, a költő hamarosan „visszatért” az élők közé: 1293-ban megházasodott, két esztendővel később pedig – miután belépett az úgynevezett „orvosok céhébe” – közéleti szerepet is vállalt. Itáliában ebben az időszakban még javában zajlott a gyengülő császárság és a pápaság hatalmi harca, ami a félszigeten élőket is megosztotta. A császár pártján az úgynevezett ghibellinek, míg a pápa pártján a guelfek álltak, az Alighieri család pedig hagyományosan az utóbbi táborba tartozott. Ennek megfelelően Dante is a guelfek oldalán kezdte meg politikai szereplését, és már egészen fiatalon, 1289-ben részt vett a ghibellinek ellen vívott háborúban. A költő ugyanakkor csak 1295-ben aktivizálódott a politikai életben, és pályafutása során mindvégig arra törekedett, hogy a megosztott – a pápa világi hatalmával kapcsolatban eltérően vélekedő – guelf pártot egyesítse. Bár Dante nagyszerű író volt, a politikában már kevésbé bizonyult tehetségesnek, ugyanis békítési kísérlete eredményeként előbb legjobb barátját, Guido Cavalcantit száműzték, később pedig a Firenzét hatalmukba kerítő fekete guelfek őt magát is máglyahalálra ítélték.

Az események idején Dante éppen VIII. Bonifác pápánál tartózkodott, így elkerülte a büntetést, de szűkebb pátriájába többé már sohasem térhetett vissza. Száműzetése során a költő Veronában, Padovában, majd Arezzóban is megfordult, a fehér guelfek élén hadjáratot szervezett Firenze elfoglalására, majd a kudarcokba belefáradva Párizsba költözött. Itt még kísérletet tett arra, hogy a császári címért harcoló VII. Henrik német királyt (ur. 1308–1313) megnyerje céljainak, ám az uralkodó 1312 során sikertelenül háborúzott Dante szülővárosa ellen, és császárrá koronázása után rövidesen meg is halt. A csalódott költő 1318-ban aztán úgy döntött, visszatér Itáliába, és élete utolsó három évét Guido Novello da Polenta ravennai házában töltötte. Miután 1321. szeptember 14-én Dante befejezte földi pályafutását, ebben a városban is helyezték őt végső nyugalomra.

Dante munkássága számos szempontból újdonságot hozott Itália – és a világ – irodalmába, amelyek közül legfőképpen a nemzeti nyelv használatát és a középkori kozmogónia kiteljesítését szokás kiemelni.

Bár a költőnek műveltség terén abban a korban alig akadt párja, verseit, majd később nagyobb lélegzetvételű irodalmi műveit javarészt – az alsóbb rétegek által használt – olasz nyelven írta meg, egyúttal pedig arra is törekedett, hogy írásaival megközelítse azt a réteget, amelynek nyelvét kölcsönözte. Dante emellett a műfajok terén is törekedett a változatosságra, amiben autodidakta módszere, szorgalma és széleskörű műveltsége komoly segítséget nyújtott: a költő, aki fiatalon Beatricéhez szóló szonettekkel indította pályáját, Guido Cavalcanti hatására írt önéletrajzi műve – Az új élet – után tudományos igényű munkát közölt az anyanyelv irodalmi használatáról, értekezett az államigazgatás problémáiról – Az egyeduradalomról című, 1310–13 között írt műben –, élete végén pedig példaképének, Vergiliusnak is emléket állított egy eklogagyűjteménnyel. Dante legfontosabb műve azonban mégis a Párizsban, 1307-ben megkezdett Isteni színjáték volt, amelyben – tizennégy évnyi munkával – a költő egyesítette mindazon filozófiai, történelmi, teológiai és orvosi tudását, amelyet hosszú pályája során felhalmozott.

A Dante túlvilági vándorlását leíró költemény kiteljesítette a középkori ember halál utáni életről alkotott képét, a költő pedig olyan kifejezőerővel mutatta be az általa kreált világot, hogy azzal mindmáig képes hatást gyakorolni. A Pokol, a Purgatórium és a Paradicsom hármasa, amelyet a költő Vergiliusszal és Beatricével „járt be”, feltette a koronát e páratlan művészi pályafutásra, és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Dante a későbbi itáliai alkotók számára örök etalon lett. Bár a költő nem érte meg az Isteni színjátékban magának becsült életkort – a cselekmény ugyanis harmincöt éves korában játszódott, és a mű szerint „az emberélet útjának felén” tévedt el a sűrű rengetegben –, ötvenhat év alatt is legendává nőtt, és olyan zseniális alkotók számára szolgált példaképül, mint Petrarca vagy a róla később életrajzot készítő Boccaccio.

FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

A feldolgozáshoz Dante életének kérdésein túl az alábbi idézetekről történő beszélgetést javasoljuk:

„Gondold meg, hogy ez a nap soha nem virrad fel még egyszer!”

„Magadra vess, ha homályban maradnál,
mert nem engedi látnod a hamis kép,
amit látnál, ha ahhoz nem tapadnál.”

„A legforróbb hely a pokolban azoknak van lefoglalva, akik az erkölcsi válság idején megőrizték semlegességüket.”

„Csak józanul nézz, s ne vakon csodálkozz!”

„Isten Hatalma emelt égi kénnyel,
az ő Szeretet és a fő Okosság.
Én nem vagyok egykoru semmi lénnel,
csupán örökkel; s én örökkön állok.
Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel.”

„Ha hazugsághoz hasonlít, ne kezd el
az igaz szót se, hogyha nem kívánod,
hogy olyat, amit meg se tettél, restelj.”

„És aki nem nyer hírt e földi létben,
maga után nagyobb nyomát se nyomja,
mint hab a vízen és a füst a légtérben.”

„Ne kérdezz többet, mint amennyi hasznodra válik.”

„Itt akkor él a jóság, hogyha meghal;
jajgatni az ellen, mit Isten intéz,
lehet-e nagyobb bűn és bűnösebb jaj?”

„Ó, bölcs Igazság! mint ragyog sugára
az égen, földön s a gonosz vidéken
művednek: hogy mindennek megvan ára!”

„Menjünk, mert késés az utat növeszti.”

„Több a boldogság ott, hol több a jóság.”

490 éve – 1531

Dévai Máttyás megkezdí reformátóri mőködését

Dévai Bíró Máttyás¹¹ (Déva, 1500 körül – 1545 körül): korában a magyar Luthernek nevezték. 1523–1525 között Krakkóban tanult. 1527-ben udvari káplán Boldogkő várában Tomori Istvánnál, 1529–30-ban Wittenbergben járt. 1531-ben előbb Budán, majd Kassán működött mint „magyar prédikátor”; ekkor már nyíltan a reformáció híve. 1531 novemberében az egri püspök elfogatta, másfél évig volt Bécsben börtönben. Kassai hívei megszöktették, Szapolyai János fennhatósága alá menekült, de 1534 elején elfogták, és Budán fogságba vetették. 1535-ben kiszabadult, Sárvárrott Nádasy Tamásnál talált menedéket. Itt írta feleletét Szegedi Gergely ferences vitairatára (Disputatio). 1536 őszén szem- és gyomor baját gyógyítani Németországba ment. Hazatérve megint Nádasy-nál élt (1538). 1539–40 közt Perényi Péter udvari papja, 1540-ben Szikszón iskolamester. 1541-ben innen is menekülnie kellett. Wittenbergben élt 1543 nyaráig. Ekkor hazatért, és Miskolcra ment, a szerzetesek innen is elküldték. A halál valószínűleg külföldön érte.

Dévai Máttyás életének bemutatásához Buzogány Dezső A magyar Luther című írását idézzük.¹²

A kor reformátóri szabványéletformája az övé: kezdetben szerzetes volt, aki Budán és Krakkóban képezte magát (1523–1524), utána, mint sokan mások, a wittenbergi egyetemre ment, ahol kapcsolatba került a reformátóri tanokkal és magukkal a reformátorokkal. Az itt töltött idő örökre elkötelezte őt részben Wittenbergnek és hittudósainak, részben a reformációnak (később többször is megfordult a városban). Hazatérve őt is üldözték teológiai nézetei miatt, sőt többször is börtönbe került, ezért aztán folyton menekülnie kellett (ittthon is, külföldön is). Rövid ideig Kassán volt lelkész, utána Németországban bolyongott, és könyve kiadásán fáradozott. Aztán Miskolcon működött lelkészként, de csak rövid ideig, mert elűzték onnan. Több főúr is védelmébe vette (Nádasy Tamás, Perényi Péter, Serédi Gáspár), mígnem a negyvenes évek elejétől az új tanokat szabadabban lehetett hirdetni. Ezt már

¹¹ *Magyar életrajzi lexikon.*

¹² BUZOGÁNY 2017.

Drágfi Gáspár védelme alatt tette, s valósággal belevetette magát a hazai teológiai disputákba. Sokan biztosra veszik, hogy a Partium reformációját elindító Váradi tételek pontjait ő írta meg 1544-ben. Azt is mondják, hogy ekkortájt debreceni lelkész is volt, de nem sokáig, mert 1545 elején eltávozott az élők sorából. Lexikális adatok ezek, némileg tematikus csoportosításban. Kitűnik belőlük, hogy életpályája sok hazai reformátoréhoz hasonló ívet írt le. Mindazonáltal néhány életkörülmény okot ad arra, hogy életének stációit szélesebb összefüggésbe helyezzük.

PEREGRINÁCIÓ ÉS REFORMÁCIÓ

Dévai életét alapvetően a több szakaszban végzett egyetemi tanulmányok határozták meg, elsősorban a Wittenbergben töltött többrendbeli stúdium. A külföldi egyetemjárás nem a reformáció találmánya, létezett már a középkorban is. Csakhogy a 16. század előtt nem vált mozgalommá, hiszen kevesek kiváltsága volt: csak a tehetősebb klerikusok engedhették meg magunknak a hosszabb ideig tartó külföldi tanulmányutat. Az egyetemek nem versengtek egymással a diákokért, tehát ösztöndíjrendszer sem alakult ki, így aztán bő hozamú egyházi stallum kellett annak, aki nem elégedett meg a hazai soványka oktatással, és valamilyen külföldi egyetemre pályázott. A reformáció kora – épp Dévai peregrinációja idején – e téren is komoly változásokat hozott, bár tény, hogy az egyetem önmagában ezeket nem tudta volna előidézni. Másra is szükség volt.

Wittenberg egyeteme ekkor épp fénykorát élte. Bölcs Frigyes a 15. század végén kezdett hozzá a város kiépítéséhez, és 1502-ben megalapította egyetemét, görög nevén a Leucoreát (valójában Wittenberg görög fordítása: leukos – fehér, oros – hegy). Az egyetem a késő középkori intézmények szokványos életét élte addig, amíg 1511-ben Luther oda nem került. Ennek persze csak később lett jelentősége, bár a Luther nevéhez kapcsolódó tan már ekkor elkezdett formálódni (elsősorban a Zsoltárok könyve, a Római levél, a Galata levél és a Zsidókhöz írt levél magyarázatainak elkészülésével).

Az egyetem nagy attrakciója tehát Luther lett, miután közzétette, talán épp az egyetemen, akadémiai vitapontokként – és nem a nagyközönség számára – a 95 tételt. Ennek lett később jelképes megjelenítése a „templomkapu” és a „kalapácsütések” (egyébként a nagyközönség nem a latinul írt tételsorból ismerte meg tanait – Németországban

ekkortájt a legóvatosabb becslések szerint is alig 10%-a tudott írni-olvasni és értett latinul – , hanem abból a német nyelvű prédikációjából, amelyet a következő évben publikált). Luther hírnevének növekedésével az egyetem a protestantizmus szellemi műhelyévé vált, ahová ezrével sereglettek a diákok Európa minden zugából – Magyarországról és Erdélyből is. Melanchthon haláláig (1560) félezernél is több erdélyi és magyarországi diák fordult meg itt, és az eltöltött hosszabb-rövidebb idő alatt közvetlenül is megismerkedett a reformátori tanokkal, s így a peregrináció a reformáció tanainak bő hozamú csatornájává vált.

DÉVAI ÉS A HUMANISTA MELANCHTHON

A „humanista reformátor” szintagma akár ellentmondásos is lehet, ha a két kifejezés lényegét nézzük, mert a reformáció és a humanizmus kizárják egymást. Sokan úgy vélik, hogy a reformáció voltaképpen a humanizmus vívmánya, mert annak egyházi lecsapódása. Ha azonban megnézzük a két jelenség lényegét, nem nehéz rájönnünk, hogy csak nagyon kevés közülük van egymáshoz, és azok sem lényegiek. A humanizmus középpontjában az erős és tökéletes ember áll (innen a neve is), és körülötte forog minden. A reformáció középpontjában viszont minden ott van (Krisztus, a megváltás stb.), csak az ember nincs: itt az ember gyenge és esendő. Ha a reformáció élt volna a képi ábrázolással, akkor a falfestményeken úgy jelenítette volna meg az embert, mint a középkor: gyengének, esendőnek, kiszolgáltatottnak.

A középkor nem azért ábrázolta az embert aránytalan torzszülöttként, mert híján volt tehetséges festőművészeknek, hanem azért, mert az egyház és a Szentírás tanítását vitte fel a falra – ha már a falfestményt a szegények bibliájának szánta. A reformáció természetesen nem a humanizmus emberábrázolását vette át, tehát nem ebben van a kettő kapcsolata. A humanista reformátorok szemlélete sem volt humanista. Azért lehet őket mégis ezzel a két ellentmondásos kifejezéssel illetni, mert széles körű klasszikus képzettségre, nem utolsósorban nyelvismeretre tettek szert (amely igen felértékelődött a reformáció idején), és ők képeztek a korabeli klerikus társadalom elit rétegét. Igen érdekes, de talán nem meglepő, hogy a reformátorok elsősorban soraikból kerültek ki.

A humanista Melanchthon példázta ezt a leginkább. Klasszikus műveltsége mellett nagy erőssége volt a görögnyelv-ismeret. Luther így nevezte: „a kis görög”. Humanizmusa abban mutatkozott meg leginkább,

hogy az egyetemen számtalan klasszikus író-t elemzett. Ezt az örökséget ma a Corpus Reformatorum négy hatalmas kötete őrzi. Cicero, Démoszthenész, Xenophon, Euripidész, Vergilius csak néhány klasszikus szerző, akiknek műveivel megismertette diákjait. Dévai igen közvetlen baráti kapcsolatot tartott fenn vele – szinte egykorúak voltak –, s ez a kapcsolat nem múlt el nyomtalanul. E tekintetben az is releváns lehet, hogy ismeretségük épp abban az időszakban épült ki, amikor Melanchthon és Luther viszonya kritikus fázisba jutott.

Vannak, akik azt állítják, hogy a két német reformátor barátsága mindvégig töretlen maradt, és úrvacsorai tanításuk is minden tekintetben megegyezett. Azért hadd utaljunk arra, hogy Melanchthon mégiscsak megváltoztatta az Ágostai hitvallás úrvacsorai cikkelyét, körülötte mégiscsak kialakult az a tanítványi sereg, amelynek tagjait filippistáknak nevezték, és akik bizonyos tekintetben más teológiai meggyőződésen voltak, mint Luther követői. 1544-ben Melanchthon keserűen írta egyik barátjának, hogy kénytelen lesz elválni Luthertől, ha becsmérli Bucernek a kölni reformációról írt munkáját, majd ugyanabban az évben közölte egy másik barátjával, hogy igen sok oka van elköltözni a városból. A viszony megromlása mögött biztosan ott van az ő úrvacsorai tanítása is. Ennek részleteit viszont hiába keressük kiadott munkáiban, mert ezekben az úrvacsoráról csak gyönyörű, szinte hitvallássá csiszolt tételek szerepelnek, de megtalálhatjuk leveleiben, mert ez a műfaj már alkalmasabb volt a részletek kifejtésére.

Miért fontos Melanchthon úrvacsoratana? Azért, mert Dévai teológiai meggyőződésével kapcsolatosan sok szó esik arról, hogy élete vége felé elszakadt Luther szigorú értelmezésétől, és helvét irányba fordult. Erdélyben és a Tiszántúlon azt tapasztaljuk, hogy általában Melanchthon magyar tanítványai fogadták el a svájci tanokat. Az erdélyi lelkészek között a 16. század hatvanas éveiben nemzetiségi törésvonal mentén szakad ketté a reformáció: a szászok megmaradtak Luther tanítása mellett, a magyar lelkészek pedig a helvét tanítást választották. Történt mindez egy olyan reformatori közösségben, amelynek tagjai valamennyien a wittenbergi egyetemen tanultak. Csakhogy úgy tűnik, a szászok inkább Luthert, a magyarok többnyire Melanchthont hallgatták. Innen született meg és erősödött szinte meggyőződéssé a gyanú, hogy netán Melanchthonnak a mindennapi kapcsolatokban részletesebben is kifejtett úrvacsoratana ültette el a magyar peregrinusok

lelkében a media sententia magvait (Krisztus úrvacsorai jelenlétének azt a sajátos tanát, amely a lutheri és a svájci tanítás között helyezkedik el).

Tekintettel arra, hogy Dévai igen közvetlen, sőt baráti kapcsolatot ápolt Melanchthonnal, a gyanú érthetően terelődött rá is. Valami csak lehetett a dologban, ha már Schesaeus is utal erre verses krónikájának a reformációval foglalkozó részében. Ezt írja: „S téged, híres Kálvin, nem fosztalak meg Mátyástól”, majd elismeréssel szól róla, amiért nyíltan hirdette a református tant (doctrina reformata) – amellyel teljes mértékben egyetértett (corde probas) – még az udvar megannyi fenyegetése ellenére is, s ezzel elnyerte „az igaz hit védelmezője” (defensor fidei sanae) megítélt címet.

A FŐURAK ÉS A REFORMÁCIÓ

A mindenre elszánt reformátorok mellett Magyarország és Erdély főurai a 16. században meghatározó, szinte kulcsfontosságú szereplői voltak a reformátori tanok elterjedésének. De nem úgy, ahogyan hosszú ideig gondoltuk, vagyis a cuius regio, eius religio (akié a birtok, azé a vallás) elv erőszakos alkalmazásával. A reformátori tanokat felvállaló főurak legfeljebb személyes példájukkal jártak jobbágyaik előtt, de ritkán kényszerítették őket az új tanok elfogadására. Ugyanis a reformáció nagy vívmánya az volt, hogy a helyi vallási közösség, a gyülekezet amolyan önálló jogi személlyé lett, ami akkor azt jelentette, hogy szabadon dönthetett a lelkésmegválasztása és elbocsátása ügyében.

Ez a demokratikus gyakorlat pedig akkor értékelődik fel, ha meggondoljuk, hogy társadalmunknak az idő tájt eléggé hangsúlyos feudális, más néven rendi szerkezete volt. A mából visszatekintve erre a jelenségre szinte hajlamosak vagyunk úgy fogalmazni, hogy a feudális társadalom áporodott levegőjét friss, demokratikus fuvallat kavarta fel. A reformátorok számára tehát nem azért volt fontos a főurak megtérítése, mert egyetlen személy áttérése számos potenciális megtértet jelenthetett, hanem inkább azért, mert a főúr megtérése esetén birtoka biztonságos missziós terület lett számukra.

A 16. században a nemesi birtokok 40-45%-a 16 főúri család kezében volt, míg a fennmaradó 55-60% fölött több mint 1200 kis- és középnemes osztozott. A Báthori családnak csak az egyik ága több mint négyezer jobbágytelekkel rendelkezett. De Bíró Mátyás patrónusai,

a Nádasdiak, a Perényiek, a Drágfiak sem maradtak le sokkal e tekintetben. Azzal, hogy a főúri és a nemesi rend a reformáció pártjára állt, és oltalmat nyújtott a prédikátoroknak, illetve a reformált közösségeknek, patrónusi, magyarul védelmezői-pártfogói feladatokat látott el, amely a következő században teljesebbé ki és válik egyre meghatározóbbá.

DÉVAI ÉS A MAGYAR NYELV

Sokan dicsérik a reformációt, amiért figyelmét a magyar nyelv felé fordította, és hozzájárult az egységes magyar irodalmi nyelv kialakulásához. Méltán, mert ez pontosan így van. Valóban a reformátorok voltak az elsők, akik szakszerűen kezdték vizsgálni a nép nyelvét. Ám ezt nem úgy kell elképzelnünk, hogy a felvilágosult humanista elit felismerte a népi nyelvben rejlő értékeket vagy kifejezőerőt, ezért aztán leereszkedett, és felkarolta azt. Még csak nem is a reformáció anyanyelvi programjának mechanikus életbe léptetéséről van itt szó. Nem külső készítés munkált bennük. A felismerésnek belső indítékai voltak.

A tudatos nyelv művelés a reformáció lényegéből adódik. A reformáció lényege pedig az igehirdetés, tehát maga az ige. Ezt kellett magyar nyelven megszólaltatniuk. Tehát mindenekelőtt az ige forrását, a Szentírást kellett elérhetővé tenniük anyanyelven. Az említett belső indíték hitükből fakadt. Hitték azt, amit a Biblia utolsó szavai mondanak: aki ehhez hozzátesz vagy ebből elvesz, annak kitöröltetik a neve az élők könyvéből. Szembesülve a magyar nyelv akkori fejlettségi szintjével, a Biblia magyarítása során bizonyára sűrűn felteheték maguknak a kérdést, hogy vajon most hozzátesznek-e, vagy épp elvesznek belőle.

Az evangéliumok egyszerűbb történetei és párbeszédei nem okozhattak különösebb gondot, de Pál apostol dogmatikai fejtegetései, keresztényen filozófiája már komoly erőpróbát jelenthettek. Alkalmasabbá kellett hát tenniük a magyar nyelvet egyrészt a közlésre, másrészt az értekező prózára. Belső motivációjuk ez lehetett: ha Isten méltónak tartotta megszólalni magyar nyelven, akkor a magyar nyelvet méltóvá kell tenni Isten igéjéhez. Dévainak is meg kellett küzdenie ezzel a kérdéssel. Ortográfiát írt (1539), nem kevésbé azért, hogy kommunikációs csatornákat hozzon létre, vagy azokat megtisztítsa, és még alkalmasabbá tegye a közlésre. Ennek megírásakor is reformátori céltudatosság munkált benne.

Az olvasóhoz intézett előszónak több mint a fele foglalkozik az ige-olvasás fontosságával. Nehézkesen olvasható és érthető szavait hozzáigazítottuk a mai nyelvhez, és mai helyesírással közöljük: „...hogy a közösség is olvashassa a Szentírást, nagy segítséget tesznek a mi nyelvünkre fordított könyvek. De az írásra a betűnek ismerete és az olvasásnak tudása az utunk. Meg kell azért azt nekünk tanulnunk, hogy olvashassuk mindnyájan a Szentírást, tudakozhassunk Isten akaratáról, és hogy ennyi sok tévelygésben légyen mihez támaszkodnunk. Továbbá ez a tudomány [...] ím, erre is hasznos, hogy egymásnak mindegyikünk írhasson, ne kelljen minden kicsiny dologért más ember után járni.”

Nyomában járt e tekintetben nem sokkal később Erdősi Sylvester János is, aki ugyancsak írt magyar grammatikát, s akinek nevével összekapcsolódik az első teljes Újszövetség-fordítás. Hogyan lett mindebből egységes irodalmi magyar nyelv? Nyilván nem egy csapásra. Várni kellett Károli Gáspár korszakos teljesítményéig, a teljes magyar nyelvű Biblia megjelenéséig, vagyis 1590-ig. A bibliafordítás sem a reformáció találmánya (volt nekünk a 15. században huszita fordításunk is), de azt már a reformációnak köszönhetjük, hogy a Szentírás magyar nyelvterületen mindenütt bekerült az iskolai oktatásba. Ebből tanult meg a kisdíák olvasni, ezt a tájnyelvet ismerte meg a Dunántúltól a Székelyföldig minden írni-olvasni tanuló nebuló, később aztán odakerült a családok asztalára, és valóságos népkönyv lett. Tehát ez a nyelvjárás fölébe került mindegyik tájnyelvnek, amelyet Magyarország különböző tájegységeiben beszéltek, egyszóval nemzetegyesítő és -összetartó tényezővé vált.

EGYHÁZTÖRTÉNETI MILIÓ

Ha a reformáció magyarországi és erdélyi eseménysorát társadalomtörténeti szempontból nézzük, a 16. századot (az 1570-es évekig) két részre oszthatjuk: a helyi reformok korszaka (1556-ig) és a reformáció egyházainak kialakulása (1570-ig). Ha ugyanerre a korszakra teológia-történeti szempontból tekintünk, akkor olyan ellipszisként ábrázolhatjuk, amelynek két gyújtópontjában két igen jelentős teológiatörténeti esemény áll: az úrvacsoravita és a Szentháromság-vita. Az első vita eredményeként a reformátori közösség kettévált, s létrejött az evangélikus (lutheránus) és a református egyház (attól függően, hogyan értel-

mezték Krisztus jelenlétét az úrvacsorai jegyek, a kenyér és a bor tekintetében).

A második, vagyis a Szentháromság-vita tovább fragmentálta ezenel már a magyar lelkészi közösséget, és a Szentháromságot tagadó, ún. antitrinitárius tanítással megszületett az unitárius egyház, többnyire Erdélyben és a Tiszántúlon.

Említettük már, hogy Dévai élete és munkássága a helyi reformok időszakával esett egybe, tehát nem nyúlik át a felekezeti viták időszakába. De a helvét irány térhódítását – sokak egybehangzó véleménye szerint – mégis előkészítette. Sokan sokféleképpen értelmezik Stöckel Lénárd kassai prédikátor megjegyzését, amely szerint Dévai elfordult Luthertől, és a media sententiát kezdte hirdetni, amire ráerősít a Stöckellel kapcsolatban álló Schesaeus is, és egyenesen Kálvin tanítványának nevezi Dévait, ami talán kissé korai. De ha tényleg ő állt a Várad-i tételek mögött – amit egyébként filológiai módszerekkel szinte igazoltak is –, akkor arra az úrvacsoratanra aztán igazán nem lehet rámondani, hogy lutheri, mert Luther soha nem mondta volna, hogy a kenyér és a bor az úrvacsorában Krisztus lelki teste és vére.

Nos, ebben a társadalom- és teológiatörténeti környezetben úgy tűnik, hogy Dévai nem a lutheri vagy a svájci, hanem inkább a melancthoni teológiát tekinti irányadónak, mint amúgy nagyon sokan az erdélyi és magyarországi lelkészek közül. Később ennek mentén elindulva jutnak el szinte mindannyian először Bullinger, utána Kálvin tanításáig.

VOLT-E MAGYAR KÁLVIN?

Ha a nép Dévait a megtisztelő „magyar Luther” jelzős szerkezettel illette, és ha már sokan életének utolsó éveire kötik a kálvinizmus magyarországi és erdélyi megjelenését – okkal vagy ok nélkül –, hadd tegyük fel a kérdést így is: volt-e „magyar Kálvin”? Erre két reformátorunk is jó eséllyel pályázhatott: Szegedi Kis István és tanítványa, Melius Péter. Szegedi tanítására valóban rá lehet mondani, hogy kálvini, bár alapmunkája, a Loci communes inkább eklektikus, és nem sok eredeti vonást lehet felfedezni benne. Melius esélye tehát jelentősen megnő. Nemcsak teológiájában követte Kálvint, hanem az egyház külső szerkezetének a kiépítésében is. Igazi egyházalapító, akárcsak genfi reformátortársa, mert amikor a kálvini egyházszerkezeti modell eljutott hozzánk, és azt nem sikerült maradék nélkül beilleszteni a feudális/rendi társada-

lom szerkezetébe (hiszen Genfben polgári demokratikus közegben jött létre), Melius volt az, aki a reformátori alaptanítás megtartásával mégis hozzá tudta csiszolni a magyar társadalmi viszonyokhoz.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Videó: Csepregi Zoltán beszéde Wittenbergben, Dévai emléktáblájának avatásán¹³
- Beszélgetés a reformáció és a magyar nyelv viszonyáról
- Mint olvastuk, a Biblia volt az a könyv, amelyből az emberek az írást és olvasást tanulták. Mennyire elterjedt a mi körünkben a Biblia ilyen szintű alapvető olvasása? Miként olvassuk a Bibliát?
- Dévai életében az úrvacsoráról szóló gondolkodás több teológiai megközelítésre enged következtetni. A fenti tanulmányból kiindulva beszéljünk az úrvacsora evangélikus és református értelmezéséről.
- Luther és Melanchthon viszonya, teológiája
- Szintén ide kapcsolódik a Szentháromság-vita. Ehhez vegyük elő az Athanasiusi hitvallást, amely egy külön alkalom beszélgetési témája is lehet.

AJÁNLOTT IRODALOM

BOTTA István: Dévai Máttyás, a magyar Luther. OLBK, Budapest, 1990.

https://medit.lutheran.hu/files/botta_istvan_devai_matyas_1990.pdf

CSEPREGI Zoltán: A Dévai-kód. In: Orosz Gábor Viktor (szerk.): Hol van a te testvéred? Tanulmányok a társadalmi nemekről és a testvérszeretetről. Luther Kiadó, Budapest, 2011. (Eszmezsere 6.) 71–108. o.

<https://medit.lutheran.hu/site/konyv/1068>.

490 éve - 1531

Ulrich Zwingli halála (1484–1531)

Zwingli életútja és tanítása kapcsán Tony Lane¹⁴ könyvéből válogattunk szemelvényeket.

¹³ https://youtu.be/a8zA_a6ac1o.

¹⁴ LANE 2003, 148–150. o.

Ulrich Zwingli indította útjára a protestantizmust Svájcban, és ő volt az első református teológus. 1484 szilveszterének napján, ötvenkét nappal Luther után született Wildhausban, hatvan kilométerre Zürich-től. Nagyjából Lutherral egy időben jutott el protestáns meggyőződéséhez, de tőle teljesen függetlenül. A hátterük is különbözött, Luther Gabriel Biel tanítványaitól az „új módszert” tanulta, Zwingli pedig Aquinói Tamás „régí módszerét”. Zwinglire, Lutherral ellentétben, erősen hatott Erasmus humanizmusa, így azután teológiai szemléletük is másként alakult.

Zwingli különösképpen azt gondolta, hogy semmilyen tanításnak nem szabad ellentmondania az értelemnek, míg Luther jóval csekélyebb szerepet tulajdonított az értelemnek a teológia művelésében. Ez a különbségük különösen kitűnt a Jézus Krisztusnak az úrvacsorában való valószínű jelenlétéről kialakított felfogásukból.

1506-ban Zwingli plébános lett Glarusban. Itt erős támadást indított a zsoldos katonáskodás ellen. Akkoriban igen kapósak voltak a svájci katonák mint zsoldosok, és ez komoly jövedelemforrásnak bizonyult, akárcsak ma a svájci bankok. Zwingli ezt egyre inkább erkölcsstelennek látta, és elkezdett ellene prédikálni.

Zwingli 1516-ban Einsiedelnbe ment lelkipásztornak, a Szűz Mária-kultusz egyik akkori és mostani központjába. Glarusban és Einsiedelnben Zwingli rengeteget olvasott, és valójában ekkor fektette le református felfogásának alapjait. Felismerte mindenekelőtt a Szentírás legfőbb és végső tekintélyét. 1518-ban kinevezték a zürichi Grossmünster (Nagytemplom) lelkipásztorává. Itt módszeres prédikációsorozatot tartott a Biblia összes könyvéről. Ez a korai egyházban bevett szokás volt, de Zwingli idejében gyökeres újításnak tetszett. Zürichben Zwingli fokozatos újításokat vezetett be, eleinte a római katolikus egyházi hatóságok egyetértésével. Még 1523-ban is meleg hangú levelet kapott a pápától.

1522-ben adta ki első reformátori iratát, ezután számos írásával terjesztette nézeteit szerte az országban. 1525-re Zürichet csaknem teljesen megújította, a misét felszámolta, helyébe egyszerű úrvacsorai istentiszteletet léptetett. Több kanton is követte Zürich példáját, és úgy tűnt, megvalósulhat Zwingli álma, az egyesült evangéliumi Svájc. Evégett Zwingli szövetségbe fogta az evangéliumi kantonokat, de a katolikus kantonok fenyegetve érezték magukat, és ellenszövetséget hoztak létre. Mindez 1529-ben háborúhoz vezetett. A harcokat némi tűzszünet

követte, majd 1531-ben kiújultak a küzdelmek, és Zwingli a kappeli csataterén lelte halálát.

Még 1522-ben adta ki Von Klarheit und Gewissheit des Wortes Gottes (Isten Igéjének világosságáról és bizonyosságáról) című művét. Ebben fejtette ki a Szentírás végső tekintélyéről szóló alapvető protestáns elvet. Isten Igéje bizonyos. Amit Isten kimond, bekövetkezik: „Ezt mondta Isten: »Legyen világosság«, és lett világosság” (1Móz 1,3). Isten Igéje világos. Ez nem jelenti azt, hogy nem lehet félreérteni. Ha eleve meglévő véleményünkkel és értelmezésünkkel közelítünk a Bibliához, és azt rá akarjuk erőltetni, akkor nem halljuk meg üzenetét. De amikor Isten gyermekeit szólítja meg, Igéje magával hozza saját világosságát. Ekkor megérthetjük azt minden emberi eligazítás nélkül, nem azért, mert mi képesek vagyunk megérteni, hanem azért, mert a Szentlélek megvilágosít minket, és lehetővé teszi számunkra Isten Igéjének önnön világosságában való megértését. Nem szabad abba a hibába esnünk, hogy Isten Igéjét tévedhetetlen emberi értelmező – például a pápa vagy zsinat – alá rendeljük. Ez a gyakorlatban annyi, mint addig csúrnicsavarni a Bibliát, amíg eleve megfogalmazott gondolatok alátámasztására alkalmas nem lesz. A bizonyosság nem az emberi tudásból, sem pedig egyházi hatóságtól, hanem az Istenre való alázatos odafigyelésből származik.

1525-ben jelentette meg Von Wiedertauf und Kindertaufe (Az újra-keresztelésről és a gyermekkeresztelésről) című könyvét, amelyben azzal vette védelmébe a gyerekkeresztelést, hogy az a szövetség jele, és a szövetség az egész családra, nem csak az egyénre vonatkozik. Noha a gyerekkeresztelést fenntartotta, Lutherral ellentétben elutasította azt a katolikus elgondolást, hogy a kereszttség nyomán újjászületnek és bűnbocsánatban részesülnek még a csecsemők is. A kereszttségben idővel hitünk külső jelét látta.

Vitázott Lutherral Jézus Krisztus úrvacsorai jelenlétével kapcsolatban. Luther ugyan elutasította az átlényegülés római katolikus tanát, de továbbra is hitt Krisztus testének és vérének a „kenyérben és borban” való jelenlétében. 1524-ben Zwinglit ettől az állásponttól a holland Cornelius Hoen térítette el. Ettől kezdve elvetette a valóságos jelenlét tanát, és azt állította, hogy a kenyér és a bor csupán jelképezi Krisztus testét és véréét. A Szentlélek által Jézus Krisztus jelen van az úrvacsorai istentiszteleten, de teste és vére, ember volta a mennyben van, az Atya

jobbán. Az úrvacsora nem más, mint hálaadó megemlékezés, amelyen visszatekintünk Krisztusnak a keresztfán véghez vitt munkájára. Ugyanakkor olyan közös étkezés is, amelyen Krisztus teste jelen van, de a gyülekezet formájában. Zwingli élete végéig ezt az álláspontot képviselte. 1530-as hitvallásában a következőképpen foglalja össze kiérlelt tanítását:

„Hiszem, hogy a szent eucharishtiában (vagyis a hálaadás vacsorájában) Krisztus igaz teste a hit szemlélődése által van jelen. Másként szólva, akik hálát adnak az Úrnak a Fiúban nekünk adott jóságáért, azok elismerik, hogy Krisztus igaz testet öltött, abban igazán szenvedett, és tulajdon vérével igazán lemosta bűneinket, így mindaz, amit Krisztus tett, a hit szemlélődése által jelenvalóvá lesz nekik. De hogy Krisztus teste, azaz lényeg és valóság szerinti természetes teste mind jelen van a Vacsorában, mind pedig megesszük szájjal és foggal, miként állítják a baptisták és azok, akik az egyiptomi húsos fazekakra vágynak [ti. a lutheránusok], azt mi nemcsak tagadjuk, hanem határozottan Isten Igéjének ellentmondó tévedésnek állítjuk... Krisztus természetes testét nem esszük szájjal, miként ő maga is bizonyítja, midőn azt mondta a zsidóknak, akik zúgolódtak testének valóságos megevése miatt: »A test nem számít semmit« (Jn 6,63) [...] Az »Ez az én testem« szókat nem betű szerint, hanem képletesen kell felfogni, miként az »az Úr páskája« (2Móz 12,11) szavakat is.”

Zwingli itt elismétli a Lutherral folytatott 1529-es marburgi hitvitán felhozott érveit, és ezeket fejti ki exegetikai részletességgel a Commentarius, vagyis az igaz és a hamis vallás magyarázata című összefoglaló művében. Meggyőzően érvel Krisztus testének az úrvacsorai jelenléte ellen, de azt a veszélyt nem sikerül elkerülnie, hogy az úrvacsorát merő megemlékezéssé egyszerűsítse. Hozzájárulása valójában abban állt, hogy bírálatával felszámolta a régi felfogást.

Zwingli idő előtt, csatában lelte halálát. Nem jutott ideje arra, hogy eszméit kiérlelje, hogy rendszeres református teológiát dolgozzon ki. Ez a feladat Kálvinra hárult, ezért nevezik a református protestantizmust ma kálvinizmusnak, nem zwinglianizmusnak.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit értünk a Szentírás végső tekintélyén?
- Evangélikusként a hagyományt legfeljebb a Szentírás felől értel-

mezzük, ugyanakkor ez nem zárhatja ki, hogy vitába szálljunk egyes kérdések mentén. Ilyen Luther tanítása is. Saját hitünk szempontjából sokat jelenthet a számunkra, ha merünk Lutherrel, teológusokkal vitatkozni, hiszen ez is tovább érlelheti hitünket, mélyítheti ismereteinket, tágabb perspektívába helyezheti látásunkat. Amennyiben a csoport hajlandó rá, akkor próbálkozzunk meg az úrvacsora évében egy hitvitával. A csoport egy része Luther, másik része Zwingli nézetei alapján készüljön fel, és próbálja érvekkel meggyőzni a másikat igazáról.

350 éve - 1671-1681

A protestánsok gyászévtizede

Jánosi Valéria rövid összefoglalója a gyászévtizedről:¹⁵

A protestáns egyháztörténet gyászévtizednek nevezi az 1671-1681 közötti időszakot. Kassán erőszakkal vettek el templomokat, az evangélikus püspököt öt pappal együtt bebörtönözték. A sárospataki kollégiumot zsoldosok szállták meg, elűzték a diákokat és a tanárokat. Hasonló módon katonák foglalták el az eperjesi evangélikus akadémiát is. A protestánsok elvesztették templomaikat Győrben, Komáromban, Óváron, Ungváron, Nagybányán, Késmárkon. A lelkészeket arra kötelezték, hogy reverzálist (kötelezvényt) írjanak alá arról, hogy elhagyják városukat, és oda soha többé nem térnek vissza. Néhányan áttértek a katolikus vallásra, de a többség Erdélybe menekült, és csatlakozott az alakulóban lévő szabadcsapatokhoz, akik rövidesen kuruc néven bukkannak fel.

A Habsburgoknak az volt a tervük, hogy katonaságukkal megszállják Magyarországot, elbocsátják a hazai katonákat, és harmincszoros adóemelését hajtának végre büntetésként az összeesküvés miatt. Az adók behajtása együtt haladt a protestáns templomok elfoglalásával és a prédikátorok elűzésével. 1672-ben az Erdélybe menekült bujdosók (hajdúk és elbocsátott végváriak) betörték Magyarországra, és számtalan katolikus papot és szerzetest elfogtak. A felkelést azonban a császári katonaság néhány hónapon belül leverte, a felkelőket visszaszorította Erdély-

¹⁵ JÁNOSI 2006, 185-186. o.

be, majd megkezdődött a protestáns papok összefogdosása a katolikus papok kiváltására. Ez a fogolycsere szándékával induló akció adta az ötletet a katolikus főpapoknak, hogy az ellenreformáció programját a prédikátorok elfogásával oldják meg, mert úgy gondolták, hogy a lelkészek nélkül maradt nép könnyebben áttér a katolikus vallásra. Az esztergomi érsek 1673. szeptember 25-én különbírótság elé idéztette Zólyom, Liptó és Turóc megye harminckét lutheránus lelkészét (köztük két szuperintendenst). A vád szerint megsértették a katolikus vallást és a királyt, illetve hazaárulást követtek el. A vádlottaknak védekezési lehetőségük nem volt, de büntetlenséget ígértek nekik, ha lemondanak hivatalukról vagy külföldi száműzetésbe mennek, esetleg katolizálnak. Ha a három feltétel közül bármelyiket is elfogadják, az természetesen bűnük beismerését is jelentette volna, ezért a prédikátorok többsége sokáig vonakodott ezt megtenni. A hosszas kínvallatás és a várfogság sanyarú körülményei azonban mégis megtették a hatásukat: az idősebbek lemondtak hivatalukról, a fiatalabbak pedig a száműzetés mellett döntöttek. Csak egy prédikátor választotta az áttérés lehetőségét.

Miután az érsek megbizonyosodott arról, hogy ez az út járható, 1674. március 5-re több mint hétszáz vádlottat idéztetett meg Pozsonyba, vagyis majdnem minden prédikátort a Magyar Királyság területéről, néhányat pedig még a hódoltságból is. A Tiszántúlról nem mentek el, a hódoltságból pedig a török nem engedte el őket, így végül 336-an jelentek meg a bíróság előtt: 284 evangélikus és 52 református. A vádak és a szabadulási lehetőségek is többnyire ugyanazok voltak, mint korábban. A vádlottak kétharmada a száműzetést választotta, a többieket pedig az ország különböző börtöneibe szállították. Bár halálra ítélték őket, az ítéletet nem merték végrehajtani, így börtönbüntetésük egy évig tartott.

Az egészségtelen elhelyezés, a rossz élelmezés, a megalázó kényszermunka, a bántalmazások alkalmasak voltak arra, hogy néhány foglyot megtörjenek. A megmaradt negyvenkét foglyot azonban Nápolyba szállították, és spanyol gályákra adták el őket.

A protestáns országok felháborodottan léptek közbe, és követelték a gályarab prédikátorok kiszabadítását. Különösen a bécsi holland és svéd követ tett sokat, illetve a nápolyi Weltz testvérek rendeztek gyűjtést a rabok kiváltására. Bécs végül azért adott engedélyt a foglyok szabadágának megvásárlására, mert sürgős holland segítségre volt szüksége

a franciák ellen. Így 1676 februárjában de Ruyter holland tengernagy kiszabadította a még életben lévő gályarabokat.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- E történetet büszkén meséljük, hiszen olyan hit melletti kiállásról tanúskodik, amely saját meggyőződésünket is erősítheti. Mit jelent számunkra a gyászévtized?
- Ma, amikor hazánkban korántsem élünk meg ehhez hasonló vallási üldözést, felmerülhet a kérdés, hogy miként tudunk elődeinkhez méltón hitvallókká válni. Gyűjtsük össze, hogy a 21. században hogyan vélekedünk a hitvalló életről.
- Beszélgessünk arról, hogy ért-e minket hitünk miatt negatív vagy pozitív megkülönböztetés. A beszélgetés vezetése alatt irányítsuk arra is a kérdést, hogy vajon mi tettünk-e ilyenfajta megkülönböztetést, és ha igen, akkor miért.
- Bár magunk nem élünk meg a gyászévtizedhez hasonló vallási üldöztetést, de tudjuk, hogy a világ számos pontján komoly vallási üldözésnek vannak testvéreink kitéve. Ez ügyben számos egyházi nyilatkozat, segélyezési akció indult, de vajon mi magunk miként tudunk segíteni?

340 éve – 1681

A soproni országgyűlés vallásügyi törvénye

Csepregi Zoltán Artikuláris helyek Magyarországon című tanulmányát idézzük.¹⁶

Az 1681-es soproni országgyűlés 26. törvénycikke (latinul: articulus) 11 északnyugati vármegyében összesen 24 kis települést jelölt ki, amelyekben a protestánsok templomépítési, illetve istentiszteleti joggal rendelkezhetnek. Szűkebb értelemben ezekre az ún. artikuláris helyekre korlátozta az országgyűlés a szabad vallásgyakorlatot a protestánsok számára – tágabb értelemben ez a végvárakban, valamint a szabad királyi és bányavárosokban is biztosított volt.

Az 1681-es soproni országgyűlés amellet, hogy a gyászévtized után

¹⁶ CSEPREGI 2017, 69. o.

Magyarország alkotmányos jogállását helyreállította, a protestánsok vallásgyakorlatáról is rendelkezett. I. Lipót király egyrészt megígérte a vallásszabadságot, másrészt felsorolta a protestánsok számára templomépítésre, valamint vallásgyakorlatra kijelölt helyeket.

A protestáns rendek csalódottságukban először ott akarták hagyni az országgyűlést, végül azonban az alkotmányosság helyreállítása érdekében hagyták magukat meggyőzni arról, hogy az országgyűlés e két királyi rendelet szellemében alkossa meg a vallásügyet rendező törvényeket. Így született meg a 25. és a 26. törvénycikk. A 25-ös cikkely ugyan az 1606-os bécsi békére és az 1608-as vallási törvényre hivatkozva biztosította a vallásszabadságot, de egy baljós kiegészítéssel: „...a földesúri jogok sérelme nélkül”. Ezenkívül a száműzött lelkészek és tanítók is engedélyt kaptak a hazatérésre és szolgálatba állásra.

A 26. cikkely a protestánsoktól elvett templomok kérdésével foglalkozott. Ennek értelmében azokat a templomokat, amelyeket a protestánsok maguk építettek, és még nem voltak a római katolikus rítus szerint felszentelve, vissza kellett szolgáltatni számukra. Ez a kedvezmény azonban csak elméleti volt, hiszen az elvett templomokat a katolikusok szinte kivétel nélkül már használatba is vették. Kárpótlásul az elvett templomokért, a protestánsok vármegyénként két-két templomépítési telket kaptak. A helységeket a törvénycikk rögzítette, ezért nevezték és nevezzük őket ma is artikulárisnak. A tizenegy északnyugati, ún. „korlátozott” vármegyében többnyire nehezen megközelíthető vagy jelentéktelen falvakat jelöltek ki, huszonkettőt az evangélikusok, kettőt a reformátusok számára. A többi vármegyében viszont, amelyek délen a török hódoltsággal voltak határosak, északkeleten pedig Thököly Imre kurucai ellenőrzése alatt álltak, a fennálló helyzetet rögzítették, ezek lettek az ún. „kiváltságolt” vármegyék. A városokat érintő rendelkezéseket szándékosan szűkszavúan fogalmazták meg, ami később tág teret engedett a hatósági önkénynek. A törvény hasonló kiváltságban részesített néhány végvárat is. A Dunántúlon Zalaszentgrót, Nagyvázsony, Pápa, Veszprém, Győr és Komárom; Alsó-Magyarországon Léva, Korpona és Fülek; Felső-Magyarországon Putnok, Ónod, Szendrő, Tokaj, Nagykálló és Szatmár 1749-ig rendelkezett ezzel a jogkedvezménnyel. Az alsó-magyarországi privilegizált városokat is egyenként felsorolta a 26-os cikkely: Pozsony, Sopron, Trencsén és Modor, valamint Körmöcbánya és Besztercebánya. A mintegy tucatnyi felső-magyar-

országi szabad királyi és bányaváros ugyanitt már csak általánosságban szerepel.

Ismeretesek „kvázi artikuláris” helyek is, melyek nem a törvény erejénél fogva, hanem szokásjog alapján vagy a vármegyei hatóságok jóindulatából rendelkeztek hasonló szabadsággal. Ilyen volt Somogyban Iharosberény és Surd, Győr vármegyében Tét és Felpéc, Komárom vármegyében Bokod, valamint Tolnában Gyöng és Györköny. Egy esetben a Helytartótanács változtatott az országgyűlés döntésén, amikor Vágőr helyett egy másik nyitrai faluban, Nagypetrősen jelölt ki az evangélikusoknak templomépítési telket. Az Árva megyei Lestyine pedig saját földesurának köszönhette, hogy a hatóságok egy kalap alá vették a kiváltásigolt helyekkel, és ugyanolyan fatemplomot engedélyeztek számára, mint a szomszédos artikuláris falvakban.

Artikuláris templom alatt sokszor azokat a fatemplomokat értik, amelyek többnyire ugyanazon mintára, mégpedig a sziléziai schweidnitz (Świdnica) Szentháromság-templom példáját követve épültek (centrális térszerkezet, görögkereszt alaprajz, dongaboltozat, festett karzatok). Az akkori templomépítési megszorításokat betartva mintegy negyven ilyen imaháznak nevezett épületet emeltek a falvak szélén vagy a városfalakon kívül, utcai bejárat, torony és harang nélkül, ráadásul még a kő, téglá vagy vas alkatrészek felhasználása is tilalom alá esett. Ezen templomok többsége idővel leégett vagy II. József türelmi rendelete (1781) után elbontották, hogy tartósabb anyagból, tágasabb térrel, nemesebb kivitelezéssel építsék újjá őket. Az eredeti „artikuláris” templomok ma csupán Nemeskéren, Garamszegen, Lestyinén és Isztebnyén, valamint Késmárk városában láthatók. Nagypalugya 1693-ból származó fatemplomát 1774-ben Szentkeresztre szállították át, és ott állították fel újra.

Artikuláris helyek

Evangélikus:

Vas vármegye: Nemesdömölk, Nemescsó

Sopron vármegye: Nemeskér, Vadosfa

Pozsony vármegye: Pusztafödémes

Nyitra vármegye: Nyitraszerdahely, Vágőr

Bars vármegye: Simonyi, Szelezsény

Zólyom vármegye: Osztroluka, Garamszeg

Turóc vármegye: Necpál, Ivánkafalva
Liptó vármegye: Hibbe, Nagypalugya
Árva vármegye: Felsőkubin, Isztebnye
Trencsén vármegye: Szulyó, Zayugróc
Szepes vármegye: Görgő, Toporc, Batizfalva

Református

Vas vármegye: Felsőőr
Pozsony vármegye: Réte

Karner Károly A soproni 1681-i országgyűlés emlékezete című tanulmányából:¹⁷

Az 1681. évi soproni országgyűlés azzal a fájdalmas emlékkal vonult be a hazai protestáns egyháztörténetírásba, hogy I. Lipót uralkodói abszolutizmusának a folyományaként az evangélikus és református egyház súlyos küzdelmek árán kivívott vallásszabadságát az ún. „artikuláris”, azaz az 1681-i XXV. és XXVI. törvénycikkekben felsorolt helyekre korlátozta. Eredetileg ugyan ez nem volt így benne a törvényben. Ott inkább az állott, hogy a törvénycikkben felsorolt helyeken az evangélikusoknak, ill. reformátusoknak telket kell biztosítani templom építésére. De a király akarata valóban az volt: a protestánsoknak a törvényben biztosított szabad vallásgyakorlatát a megjelölt helyekre korlátozta, amikor a törvénycikk „hivatalos magyarázatában” (az 1691. évi ún. explanatio Leopoldinában) „kegyelemből” fenntartotta az 1681-es rendelkezéseket, és különben csak az ún. „magán-vallásgyakorlatot” ismerte el.

Ez az erősen korlátozott, az artikuláris helyek kivételével a földesurak kápolnáiba és a családi házakba visszaszorított „magán”-vallásgyakorlat azonban mégiscsak lehetővé tette a hazai protestantizmus számára a következő nehéz évtizedekben a túlélést. Ennek jelentőségét akkor értjük meg, ha a Habsburg uralkodók 17. századi – teljesen az ellenreformáció szolgálatába állított – valláspolitikájára gondolunk. Az osztrák ún. „örökös tartományokban” (Alsó- és Felső-Ausztria, Stájerország) II. és III. Ferdinándnak valóban sikerült a protestantizmust – noha ott is a lakosság túlnyomó többsége alkotta – szinte teljesen kiirtani. Ami megmaradt belőle, az kénytelen volt titokban menekülni.

¹⁷ KARNER 1981.

Nálunk a „gyászos évtized” sem tudta megtörni a protestantizmus erejét. Amikor pedig a soproni országgyűlésen hozott XXV. és XXVI. tc.-t a király szentesítette, ez lélegzethez juttatta a hazai protestantizmust, és a magán-vallásgyakorlat fogalmának bevezetésével megadta a protestánsoknak a lehetőséget, hogy ne kelljen „illegálisba” vonulniuk: nem alakult ki az osztrák viszonyokhoz hasonló „titkos protestantizmus” (Geheimprotestantismus).

Sajnos az 1681-i vallásügyi törvények jórészt írott malaszt maradtak. A 18. század Mária Terézia haláláig még sok súlyos megpróbáltatást hozott a hazai protestantizmusra. De hogy a türelmi rendelet alapján annyi evangélikus gyülekezet tudott újjáéledni, abban nem kis része volt a soproni 1681-i országgyűlés vallásügyi törvényének.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület immáron több alkalommal is szervezett artikuláris napot. Amennyiben voltunk ilyen alkalmon, akkor gyűjtsük össze emlékeinket, és beszéljünk arról, hogy mit jelentett ez a rendezvény a számunkra.
- A 20. században még többen voltak, akik bár már nem artikuláris helyekre, de nagy távolságot tettek meg – gyakran gyalogosan – azért, hogy istentiszteletre járjanak. Amennyiben a résztvevők között van olyan, aki megélte ezt, kérjük meg, hogy ossza meg emlékeit. A fiatalabbakat megkérhetjük, hogy a nagyszülőket és az idősebb gyülekezeti tagokat kérdezzék meg, esetleg gyűjtsék mindezt riportba.
- Ma a legtöbben autóval, tömegközlekedéssel mennek istentiszteletre. Mit jelentene a számunkra, ha akár több órát kellene egy istentisztelet miatt utaznunk? Megérné nekünk? Rávennének magunkat és családunkat, hogy hétről hétre elinduljunk? Próbáljuk ki! Beszéljünk erről, és ha nyitottak a résztvevők, egyeztessünk egy vasárnapot, amikor eleinkhez hasonlóan megyünk az istentiszteletre. Hívjuk fel a csatlakozók figyelmét az út több értelmére: valamiért megyek; az úton lét átélése; az imádság lehetősége; az együtt gyaloglás közösségi ereje; esetleg az út közbeni együtt éneklés lehetősége.

240 éve – 1781

II. József türelmi rendelete

Részlet a türelmi rendeletről:¹⁸ „Meggyőződésünk szerint minden kényszer, amely az emberek lelkiismeretére erőszakkal hat, mindennél ártalmasabb, ezzel szemben az olyan helyes türelem, amelyet a keresztényi szeretet javall, mind a vallásra, mind az államra igen nagy haszon forrása, ezért elhatároztuk, hogy e türelmet valamennyi császári és királyi örökös tartományunkban világos törvényekkel megerősítjük.”

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS¹⁹

A 17. század végi Magyarország nem katolikus egyházainak életében döntő fordulat következett be 1781 őszén. Mária Terézia felvilágosult gondolkodású fia, II. József ekkor írta alá Bécsben az Edictum Tolerantiae-t, amely nyilvános vallásgyakorlatra adott engedélyt mindazon helységekben, ahol a protestáns vagy orthodox lakosság közül legalább száz család élt.

A Kárpát-medence népességéből az uralkodó által elrendelt népszámlálás adatai szerint ebben az időben 60% volt a katolikusok számaránya, a reformátusok 15, az orthodoxok – más néven pravoszlávok vagy görögkeletiek – 13%-ot, az evangélikusok 9, a zsidók pedig 2%-ot képviseltek.

Elsődlegesen nem vallási indítékból, hanem politikai felismerésből született meg II. József döntése: a hasznosság eszméjét szem előtt tartó államérdek, a Staatsraison volt a vezérlő gondolata. Úgy vélte, hogy egy abszolutisztikus államnak feltétlenül haszna van az alattvalói iránt tanúsított türelemből.

A bécsi kancelláriával tudatott, majd a magyar helytartótanács által parafált királyi rendeletnek az volt a lényege, hogy ahol azt legalább száz nem katolikus család kérelmezi, ott engedélyezni kell templom és iskola építését, valamint lelkész és tanító alkalmazását. Eleinte még sok megszorítás kísérte ezeket az engedményeket, így például templom-építési engedélyt a hatóságok csak azzal a feltétellel adtak, hogy az

¹⁸ A rendelet szövegének magyar fordítása: SINKOVICS 1968, 1045–1053. o.

¹⁹ Fabiny Tibor írása alapján: FABINY 1997, 51–54. o.

„oratóriumok” csak torony és harang nélkül, s csak udvari bejáráttal épülhetnek. Kulturális szempontból viszont nagy vívmánya volt a rendeletnek, hogy felekezeti hovatartozástól függetlenül, rátermettség és erkölcsi magatartás alapján kerülhettek ezentúl közéleti pozíciókba az addig visszaszorított protestáns és orthodox alattvalók. A királyi kegyet az 1791-es országgyűlésen hozott 26. tc. emelte törvényerőre.

A türelmi rendelet hatására számos helyen láttak neki a templom-építésnek. Az evangélikus egyházban 1783–1784 táján 165 anyagyülekezet és 600 filia éledt fel. Sokszor azokon a helyeken is új templomokat kezdtek építeni, ahol korábban már volt, de a tiltások miatt nem tatarozhatták vagy bővíthették azt.²⁰

A türelmi rendelet evangélikus fogadtatásáról és hatásáról a közégi gyülekezet történetéből idézünk:²¹

„Hogy a Türelmi Rendelet mekkora felszabadulást jelenthetett azoknak a protestánsoknak, akik hűségesek maradtak az egyházukhoz, és hitüket nem vesztegették el a pásztor nélküli évtizedekben, arra a templomépítés gyorsasága és egy festmény a legjobb bizonyosság. Addig papjuk, aki a legközelebbi articularis helyen, Nemescső községben, vagyis Kőszegtől mintegy hét kilométernyire élt, egy ellenőrző hajdú kísérete nélkül be sem tehetette a lábát a városba. A tanács 1781. december 24-én, a szenteste napján hirdette ki az október 13-án kiadott császári Türelmi Rendeletet. Micsoda karácsonyi ajándék! A boldogság olyan nagy, hogy a magyar és német lutheránusok már másnap, az ünnep első napján gyűlést tartanak, s ezen elhatározzák, hogy új szabadságukkal a lehető leggyorsabban élni fognak. Akár tetszik Szűcs Antal plébánosnak, akár nem. A pénzt bámulatosan gyorsan összeadták.

Evangélikus templomot építenek saját városukban! Kőtemplomot! Hiszen hit-testvéreik 1681 óta a Királyi Magyarországon kizárólag valami jelentéktelen articularis, vagyis a törvény cikkelyeiben megnevezett községben gyülekezhetnek össze, lehetőleg dombos, hegyes vagy mocsaras, szóval mindenképpen nehezen megközelíthető helyen. Általában csak fából készített pajtaszerű építményekben tarthatták istentiszteleteiket, melyeket csak faszegek tartottak össze, s melyeknek nemhogy tornya nem lehetett, de külsejükben sem emlékeztethettek

²⁰ JÁNOSI 2006, 196. o.

²¹ BODOKY 2016, 41. o.

templomra. Egy-egy ilyen helyet több faluból és városból látogathattak. Nekik, a kőszegieknek is külön rész jutott Nemescsón. Az építési engedélyt persze még most is csak nehezen tudták megszerezni. Másfél évig kellett várniuk rá. Szigorúan előírták, hogy a templomot egy zárt, nem utcára nyíló udvaron belül kell megépíteni. Külseje olyan legyen, mint egy egyszerű emeletes lakóházé. Tornya, harangja nem lehet. De mégis templom lesz, az övék, a kőszegi templom. Egyetlen nyár alatt felépítették.”

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- A türelmi rendelet idején a templomok nagy számban úgy épültek, hogy azok mellett iskola is működni kezdett. Beszéljünk az egyház és oktatás összefüggéseiről.
- Az iskolák mellett számos egyházközség a település életében kultúrateremtő erővel is bírt. Beszéljünk az egyház és kultúra viszonyáról.
- A türelmi rendelet idején épült templomok – mint ahogy a kőszegi példát látjuk – összefogással, a gyülekezeti tagok anyagi ráfordításával épülhettek meg. Ma többször találkozunk finansiális kérdésekkel, „pókhálós perselyekkel”. Beszéljünk arról, mit jelent az egyházközség támogatása. Térjünk ki arra, hogy ez nem csak anyagiakban mérhető, hogy milyen fajta adakozások léteznek.

325 éve - 1696

A Zengedező mennyei kar első kiadása

Jelen alkalommal nem csupán egy énekeskönyvet, hanem énekeskönyveinket szeretnénk a középpontba helyezni. Ehhez H. Hubert Gabriella Protestáns énekeskönyvek évszázadai²² című írását idézzük.

A reformátorok megújították a kereszténység korábbi évszázadaiban kialakult éneklési és liturgikus gyakorlatot is. Az isteni dicséret legfőbb feladatának azt tartották, hogy az Űristent dicsérje, az embereket tanítsa és az evangélium terjedését elősegítse. Az éneklés mással össze nem hasonlítható hatását abban látták, hogy a Szentlélek ajándékaként

²² H. HUBERT 2016.

hitre, tiszta szívből jövő ájtatosságra gerjeszt, és gyönyörködtet. Az ének- és által megszólaltatott imádság a lelket megbékélteti és felüdíti.

Hihetetlen lendülettel fogtak hozzá a magyar nyelvű gyülekezetiének-szerzéshez és a latin nyelvű liturgikus énekek fordításához a 16. század első felének protestáns lelkészei, tanítói és deákjai. Az első reformációi szerzemények között kiemelkedő helyet kaptak az anyanyelvre fordított prózai zsoltárok, a verses zsoltárparafrazisok, az ünnepi és a tanító énekek. A reformáció egyik fontos vívmányaként a legtöbb helyen a gyülekezet nem latinul, hanem anyanyelven kezdett énekelni, így mindenki értette a szöveget, és bekapcsolódhatott az éneklésbe. Évszázadoknak kellett mégis eltelnie ahhoz, hogy minden hívő kezében saját, kottával ellátott énekeskönyv lehessen. Az énekeskönyvek szövevényes története csak bevezető lehet az énekek még szövevényesebb történetéhez. Az énekek teológiai, himnológiai (zenei), költészet- és művelődéstörténeti jelentősége másodlagos ahhoz képest, hogy a hívők évszázadokon át a gyülekezeti énekeken nevelkedtek, és azokon keresztül is megélték a hitüket.

A kezdetben kéziratban és szájhagyomány útján terjedő énekekből a lelkészek már a reformáció első évtizedeiben énekeskönyvet szerkesztettek. A 16–18. századi énekeskönyveket általában díszes, vaknyomásos bőrbe kötötték, és tipográfiailag is igényesen formálták meg. A kezdetben pár száz példányban nyomtatott, drágán megvehető kiadványokból alig egy-kettő maradt fenn korunkra. Félített ritkaságként, műkincsként őrzik őket az európai és a hazai könyvtárak. Kézíratos bejegyzéseiket értékes kultúrtörténeti emlékeként tartjuk számon.

Gálszécsi István kezdeményezése (Krakkó, 1536) után Huszár Gál hozta létre az első mai értelemben vett gyülekezeti énekeskönyvet, és mellette kiadta a reggeli istentisztelet szertartási énekeit is (Óvár-Kassa–Debrecen, 1560–1561). A benne található százöt ének a protestáns felekezetek alapénekkincsevé vált. 1574-ben ugyancsak Huszár Gál áldozatos munkájának köszönhetően új, többfunkciós gyűjtemény (graduál, gyülekezeti énekeskönyv, imakönyv és agenda) jelent meg, amely messzi vidékekre is eljutott (Komjáti, 1574). Bornemisza Péter (Detrekő, 1582), Beythe István (Monyorókerék, 1590 körül) és az ismeretlen bártfai és lőcsei szerkesztők (1593-tól, illetve 1620-tól kezdődő) munkája nyomán folyamatosan megújultak és gazdagodtak az evangélikus nyomtatványok.

Nemcsak gyülekezeti, hanem magánáhítatra szolgáló és temetési énekeskönyveket is kiadtak. A 17–18. századi kéziratos gyűjtemények (mint például az 1635-ös Eperjesi graduál) pedig az egy-egy gyülekezet számára összeállított gazdag énekanyagot őrizték meg az utókor számára. Az egyháztörténeti eseményekkel általában párhuzamosan és kölcsönhatásban alakult az énekeskönyvek története. Vannak a 20. századi ökumenizmusig előremutató, az azonos protestáns, s nem a felekezeti-leg eltérő vonásokat hangsúlyozó fejlődési irányok.

A közös protestáns gyökerek ugyanis az éneklésben olyan erősek voltak, hogy ezt az örökséget valamennyi felekezet máig hatóan továbbvitte, sőt az 1630-as évektől kezdve jó ideig az evangélikusok és a reformátusok szerkezetükben és alapénekkészletükben azonos protestáns énekeskönyveket használtak. Közös volt az is, hogy valamennyi protestáns felekezetben magyarul énekelte a lelkész/kántor és az iskolások kórusa a megreformált szövegű liturgikus énekeket, amelyeknek emléket az úgynevezett protestáns graduálok őrzik.

Új korszak kezdődött el a 17. század végén, amikor megjelent a protestáns énekeskönyvek kiegészítése, az evangélikus énekeket tartalmazó Zöngedező mennyei kar (id. Ács Mihály és más dunántúli lelkészek szerkesztménye, Lócse, 1692–1694), amelynek bővített kiadásai a 18. században is tovább éltek.²³ Mellette 1743-tól megindult a Torkos József és munkatársai által szerkesztett Új zengedező mennyei kar kiadásainak a sorozata, amely a múlt értékei mellett pietista háttérű énekeket is közölt. Az evangélikus hívők megszerették, és nehezen váltak meg tőle, amikor az egyházvezetés elhatározta az énekeskönyvreformot. 1805-től kezdve a „régí dunántúli”, 1811-től a „nagy-győri” (szerk. Kis János), 1847-től pedig a békéscsabai (szerk. Haan Lajos) énekeskönyv-sorozatok jelzik az új teológiai irány (vallási racionalizmus) megjelenését.

Az 1911-es (1955-ben új résszel kiegészített) „új dunántúli” énekeskönyv és a Dallamos könyvecske szerkesztői az új énekek mellett felelevenítették a 19. század előtti énekkincset is. Fontosnak tartották, hogy az énekek ne csak az észhez, hanem a szívhez is szóljanak.

A magyarországi evangélikusság többnyelvűsége tükröződött az éneklésben is. Az énekköltés és a dallamátvételek ma is őrzik a többnyelvű gyülekezetek egymás mellett élésének és az énekek szájhagyo-

²³ Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/RMK_I_1714a_1714a_1714/.

mány útján való terjedésének az emlékét. Keresztúron 1609-ben horvát énekeskönyvet adtak ki. A szlovákok legnagyobb hatású gyűjteménye az először 1636-ban Lőcsén megjelent és több mint négyszáz éneket tartalmazó, biblikus cseh nyelvű Cithara Sanctorum. Iparművészeti tárgyként is őrizzük a 19–20. századi, rézveretes, bőrkötésű példányaikat. A számos kiadást és bővítést megért úgynevezett Tranoscus első kiadását a sziléziai származású Jiří Tránovský (Georgius Tranoscus, 1591–1637) evangélikus lelkész szerkesztette.

Szinte valamennyi nagyobb, német polgársággal rendelkező város vagy terület adott ki saját német nyelvű énekeskönyvet (Besztercebánya, Brassó, Kőszeg, Lőcse, Mezőberény, Nagyszében, Pécs, Pest, Pozsony, Sopron, Újvidék stb.).

A 16–17. századi háromnyelvű (nagyrészt kaj horvát, részben murántúli szlovén és magyar), kéziratos Martyánci énekeskönyvet a Murántúlon használták. Később megjelentek a vend nyomtatott gyűjtemények is.

Az énekek, énekeskönyvek a hit terjesztésében, üldöztetések idején a hitben való állhatatos megmaradás támaszaként, áttelepüléskor a nemzeti identitás megőrzőjeként segítették évszázadokon át a hívőket. Az 1982-ben megjelent s az egész országban egységesen használt új Evangélikus énekeskönyv bőségesen merít a múlt értékeiből. Az évszázados hagyomány folytatását erősíti a 2007-től kezdve kiadott Gyülekezeti liturgikus könyv.

Reformációi örökségünk megújulásának egyik záloga lehet Luther Márton intése: „A zenét az iskolákban is igen szükséges megtartani.”

KÉRDÉSEK, BESZÉLGETÉSI TÉMÁK

- Amennyiben a gyülekezet tulajdonában vannak régi énekeskönyvek, akkor mutassuk be azokat, valamint kérjük meg előzetesen a gyülekezeti tagokat, hogy hozzák el erre az alkalomra a családi énekeskönyveiket. Sok énekeskönyvbe különböző családi feljegyzéseket, imádságokat, ígéslapokat is szoktak tenni a gyülekezeti tagok. Beszélgessünk ezekről is.
- Ez az alkalom szólhat az énekeinkről. Beszélgessünk arról, hogy milyen énekeket ismerünk, szoktunk otthon énekelni. Válasszunk ki új énekeket is, megismertetve a jelenlévőket olyan dallamokkal, amelyeket nem vagy csak ritkán énekelünk az alkalmaink.

100 éve

Nemzetközi Missziós Tanács: az első felekezeti ökumenikus szervezet

ELŐZMÉNYEK²⁴

Az ökumenikus mozgalom kezdetét jelentő 1895-ös vadstenai, svédországi összejövetel, ahol megalakult a világ legelső ökumenikus szervezete, a Keresztény Diákok Világszövetsége (WSCF), még nem foglalkozott a többi világvallással. A legelső nemzetközi ökumenikus összejövetel, amely a vallásközi párbeszéd és kapcsolatok kérdését behatóan tárgyalta, a skóciai, edinburgh-i híres hithirdetési, missziós találkozó volt az 1910-es esztendőben. A találkozó egyik hangsúlya a missziós derűlátás, az optimizmus volt: elengedhetetlennek tartották az egész világ számára az örömhír hirdetését, az evangelizációt, mégpedig még ama nemzedék, ama generáció élete során. Eme gyűlés azután úgy határozott, hogy végérvényesen, egyszer s mindenkorra szakít az addig gyakorolt előzékenység eszméjével. Az előzékenység ugyanis bizonyos területek teljes mértékű átengedését jelentette egy adott felekezeti és külföldiekből álló hithirdető szervezetnek. A következményei pedig hamarosan azok lettek ezen átengedésnek, hogy eme megegyezés alapján az adott területen egyáltalán nem működhetett más hithirdető, missziós szervezet. A találkozón született jelentések közül a közzélekedés szerint is a legkiválóbb a hithirdetési üzenettel foglalkozott a nem keresztény vallásokkal kapcsolatban. Ezen írás szerint a mélyebb találkozás eme világvallásokkal alapvető változásokat kíván meg a keresztény önmeghatározásnak és teológiának a tekintetében is. A találkozó nyomán az edinburgh-i résztvevők elhatározták, hogy megalakítják a Nemzetközi Hithirdetési Tanácsot, amelyre azonban az első világháború (1914–1918) miatt nem kerülhetett sor előbb, mint 1921-ben.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A korszak megértéséhez David J. Bosch Paradigmaváltások a misszió teológiájában című könyvéből idézünk.²⁵

²⁴ NAGYPÁL 2009, 96–97. o.

²⁵ BOSCH 2005, 419–420. o.

A 19. század utolsó negyede előtt a protestáns ökumenizmus egységes új megnyilvánulását a lutheránus, a presbiteriánus, a metodista és az anglikán egyházak nemzetközi hitvallási szövetségei jelentették. A misszió mezején azonban egymás bizonyos mértékű elfogadása kezdett kialakulni. A különböző missziói társaságok „jósomszédi” megállapodásokat kötöttek: az evangelizálandó területet felosztották maguk között. Ebből egyfajta területi felekezetiiség következett. Ez természetesen csak az olyan felekezetek esetében működött, amelyek hajlandók voltak abszolút igényeikről lemondani – a római katolikusok és az anglikánok esetében ilyesmiről általában nem lehetett szó. A cél dicséretes volt, de tisztán pragmatikus: a versengés elkerülése, a források hatékonyabb felhasználása, a bizonyágtétel erejének növelése. A különböző missziós társaságok képviselőinek első területi konferenciái szintén ezt a célt szolgálták.

Idővel ezek a pragmatikus megfontolások szinte véletlenül vezettek annak az alapvető teológiai ténynek az újrafelfedezéséhez, hogy Krisztus egyháza egy és oszthatatlan. A 19. század utolsó két évtizedével szembeeső változások kezdődtek: először színre lépett a nemzetközi diákmozgalom, majd a nemzetközi missziói mozgalom, s végül a 20. század elején tették meg az első, tétova lépéseket egy globális és mindenre kiterjedő ökumenikus mozgalom irányába. E tekintetben az edinburgh-i missziós világkonferencia (1910) volt a legfontosabb mérföldkő. E konferencia pragmatikus programjának köszönhetően (lényegében a „hogyan” kérdésre összpontosítottak) Edinburgh-ban nagymértékben sikerült túllépni a felekezeti nézeteltéréseken.

Karl Barth az Edinburgh-val kezdődött mozgalmat annak pragmatikus természete dacára is alapvető ekkleziológiai áttörésnek nevezte. Korábban az egyház egységén a teológiai vita útján létrehozandó doktrinális egyetértést értették, de a világról megfélekeztek; most viszont az egyház egység törekvését a világ iránti felelősségérzet motiválta. Ezzel együtt Edinburgh-ban egyelőre csak csirájában jelentkezett „az ökumenizmus új stílusa”. Martin Kähler, aki az elsők között ismerte föl az egyház egységének teológiai jelentőségét, az egységet a hit, az egység hiányát pedig a hitetlenség jelének nevezte. Kähler szerint az egység hiánya sokkal súlyosabb teherként a misszió számára, mint a pénzhiány. Még 1899-ben írta szinte panaszosan, hogy Jézus imád-

sága, mely a János 17,21-ben olvasható, még mindig nem lelt meghallgatásra: „Az Úr még mindig nem vezette népét ezen az úton a hit győzelmére.”

Edinburgh kimondatlanul is azt sugallta, hogy a valódi egység elérhetetlen, ha nincs valódi misszió, ha nincs nyitva az ablak a világra. Később aztán azt is felismerték, hogy lehetetlen az egység és a misszió között választani: „Az Egyház vagy az Egyház bármely része előtt csakis ez a választás lehetséges: mindkettőt akarja, vagy egyiket sem.”

Az új paradigma első kézzelfogható megnyilvánulása volt az 1921-ben alapított Nemzetközi Missziós Tanács, amely első ízben biztosította a nem római katolikus világ nemzetközi és interkonfesszionális együttműködését. Csakhamar két másik – szintúgy Edinburgh-tól eredeztethető – mozgalom követte: a Faith and Order (Hit és Egyház-szervezet) és a Life and Work (Élet és Munka). E kettő egyesülésével jött létre 1948-ban az Egyházak Világtanácsa. Az egység és a misszió különbözősége (amelyet az Egyházak Világtanácsa és a missziós társaságok világtanácsa, a Nemzetközi Missziós Tanács párhuzamossága jelenített meg) mindinkább tarthatatlanná vált.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Mit jelent számunkra az ökumené?
- Mennyire érezzük fontosnak, hogy kapcsolatot tartsunk más felekezetekkel?
- Jártunk-e már más felekezet istentiszteletén, miséjén? Amennyiben igen, akkor gyűjtsük össze, mi volt az, ami különösen is hangsúlyossá váltak a számunkra.
- Az 1961-ben Új-Delhiben tartott találkozón az EVT a keresett egység alábbi megfogalmazását fogadta el mint a legmegfelelőbbet és legátfogóbbat: „...az egység akkor válik láthatóvá, amikor mindenhol mindazokat, akik Jézus Krisztus nevére kereszteltek meg, és őt Úrnak és Megváltónak vallják, a Szentlélek egy közösségbe gyűjti össze, ahol az egy apostoli hitet vallják, az egy evangéliumot prédikálják, az egy kenyeret törik meg, közös imádságban fornak össze, együtt tanúskodnak és szolgálnak mindeneknek, és akik egységben vannak a különböző korok és helyek keresztyén közösségeivel oly módon, hogy valamennyiük szolgálatát és tagjait

kölcsönösen elfogadják, és képesek együtt cselekedni és felszólalni, amint azt az Isten által rájuk bízott feladatok megkívánják.”²⁶

IDÉZETEK

Beszélgéti témaként Kránitz Mihály Emlékezés és egységkeresés a reformáció 500. évfordulóján című könyvéből gyűjtöttünk néhány idézetet:

„Végső soron az az egyik legfontosabb kérdés a keresztények között, hogy mit is jelent maga az egység.”²⁷

„A keresztény egység kérdése voltaképpen már az egyház alapításától kezdve felmerül, mivel Jézus az utolsó vacsorán ezt hangsúlyozottan kérte mennyei Atyjától: »...legyenek mindnyájan egy!«”²⁸

„Az ökumenikus törekvéseknek a szívek megtérésére és az imádságra kell alapulnia, melyek elvezetnek az emlékezet szükséges tisztuláshoz.”²⁹

Felhívás a világon élő összes katolikus és evangélikus hívőhöz: „Felhívást intézünk az összes evangélikus és katolikus plébániához és közösséghez, hogy legyenek bátrak és kreatívak, öröm- és reményteliék annak a nagy kalandnak a folytatásában, amely ránk vár. A múlt szembenállásai helyett inkább a köztünk lévő egység isteni ajándéka vezesse együttműködésünket és mélyítse el szolidaritásunkat. Összefogva a Krisztusba vetett hitben, együtt imádkozva, egymást meghallgatva, kapcsolatainkban Krisztus szeretetét megélve mi, katolikusok és evangélikusok megnyílunk az egy és szentháromságos Isten ereje előtt. Krisztusba gyökerezve és tanúságot téve óróra megújítjuk elhatározásunkat, hogy Isten egész emberiség iránti végtelen szeretetének hűséges hírnökei leszünk.”³⁰

²⁶ BRAATEN–JENSON 2005, 20–21. o.

²⁷ KRÁNITZ 2016, 38. o.

²⁸ Uo. 39. o.

²⁹ II. János Pál pápa *Ut unum sint* (Legyenek mindnyájan egy) kezdetű körlevele, 1995. Uo. 15. o.

³⁰ Ferenc pápa és Munib Younan, az LVSZ elnökének 2016. október 31-én Lundban írt leveléből. Uo. 133–134. o.

100 éve – 1921

Nemes Nagy Ágnes és Pilinszky János születése

Nemes Nagy Ágnes és Pilinszky János születésének századik évfordulója kapcsán az életrajzokon túl a költők vallásos verseiből válogattunk.

NEMES NAGY ÁGNES (1922–1991)³¹

Budapesten született 1922. január 3-án, ugyanitt halt meg 1991. augusztus 23-án. Mindvégig eredeti nevén publikált. Házasságkötésétől kezdődően a hivatalos iratokban dr. Lengyel Balázné néven szerepelt. 1944 áprilisában kötött házasságot Lengyel Balázs író-szerkesztő-kritikussal. 1958-ban elváltak, de munkatársi, szellemi életközösségük a további évtizedekben is megmaradt.

Budapesten élt. 1939-ben a Baár-Madas Református Leánylíceumban kitüntetéssel érettségizett. Ezt követően a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–latin–művészettörténet szakos hallgatója, s itt szerzett diplomát 1944-ben. Egyetemi éveiben munkakapcsolatba került Szerb Antallal és Halász Gáborral.

Diákkorától kezdve írt verseket, folyóiratokban 1945-től publikált. Első verseskötete *Kettős világban* címen 1946-ban jelent meg. Ez évben alapította – férjével közösen – az Újhold című irodalmi folyóiratot, amely csak 1948 őszéig jelenhetett meg, de betiltása után mintegy emblémája lett a babitsi Nyugat eszmeiségét és minőségigényét vállaló írói-irodalmi törekvéseknek. 1947 őszétől 1948 augusztusáig ösztöndíjjal a Római Magyar Akadémián, illetve Párizsban tartózkodott tanulmányúton.

A kemény diktatúra éveiben Nemes Nagy Ágnes szinte csak műfordítóként és a gyermekirodalom művelőjeként publikálhatott. Elsőrendűen francia és német nyelvű műveket fordított (így Corneille, Racine, Molière drámáit, Victor Hugo, Saint-John Perse verseit, Rilke és Bertolt Brecht műveit), de antológiákban számos egyéb és más nyelvből is készült fordítása megjelent. 1946-tól a Köznevelés című pedagógiai folyóirat munkatársa volt, 1954-től pedig négy éven át a budapesti Petőfi

³¹ Honti Mária, DIA (<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/nemes-nagy-agnes#eletrajz>).

Sándor Gimnázium tanára. 1958-tól szabad szellemi foglalkozású íróként dolgozott.

Második kötetének, a Szárazvillámnak a megjelenésétől (1957) folyamatosan jelen volt az irodalmi nyilvánosságban, de mindvégig távol tartotta magát a kultúrpolitikai hivatalosságtól. A költői életmű terjedelmét és a kötetek számát tekintve keveset publikált. További új verseit az 1967-es Napfordulóban, majd pedig három gyűjteményes kötetének egy-egy új ciklusában adta közre (1969: A lovak és az angyalok; 1981: Között; 1986: A Föld emlékei). Eredetisége és költői ereje révén mégis a korszak meghatározó, nemzedék-jelző alkotója lett, s egyúttal inspirálója a modern magyar líra további alakulásának. Költészetét a kortárs elemzők – a költő nyilatkozataira is építve – az „objektív líra”, az új tárgyiasság vonulatához sorolják, és az úgynevezett klasszikus modernség egyik kimagasló teljesítményét látják életművében. Késői, tömbszerű nagy versei révén egyúttal a magyar prózavers egyik megújítójaként tartják számon. Versei külföldi folyóiratokban, antológiákban és önálló fordításkötetekben is megjelentek – angol, német, francia és olasz nyelven.

Költői munkája mellett a magyar esszéirodalom kimagasló művelője volt. 1975-től kezdődően több kötetben publikálta esszéit, verselemzéseit és a vele készült interjúkat. Önálló kötetet szentelt Babits Mihály költői portréjának (1984: A hegyi költő). Műelemzése, a költészet rendeltetéséről, a vers belső természetéről szóló írásai a szakszerűség és az érzékletes, sőt élvezetes eleven szemléletesség példái, a tárgyszerűség és személyesség finom ötvözetének mintái.

Az 1970-es, '80-as években mértékadó és meghatározó személyisége lett a magyar irodalmi életnek. Kapcsolatot tartott a magyar irodalmi emigráció számos jeles tagjával is. Több ízben képviselte hazája irodalmát külföldi felolvasóesteken és nemzetközi írótalálkozókon (Belgium, Franciaország, Németország, Anglia, Írország, Izrael), 1979-ben pedig négy hónapot töltött Iowában (USA), az egyetem nemzetközi írótáborában.

1986-ban Lengyel Balázssal közösen – almanach formában – újra-indították az Újholdat (Újhold-évkönyv, évente kétszer 1986–1991). A tizenkét kötet arról tanúskodik, hogy Nemes Nagy Ágnes az Újhold-eszme megvalósítását életműve részének tekintette. Az évkönyvek

a gondolati nyitottság jegyében, a magas művészi és szellemi minőség elve alapján szerkesztődtek. Nemzedéktől függetlenül azok publikáltak bennük, akik e gondolattal azonosultak, és e mércét megütötték. A szépirodalom mellett bőséges teret kapott bennük az esszé, a tanulmány – a legkülönbözőbb művészeti és tudományos területről. A magyarországi rendszerváltást megelőző években az Újhold-évkönyvek sorozata egyúttal kísérlet és példa is volt minőségelvű értelmiségi kooperációra, a táborokba szerveződés helyett a szellemi együttműködés megvalósítására. A sorozat Nemes Nagy Ágnes halálával megszűnt.

Az író díjat, kitüntetést keveset kapott. Fiatalon, első kötetével elnyerte a Baumgarten-díjat (1948), első válogatott kötetéért kapta a József Attila-díjat (1969) és életművének elismerésére a Kossuth-díjat (1983). Halála után, 1997-ben Lengyel Balázssal közösen megkapta Izrael Állam Yad Vashem-kitüntetését, mert a holokauszt idején azon bátrak és igazak közé tartozott, akik biztonságuk kockáztatásával védték, bújtatták és mentették az üldözötteket.

1946-ban lépett be a Magyar Írószövetségbe, később tagja volt a Magyar P. E. N. Clubnak is. Élete utolsó évében meghívott alapító tagja lett a Magyar Tudományos Akadémián belül szerveződő Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának.

1998-ban a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Nemes Nagy Ágnes-emlékdíjat alapított a magyar esszéirodalom legjobbjainak elismerésére, a díjat először 1999-ben ítélték oda három személynek.

VERSEK

Kiáltva

Irgalmazz, Istenem! Én nem hiszek Tebenned,
Csak nincs kivel szót váltanom.
S lám, máris megadod azt a végső kegyelmet,
Hogy legalább imádkozom.

Bűnöm csak egy, de nagy: a gőg fogai rágnak.
És most porig aláztatom.
Hörögök, vonagolok, mint egy nyomorú állat,
Kínomban a port harapom.

Életem vékonyul, gyökere félbemetszve,
Virága tán nem nyílt soha.
Irgalmazz, Istenem, húsvétvasárnap este,
Hisz él az Embernek Fia.

Itt megaláztatás, ott szorongattatások,
Kín és életveszedelem.
Ne hagyj el sok papod hitetlen unokáját,
Ne hagyj el nyomorult fejem!

Hiánybetegségeink legnagyobbika
Lásd be Uram, így nem lehet. Így nem lehet
teremteni. Ilyen tojánhéj-Földet helyezni az ür-
be, ilyen tojánhéjéletet a Földre, és abba – felfog-
hatatlan büntetésként – tudatot. Ez túl kevés, ez
túl sok. Ez mértéktévesztés, Uram.

Mért kívánod, hogy két tenyérrel átfogható,
gyerekjáték-koponyánkba egy univerzumot gyö-
möszöljünk? Vagy úgy teszel velünk, mint a
tölgy makkjával, amelybe egy teljes tölgyfát
gyömöszöltél?

Nem bánnék soha úgy a kutyámmal, mint Te
velem.

Léted nem tudományos, hanem erkölcsi kép-
telenség. Ilyen világ teremőjeként létedet felté-
telezni: blaszfémia.

Legalább ne tettél volna annyi csalogatót a
csapdába. Ne csináltál volna felhőt, hálát,
aranyfejet az őszi akácnak. Ne ismernék a vé-
kony, zöldes, édes-édes ízt: a létét. Irtózatos a Te
édes lépvesződ, Uram!

Tudod te, milyen a vércukorszint süllyedése?
Tudod te, milyen a leukoplákia halvány kicsi
foltja növényben? Tudod te, milyen a félelem?

A testi kín? A becstelenség? Tudod-e, hány
wattos fényerővel tündöklük a gyilkos?

Úsztál folyóban? Ettél citromalmát? Fog-
tál-e körzöt, téglát, cédulát? Van körmöd?
Élő fára vésni véle, krikosz-krakszokat hámló
plátánra, míg

megy odafönt, megy-megy a délután? Van
odaföntöd? Van neked fölötted?

Egy szót se szóltam.

Példázat

Papírban kaptam ezt a szót,
mely messze földön pálma volt.
Papírba göngyölt gyenge tőt,
s most lám, elöttem földbe nőtt.

Nedvvel telik, rügyet fogan,
s érik vele minden szavam,
mivel sudáran felszökik,
s valódi lombot hajt a hit.

Karácsony

Fehér föld, szürke ég, a láthatáron
narancsszín fények égtek hűvösen.
Pár varjú szállt fejem felett kerengve
s el nem repültek volna úzve sem.

Csak álltam szürkén, szürke ég alatt.
– S egyszerre, mint gyors, villanó varázs

egy kicsi szó hullott elém: karácsony,
mint koldus kézbe illatos kalács.

Csodáltam. És a számon hála buggyant,
nem láttam többet kósza varjakat:
olyan szelíd volt, mint a gyermek álma,
s olyan meleg volt, mint a nyári nap.

Patak

Én Istenem, te szép, hives patak,
Hová futottál, szökdegtél előlem?
Hol csillapítsam buzgó szomjamat?
S hogy bocsássak meg néked eltűnőben?
Zegzúgos csermely! Éppen ott apadsz,
Ahol a szomj legperzselőbb a hőben,
S idegen-légiónyi kín fakaszt
Új kint csupán, de nem forrást a kőben.

190

Három vadkacsa úszik a vizen,
A part hosszát a király fia járja.
A feketékre céloz – úgy hiszem,
Már itt a szél – s a fehéret találja.
A víz egyetlen vadkacsát viszen,
– Már itt a szél! – habszínfehér a szárnya.
De iszonyúbb – itt a szél, úgy hiszem –
Ha néhanap a feketét találja.

Legalább biztosan repülj, golyó!
Húszezer éve szoktatunk a rendre.
– A takaró szegélyén indigó-
Színű betűkkel állt nyomtatva: „elme”.
És indigó-színben foltosodó
Az elmeosztály rácsa közt a gyenge
Vénájú kar, különben, mint a hó,
Ha olvad, – és szétolvadt. Ez a rendje.

Ne vígy kórházba, ne engedj oda!
Iszonyú szag búvik az ételekben.
De jobb talán a rendőrőrszoba?
Szűköl a test, hogy vére, csontja freccsen,
Vagy jobb abroncs-bontó éjszaka,
Hol szétárad az elkerülhetetlen,
S az ember csak füleli, tétova:
Hogy bugyborog a szív a rettenetben.

Hová futottál, szép, hives patak?
A deli szarvas képe hol a habban?
A hab vadkacsát úsztatón dagad,
Vagy gyenge vénán bujdokol apadtan,
Freccsen a vér, a rémület fakad,
Az éjszakai abroncs szertepattan –
Hogy csillapítsam buzgó szomjamat,
S bocsássam meg, mi megbocsáthatatlan?

Széndioxid

Csak a növény a tiszta egyedül,
Nem ismer kategóriát.
S a bűnös széndioxidot
éjszaka mégis ő cseréli át.
Tisztán ragyog reggel az égi sátor
a tölgyek néma megváltástanától.

Hasonlat

Aki evezett kezdődő viharban,
képtelenül feszítve kvadricepsét
a lábtámasz szikláját tolva el,
s akinek akkor súlytalan maradt
váratlanul a jobbkeze, mivel
repedt nyélről a lapát hátracsuklott,
és aki akkor megbiccent egész
testében –
az tudja, amit én.

A tárgy fölött

Mert fény van minden tárgy fölött.
A fák ragyognak, mint a sark-körök.
S jönnek sorban, derengő végtelen,
fény-sapkában 92 elem,
mind homlokán hordozva mását –
hiszem a test feltámadását.

A csak-jó

Hogy a csak-jó se hal, se hús?
Én nem vagyok manicheus.
Az örök üdvösséget én
nem únnám.

PILINSZKY JÁNOS (1921–1981)³²

Budapesten született 1921. november 27-én, ugyanitt hunyt el 1981. május 27-én.

Középiskolai tanulmányait 1931 és 1939 között végezte a budapesti Piarista Gimnáziumban. Érettségi után a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karára iratkozott be, ám fél év után az egyetem Bölcsészettudományi Karán folytatta tanulmányait; művészettörténeti, magyar, valamint olasz irodalmi és nyelvészeti előadásokat hallgatott. 1944 májusában kapta meg egyetemi végbizonyítványát; a diploma megszerzésére már nem jutott ideje – ősszel behívták katonának, s alakulatával (karpaszományos tüzerként) rövidesen Ausztriába, majd Németországba került. Harcokban nem vett részt, a háború után egy ENSZ által létesített, amerikai fennhatóságú táborba került. 1945 novemberében tért vissza Budapestre.

Diákkora óta írt verseket, az első (Anyám címmel) 1938-ban jelent meg az Életben, ám ezt követően is csak ritkán publikált. 1942 szeptember és 1943 április között az Élet című katolikus hetilapban megjelent ismertetéseinek java részét P. J. monogrammal jegyezte.

Első verseskötete 1946 májusában jelent meg Trapéz és korlát címmel. A koalíciós években egyaránt tartozott a Válasz és az Újhold köréhez,

³² Hafner Zoltán, DIA (<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/pilinszky-janos#eletrajz>).

ez utóbbi néhány számát szerkesztőként is jegyezte. 1947 novemberétől 1948 február végéig ösztöndíjjal Svájcban és Rómában tartózkodott.

A diktatúra éveiben a Szépirodalmi Kiadó külső korrektoraként dolgozott, 1951-től 1956 júliusáig nem publikálhatott. 1955 októberében polgári házasságot kötött Márkus Annával, azonban rövid együttélés után a következő évben elváltak. 1956 decemberétől 1957 októberéig a Magvető Kiadó felelős szerkesztője. 1957 novemberétől haláláig az Új Ember belső munkatársa volt.

Második verseskötete, a Harmadnapon csak 1959 szeptemberében jelenhetett meg; az irodalmi nyilvánosságban a hatvanas évek végéig elvéte szerepelt, irodalompolitikai megítélése lassan enyhült. A hatvanas évek elejétől gyakran hívták külföldi szereplésekre (1963: Párizs; 1965: Lengyelország, Svájc, Bécs; 1966: Jugoszlávia; 1967: Bécs, Párizs, London, Róma, Belgrád; 1968: Párizs; 1969: London, Gdańsk), idegen nyelvű kötetek fordítási előmunkálatai is ebben az időben kezdődtek meg.

1970-ben jelent meg gyűjteményes kötete, a Nagyvárosi ikonok, s ettől kezdve – ha lassan és megkésve is – a hazai irodalmi élet egyik legjelentősebb képviselőjeként kezdték számon tartani. Külföldi szereplései is megszorodtak, minden évben hosszabb-rövidebb időt töltött Párizsban. 1970 októberében Poignyban, egy nemzetközi konferencián ismerkedett meg Jutta Scherrer német származású, Párizsban élő szlavista tanárnővel, akivel a kapcsolata 1976 elejéig tartott. Új költői korszaka szintén erre az időszakra esik: 1972-ben jelent meg a Szálkák, 1974-ben (négy színdarabbal együtt) a Végkifejlet, majd 1976-ban az összegyűjtött és új verseit tartalmazó Kráter. 1976-tól nem írt több verset, egyre inkább a széppróza foglalkoztatta. 1977-ben adta közre Egy párbeszéd regénye alcímmel a Beszélgetések Sheryl Sutton-nal, és haláláig dolgozott az Önéletrajzaim munkacímet viselő regényén, amelynek csupán három nagyobb fejezete („novellája”) készült el.

1978-ban ismerkedett meg Párizsban Ingrid Ficheux-vel, akivel 1980 júniusában házasságot kötött. Utolsó éve nagy részét Velemben és Székesfehérváron töltötte. Műveinek jelentős hányada csak halála után jelent meg kötetbe gyűjtve.

Munkásságát ritkán jutalmazták. Első kötetéért 1947-ben Baumgarten-díjat kapott. A következő elismerést, a József Attila-díj első fokozatát huszonhárom évvel később, 1971-ben kapta meg. 1974-ben megválasz-

tották a Bajor Szépművészeti Akadémia levelező tagjának. 1980-ban költői életművéért Kossuth-díjjal tüntették ki. 1962 őszétől volt tagja a Magyar Írószövetségnek.

AJÁNLOTT VIDEÓK

- Pilinszky János a hitről. Részlet a Hűség a labirintushoz című riportfilmből³³
- Asztali beszélgetések – Pilinszky János üzenetei. Beszélgetőtárs: Jelenits István piarista szerzetes³⁴
- Pilinszky János: Apokrif (A szerző előadásában)³⁵

VERSEK

Az ember itt
Az ember itt kevés a szeretetre.
Elég, ha hálás legbelül
ezért-azért; egyszóval mindenért.

Valójában két szó, mit ismerek,
bűn és imádság két szavát.
Az egyik hozzám tartozik.
A másik elhelyezhetetlen.

Zsoltár
Aki több napos éhezés után
kenyérre gondol:
valódi kenyérre gondol.

Aki egy kínzókamra mélyén
gyengédségre áhítozik:
valódi gyengédségre vágyik.

³³ <https://youtu.be/vs0UX4kwGSE>.

³⁴ <https://youtu.be/Y101BvIPLO>.

³⁵ https://youtu.be/NV_kkX-ZvmA.

S aki egy vánkosra borulva
nem érzi magát egyedül:
valóban nincsen egyedül.

Egyenes labirintus

Milyen lesz az a visszaröpülés,
amiről csak hasonlatok beszélnek,
olyanfélék, hogy oltár, szentély,
kézfogás, visszatérés, ölelés,
fűben, fák alatt megterített asztal,
hol nincs első és nincs utolsó vendég,
végül is milyen lesz, milyen lesz
e nyitott szárnyú emelkedő zuhanás,
visszahullás a fókusz lángoló
közös fészkébe? – nem tudom,
és mégis, hogyha valamit tudok,
hát ezt tudom, e forró folyosót,
e nyílegyenes labirintust, melyben
mind tömöttebb és mind tömöttebb
és egyre szabadabb a tény, hogy röpülünk.

Elég

A teremtés bármilyen széles,
ólnál is szűkösebb.
Innét odáig. Kő, fa, ház.
Teszek, veszek. Korán jövök, megkésem.

És mégis olykor belép valaki
és ami van, hirtelenül kitarúl.
Elég egy arc látványa, egy jelenlét,
s a tapéták vérezni kezdenek.

Elég, igen, egy kéz elég amint
megkeveri a kávé, vagy ahogy
„visszavonul a bemutatkozásból”,
elég, hogy elfeledjük a helyet,

a levegőtlen ablaksort, igen,
hogy visszatérve éjszaka szobánkba
elfogadjuk az elfogadhatatlant.

Fokról fokra

Ahogy a semmi kisimítja
az agónia árkait,
miként a vidék hófuvás után
lecsillapúl, hazatalál,
valahogy úgy alakul, rendeződik
fokról-fokra ember és Isten,
pusztulás és születés párbeszéde.

Ismerem

Ismerem Jézus éjszakáit,
és a bal lator istentelen magányát.
A jótett szelíd mezejét, s a merénylő
elhagyatott, üszkös kezét a tett után.

196

És ismerem a bárány vesztét,
úgy is, mint aki veszkődve topog
halálos esése előtt,
és úgy is, mint aki hitével
a meleg belsőt keresi.

Milyen felemás

Milyen felemás érzések közt élünk,
milyen sokféle vonzások között,
pedig zuhanunk, mint a kő
egyenesen és egyértelműen.

Hányféle szégyen és képzelt dicsőség
hálójában evickélünk, pedig
napra kellene teregetnünk
mindazt, mi rejteni való.

Milyen
megkésve értjük meg, hogy a
szemek homálya pontosabb lehet
a lámpafénynél, és milyen
későn látjuk meg a világ
örökös tédreroskadását.

Kérdés

Hol járunk már az éden fáitól!
Világunk büszke madarának
csőrében porladunk.

Hullám befagy,
lúktetés, csobogás eláll,
meghasadnak az evidenciák.

Akárhonnán,
érkezhetsz mondat
akárhonnán?

Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszünhették dobogni szive -
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

Örökkön-örökké

Várok, hogyha váratsz, megyek, ha terelsz,
maradék szemérmem némasága ez,
úgyse hallanád meg, hangot ha adok,
sűrű panaszommal jobb ha hallgatok.

Tűrök és törődöm engedékenyen:
mint Izsák az atyját, én se kérdezem,
mivégre sanyargatsz, teszem szóttalan,
szófogadó szolga, ami hátra van.

Keserüségemre úgy sincs felelet:
minek adtál ennem, ha nem eleget?
miért vakítottál annyi nappalon,
ha már ragyogásod nem lehet napom?

Halálom után majd örök öleden,
fölpanszalom akkor, mit tettél velem,
karjaid közt végre kisérom magam,
csillapíthatatlan sírok hangosan!

Sohase szeretted, nem volt pillanat,
ennem is ha adtál, soha magadat,
örökkön-örökké sírok amiért
annyit dideregtem érted, magamért!

Végeérhetetlen zokogok veled,
ahogy szorításod egyre hevesebb,
ahogy ölelésem egyre szorosabb,
egyre boldogabb és boldogtalanabb.

Mielőtt

A jövőről nem sokat tudok,
de a végítéletet magam előtt látom.
Az a nap, az az óra, mezítelenségünk
fölmagasztalása lesz.

A sokaságban senki se keresi egymást.
Az Atya, mint egy szálkát, visszaveszi
a keresztet, s az angyalok, a mennyek
állatai, fölütik a világ utolsó lapját.

Akkor azt mondjuk: szeretlek. Azt mondjuk:
nagyon szeretlek. S a hirtelen támadt
tülekedésben sírásunk még egyszer fölszabadítja
a tengert, mielőtt asztalhoz ülnénk.

Átváltozás

Rossz voltam, s te azt mondtad, jó vagyok.
Csúf, de te gyönyörűnek találtál.
Végig hallgattad mindig, amit mondtam.
Halandóból így lettem halhatatlan.

A tékozló fiú keresése
Itt lakott kétségtelenül.
Látod? Látom,
A mi fiúnk.
Űlj az ablakba, nézd a házakat,
aztán a szobát, falakat,
a jégveremnél hidegebb
éléskamrát, mosdóhelyet.
Most pedig induljunk haza.

Apokrif

1

Mert elhagyatnak akkor mindenek.

Külön kerül az egeké, s örökre
a világvégi esett földeké,
s megint külön a kutyaólak csöndje.
A levegőben menekvő madárhad.
És látni fogjuk a kelő napot,
mint tébolyult pupilla néma és
mint figyelő vadállat, oly nyugodt.

De virrasztván a számkivettetésben,
mert nem alhatom akkor éjszaka,

hányódom én, mint ezer levelével,
és szólok én, mint éjidőn a fa:

Ismeritek az évek vonulását,
az évekét a gyűrött földeken?
És értitek a mulandóság ráncát,
ismeritek törődött kézfejem?
És tudjátok nevét az árvaságnak?
És tudjátok, miféle fájdalom
tápossa itt az örökös sötétet
hasadt patákon, hártvás lábakon?
Az éjszakát, a hideget, a gödröt,
a rézsut forduló fegyencfejet,
ismeritek a dermedt vályukat,
a mélyvilági kint ismeritek?

Feljött a nap. Vesszőnyi fák sötéten
a haragos ég infravörösében.

200

Így indulok. Szemközt a pusztulással
egy ember lépked hangtalan.
Nincs semmije, árnyéka van.
Meg botja van. Meg rabruhája van.

2

Ezért tanultam járni! Ezekért
a kései, keserű léptekért.

S majd este lesz, és rámkövil sarával
az éjszaka, s én húnyt pillák alatt
örzöm tovább e vonulást, e lázas
fácskákat s ágacskáikat.
Levelenként a forró, kicsi erdőt.
Valamikor a paradicsom állt itt.
Félálomban újuló fájdalom:
hallani óriási fáit!

Haza akartam, hazajutni végül,
ahogy megjött ő is a Bibliában.
Irtóztató árnyam az udvaron.
Törődött csönd, öreg szülők a házban.
S már jönnek is, már hívnak is, szegények
már sírnak is, ölelnek botladozva.
Visszafogad az ősi rend.
Kikönyöklök a szeles csillagokra -

Csak most az egyszer szólhatnék veled,
kit úgy szerettem. Év az évre,
de nem lankadtam mondani,
mit kisgyerek sír deszkarésbe,
a már-már elfuló reményt,
hogy megjövök és megtalállak.
Torkomban lüktet közeled.
Riadt vagyok, mint egy vadállat.

Szavaidat, az emberi beszédet
én nem beszélem. Élnek madarak,
kik szívszakadva menekülnek mostan
az ég alatt, a tüzes ég alatt.
Izzó mezőbe tűzdelt árva lécek,
és mozdulatlan égő ketrecek.

Nem értem én az emberi beszédet,
és nem beszélem a te nyelvedet.
Hazátlanabb az én szavam a szónál!
Nincs is szavam.
Iszonyu terhe
omlik alá a levegőn,
hangokat ad egy torony teste.

Sehol se vagy. Mily üres a világ.
Egy kerti szék, egy kinnfeledt nyugágy.
Éles kövek közt árnyékom csörömpöl.
Fáradt vagyok. Kimeredek a földből.

Látja Isten, hogy állok a napon.
Látja árnyam kövön és kerítésen.
Lélekzet nélkül látja állani
árnyékomat a levegőtlen présben.

Akkorra én már mint a kő vagyok;
halott redő, ezer rovátka rajza,
egy jó tenyérnyi törmelék
akkorra már a teremtmények arca.

És könny helyett az arcokon a ráncok,
csorog alá, csorog az üres árok.

*

Introitusz

Ki nyitja meg a betett könyvet?
Ki szegi meg a töretlen időt?
Lapozza fel hajnaltól-hajnalig
emelve és ledöntve lapjait?

Az ismeretlen tűzvészébe nyúlni
ki merészel közülnk? S ki merészel
a csukott könyv leveles sűrűjében,
ki mer kutatni? S hogy mer pusztá kézzel?

És ki nem fél közülnk? Ki ne félne,
midőn szemét az Isten is lehúnyja,
és leborúlnak minden angyalok,
és elsötétül minden kreatúra?

A bárány az, ki nem fél közülnk,
egyedül ő, a bárány, kít megöltek.
Végigkocog az üvegtengeren
és trónra száll. És megnyitja a könyvet.

Felhasznált irodalom

- Az evangélikus egyház hitvallási iratai. 1–2. köt. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1957.
- BODOKY Richárd 2016. Jövevények és vándorok. 1–2. köt. Luther Kiadó, Budapest.
- BOSCH, David J. 2005. Paradigmaváltások a misszió teológiájában. Harmat-PMTI, Budapest.
- BOTTA István 1990. Dévai Mátyás, a magyar Luther. OLBK, Budapest.
- BRAATEN, Carl E. – JENSON, Robert W. (szerk.) 2005. Egy testben a kereszttel. Princetoni javaslat a keresztyének egységére. Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest. (Hermeneutikai füzetek 28.)
- BUZOGÁNY Dezső 2017. A magyar Luther. Rubicon, 28. évf. 12. szám. 28–31. o.
- CSEPREGI Zoltán 2017. Artikuláris helyek Magyarországon. Rubicon, 28. évf. 12. szám. 20–27. o.
- FABINY Tibor 1997. A Magyarországi Evangélikus Egyház rövid története. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.
- GÖRFÖL Tibor – KRÁNITZ Mihály (szerk.) 2002. Teológusok lexikona. Osiris Kiadó, Budapest.
- JÁNOSI Valéria 2006. Egyháztörténet. Evangélikus hittankönyv 11. évfolyamos diákok számára. Luther Kiadó, Budapest.
- H. HUBERT Gabriella 2016. Protestáns énekeskönyvek évszázadai. Evangélikus Élet, 81. évf. 7. szám. 26–27. o.
- HEUSSI, Karl 2000. Az egyháztörténet kézikönyve. Osiris, Budapest.
- KARNER Károly 1981. A soproni 1681-i országgyűlés emlékezete. Diakonia – Evangélikus Szemle, III. évf. 2. szám. 50. o.
- KENYERES Ágnes (szerk.) 1967–1990. Magyar életrajzi lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest. <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/>.
- KOLLEGA TARSOLY István – KOVÁCS Eleonóra (szerk.) 2015. A reformáció kincsei. 1. köt. Tarsoly Kiadó, Budapest.
- KRÁNITZ Mihály 2016. Emlékezés és egységkeresés a reformáció 500. évfordulóján. Szent István Társulat, Budapest.
- LANE, Tony 2003. A keresztyén gondolkodás rövid története. Harmat-Kálvin, Budapest.
- MÁRAI Sándor 1943. Füves könyv. Révai Kiadó, Budapest.
- NAGYPÁL Szabolcs 2009. A vallásközi párbeszéd fundamentálteológiai megalkotása az ökumenikus mozgalomban (1979–2004). Doktori dolgozat. PPKE HTK, Budapest.
- OROSZ Gábor Viktor (szerk.) 2011. Hol van a te testvéred? Tanulmányok a társadalmi nemekről és a testvérszeretetről. Luther Kiadó, Budapest.

- REUSS András (szerk.) 2017. Csak Krisztus légyen mesterünk. Ötszáz idézet Luther Márton írásaiból a reformáció 500. évfordulójára 1517–2017. Evangélikus Missziói Központ – Magyar Evangélikus Rádiómisszió, Budapest. (Élő víz füzetek 9.)
- SEIBERT, Jutta (szerk.) 1986. A keresztény művészet lexikona. Corvina, Budapest.
- SINKOVICS István (szerk.) 1968. Magyar történeti szöveggyűjtemény 1526–1790. 2. köt. Tankönyvkiadó, Budapest.
- SÓLYOM Jenő 1990. Hazai egyháztörténelem. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.
- ZOVÁNYI Jenő 1977. Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. A Magyarországi Református Egyház Zsinatának Sajtóosztálya, Budapest.

Adventi és böjti sorozat

Asztalközösség – Adventi és böjti sorozat

HULEJ ENIKŐ

BEVEZETÉS

Az idei munkaprogram témája az úrvacsora, de sorozatunkban ennek tágabb összefüggését, az asztalközösséget és az étkezéshez kapcsolódó történeteket, illetve a böjtölés bibliai alapjait és mai lehetőségeit gondolhatjuk végig, tekintettel az adventi és a böjti időszakra. Minden alkalommal egy ószövetségi igeszakasz a kiindulópont, amelyhez egy újszövetségi rész társul. A beszélgetést néhány kérdés segítheti, és az énekválasztáshoz is találunk javaslatot.

Asztalközösség – adventi sorozat

Kísértés – Enni vagy nem enni? Ez itt a kérdés!

A BŰNBEESÉS (1MÓZ 3,1-13)

Isten a bőség és a gondoskodás Istene, aki elhelyezi az embert az Édenben, és rendelkezésére bocsátja az egész teremtett világot. Fantasztikus leírást olvasunk a Biblia első lapjain arról, milyen csodálatos világot teremtett, és milyen bőkezűen ellátta minden jóval az embert. Micsoda leleményes szeretet van a teremtés minden mozzanatában, és micsoda féltő szeretet hatja át az életre szóló útmutatásokat!

A Teremtő mindent megad szeretett teremtményének: a testi táplálékot a kert fáai, a lelkit a vele való élő kapcsolat, az érzelmit pedig a házasság által biztosítja. Egy fa gyümölcsének fogyasztását tiltja meg, a jó és rossz tudásának fájáét. Arra nem ad magyarázatot, hogy miért tilos éppen ez a fa, de arra figyelmeztet, hogy az engedetlenség halálos következményekkel jár. Gyökössy Endre értelmezése szerint Isten örök rend-

jétől függetlenül nem lehet megmondani, mi a jó és mi a rossz; a tiltás tehát az ember érdekében történt.¹

A kísértő célja, hogy az ember engedetlenné váljon, és megrendüljön a bizalma Istenben. Először csak kérdez, és a gyanútlan Éva magyarázkodni kezd, mintha neki kellene megvédenie Istent. Így azonban teret ad a kígyónak, hogy mérget csepegtessen a szívébe. A gyenge pontján támad, és az emberi megistenülés lehetőségével kecsegteti. Döbbenetes, hogy az, aki annyi jót tapasztalt (látott, ízlett, megélt) Istentől, hisz a – most a semmiből előkerült – kígyó szavának, és kételkedni kezd az Úr jóságában!

Hogy tűnhet el ilyen gyorsan az Istenbe vetett bizalom? Csak úgy, ha az ember maga akar Isten helyébe lépni, de mivel ez teremtettsége okán képtelenség, mindent tönkretesz. A bűneset óta ebben bukducso-lunk. Tanulgatjuk: biznunk kell az Úrban, akkor is, ha kecsegtető és kívánatos az, ami tiltott. Engedelmeskednünk kell szavának akkor is, ha az nem egyezik a mi akaratusunkkal. Meg kell tanulnunk adott esetben nemet mondani csak azért, mert Isten azt mondta, s ha ez nem sikerül, vállalni a következményeket. De micsoda kegyelem, hogy a bűnbe esett embert ezek után a büntetésben is irgalmas Isten szólítja...

A kísértő eléri, hogy Éva szakítson a fáról, és egyen annak gyümölcséből. Mennyi mindennel etetik ma is az embert! Ideológiákkal, bugyuta sorozatokkal, a szabados életmód hirdetésével, a virtuális világ rejtelmivel, a kötelességek nélkül jogok hangoztatásával stb. Vedd és vidd, fizetni később is ráérsz! Tedd azt, amihez kedved van, mert megérdemled! Cseréld le, ha meguntad (nem csak a készüléket), és keress újat, ami szebb, jobb, kívánatosabb – mondják, s hány élet megy tönkre ennek következtében!

TANULSÁG

Azt nyeld le, amiről tudod, hogy jó forrásból származik! Azt az utat kövesd, amit Isten ígéje mutat! Bizz az Úrban és ne akarj több lenni annál, aki vagy emberként, Isten gyermekeként!

¹ GYÖKÖSSY é. n., 98. o.

Jézus megkísértése (Mt 4,1-11)

A kísértő az Úr Jézust is megkönyékezi, de őt nem az Éden bőségében, hanem negyvennapos böjt után az éhség állapotában. A módszere ugyanaz, mint Évánál: megoldást kínál, látszólag segítő szándékkal szól. Jézust azonban nem tudja „megetetni” kenyérré változtatott kövekké, hazugságokkal, Isten iránti kételyekkel.

A megváltó Úr példát mutat a kísértésben való megállásra. Isten az abszolút tekintély a számára, innen fakad határozottsága, és mind a három próbálkozást igével zárja rövidre. Pedig a kísértések több irányból – testi-lelki fronton – érkeznek. Az ige azonban minden helyzetben támaszt nyújt.

Ahhoz, hogy mi is – minél többször – meg tudjunk állni a kísértésekben, jól kell ismernünk a Bibliát. Az igéknek nemcsak a könyvben kell meglenniük, amiben csak akkor keresgélünk, ha szükségünk van rá, hanem a szívünkben forgatva hordozni és élni belőlük. Csak akkor van esélyünk rá, hogy egy kritikus pillanatban megszólalhasson az odaillő isteni útmutatás! Mert abban biztosak lehetünk, hogy a kísértő nem olyanal támad, ami könnyedén védhető, de az Úrral való élő kapcsolat által, erős lelki immunrendszerrel jók az esélyeink...

TANULSÁG

Isten igéje ne egyszerűen csak napi rutin legyen, hanem olyan forrás, amely átjár, átmos, feltör mindig minden helyzetben.

Advent 1. hete

Új egyházi esztendő kezdődött. Az adventet sokszor a karácsony böjtjeként is emlegetik. Fontos előkészületi időszak ez, de nem a bevásárlásé és a forralt boros fesztiválké, amivé mára fajult, hanem az Úr érkezésének áldott várakozásáé. Nem kellékek és hangulat, hanem lehetőség annak tudatosítására, hogy kik vagyunk, és hogy ő miért érkezett. Bűneink miatt született meg az Isten Fia, mert a mennyei Atya nem akarta, hogy elveszünk, hanem hogy életet nyerjünk.

Legyen ez az új évkezdlet a megújulás felé tett első lépés. Megállító, megdöbbentő összetöretés az ige tükre előtt. Önvizsgálat. Mi az, ami

bejutott már testünkbe, lelkünkbe, érzéseinkbe, és otthagya káros hatását bennünk, rajtunk? S mi az, amire mostantól az ő segítségével nemet mondhatunk?

KÉRDÉSEK

- Étkezési szokásaid mennyire egészségesek?
- Mit (ételt, szokást, tevékenységet) tiltott el tőled Isten?
- Mivel etetett meg a kísértő, aminek következményét ma is szenveded?
- A bőségekben vagy a szükségben vagy sebezhetőbb?

ÉNEKEK

EÉ 197,2; 364,2; 374,1

* * *

Örömhír - Hirdetek nektek nagy örömet...

Az Úr megjelenik Ábrahámnak Mamré tölgyesében (1Móz 18,1-15)

Ábrahám a keleti ember számára magától értődő módon vendégszere-tettel fogadja a három vándort, nem is sejtve, hogy ő, a vendéglátó valójában megajándékozottá válik. Ekkor értesül ugyanis arról, hogy hosszú évek, évtizedek várakozása után megtörténik a csoda: megszületik a megígért gyermek! Megvan végre a pontos időpont is: Isten ígérete egy éven belül beteljesül. Látássá lesz a hit. Kézzelfoghatóvá a reménység.

Milyen nagy előkészületeket tesz Ábrahám a vendégek ellátásához! Hűtőszekrényhez és éjjel-nappali üzletekhez szokott világunkban megdöbbenő az a tevékeny, időt és energiát nem sajnáló szeretet, amellyel az idegenek felé fordul. Feladatot kap Sára (süssön pogácsát) és a szolgál (vágja le és készítse el a kiválasztott borjút), Ábrahám pedig – a meglévő készletből (?) – vajat és tejet is hoz a lakomához. S miután kiszolgálja vendégeit, háttérbe húzódik, és a fa alatt állva szemléli őket. Talán gyönyörködik abban, ahogy elégedetten falatoznak, és jóságának „fizetségeként” betölti a szívét az öröm.

Őt és feleségét is váratlanul éri a bejelentés: egy éven belül megszületik a gyermek! Kiderül, hogy a vendégek nem egyszerű vándorok,

hanem Isten üzenetét hozták, és nem nekik van szükségük Ábrahámra, hanem Ábrahámnak rájuk. Hirtelen az étkezés már nem tűnik fontosnak, mert az számít igazán, ami miatt együtt vannak.

A hír hallatán Sára – aki már a változókoron is túl van – felnevet kínjában, hiszen előtte már minden kapu bezárult. Legalábbis emberileg. Az Isten ígérését komolyan vevő ember is sokszor van így: csak az emberi lehetőségekig lát, és elkeseredik, pedig az Úr előtt tényleg nincs lehetetlen!

Tapasztaljuk, tanulgatjuk: az önzetlen szeretet sokszor minket gazdagít a legjobban, hiszen megnyitja az ajtót valami különlegesnek, egyedinek, Istentől jövőnek. Isten csodái olykor egészen váratlan csatornán, egy különleges helyzetben vagy szokatlan időzítéssel érkeznek meg. S megrendítő hittapasztalat forrásává lehet: elkeseredett, feladáshoz közeli állapotunkban, amikor emberileg reménytelenné vált helyzetünket Isten megváltoztatta, a dicséret és magasztalás szívünk legmélyéről tör elő!

De ez nem törvénytörés, és nem lehetnek elvárásaink! Neki nem kötelessége minden lehetetlenséget megoldani, de amit megígért, azt bármilyen körülmények között véghez tudja vinni.

Ha gyermek érkezik a családba, vagy valamilyen különleges esemény közeleg, sokszor egy ünnepi ebéd során értesül róla a nagy család. Az ilyen nagy bejelentések mindig konkrét időponthoz kapcsolódnak, mert nem csupán tervekről, reményekről szólnak, hanem bizonyosságról. Aki megfogant, az előreláthatólag ekkor érkezik. Megtörténtek az első lépések a költözés felé, ami ekkorra várható. Az új főnökkel való megegyezés értelmében ezen a napon kezdődik a munka.

TANULSÁG

Légy az az ember, aki Isten szeretetét éli meg mások felé! Ne mérlegeld, hogy megéri-e, és ne a kifogást keresd, ami miatt átháríthatod a szeretet cselekedetét másokra, hanem lépj, tégy, szeress! Nyiss ajtót a neked ígért csodának!

Jézus születésének ígérete (Lk 1,26–38)

Izrael népe a messiásvárás lázában égett. Évszázadok teltek el ebben a várakozásban. Vannak elképzelések, elvárások vele kapcsolatban, de egyik sem olyan, mint ami Isten terve szerint megvalósul. Nem az előkelő, vallásos közegben, még csak nem is a templom közelében, hanem a vidéki kisvárosban, Názáretben hangzik fel az örömhír: fogan egy gyermek, Jézus, a Magasságos Fia.

A megdöbbsent Mária nem nevet, mint Sára, pedig az ő helyzetében is lehetetlen a szülés, csak éppen az érem másik oldalán van. Ő kérdez: Hogyan lehetséges ez? Szűzként, egyedül, emberileg ez lehetetlen. De Isten előtt – egykor és most is – nincs lehetetlen!

A gyermek a Szentlélektől fogan. Többet nem kell (és nem is lehet) tudni. Legyen elég ennyi. Isten Fia így lesz emberre, és a megígért Szabadító érkezése már nem a bizonytalan jövőben, hanem kilenc hónap múlva megtörténik.

Milyen nagy ajándék ez a világnak – még ha ezt akkor Márián kívül más nem is tudta! Milyen vitathatatlan bizonyítéka ez Isten hatalmas, lehetetlent nem ismerő szeretetének! S milyen bátorító az Isten ígéjére hagyatkozó ember számára, hogy amit ő mond, az bizonytalanként bekövetkezik!

Amikor Ábrahámot elhívta Isten (1Móz 12), azt ígérte neki, hogy nagy néppé teszi őt, és áldással sokak számára. Ebből a népből származott a Megváltó, aki kereszthalálával és feltámadásával minden ember számára elérhetővé tette a bűnbocsánat és üdvösség lehetőségét. Ahogy egykor Ábrahámnak és Máriának hittel és engedelmisséggel kellett válaszolnia Isten megszólító szavára, úgy számunkra is a hit és az engedelmisség gyümölcseként valósulhat meg az érkező csoda: a megváltott, megújult élet.

TANULSÁG

Isten szava igaz, és ígérete mindig beteljesül. Vedd komolyan, és hagyatkozz rá!

Advent 2. hete

Az adventi időszak sok vidám programot kínál kicsinyek és nagyok számára. Sokan – a gyerekkori idillt emlegetve – búfelejtőnek tekintik ezeket, hogy a rideg valóság elől elmeneküljenek egy időre. Hiába azonban a felszínes csillogás, ha fáj a szív és szomjas a lélek. Ebbe hasít bele az evangélium: az Úr *érkezik!* Az Úr *érkezik!*

Az ígéretek kapcsán is a legtöbben fájó emlékeket idéznek fel: azt, hogy mikor és milyen körülmények között nem tartotta be valaki a nekik tett ígéretet. Hol van az a bizalom (ugye a hívő ember szívében?), ami Isten ígéreteire akkor is ráhagyatkozik, ha az ellentmond a józan ész várakozásainak? Drága kincs-e az Úr ígéretének hallgatása és megvalósulása?

KÉRDÉSEK

- Milyen helyzetben tapasztaltad meg, hogy amikor másokkal akartál jót tenni, valójában te gazdagodtál?
- Milyen korlátai lehetnek az önzetlen, megelőző szeretetnek?
- Családod, személyes életed mely nagy eseményeinek bejelentése történt vendégség közben?
- A sokadik adventet megélve tudsz-e még örülni az Úr Jézus érkezésének? Átjárt-e már valóban az evangélium öröme, vagy csak megszokásból adventezel?

ÉNEK

EÉ 87,4; 340,4; ZÉ 95

* * *

Kegyelem – „Akkor magától megnyílik az ég”²

József megvendégeli testvéreit (1Móz 43,26–34)

József huszonkét év után újra találkozik a testvéreivel, akik egykor gyilkos indulattal voltak iránta, és akik miatt félresiklott az élete. Rabszolgaként kiszolgáltatót helyzetben volt, de a fáraó főembereként

² Reményik Sándor: *Kegyelem*.

– immáron kilenc éve – lenne lehetősége arra, hogy találkozzon a családjával és rendezzék a múltat, de nem teszi meg. Így aztán – amikor eljön a bőség hét esztendeje után az éhínség ideje – Isten nemcsak a testi táplálékról gondoskodik számukra, hanem a megbocsátás ajándékáról is. Olyan helyzetet teremt, amelyben egy család lehetőséget kap arra, hogy rendezze a múltat, és új életet kezdjen.

Amikor a testvérek másodszor érkeznek Egyiptomba gabonáért, tele vannak félelemmel. Az első út tapasztalatai után – amikor kémeknek nevezték őket, három napra börtönbe kerültek, Simeon túszként ott maradt, a gabonaszákokba visszakerült a pénz – rettegve jelennek meg József előtt. Ámulatba ejti őket a kedves fogadtatás és az, hogy a nagy úr a saját házában látja vendégül őket. Ráadásul mindenki az őt megillető helyre kerül (az elsőszülöttől a legfiatalabbig), Benjámint pedig ötszörös adagot kap az ételből. Csak később lesz világossá számukra, hogy rég elveszett testvérük ül velük szemben, aki – valami érthetetlen csoda folytán – nem akar rajtuk bosszút állni. Ez annyira hihetetlen, hogy majd csak apjuk halála után tudják ezt elhinni.

Ez a vendégség szimbolikus jelentőségű. A meg nem érdemelt megbocsátás és az érthetetlen kegyelem ízét kínálja, mert a sértett fél gyógyulásra lelt Istennél, és ezt a nagyvonalú, gyógyító szeretetet adja tovább. Csak így kerülhet minden és mindenki a maga helyére, és válhat azzá, aki Isten terve szerint lehetne.

József tetteiben, döntéseiben Istennek rendeli alá magát, mert a bűn okozta mélységben az ő jelenlétét ismerte fel. Meglátta hatalmát abban, ahogy a rosszból jót hozott ki, és ezt nemcsak saját életének összefüggésében, hanem a nagycsaládi perspektívában is megmutatta. Mert Jákób családjának az élete múlik azon, hogy az éhínség idején élelemhez jutnak-e, és jövőjük azon dől-e, képesek lesznek-e nem ellenségként, hanem családként élni.³

Ebben a történetben egyszerre ismerhetünk magunkra Józsefben és a testvéreiben. Elszenvedtünk – talán éppen a hozzánk legközelebb állók miatt – olyan nagy fájdalmat, amely miatt mélypontra jutottunk és kiszolgáltatott helyzetbe kerültünk, de közben szépen lassan rá-

³ Érdemes meghallgatni Bolyki László igehirdetését. József története kapcsán szól arról, hogy Isten hogyan képes újrakeretezni a múltat: Új múlt titka, 2017. 10. 08. <https://youtu.be/93hpWRq2wy0>.

csodálkozhattunk: Isten velünk volt, és a javunkon munkálkodott. S visszatekintve talán már hálaadással gondolunk a legkeményebb időszakokra is, mert ezek által csiszolt, formált, tett új emberré az Isten. Nem léphetünk azonban tovább addig, amíg nem tudunk elengedni, megbocsátani. Mert hiába a jólét, ha a kapcsolataink nem gyógyultak meg! S ilyenkor a kegyelem az egyetlen megoldás – ahogyan bűneink terhe alatt roskadozva sincs más esélyünk.

TANULSÁG

Ne őrizgesd a sérelmedet, hanem meríts a kegyelmes Istennel való kapcsolatból! S hidd el, te is átélheted: aki miattad szenvedett, megbocsáthat neked!

A bűnös nő megkeni Jézus lábát (Lk 7,36–50)

Simon farizeus meghívja Jézust a házába, ám étkezés közben váratlanul megjelenik egy bűnös asszony, és megkeni az Úr lábát. A vendéglátó mebotránkozik e jelenet láttán, és megkérdőjeleződik benne, hogy Jézus valóban próféta-e. A válaszból kiderül: Jézus nemcsak azt tudja, kicsoda a nő, és mi van a szívében, de azt is, hogy kicsoda Simon, és mi van az ő szívében.

Jézus azért jött, hogy megkeresse az elveszetteket és megmentse a bűnösöket. Botrányos ez a vallásosságukra oly büszke embereknek, akiknek azzal kell(ene) szembenézniük: Isten előtt senki sem dicsekedhet a maga érdemeivel, mindenki kegyelemre szoruló bűnös. Emberi mérce szerint lehet különbség a bűnök között, de Isten előtt mind egyformán súlyos, halálos. S lehet különbség abban is, hogy van, akinek nyilvánvalóak a bűnei, és van, akié titokban maradnak, de Isten előtt nincs rejtve semmi. Sem a tettek, sem a szavak, sem a gondolatok, sem a szív szándékai.⁴

A példázat szerint az egyik adós ötszáz dénárral tartozik, a másik ötvennel. Ha nem tudnak fizetni, akkor a szankció szempontjából nem számít az adósság mértéke, hiszen mindkettő számára a hitelező nagyvonalúsága adhat csak megoldást. A kisebb adósságot felhalmozott

⁴ Érdemes meghallgatni Mike Sámuel igehirdetését: A bűn az egy rettenetesebb vírus (A bűnös nő megkeni Jézus lábát), 2020. 03. 11. <https://youtu.be/0-8LaoJBa9w>.

ember tragédiája, ha nem veszi komolyan a helyzet kilátástalan voltát, és nem él a felajánlott lehetőséggel.

Egy prostituált, aki elrontott élete felett zokogva Jézus lábánál térdel, kegyelmet talál. Nem előre megfontolt szándékkal jön, nem vár el és nem is remél semmit, az önigazságában tetszelgő farizeus asztalánál azonban találkozik a hozzá lehajló, érthetetlen kegyellemmel. Mert a Megváltó érte (is) feláldozza életét. És múltja ellenére reményteljes jövőt kap, és új életet kezdhet.

TANULSÁG

Nincs más reményünk, csak Jézus!

Advent 3. hete

Elterjedt sok családban az a katolikus szokás, hogy az adventi koszorú egyik gyertyájának a színe eltér a többitől. Ez a rózsaszín fényforrás az örömet jelképezi. De miből fakad az igazi öröm?

A hangulatos adventi forgatag vidámságában, amikor sokszor nevet a száj, miközben szomorú, terhelt a szív, fontos hangsúlyozni: a kegyelmet nyert bűnös tudja igazán, mit jelent az öröm. S aki a kegyelmes Isten eszköze lehet valaki felé, az örömteli életet él.

KÉRDÉSEK

- Hogyan kezeled a sérelmeidet? Van-e, ami hosszú idő óta nyomaszt, és nem tudod megvallani, megbocsátani?
- Átélted-e már egy Isten által elrendezett helyzetben családi kapcsolataid rendeződését?
- Templomba járó, bibliaórás emberként magadra ismersz-e az ítélkező farizeusi mentalitásban?

ÉNEKEK

EÉ 327,1; 431,3; 348,5

* * *

Igazság – „Ami igazán lényeges, a szemnek láthatatlan”⁵

Sámuel királlyá keni Dávidot (1Sám 16,1-13)

Különleges lakomára kerül sor a betlehemi Isai házában. Sámuel próféta érkezik a városba, és a hivatalos verzió szerint áldozatot mutat be az Úrnak, valójában azonban az új királyt kell megtalálnia és felkennie. A város vénei aggódva fogadják, de Isten embere békés szándékáról biztosítja őket. Az előkészületek után Isai és fiai meghívást kapnak az áldozati lakomára, ahová azonban – mint utólag kiderül – nem a teljes család érkezik meg.

Sámuel előtt nehéz feladat áll. Fel kell ismernie azt a személyt, aki az engedetlensége miatt elvetett Saul király helyére léphet. Annyit tud, hogy Isai fiai közül kerül ki az új király, de hogy melyik lehet a kiválasztott, az egyelőre nyitott kérdés számára. Bölcsesség és Isten Lelkére figyelés a kulcsa annak, hogy felismerje a megfelelőt. S jönnek is a fiúk, egyik a másik után, és a próféta a megnyerő külső és délceg termet alapján bármelyiket lelkesen támogatná. Isten azonban kijelenti: ő nem az emberi mérce, a külső és a látszat szerint dönt, hanem a szíveket vizsgálja. És elfogy a sor, kifogynak a választékból. Látszólag. Mert nincs több fiú – legalábbis olyan nincs, aki emberi számítás szerint szóba jöhetne e fontos eseménynél.

„*Hátravan még a legkisebb*” – héberül *hakkaton*, ami nem csak életkort jelent, hanem egyfajta minősítés is: „a vakarcs, a törpe, a bébi”, akiről megfélemedkeznek.⁶ Dávid, aki a juhokat őrzi, s akinek hiánya eddig nem tűnt fel, nem fáj senkinek a családban. Pedig Istennek éppen vele van terve.

„*Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szíven van.*” (1Sám 16,7) A külső mögé egyedül ő láthat be. A szív mélyét egyedül ő ismeri. Jobban tudja, milyen indulat, szándék van a szíven, mint az illető saját maga, s az is egyedül számára nyilvánvaló, hogy mi lesz ott majd a küzdelmes, emberpróbáló időkben és a súlyos bűnökkel, bukásokkal való szembesülés után. Senki nem számol a kis pásztorfiúval, pedig Isten őt választja, hogy népének királya legyen.

⁵ Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg (fordította: Rónay György)

⁶ LUCADO 2008, 21-27. o.

A felkent, aki majd hosszú felkészítő évek után foglalhatja csak el a trónt. S akinek házából érkezik majd a Messiás.

TANULSÁG

Ne törődj a látszattal! Figyelj a Szentlélek vezetésére, és engedd, hogy ő uralkodjon a szívedben!

Jézus Krisztus születése (Mt 1,18-25)

Amikor József értesül arról, hogy Mária gyermeket vár, megrendül, hiszen egyetlen lehetséges magyarázatot talál a kialakult helyzetre: jegyese hűtlen volt hozzá, és a gyermek bűnben fogant. Nagy kérdés számára, hogy mit tegyen ezek után. A törvény alapján kérhetné Mária megbüntetését, ő azonban más utat választ. „*Igaz ember volt*” – olvassuk róla. Nem az érzései, sérelmei vezetik, ezért diszkréten, titokban akarja elbocsátani Máriát. Ám mielőtt ezt megtehetné, kijelentést kap az igazságról. Mert a látszat nem egyezik a valósággal.

A látszat: a paráznság. A valóság: a tiszta csoda.

A látszat: az emberi bukás. A valóság: az isteni érkezés.

A látszat: nincs új a nap alatt! A valóság: egyszeri és megismételhetetlen!

A látszat: mindennek vége! A valóság: valami egészen új kezdődik!

Ki lát a felszín alá, és ki képes elhinni azt, ami hihetetlen, felfoghatatlan? Csak az, aki magától Istentől kap útmutatást. Aki átéli a zavarodottság, értetlenkedés, fájdalom mélységében, hogy Isten szól és bátorít: velünk van, és Fia által ez sokkal inkább megtapasztalható lesz, mint addig bármikor!

A hit és engedelmesség József válasza, aki ezzel részese – aktív szereplője és áldott megajándékozottja – lesz Isten legdrágább ajándékának.

TANULSÁG

Istenre figyelj, és ne okoskodj!

Advent 4. hete

Nem könnyű sorsfordító helyzetekben felismerni az Isten szerintit, és az emberi szempontok helyett, sokszor azokkal éppen ellentétesen a Szentlélek vezetésére hagyatkozni. Nem könnyű az ünnepi készülődés lázában a díszletek mögé látni. Felismerni a hozzánk érkező Krisztust, aki nem a megszokott keretek között jön. Ahogy kétezer éve nem betlehemi istállóban várták őt, úgy ma sem a betlehemezés idilli pásztorjátékai készítik elő jövetelét. A körülményeket, a találkozást Isten készíti azok számára, akik készek a felszín mögé nézni ott, úgy és akkor, ahol, ahogy és amikor Isten mutatja.

KÉRDÉSEK

- Milyen emlékezetes – jó vagy rossz – példát tudsz említeni arról, hogy félreismertél valakit?
- Volt-e olyan helyzet az életedben, amikor Isten ígéje alapján ismerted fel, hogy tévesen ítéltél meg valakit, valamit?
- Hiszed-e azt, hogy Isten Fia emberré lett?

ÉNEKEK

ZÉ 113,1; EÉ 140,3; 569,2

Asztalközösség – böjti sorozat

A böjt (héberül *cóm*) ételtől, italtól, testi élvezetektől való tartózkodást jelent, gyász vagy bűnbánat kifejezéséül.⁷

Az ószövetségi törvények évente csupán egy böjti napot jelöltek ki: az engesztelés napját (*jóm kippúr*), amelynek időpontját (7. hónap 10. napja) és rituáléját 3Móz 16 részletesen szabályozza. A babiloni fogság idején az 5. és 7. hónapban is tartottak böjtöt a templom lerombolása feletti gyász jeleként. A fogság után pedig két további rendszeres böjtöt is bevezettek: a 10. hónapban Jeruzsálem ostroma kezdetének és a 4. hónapban a város elfoglalásának emlékére. Rendkívüli helyzet esetén egyéb nemzeti és egyéni böjtöt is tartottak, amellyel együtt járt az imádkozás is. A böjt ideje alatt nem ettek és nem ittak, megtépték a ruházatukat, durva zsákruhát öltöttek magukra, port és hamut szórtak a fejükre, és nem mosakodtak. A prófétai kritikákban sokszor szerepelt, hogy ezek a külső jelek nem elegendőek, mert ami igazán számít, az a szív őszinte megváltozása.⁸

Böjtöltek rendkívüli alkalmakkor, például amikor az egész nép bűnbánatot tartott, vagy amikor fenyegető veszélyt akartak így elhárítani (1Sám 7,6).⁹

A görög szótár¹⁰ szerint a böjt (*nészteia*) magában foglalja az éhezést, a böjtöt (*nészteüó*) kifejezést. Jézus maga is böjttel készült a szolgálatára, és az első keresztények is gyakorolták a böjtöt. Azt azonban Jézus határozottan kritizálja, ha ez a gyakorlat pusztán szokássá válik.

A kegyes zsidóság körében a babiloni fogság után két böjti nap volt

⁷ *Magyar Zsidó Lexikon*, <https://www.elib.hu/04000/04093/html/szocikk/10668.htm>.

⁸ *Bibliai enciklopédia* 1997, 119–122. o.

⁹ *Bibliai nevek és fogalmak* 1988, 44. o.

¹⁰ VARGA 1996, 649–650. o.

(kedd és csütörtök), a korai kereszténység (lásd *Didakhé* 8,1) megkülönböztetésül két másik böjti napot jelölt ki: a szerdát és a pénteket.

Tudatos böjt

Dániel és három társa a babilóniai király szolgálatába kerül (Dán 1,1–21) Izrael népe számára nagy megrázkódtatást jelentett Jeruzsálem és a templom pusztulása és a babiloni fogságba vitel. Sokakban megkérdőjeleződött az Istennel való kapcsolat lehetősége. Az az Isten, aki a szentélyben lakozott, és akinek jóindulatát, bocsánatát az áldozati kultusz által keresték hosszú időn keresztül, Istene-e még Izraelnek?

Akiket a próféták egykor hiába hívtak megtérésre, megújulásra, mert a vallásos szertartásokat elvégezték ugyan, de a mindennapokat nem az Úr törvénye szerint élték, most nehezen tudták elképzelni, lehet-e az intézményes vallásosság megszokott keretei nélkül hitben járni. Mikor e sorokat írom, épp az új koronavírus-járvány által hozott új lehetőségeket keressük: a zárt templomok és a tiltott gyülekezési alkalmak ellenére az Istenhez fordulás és a lelki megújulás szorításában élünk. Az önkéntes vagy hatósági karanténba zárt emberek közül egyre többen ismerik fel: az élő hit nem függ a körülményektől és a helyszínektől!

Egykor ezt élték meg azok a júdai ifjak is, akiket előkelő származásuk és egyéni adottságaik miatt kiválasztottak, hogy a babiloni király szolgálatába álljanak. Nagy gondot fordítottak a felkészítésükre, amelynek során három éven át tanították őket a káldeusok nyelvére és írására, valamint a fontos ismeretekre. S mindeközben a legjobb helyről, a király konyhájából biztosították számukra az ételt-italt. Kívánhatna-e valaki ennél többet, jobbat? Ha a maga jólétét keresi, semmiképpen sem.

Dániel, Hananjá, Mísáél és Azarjá azonban határozottan ellentmond a királyi lakomák kínálta jólétnek. Önfegyelmet tartanak, és a tudatos böjtöt választják: csak zöldségféléket és vizet akarnak fogyasztani. A főudvarmestert Isten jóindulatára indítja irántuk, így egy tíznapos próba-idő után tarthatják magukat szigorú étrendjükhöz. Amikor pedig a király elé állnak, minden tekintetben kiemelkednek a többiek közül.

A döntésüket ugyan nem indokolják, de későbbi magatartásuk alapján látható, hogy számukra mindenben az Istenre figyelés és az ő tetszésének való megfelelés a mérvadó. Nem keresik az egyéni előnyöket, és nem akarnak igazodni a világhoz.

Magatartásukat az „együtműködni, de megalkuvás nélkül” alapelve határozza meg. Készek szolgálni Babilont, de nem adják fel nemzeti identitásukat. Megadják a tiszteletet Nebukadneccárnak, de egy pillanatra sem válnak hűtlenné atyáik Istenéhez. Együtműködnek, de lelkiismeretük tisztaságát mindvégig megőrzik, Isten törvényét híven megtartják.¹¹

Talán korunk embere számára riasztó ez a nagy önfegyelem. Bőséghez és ingyenségekhez szokott világunkban korlátokat szabni – ráadásul önként és dalolva – sokak számára túlzásnak, bigott vallásosságnak tűnhet. Pedig a dánieli bőjt és a mögötte meghúzódó ételszemlélet javára válhatna a ma keresztényeinek is. Talán jele lehetne annak, hogy előttünk más a mérce.

Persze a korszellemmel sokkal egyszerűbb azonosulni. Kinek hiányzik a konfrontálódás, és ki ne szeretné élvezni azt, amit lehet? Most mégis álljunk meg – legalább egy bibliaórányi időre –, és fontoljuk meg a dánieli bőjt és az Isten ígésén alapuló önfegyelem áldásait. Mert több ez, mint vallásos szokás. Sokkal inkább hitvallás, identitásformálás, erőgyűjtés. Valami, ami nem megrövidít, hanem gyarapít – minden tekintetben.

TANULSÁG

A bőjt döntés, amely hitből fakad. Nem külső kényszer, hanem belső meggyőződés alapján meghozva áldására lehet annak, aki vállalja.

Jézus tanítása a bőjtről (Mk 2,18–22)

Jézus korában a vallásos emberek sportot űztek abból, hogy az ószövetségi előírásokat tökélyre fejlesszék. A kegyesek számára olyan természetes volt ez, mint ma a fogmosás. A farizeusok és az aszketikus életmódjáról ismert Keresztelő János tanítványai is élen jártak ebben, és árgus szemmel figyeltek másokat, hogy viselkedésük alapján megítélhessék

¹¹ WALLACE 2018, 27–46. o.

a hitbéli elkötelezettségüket. Döbbenet szembesülnek azzal, hogy az a Jézus, aki messiási igénnyel lép fel, tanítványaitól ezt a legalapvetőbb elvárást sem kéri számon – annak ellenére, hogy ő maga negyvennapos böjttel indította nyilvános szolgálatát, és bár a képmutató böjtölést sokszor kritizálta, beszélt annak áldásairól is (lásd Mt 17,21).

Jézus válasza egy felszínes olvasó számára talán a böjt elutasításának tűnik, pedig valójában nem erről van szó. Jézus messiási jelenléte az igazi öröm forrását nyitja meg: ahol ő van, ott bűnbánó életek újulhatnak meg, és gyász terhe alatt roskadók adhatnak hálát az új életért. Az ő távollétében azonban – „*mikor elvétetik a vőlegény*” – ideje és helye lesz majd újra a böjtnek.

Jézus által Isten új szövetséget kötött a világgal. A törvény szerinti gondolkodás, a vallásos teljesítmény és a személyes jóvátétel, jó cselekedetek, érdemek nem üdvözítenek senkit; egyedül az az Úr, aki magára vette bűneinket, és életét áldozta a Golgotán.

TANULSÁG

Istent az a vallásos cselekedeted érdekli, amit akkor teszel, amikor senki sem lát, és úgy teszed, hogy senki sem tudja.

Böjt 1. hete

Új egyházi ünnepkör kezdődött: a negyvennapos böjti időszak. Önvizsgálatra, bűnbánatra hívó idő ez, amelynek során az Úr Jézus szenvedésének és halálának történetéhez érkezhetünk majd meg – reménység szerint – lelkileg felkészülten.

Evangelikus kegyességünkől kissé idegen a böjtölés szokása, különösen is, ami a testi böjtöt, bizonyos vagy éppen alapvető ételektől való tartózkodást jelenti. Sokszor éppen Jézusra hivatkozunk, hogy megnyugtassuk lelkiismeretünket: pont jók vagyunk úgy, ahogy vagyunk. Pedig lehet, hogy erősítené hitünket és megelevenítené a vele való kapcsolatunkat, ha meghoznánk egy ilyen – nagy önfegyelmet és oda-
szánást kívánó – döntést, és nem sodortatnánk magunkat a korszellemmel, és nem szolgálnánk ki gondolkodás nélkül a személyes kényelmünket, lelki igényeinket.

KÉRDÉSEK

- Mit jelent számodra a bűjt?
- Tartottál-e valaha tudatos bűjtöt, és ha igen, miről mondtál le, és milyen lelki tapasztalattal gazdagodtál?
- Fel mered-e vállalni az ellentmondást, ha úgy érzed, Isten arra készítet?

ÉNEKEK

EÉ 389,3; 454,3

* * *

Kényszerű bűjt

Izrael zúgolódik az éhség miatt (2Móz 16,1-10)

Izrael népe a négyszáz évig tartó egyiptomi szolgaság után úton van az ígéret földje felé. Gyorsan megérkezhetne, hiszen a távolság nem nagy, Isten azonban – pedagógiai céllal – kerülő úton vezeti őket: a pusztán át, hogy lássa, mi van a szívükben (2Móz 13,17). A Sínai-hegynél szövetséget is akar kötni velük, hogy az elköteleződés ünnepi alkalmán mindenkiben tudatosuljon: mindent – szabadulást, vezetést, új életet – Istennek köszönhetnek.

Még éppen csak egy hónapja, hogy elindultak, máris zúgolódni kezdenek. A hiányt látják, és a hit bizalma helyett a csalódás és keserűség szavai törnek fel a szívükből. Mert visszatekintve a múlt – a kiszolgáltatottság, fájdalom, gyermekeik halálos veszélyeztetettsége – átértékelődik, és a húsosfazekak melletti lakomák képe jelenik meg emlékezetükben. Az, ami soha nem volt, talán csak álmaikban – ha egyáltalán volt erejük annak idején álmodni. Most pedig csak úgy árad a szívükből a panasz, a keserűség és a vád. Mózes felé. Isten felé.

Talán nem véletlenül kerültek ilyen helyzetbe. Isten jól tudta: szükségük van arra, hogy megtapasztalják: a hiány az új életnek is velejárója, de Isten képes és kész gondoskodni övéiről. Így válik ez a szükség-helyzet kényszerű bűjtté és bizalmerősítő tréninggé, hogy megtanulják: nemcsak a nagy fordulópontoknál, hanem a mindennapi szükségletekben is Istenre szorulunk.

A megoldás nem egyszerűen csak „nem mindennapi”, hanem teljesen egyedi: égből hullik a manna. Senki nem hallott még ilyenről se előtte, se azóta, de a mindenható Istent nem is kötik a szokások. Mindig azt adja és olyan formában, amit és ahogy jónak lát. Gondoskodásának lehetnek egészen új csatornái.

A pusztában vándorló, zúgolódó népnek arra a felismerésre kell eljutnia, kicsoda az Úr, és mire képes. Felette áll a természet törvényeinek, és kreatív szeretete felülmúl minden emberi elképzelést. És nem egyszeri gyorssegélyt készít csupán, hiszen a csoda kitart negyven éven át, a pusztai vándorlás teljes ideje alatt. (Józs 5,12 szerint akkor szűnik meg a manna, amikor átlépi a Jordánt, és megkezdik Kánaán elfoglalását.)

TANULSÁG

Imádkozz ahelyett, hogy panaszkodnál!¹²

A gazdag és Lázár (Lk 16,19–31)

A példázatbeli Lázár kiszolgáltatott, nyomorult helyzetben van. Súlyos betegséggel küzd, s a fekélyekkel teli test minden mozdulatába belejajdul. Gyötri az éhség, hiszen nincs abban a helyzetben, hogy gondoskodjon magáról, irgalomra és könyörrületre szorul, de csak a kutyák bújnak oda hozzá. Zúgolódik? Imádkozik? Rázza az öklét az ég felé, vagy csendes belenyugvással viseli a sorsát? Nem tudjuk.

Miért nem segít neki a Jóisten? – kérdezzük sokszor a való élet hasonló helyzetei láttán. Pedig a megoldás egy karnyújtásnyira van, a házban, amely előtt Lázár fekszik. A gazdag embernél, aki – ha nem lenne eltelve a lakomák bőségétől – talán túllátna önmagán. Lázár hiányára nem az égből hulló manna a megoldás, hanem az, amit Isten a felebarát

¹² „Néhány éve egy konferencián kaptam egy kis lila karkötőt egy mottóval: »Nincs több panasz«. Feladat is volt hozzá: reggel a jobb kezünkre kellett tenni, hogy napközben emlékeztessen a kihívásra, amelyet egyáltalán nem volt könnyű teljesíteni. Ha nem sikerült, át kellett tenni a karkötőt a bal kézre, de még ott is szem előtt volt, hogy el ne felejtjük. Ráadásul az is esélyes volt, hogy rákérdez valaki – akkor meg igazán kellemetlen lett volna épp egy panaszáradat után lenni...” Mészáros Johanna: Nincs több panasz. *Family.hu*, 2019. április 13. <https://family.hu/2019/04/nincs-tobb-panasz/>.

kezében már elhelyezett, s aminek az ő szándéka szerint el kellene jutni a rászorulóhoz.¹³

A szükséghelyzetben lévő ember számára e kényszerű böjt nyithat teret a gondoskodó Isten megismerése előtt, ha az érintett felebarát felismerné és cselekedné azt, amire hivatott.

TANULSÁG

Bőségedből jusson másoknak is!

Böjt 2. hete

Nem éppen dicsérő megjegyzés, ha valakinek ezt mondják: Ne várd a sült galambot! Hogy e mondásnak mekkora a motivációs ereje, azon vitatkozhatunk, mert könnyen lehet, hogy egy kamaszból dacos ellenállást, egy erőtlen, depressziós emberből pedig még nagyobb elkeseredést vált ki a jó szándékú tanács. Lehet azonban olyan helyzet, amikor szükségünk van a teljes kiszolgáltatottság megtapasztalására, hogy végre meglássuk: mindent onnan felülről kapunk.

Ha tudunk hiányainkra ilyen kényszerű böjtként tekinteni, akkor lehet, hogy máris beléptünk a bizalomerősítő tréning kezdő csoportjába. Talán Izrael népéhez hasonlóan mi is egy hosszú út kezdetén járunk...

KÉRDÉSEK

- Tapasztaltál-e már nagy csodát egy kétségbeejtő helyzetben, amikor hiányt szenvedtél valami alapvető dologban?
- Szenvedsz-e most hiányt valamiben, ami miatt el vagy keseredve?
- Mi miatt zúgolódtál legutóbb?¹⁴

¹³ Tanmese: Élt egyszer egy jámbor ember. Mindennap elborzasztotta őt a világ kegyetlensége, fájt neki a többi ember szenvedése. Minden este órákig imádkozott, hogy az Isten tegyen végre valamit e sok szenvedés megszüntetésére. De hiába, nem történt semmi. Egyik este aztán hangosan kifakadt:

– Óh, Uram, hát nem látod ezt a sok szenvedést, ezt a sok rosszat a világban? Miért nem teszel már valamit?

És ekkor megszólalt egy égi hang:

– De hát már tettem. Megteremtetelek téged.

¹⁴ A harmadik hittankönyv egyik leckéjében a Tízparancsolatról tanulunk. A hatodikat rendszeresen így olvassák a gyermekek: Ne panaszkodj!

- Szembesültél-e már azzal – talán egy barát vagy rokon segítségével, aki emlékeztetett, miket mondtál akkor –, hogy a múlt nehéz időszaka megszépült az emlékeidben?
- Észrevetted-e már a magad „Lázárát”, és voltál-e Isten gondviselő szeretetének eszköze az ő számára?

ÉNEKEK

ZÉ 88,1; 387,1

* * *

Látványos böjt

Jónás prédikálására Ninive megtér (Jón 3,1–10)

Jónás, Isten prófétája híres-hírhedtté vált az engedetlenségéről. A gyerekek egyik kedvenc bibliai szereplője, akinek példáján keresztül a duzzogás, hiszti kérdése is sokszor felvetődik. Ám Jónás könyvének nemcsak az az üzenete, hogy Isten szavának – ha tetszik, ha nem – engedelmeskedni kell, hanem az is, hogy Isten mentő szeretete hogyan bontakozik ki emberek életében.¹⁵

Az asszír főváros, Ninive lakói döbbenetes üzenetet kapnak Jónás prófétán keresztül Istentől: bűneik büntetése következtében negyven nap múlva elpusztul minden és mindenki. A kijelentés félelmetes és egyértelmű. Nem figyelmeztetés, amely magában hordja a menekülési terv kidolgozását, hanem bejelentése a megmásíthatatlannak. Nincs menekvés. Egy halálra ítélt nép azonban mégis megkísérli a lehetetlent: bűnbánatot tart, zsákruhát ölt, böjtöt hirdet – a király, az átlagemberek, és bizonyos fokig még az állatokra is kiterjesztik ezt. Ki tudja, talán... Hátha...

Ez a böjt bűnbánó szívből fakad, és az életért küzd akkor, amikor rádöbben, hogy túlment minden határon. Nem vallásos szokás vagy kapott parancs alapján, hanem belső indíttatásból fakad. Úgy, hogy

¹⁵ A *gyógyító* (*The Healer*, 2017) című film a kapott képességek használatának és a személyes küldetés vállalásának kérdését veti fel. Magyarul: <https://youtu.be/LBlnKh7ystE>.

nincs rá garancia: megéri-e az erőfeszítés, lesz-e eredmény, megszán-e az Isten.¹⁶

A niniveiek böjtje – ahogy egykor gonoszságuk híre is (Jón 1,2) – az égre kiált, s megnyitja a kaput az isteni kegyelem előtt. Kegyelem az, hogy valóban megszánja őket az Isten, és az is, hogy Jónás prófétának nem kell „csalódnia” a kegyelmes Istenben!¹⁷

TANULSÁG

Van értelme a böjtölésnek, de ne gondold, hogy ezzel rákényszerítheted az akarodat Istenre. Alázattal, bűnbánó szívvel tedd, ha erre érzel késztetést!

A böjtölés (Mt 6,16–18)

Jézus a Hegyi beszédben a keresztény élet fontos kérdéseiről ad tanítást. Sokakat meg is botránkoztat a képmutató vallásosságot megítélő megjegyzéseivel. A böjtölés is az egyik ilyen kritikus téma volt, ami a példázatokban is előkerült (lásd Lk 18,9–14).

A kegyes ember sokat ad a látszatra. Igyekezete arra irányul, hogy minden szinten megfeleljen az elvárásoknak – Istenének, az emberekének és a sajátjának. Az igyekezettel és a szándékkal nincs is baj, de azzal igen, ha kiüresedik a hitélet és szokássá válik a templomba járás, imádkozás, böjtölés, és csak a látszat marad...

Jézus megdöbbenő keménységgel, ugyanakkor végtelen szeretettel próbál meg mindenkit a helyes útra terelni: a belső szoba a szívbeli megújulás helyévé válhat, és a csak Isten előtt gyakorolt vallásos cselekedet felszabadítja a megosztott figyelem miatt félresiklott igyekezetet. Az Istennel való kapcsolat bensőséges megélésének ad teret mindaz, ami a belső szobában történik. Ott, ahol lekerül az álarc, és csak a pusztaság marad – bűnökkel, kudarcokkal, vívódásokkal és sikerekkel, áldásokkal egyaránt.

¹⁶ Ugyanezt az utat (bűnbánat, böjt, ima) járja be Dávid is: 2Sám 12; Zsolt 51.

¹⁷ Azzal kapcsolatban, hogy a vallás is lehet bálvány, ahogy ezt Jónás viselkedése példázta, érdemes elolvasni: KELLER 2015, 143–162. o.

TANULSÁG

Hitéleti tevékenységeid ne embereknek szóló látványosságok legyenek, hanem az Úr kedvében való járás szándékával történjenek!

Böjt 3. hete

Ha megtudnád, hogy bizonyos időn belül meghalsz, mit tennél? – Filmekben, beszélgetésekben időnként felmerül ez a kérdés. Kiélveznéd és megvalósítanád, amit eddig nem mertél, nem tudtál? Találkoznál azokkal, akiket a legjobban szeretsz? Bizonyoságot tennél az Úrról és arról, hogy életed nem ér véget a koporsónál? Rettegnél, elkeserednél, és feladnál mindent? Böjtölnél, imádkoznál bűnbánó szívvel, és könyörögnél az Úrhoz kegyelemért?

Bűnös emberként, aki a 21. század forгатagában ugyanúgy rászorul az isteni kegyelemre, mint egykor a niniveiek, talán túl könnyen vesszük ezt! Annyiszor hallottuk az Úr Jézusban kapott bűnbocsánat örömhírét, hogy talán valódi bűnbánat nélkül nyugtázzuk a kegyelmet. Jó lenne, ha szíven találna a próféta szót!

Jó evangélikusként és rutinos templomba járóként, akinek hitét talán irigylik egyesek, megállít Jézus szava. Menj be a belső szobádba! Amit eddig kegyes meggyőződésből tettél, most csak Isten előtt tedd, és felejtsd el a közönségedet! Hadd tisztítson meg az Úr attól, ami rád rakódott, hogy szívből tehesd azt, ami jó.

KÉRDÉSEK

- Idézd fel, milyen bűnoddal szembesített az Isten keményen, és milyen módon gyakoroltad a bűnbánatot! Ha kész vagy rá, oszd meg ezt a jelenlévőkkel – ha ők készek téged nyitott szívvel hallgatni. A személyes vallomás pletykaként való továbbadása szigorúan tilos!
- Voltál-e Isten eszköze abban, hogy ítéletét meghirdesd valakinek? Milyen szívvel tetted ezt? Örültél-e annak, ha küldetésed az illető megtérését eredményezte?

ÉNEKEK

EÉ 448,1; ZÉ 33,1

* * *

Böjt – határidő nélkül

Nehémiás szomorúsága és imádsága (Neh 1,1-2,8)

A fogságban lévő zsidóság a babiloni birodalom bukása után átéli a szabadságot, és Círus perzsa király jóvoltából hazatérhet szülőföldjére. A következő évtizedekben a zsidók több csoportja indul útnak, és elkezdődik a templom újjáépítése és az új élet megszervezése. Vannak azonban, akik kint maradnak, köztük Nehémiás is, aki a perzsa uralkodó, Artahaszta (I. Artaxerxes, Kr. e. 465–424) főpohárnokaként Susánban él.

Amikor rossz hírek érkeznek otthonról, miszerint Jeruzsálem városa romokban van közel száz évvel azután is, hogy a foglyok első csoportja hazatért Babilóniából, Nehémiás böjtölni és imádkozni kezd, majd a király engedélyével Izraelbe utazik, és ötvenkét nap alatt újjáépíti a városfalat. A bibliai szöveget olvasva olyan egyszerűnek tűnik mindez, pedig korántsem lehetett az! Hiszen a két megnevezett hónap között (kiszlív, amikor a hírhozó érkezik és niszán, amikor a király rákérdez a szomorúság okára) négy hónap telt el! Nehémiás böjtje és imája tehát hosszú tusakodás volt, ami azonban nem terhet jelentett a számára, hiszen úgy ír róla, mint ami „napokon át” tartott. (Jákób is hét évig szolgált Ráhelért, de „csak néhány napnak tűnt neki, mert annyira szerette” – 1Móz 29,20.)

Nehémiás ezt a tusakodását a munkája hűségese ellátása mellett végzi, szó sincs ugyanis arról, hogy elvonult volna a „csendes szobába”. Ráadásul egyszer nem a tőle megszokott és elvárt módon szolgálja a királyt, hanem meglátszik rajta a szomorúság. A király jelenlétében ez tilos, és ha kiderül, hogy munka közben a személyes gondolataival van elfoglalva, az felségsértés. Isten azonban eszébe juttatja, mit mondjon, és jóindulatra indítja a királyt.¹⁸

A helyzet végtelenül elkészeríti Nehémiást, de nincs lehetősége megoldani a problémát. Azt teszi, amit egy mélyen hívő ember tehet ilyenkor: Istenhez fordul, de nem csupán egy kósza fohász erejéig, hanem teljes szívvel, böjtölve és imádkozva. Amikor elkezd, nem tudhatja, mikor érkezik válasz az Örökkévalótól, hiszen nincs meghatározott időkeret, ameddig ki kell tartani. Minden Isten kezében van, és ő képes arra, hogy a megfelelő időben elkészítse a megoldást. Artahaszta király

¹⁸ CSERI 2016, 79–83. o.

érdeklődése, nyitottsága és Nehémiás lehetősége, hogy elutazzon és levezényelje az építkezést, Istennek köszönhetően valósulhat meg. Ő teremti meg a kereteket ahhoz, hogy e nagyszerű ember elvégezze azt, ami rá bízott.

TANULSÁG

Ami fontos, azért küzdj – bármennyig is tart! Ami lehetetlen, azt vidd Isten elé, és kérd az ő segítségét!

A Szentlélek elhívja Barnabást és Pált (ApCsel 13,1-3)

A korai kereszténység idejének egyik legizgalmasabb pillanatába kapunk betekintést. Már pogány területen is van Krisztus-követő gyülekezet, és az egyre növekvő közösségbe a megnövekedett szolgálat ellátásának segítése érdekében a tarsuszi Saul is bekapcsolódik. Az egy évig tartó antiókhiai szolgálat és a jeruzsálemi kiküldetésből való visszatérés után vagyunk, ami mind a gyülekezet, mind Pál apostol életében fontos mérföldkőnek számít.

A gyülekezet elöljárói az Úrnak szolgálnak (*leiturgeó*) és böjtölnek (*nészteüó*), amikor a Szentlélektől kijelentést kapnak Barnabás és Saul missziói kiküldésével kapcsolatban. Ezen a mondaton talán átsiklottunk igeolvasás közben, pedig tulajdonképpen ez a kulcsa Pál további szolgálatának, és ekkor dől el: a szíriai Antiókhia a pogánymisszió bázisává, háttérévé válik, Pál apostol pedig a nagyvilág misszionáriusa lesz.

Izgalmas kérdés: mit jelent pontosan a vezetők által végzett „liturgia” és böjtölés? A megszokott módját az istentiszteletnek, vagy olyan lelki tevékenységnek, amelyben Isten konkrét útmutatását keresik a jövőbeli szolgálattal kapcsolatban? Azért teszik, mert érzik, hogy valami új készül, csak ennek pontos paramétereit nem ismerik, vagy teljesen váratlanul éri őket a Szentlélek kijelentése a missziói út felelősségéről és a személyi megbízatásokról? Mennyiben van szerepe a gyülekezet vezetőinek abban, hogy Pál és Barnabás elindulhatnak a missziói utakra, és mennyiben valósulna meg mindez nélkülük – az ő szolgálatuk és böjtölésük nélkül – is?

TANULSÁG

Figyelj a Szentlélek vezetésére!

Böjt 4. hete

Nehémiás példája talán arra indít ma valakit, hogy valami hasonlót kezdjen el. Egy kilátástalan helyzetben, megoldhatatlan problémák előtt, megrendítő hírt kapva megszületik a szándék: böjtölök és imádkozom az Úrhoz, és az ő segítségét kérem. Nem a mindent feladó kétségbeesés, hanem az Istenre való teljes ráhagyatkozás mozdul meg ekkor, s az ember ezt a tusakodást úgy is végezheti, hogy közben nem adja fel a munkáját, és határidőt sem szab Istennek. S amikor megtapasztalja, hogy Isten mit és hogyan készít elő és visz véghez, ámulva veszi ki a maga részét a tennivalókból, és magasztatja a Mindenhatót.

Ne lepődjünk meg, ha meglep minket a Szentlélek a megszokott hitéleti lehetőségek gyakorlása közben. Talán abban a tudatban erősít meg a mai újszövetségi történet, hogy a csodák, kijelentések, elhívások nem csupán a távoli múltnak és a Biblia korának velejáráói, hanem a mi életünknek is valós tapasztalatai lehetnek.

KÉRDÉSEK

- Hogyan reagálsz, ha rossz hírt hallasz?
- Mit teszel, ha olyan helyzetről kapsz hírt, amelyre nincs emberi megoldás?
- Volt-e már olyan, hogy elkezdtél böjtölni és imádkozni egy konkrét dologért? Ha igen, megtapasztaltad-e, hogy megérkezett az isteni segítség?
- Érezted-e azt, hogy olyan régóta tusakodsz valakiért vagy valamiért hiába, hogy már nincs értelme folytatni?
- Van-e bennünk várakozás és nyitottság a Szentlélek meglepetéseire?

ÉNEKEK

EÉ 315,4; 475,4

* * *

Morzsaszedés

Boáz szeretettel bánik Ruthtal (Ruth 2,1-23)

Ruth könyve¹⁹ ritkán kerül elénk, pedig egy csodálatos történet arról, hogy Isten gondviselése, valóságos vezetése hogyan mutatkozik meg egy család életében.

Egy betlehem-i (jelentése: kenyér háza) zsidó család az éhínség idején elhagyja otthonát, és Móáb földjén próbál meg boldogulni. Életük tragikus fordulatot vesz. Meghal a férj és a két fiú, s egy idős és két fiatal özvegy marad utánuk.

Egy olyan korban, amikor egy nő teljes mértékben a férfitől függött, az idős Naomi teljesen kilátástalan helyzetbe kerül, ezért úgy határoz, hogy hazatér. Menyeinek az apai házhoz való visszatérés és egy újabb házasság megoldást jelenthetne, ám egyikük, Ruth nem hajlandó magára hagyni anyósát. Tette a szerető gondoskodás mellett hitből is fakad, amikor döntését így indokolja: „*Néped az én népem, és Istened az én Istenem.*” (Ruth 1,16) Így kerül a moábita özvegy idegenként Izraelbe, ahol emberi szempontból nézve a legtöbb, amit remélhet, hogy nyomorúságos körülmények között tengődve életben marad. Ő ezt az utat az anyósa iránti szeretetből vállalja.

A zsidó törvény szerint (3Móz 23,22) betakarításkor az elhullott gabonaszemeket nem szabad felszedni, mert Isten így gondoskodik a nyomorultakról és a jövevényekről. Ruth tehát, mint idegen asszony – munkalehetőség híján – elindul, hogy az aratók után szedegessen, és megmentse magukat az éhhaláltól. Boáz földjére keveredik, aki jóindulattal van iránta. A férfi hallotta hírét Ruth önzetlenségének, és ő maga is – Istentől indítatva – jót akar tenni ezzel az asszonnyal: megkínálja étellel, a szolgálknak parancsot ad, hogy tudatosan is hagyjanak el gabonát, és később – a sógorházasság (5Móz 25,5) elve alapján – feleségül is veszi őt.

A tényleges morzsák a két özvegyasszony számára nemcsak a testi táplálékot biztosítják, hanem a hosszú távú megoldást, az Istentől kapott biztonságos családi keretet is megalapozzák. S e történetnek üdvtörténeti távlata is van, hiszen Ruth dédunokája Dávid király, családfájában pedig a legkiemelkedőbb személy az Úr Jézus, a világ Megváltója.

¹⁹ Ruth könyvének aktualizálásához érdemes elolvasni: Révész 2018.

Talán merész a felvetés, de amikor Ruth Naomival tart, egyfajta tudatos bűjtöt vállal: a lemondás és önfeláldozó szeretet útjára lép, megelégszik a morzsányi étellel, és kiszolgáltatja magát anyósa népének és Istenének. Viselkedése ellentmond a józan észnek, valójában azonban példaértékű, nemes jellemről tanúskodik, és ajtót nyit a gondviselő Isten előtt.

TANULSÁG

Merj rálépni az önfeláldozó szeretet és hűség útjára! Isten gondoskodása talán egészen váratlan módon érkezik.

A kánaáni asszony (Mt 15,21-28)

Az egyik, legtöbb bibliaolvasó embert felháborító történetben Jézus a kutyaéhoz hasonlítja a kánaáni asszonyt, aki lánya számára kér segítséget Jézustól.

Jézus ténylegesen és képletesen egyaránt kilép a megszokott közegekből, amikor Tírusz és Szidón vidékére megy, és olyan valakin segít, aki nem tartozik a választott néphez. A korabeli szóhasználat szerint „pogány”, bár sok buzgó farizeust és lelkes tanítványt megszégyenítő módon tesz bizonyosságot a gyógyító hatalommal bíró Jézusba vetett hitéről.

A nő kiáltozása zavarja a tanítványokat, akik szívesen megszabadulnának tőle, s látszólag Jézus is kirekesztő módon viselkedik, és úgy tesz, mintha az ő küldetése kizárólagos lenne Izrael számára. Az asszony azonban nem hagyja magát lerázni, nem tiltakozik büszkén a leminősítés ellen, hanem a kemény mondatban meghirdetett evangéliumi üzenetbe erősen belekapaszkodva a lehulló morzsákért esdekel. S ez elég is a lányának, hiszen Jézus szavára meggyógyul a beteg.

Ezzel az igével kapcsolatban (de utalva a gazdag és Lázár példázatára is) Győri János Sámuel az evangelizációs és missziós lelkület fontosságára hívja fel a figyelmet; arra, hogy az egyház nem elégedhet meg a belső körben lét kiváltságával, mert Jézusnak igenis fontos „a küszöbről jött ügyfél” is.²⁰

²⁰ Győri 2020.

TANULSÁG

Ne add fel, ha már csak egy kiáltásnyira van a szabadulás! Ne akadályozd mások Jézushoz jutását!

Böjt 5. hete

Mindkét igeszakaszban egy-egy idegen asszony helyzetén keresztül kapunk megerősítést az Úr erejének nagyságáról és határokat nem ismerő szeretetéről. Odaadás, alázat, kitartás fontos részei ennek az útnak, amely azonban csak halvány jele annak, ami a számon érkező, keresztben szenvedő Megváltó szavaiból, tetteiből áradt.

Mit adhat Jézus? A megváltott, bűnbocsánatot nyert élet bőségét és teljességét! Azt az életet, amely minden morzsájában, lélegzetvételében és pillanatában többet nyújt, mint a világ lehetőségei együttvéve.

KÉRDÉSEK

- Milyen áldozatra vagy képes a szeretteidért?
- Mennyire tudod a másik érdekeit, szükségletét a magadé elé helyezni?
- Ki által mutatta meg számodra Isten, hogy életed hiányára van megoldása?
- Kik a te életed zavaró tényezői, akiket – bármennyire szeretnéd – nem hagyhatsz figyelmen kívül?
- Van-e benned vágyakozás a jézusi morzsák iránt?

ÉNEKEK

EÉ 328,3; 342,4

* * *

Az élet kenyere

A páskabarány elrendelése (2Móz 12,1-14)

Az Egyiptomból való kivonulás Isten szabadító tette a népe számára, de korántsem volt könnyű megélni és végigjárni ezt az utat. A fáraó

kemény szíve, az országot sújtó csapások, a reménykedés és a félelem együttese által olyan határra jutnak, amikor már csak néhány órára van a fordulópont. Meg kell tenni a szükséges előkészületeket, hogy ha jön a felszólítás, indulhassanak. A bárány vére jelként az ajtó- és szemöldökfára kell hogy kerüljön ahhoz, hogy a szörnyű, tizedik csapás ne sújtsa őket. Enni is kell – testi táplálékként elfogyasztani a bárányhúst, ízlelni a keserű füveket és a kovásztalan kenyeret. S készenlétben kell állni, hogy semmi ne akadályozza az azonnali indulást.

A páskavacsora elemei szimbolikus jelentőségűek. A bárány táplálék (5Móz 32,14) és áldozati állat (1Móz 4,4; 22,7), különösen fontos az Ószövetségben a páska ünnepén (2Móz 12,3–5), az Újszövetségben pedig mint ami Krisztusra mutat (Jn 1,29; Jel 5,6–8). A kovász a meg-savanyodott kenyértészta, amelyet a friss tésztába kevernek, hogy az megkeljen, és a kenyér megfelelő ízt kapjon (2Móz 12,15–20); tilos volt használni ételáldozatnál (3Móz 2,11) és a páskánál; jelképesen a jó vagy rossz értelemben vett erkölcsi befolyást is jelenti (Mt 13,33; 16,6). S a keserű füvek használata a páskánál emlékezteti a zsidókat a keserűves egyiptomi rabszolgaságra (2Móz 12,8; 4Móz 9,11).²¹

Fontos az Istenre figyelés: ő adja az útmutatást minden részletre kiterjedően, és ennek engedelmeskedni kell. Fontos a családi közösség: akik egy háztartásban élnek, egymásra vannak utalva a bajban és együtt élhetik át a szabadulást is, mert az Úrnak is személy szerint és együtt is számítunk. S fontos az emlékezés: hogy Isten szabadító tette és hatalmának ereje ne merüljön feledés, hanem a generációk adják tovább a bizonyágtételt.

TANULSÁG

Az Ószövetségben Isten előkészítette mindazt, amit Jézus által teljességre akart juttatni.

²¹ *Bibliai nevek és fogalmak* 1988.

Az utolsó vacsora (Lk 22,14-23)

Jézus halála és feltámadása időpontjában és tartalmában is kapcsolódik a zsidó húsvéhoz.²² A Mester hangsúlyozza tanítványainak, hogy vágyva vágyott arra, hogy megegye velük szenvedése előtt ezt a vacsorát. Ám miközben elkezdte a mózesi rendelkezés szerinti ünneplést, kezébe véve a kenyeret és a bort, új jelentést ad e jegyekhez. A titok, ami az „ez az én testem” és „ez az én vérem” szavaiban felsejlik, Isten mentő szeretetének Krisztusban megnyilvánuló, valóságos ajándékát kínálja az életrendezésnek, megújulásnak, vele való kapcsolatnak egy bensőséges, mély, mindenre kiható szintjén.

2020-ban egyházunk meghirdette az úrvacsora évét. Ehhez kapcsolódóan sok tanulmány és segédanyag készült.²³

Az úrvacsora összeköt – Istennel azáltal, hogy bűnbocsánatot nyerünk, és embertársainkkal azáltal, hogy a közös kenyérből és borból részese-dünk. Milyen fájó, hogy a felekezetek megosztottsága ezt a közösséget nem vagy csak részlegesen teszi lehetővé!

TANULSÁG

Jézus hív – új életre, a vele való közösségre, a halálból az Életre.

Böjt 6. hete

Húsvét az Élet ünnepe! A báránynak meg kellett halnia, hogy az ajtóra festett vére jellé váljon: a család, amely abban a házban lakik, Isten oltalma alatt áll. A Bárány Jézus feláldozta magát, s akinek életén ott van jelként az ő vére, azon nincs hatalma az örök halálnak. A páska-vacsora egykor lezárta a rabságban töltött időszakot és megnyitotta az élet felé vezető utat, az úrvacsorában pedig a bűn és a testi halál rabságában sínylődő ember számára nyílik meg az Életre vezető az ajtó.

„Mi kapunk az úrvacsorában? Az úrvacsorában Krisztus testét és vérért kapjuk, és vele együtt életet és üdvösséget.” Ismerjük jól a konfir-

²² Érdeemes elolvasni a páska és az utolsó vacsora értelmezését, ahogyan azt messiáshívó zsidók látják: <http://www.izrael-immanuel.net/?p=127>. Közérthető, gyerekmunkához való háttéranyag: <https://cikcakk.hu/2014/04/husvet-jezus-koraban/>.

²³ Például SZABÓ 2019a; 2019b.

mációi kátéból ezt a megfogalmazást. Most, amikor e sorokat írom, és a koronavírus-járvány miatt nagy kérdés a húsvét ünneplése is, püspökeink türelemre intenek és iránymutatást ígérnek az úrvacsorával kapcsolatban.

Talán soha nem éreztük ennyire át az úrvacsorai közösség szükségességét. Nagyhét küszöbén úgy tekintek előre, hogy esélyünk sem lesz arra, hogy odatérdeljünk az úrvacsorai oltárhoz vagy részt vegyünk a máskor olyan sokat jelentő nagycsütörtöki úrvacsorai és áldásistentiszteleten. Ha valaki majd 2021 nagyhétében készül ezekből a klasszikus igékből, bizonyára felidézi ennek a nehéz időszaknak küzdelmeit, tanulságait, felismeréseit.

TANULSÁG

Fogadd el azt, amit Jézus kínál számodra!

KÉRDÉSEK

- Átéltél-e már olyan élet-halál helyzetet, amikor feszülten vártad – esetleg szeretteiddel együtt – a szabadulást?
- Tapasztaltad-e már, hogy a halál angyala közel járt hozzád, de Isten megóvott tőle?
- Mit jelent számodra az úrvacsora?
- Hiszed-e, hogy Isten Krisztusért megbocsát a megtérő bűnösnek?

ÉNEKEK

ÉÉ 312,2; ZÉ 127; EKE-énekeskönyv 147²⁴

238

Hivatkozott művek

Bibliai enciklopédia. Magyar Könyvklub, Budapest, 1997.

Bibliai nevek és fogalmak. Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1988.

CSERI Kálmán: *Sorsfordító imádságok.* Harmat, Budapest, 2016.

GYÖKÖSSY Endre: *Óstörténet.* Szent Gellért Kiadó, Budapest, é. n.

GYÓRI János Sámuel: Igehirdetési előkészítő. *Lelkipásztor*, 95. évf. 2020. 2. szám. 76–78. o.

KELLER, Timothy: *Bálványaink – Ismert és rejtőzködő istenek.* Harmat, Budapest – Koinónia, Kolozsvár, 2015.

²⁴ <https://kispest.lutheran.hu/eke/enekeskonyv/web2/147.html>

- LUCADO, Max: *Harc az óriásokkal*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2008.
- RÉVÉSZ Szilvia: *Keserűből édeset – Istennel a krízisen át*. Harmat, Budapest, 2018.
- SZABÓ Lajos: Éneklő-beszélgető asztali közösség az úrvacsoráról. In: *Gyülekezeti munkaprogram 2019–2020*. Luther Kiadó, Budapest, 2019a. 81–104. o.
- SZABÓ Lajos (szerk.): *Az úrvacsora szentsége*. Luther kiadó, Budapest, 2019b.
- VARGA Zsigmond (szerk.): *Görög–magyar szótár az Újszövetség irataihoz*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1996.
- WALLACE, Ronald S.: *Dániel könyve*. Harmat, Budapest, 2018. (A Biblia ma.)

Gyermek / ifjúság

„Nem a félelem lelkét kaptuk”

Ötalkalmas Szélrózsa-tematika

MOLNÁR LILLA

1. Bevezető alkalom: Nem a félelem lelkét kaptuk

A 2018-as „Mégis” Szélrózsa szombat esti koncert-áhítata Salamon király templomépítési imádságára épült. *Ezt felolvashatjuk kezdő imádságként is.*

Salamon király így fogalmazta meg érzéseit, amikor elsőként házat épített Istennek Izraelben: *„De vajon lakhatik-e Isten a földön? Hiszen az ég, sőt az egeknek egei sem fogadhatnak magukba téged, hát még ez a ház, amelyet én építettem! Mégis tekints szolgálád imádságára és könnyörgésére, Uram, Istenem, és hallgasd meg a kiáltást és az imádságot, amikor ma szolgálád imádkozik színed előtt.”* (1Kir 8,26–27)

Isten olyan hatalmas, hogy az egek sem fogadhatják be, az ember mégis templomot, hajlékot épít számára, hogy ott lakjon, hogy ott találkozzon vele. A 2018-as Szélrózsa azokra a paradoxonokra épült, amelyekkel a keresztény ember egész életében, munkájában, kapcsolataiban, hitében szembenéz.

ÉNEK

Az alkalom elején lehetőség szerint énekeljünk pár korált vagy ifjúsági éneket, amelyek közül az egyik lehet a Szélrózsa-ének: ZÉ 80. A „Mégis”-versszak így hangzik:

„Mégis rád bízom magam!
Szólitottál, én Uram!
Sokszor vagyok távol,
Eldobom, mi gátol!
Mégis rád bízom magam!”

Éneklés után érdemes kicsit feleleveníteni a szélrózsás élményeket, akár a 2018-ast [Lk 5 vagy 1Kir 8 alapján], akár a régebbieket. Milyen emlékek, milyen érzések vannak bennünk az elmúlt évek találkozóiról? Mik a legemlékezetesebb pillanatok? Milyen gondolat érintett meg vagy kísért azóta is? Biztosan van olyan is, amire nem szívesen emlékszünk vissza; adjunk teret ezeknek a megosztására, rövid kibeszélésre is.

A 2020-as Szélrózsa mottója: „Nem a félelem lelkét kaptuk.” Ez a Szélrózsa – sokak bánatára – nem valósult meg a járványhelyzet miatt.¹ Reméljük, hogy 2021-ben, Gyulán majd össze tudunk gyűlni e köré a mottó köré.

IGEOLVASÁS

„Ezért emlékeztetek téged, hogy gerjeszd fel az Isten kegyelmi ajándékát, amely kezeim rád tétele által van benned. Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét. Ne szégyelld hát a mi Urunkról szóló bizonyágtételt, se engem, az ő foglyát, hanem szenvedj velem együtt az evangéliumért, Isten ereje által. Mert ő szabadított meg minket, és ő hívott el szent hívással, nem a mi cselekedeteink alapján, hanem saját végzése és kegyelme szerint, amelyet még az idők kezdete előtt Krisztus Jézusban adott nekünk. Ez most nyilvánvalóvá lett a mi Üdvözítőnk, Krisztus Jézus megjelenése által, aki megtörte a halál erejét, és az evangélium által világosságra hozta az elmúlhatatlan életet. Ennek az evangéliumnak a szolgálatára rendeltettem én hírnökül, apostolul és tanítóul. Ezért is szenvedem ezeket, de nem szégyellem, mert tudom, kiben hiszek, és meg vagyok győződve, hogy neki van hatalma arra, hogy a rám bízott kincset megőrizze arra a napra.

¹ Ez év tavaszán írom ezeket a sorokat, csak reménykedni tudok benne, hogy szeptemberre, amikor előveszitek ezt a munkaprogramot, már túl vagyunk a nehezén, nem csak online egyház vagyunk, hanem tudunk találkozni egymással személyesen is. Isten segítsen meg minket addig is, és áldja meg az őszi munkánkat is!

Az egészséges beszéd példájának tekintsd, amit éntőlem hallottál, a Krisztus Jézusban való hitben és szeretetben. A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által.” (2Tim 1,6–14)

A mottó ebből a szövegekörnyezetből származik, Pál apostol Timóteusnak szánt szavai ezek. *(Itt ejthetünk pár szót a pásztori levelek karakteréről, illetve magáról a levél műfajáról, egy „középhaladó” társaságnak akár a páli szerzőség vs. pszeudoepigráfia témáról is beszélhetünk.)* Pál Timóteust mint munkatársat biztatja azzal, hogy a szolgálatban nem a félelem lelkét kaptuk Istentől a munkánkhoz, hanem mindazt, amivel boldogulni tudunk, egymást segíteni és Isten országát építeni – az ő Szentlelkével.

BESZÉLGETÉS

Mikor, milyen helyzetekben, miért és mitől félünk? Pár perc időt adjunk az átgondolásra, akár írjuk fel papírra azokat a dolgokat, helyzeteket, amelyek eszünkbe jutnak, osszuk meg egymással! Fontos ez az alapvetés, hiszen a Szélrózsa közösségét, de a gyülekezetek csoportjait, tagjait is az köti össze, hogy félelmei mindig mindenkinek vannak. A beszélgetéstől függően rendszerezhetjük félelmeinket. Az alábbiakban egy-egy szempontot és pár témát gyűjtöttem össze, amelyeket aktuálisnak érzek.

– Kollektív félelmek – krízishelyzetek (amelyekben egy közösség osztozik)

Klímaváltság – Milyenek lesznek az életkörülményeink 10-20 év múlva? (szélsőséges éghajlat – szárazság, árvizek, extrém hideg és hőség) – klímaszorongás

Migráció – Hova menjenek azok, akiknek ellehetetlenednek az életkörülményeik? (vízhiány, hőség, tengerszint emelkedése stb.)

– Hogyan leszünk képesek megosztani, amink van?

– Miért félünk attól, aki különbözik tőlünk? (börzsin, nyelv, kultúra)

Betegségek – Hogyan tud majd a szervezetünk alkalmazkodni? (Hogyan tudott alkalmazkodni a tavasz/nyár során nemcsak a szervezetünk, hanem az életvitelünk, a hozzáállásunk?)

Tűlfogyasztás – Hova tesszük a szemetünket, amiből egyre több van? Nincs olyan, hogy kidobom, mert nincs olyan hely, hogy „ki”, egy bolygónk van...

Pazarlás (waste – zero waste mozgalom)
Politikai megfélemlítés – mint a hatalomgyakorlás eszköze; ellenségkép – akitől meg kell minket védeni

- Egyéni félelem – szorongás

Teljesítménykényszer – Mindent meg kell csinálnom (iskolában, szakkörön, sportban, zenében, otthon)...

Elvárások a személyes kapcsolatokban, munkahelyen – Mi lesz, ha nemet mondok?

Elvárások önmagam felé – Ki vagyok én? Hol a helyem? Mi történik, ha megmutatom, vállalom magam, a szükségeim, az álmaim?

Sosem vagyok elég jó – Ki mondja meg? Belső/külső mérce? Jó benyomáskeltés? A dicséret, elismerés igénye?

Bizonytalan jövőkép – Meddig marad élhető ez a világ? Hogyan tudom megteremteni az egzisztenciámat?

(Ezek olyan félelmek, amelyek csoportokat, közösségeket érintenek, amelyek megtapasztalásában, leküzdésében, kiértékelésében számít-hatunk egymásra, sőt egymásra vagyunk utalva.

A félelmeket, szorongásokat komolyan kell venni, nem elbagatellizálni, sem rövidre zárni azzal, hogy „de hát Isten szeret és megvéd”. Ez valóság, és így igaz, de a feladat az, hogy ez valóság és igazság legyen nemcsak az ígéhirdető, hanem az ígehallgató számára is, ami akkor történik, ha sikerül megérteni és megérezni, mit is jelent ez.)

A timóteusi üzenet időtlen vigasztalás, buzdítás, a félelem jelen helyzetének oldása, valamint beindítás, perspektíva a jövőre. A „ne félj!” az egyik legalapvetőbb bibliai téma.

Bibliai történetek, ígehelyek alapján mit mondhatunk, miért nem kell félnünk? Néhány példa *(ezeket összeszedhetjük szóban, írásban)*:

- ...mert nem vagyok egyedül.
- ...mert Isten meghallgat, figyel, amikor hozzá kiáltok.
- ...mert Isten megígérte, hogy velem lesz.
- ...mert Isten munkálkodik bennem: erőt, szeretetet és józanságot ad.

IMÁDSÁG

(A fent említett 2018-as szombat este imádságának bővített változata. Akár ki is oszthatjuk részenként az alkalom résztvevői között felolvasásra, amit szabadon ki is egészíthetnek.)

Istenem, vannak pillanatok, amikor úgy élem az életem, hogy mi sem természetesebb annál, hogy vagyok, vannak a társaim körülöttem, történnek az események, könnyedén gördülnek a szavak, fonódnak a karok, szólnak a dallamok. Mi sem természetesebb annál, hogy élem az életem. És van, amikor rádöbbenek, hogy az én kicsiny, pontszerű szemszögemből mennyire esetleges minden, amit csinállok, minden, amire törekszem, minden, amit szeretnék. Mennyire esetleges, hogy mozgok és lélegzem, mennyire esetleges, hogy szeretni tudok, és szerethetnek engem is. Mennyire esetleges, hogy eljutok-e egyről a kettőre. Esetleges, ha én csinálom, esetleges, ha én akarom. Mégis működik, mégis történik. Mert te itt vagy, mert te benne vagy.

Atyám, számos félelmem van. Te ismered szívemet és gondolataimat, tudod, mitől és miért szorongok. Kérlek téged, adj felelősségérzetet, de erőt és józanságot is, hogy a kétségbeesés ne vegyen erőt rajtam. Adj nekem bátorságot, benned bízó szívet, rád épülő életet. Ámen.

MIATYÁNK, ÁLDÁS

ZÁRÓÉNEK

ZÉ 5 – *Ne félj, mert megváltottalak*

2. Nem a félelem lelkét kaptuk – hanem az erőt, szeretet és józanság lelkét

ÉNEK

ZÉ 157 – *Erőt adsz minden helyzetben; ZÉ 135 – Kimondom már bátran (Ő elég erős)*

BEVEZETŐ FELADATOK

Gyűjtsünk előre olyan képeket az internetről vagy újságokból, amelyeken valahogyan megjelenik az erő. Pl. egy izmos hát; zászló tornagyakorlat; egy hangya a súlyának többszörösét tartva; emberi csontváz, izomzat; temető; boltívek, hidak stb. Gyűjthetünk közmondásokat, szólásokat is az erővel kapcsolatban. Miről szólnak ezek? Pl. Többet ésszel, mint erővel; Kicsi a bors, de erős; Vén ember elméje, ifjak ereje verik meg a hadakat.

Az alkalmat kezdjük a képek közös megfigyelésével. Mire asszociálunk a képek alapján? Milyen szinonimák jutnak eszünkbe? Egy táblára/papírra készítsünk el egy asszociációs hálót, középen az erő szóval.

Szinonimák: energia, kapacitás, teljesítmény, kondi, állóképesség, kitartás, állhatatosság, hatalom, teherbírás, kitartás, türés, dominancia

IGEOLVASÁS

Az alkalom alapigéjének választhatjuk a kettő közül az egyiket, vagy feldolgozhatjuk mindkettőt. A történeteket olvashatjuk szereposztás szerint, együtt a résztvevőkkel.

1Sám 17,26–58: Dávid és Góliát; Mt 14,22–33: A tenger lecsendesítése: „Bízzatok, én vagyok, ne féljetek!”

BESZÉLGETÉS

A „Nem a félelem lelkét kaptuk” tematikán belül három napon foglalkozunk majd az Istentől kapott lelkület három formájával. A reggeli áhítaton Dávid király életéből származó epizódokkal foglalkozunk, esténként pedig újszövetségi szakaszokkal, csodatörténettel, példázattal, életeseleménnyel. A három nagy téma közül az egyik az erő. A Dávid-történet jól példázza azt a meggyőződést, hogy az erőnk, a képességeink Istentől vannak, ahogyan tőle kapjuk szolgálatunkat, feladatainkat, bizonyos szempontból kihívásainkat is. A Góliáttal való szembenézés egy hitvallással kezdődik, amelyet Dávid részben Saulnak, részben pedig Góliátnak címez:

„Az Úr, aki megmentett engem az oroszlán és a medve karmától, meg fog menteni ennek a filiszteusnak a kezéből is... Dávid így felelt a filiszteusnak: Te karddal, lándzsával és dárdával jössz ellenem, de én a seregek Urának, Izráel csapatai Istenének a nevében megyek ellened, akit te kicsúfoltál.”

Ezzel a meggyőződéssel indul a harcba a pásztorfiú, akihez képest Góliát fölényét a szöveg nagyon igyekszik hangsúlyozni. A mese úgy zárul, ahogyan várnánk: a kisebb, a gyengébb győz a nagyobb, erősebb felett. De nemcsak a törvényszerűség megváltoztatása miatt érzünk katarzist, hanem azért is, mert a jó legyőzte a rosszat. Jónak lenni pedig a történet üzenet szerint azt jelenti: Istenhez tartozni és benne bízni.

És akkor az ember nem kimért csomagokban kapja majd az erőt hite mértéke szerint, hanem az Istenhez tartozás valamiféle részesülést jelent Isten lényéből, ami lehet, hogy erőben, lehet, hogy leleményben, lehet, hogy odaadásban stb. mutatkozik meg.

Hogyan tapasztaljuk meg a mindennapjainkban, hogy Isten megerősít minket, vagy éppen azt adja, amire az adott helyzetben szükségünk van?

A Góliát ellen való kiállást, az ellenséget magát Dávid azokkal a kihívásokkal azonosítja, amelyekkel a pásztorkodás során szembesült. A történet maga vezet minket abban, hogy a kihívásainkban, problémás helyzetekben a magunk „góliátjait lássuk meg”, amikkel szemben csak akkor van esélyünk, akkor pedig bizonynyal, ha Isten nevében, az ő erejével indulunk ellenük.

Gyűjtsetek olyan dalszövegeket, amelyek az erőről, megerősödésről, kitartásról szólnak! Érdekesebb, ha nem keresztény dalszövegeket sikerül összeszedni. Hasonlítsuk össze a dalokban megjelenő kiindulást, hozzáállást a dávidi történet „mottójával”! Miben hasonlítanak, miben térnek el? Hogyan beszélnek ezek a szövegek az erőről, a kihívásainkról? Vajon miért éppen úgy? Pl. Cher: Strong enough; Kelly Clarkson: What Doesn't Kill You; Christina Aguilera: Fighter; Ákos: Erő és alázat; Escobar: Az Erő; Rájátszás: Szívemhez szorítom stb.

Miből meríthetünk? Miken, kiken keresztül vagy hogyan erősíthet meg minket Isten a kihívásainkban, problémáinkban? Pl. a test ereje, a nyelv/szó ereje, a közösség ereje, a szeretet ereje, a tudás hatalma...

Nemcsak minket erősít meg Isten, hanem másokat is rajtunk keresztül. Ez olyankor valósul meg, ha erősek tudunk lenni testben, amikor mindenki más gyenge körülöttünk, hogy megtartsuk őket; ha erősek tudunk maradni lélekben, amikor azt akarják, hogy féljünk. Nem a félelem lelkét kaptuk – magunk is ebbe kapaszkodunk, és ezzel bátoríthatjuk a másikat is.

Az erő témakörben gyakran jelenik meg a dominancia, szexualitás, vulgáris beszéd stb. A valóságban ezek nagyon sokszor együtt járnak. Ha nyitott a társaság az erről való beszélgetésre, érdemes lehet kibeszélni, hogy ezeket a kapcsolódásokat hogyan tudjuk jól kezelni, jól reagálni rájuk.

IMÁDSÁG

Atyánk, eléd visszük minden gyengeségünket, legyen az testi, lelki, legyen az másokkal vagy saját magunkkal kapcsolatos. Bocsásd meg, amikor túl erősnek hisszük magunkat, vakmerőek, felelőtlenek vagyunk, vagy éppen visszaélünk az erőnkkel!

Atyánk, eléd visszük azokat, akiket bántanak a náluk erősebbek. Letesszük eléd azokat az emlékeket, amikor minket bántottak, aláztak meg.

Atyánk, eléd visszük kihívásainkat, küzdelmeinket, problémáinkat, azokat a helyzeteket, amikor úgy érezzük, túl kicsik vagyunk, túl gyengék; amikor lehetetlennek tűnő feladatok, leküzdhetetlennek tűnő helyzetek vannak előttünk. Add békédet, hogy ne féljünk, és add erődöt, hogy megküzdjünk mindazzal, amivel szükséges megküzdenünk, és hadd hagyjuk magunk mögött azt, amivel nincs dolgunk!

Atyánk, hadd váljon valósággá Pál mondata a mi életünkben is, hogy nem a félelem, hanem az erő lelkét kaptuk, a te lelkedet! Ámen.

MIATYÁNK

ÉNEK

EÉ 374 – *Ó, segíts, Jézus*

3. Nem a félelem lelkét kaptuk – hanem az erő, szeretet és józanság lelkét

250

ÉNEK

Uram, tehozzád futok; Még nem is éltem én

Az alkalom bevezetéseként készítsünk szeretethálót: egy táblán vagy papírlapokon próbáljuk összeszedni, a szeretetünknek hányféle kapcsolódása létezik. Próbáljunk meg nagy csoportokat alkotni. Ennek eredménye lehet: az élet szeretete, Isten szeretete, emberek szeretete, tárgyak szeretete. Ezeket írjuk fel a tábla négy részébe vagy négy külön papírra, majd Post-it-ekre gyűjtsünk megnyilvánulási formákat, érzéseket, tárgyakat, fogalmakat, amelyek ezekhez a témakörökhöz kapcsolódnak. Például:

– Az élet szeretete: elégedettség; közösség; programok stb.

– Isten szeretete: imádság; templom; istentisztelet (ifi, konfi); éneklés; Biblia; mások szeretete stb.

– Emberek szeretete: közös idő; türelem; odafigyelés; beszélgetés; érintés; segítség; törődés; odafigyelés; áldozathozatal; minőségi idő; ajándékok stb.

– Tárgyak szeretete: vigyázunk rá; karbantartjuk/ápoljuk; használjuk stb.

További lehetséges beszélgetésvonal: Honnan tudjuk, hogy szeretnek bennünket? Hogyan mutatjuk ki, ha szeretünk valakit? – Itt beszélhetünk a Gary Chapman által megfogalmazott öt szeretetnyelvről.²

A szeretet megjelenése az életünk különböző területein alapvető létszükséglet. Számos konfliktushelyzet jöhet létre ott, ahol a szeretetnek nincs mélysége vagy valódi tartalma. Ha kiüresedik a szeretetünk, vagy meg sem születik a másik ember iránt, illetve ha nem válik alapvető kiindulási viselkedésformává, akkor az ember önző lesz, irigy, közömbös. Ott, ahol nincs szeretet, a problémák, konfliktusok gyűlöletbe torkollanak, aminek sokszor végzetes következményei lehetnek.

Pál 1Kor 13-ban összefoglalja, hogy milyen az „igazi” szeretet (4–7. vers): „A szeretet türelmes, jóságos; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr.”

² Bővebben lásd: CHAPMAN, Gary: *Egymásra hangolva*. Harmat Kiadó, Budapest, 2002.

Pál egy elméleti, ideális, minden helyzetben maximálisan megvalósuló létformát, a szeretet gyakorlásának létformáját írja le. A gyakorlatban nap mint nap érezzük és tapasztaljuk, hogy az ember nem ilyen, hogy az ember erre képtelen. Így csak Isten tud szeretni, mi, emberek ennek a szeretetnek csak kicsiny árnyképei lehetünk. Mégis ezt helyezi Isten a szívünkre, hogy legyünk ilyenek, erre vezet, erre tanít minket.

Mit jelentenek ezek tulajdonságok konkrét élethelyzetekben? Hogyan ér össze az ember töredékessége a „tökéletes szeretetkívánalmával”?

IGEOLVASÁS

A Szélrózsa-tematikában a szeretet témaköréhez is két igeszakaszt választottunk, amelyekben megmutatkozik, mit jelent szeretni. Az alkalomra választhatjuk a kettő közül az egyiket, vagy feldolgozhatjuk mindkettőt.

1Sám 21,1–10 (vö. Mk 2,25–26): Dávid és emberei esznek a szent kenyerekből; Jn 19,25–27: Jézus a kereszten Jánosra bízva Máriát

Dávid a nóbi szentélyből kikéri az egyhetes szent kenyereket, hogy enni adhasson embereinek. Szükséghelyzetben háttérbe szorulnak a vallásos előírások, ha az az ember életét mentheti. Dávid közbenjár embereiért. Márk evangéliumában ezt a jelenetet Jézus is idézi, amikor tanítványai szombatnap kalászszedését magyarázza a farizeusoknak. Jézus mondanivalója világos, a valóságos, komoly szükséghelyzet felülírja a vallási törvényeket. *„Majd hozzátette Jézus: A szombat lett az emberért, nem az ember a szombatért; tehát az Emberfia ura a szombatnak is.”* (Mk 2,27)

Tanítását tekintve ez egy nagyon fontos, elgondolkodtató szakasz. Az „eredeti” ószövetségi történet azonban sok kérdést felvet. A dávidi történet egy ritkán olvasott epizód a király életéből, nem teljesen problémamentes, hiszen Dávid épp Saul elől menekül, Míkal és Jonatán is segít neki. Arról nem olvasunk, hogy vele lennének katonái, a szöveg szerint egyedül menekül, azonban a nóbi szentélyben Ahímeleknek azt mondja, hogy azért van egyedül, mert a legényeket más helyre rendelte (1Sám 21,3b), valamint kerekít egy indokot, hogy amiért úton van, azt senki nem tudhatja, a király parancsára titkos (21,3a). Nem nehéz kipótolni a történetet, hogy mi is történik itt valójában: Dávid az életéért fut, éhes lesz, és a nóbi papnak kitalál egy kerettörténetet

(titkos küldetésben van a katonáival, de azokat most éppen máshova vezényelte), hogy elvihesse a szent kenyereket, amelyeket csak a papok vihettek el, amikor lecserélték őket a szentélyben. Dávid biztosítja Ahímeleket, hogy a legények, akikről nem tudjuk, hol vannak, tiszták: „*Valóban el volt tiltva tőlünk az asszony egy idő óta. Amikor elindultam, szent volt a legények teste. Ez az út közönséges ugyan, de ők testükben szentek.*” (21,6)

Sámuel és a Királyok könyveit nagyobb figyelemmel olvasva kitűnik, hogy Dávid nem volt tökéletes, sem szent. Sőt, meglehetősen sok svindlit elkövetett. Istenfélő ember volt, ezért állítja elénk példaként a Szentírás. Azt is látjuk azonban, hogy eszes ember lehetett, aki tudta, mikor mit kell mondani ahhoz, hogy elérje célját, a jelen helyzetben mentse magát. Nem feladatunk itt most Dávid személyének morális értékelése, azonban ez a rövid exegetikai kitérő kicsit más fénybe helyezi a szent kenyerek történetét. Akár voltak Dáviddal legények, akár nem, a lényeg Jézusnál fogalmazódik meg: *a másik ember iránt érzett könyörületes szeretet felülír minden más törvényt.*

A másik történet a kereszten játszódik. Érzelmekkel terhelt, nehéz az alaphelyzet, Jézus kivégzése. Mária megjelenésével elénk kerülnek emberi, családi kapcsolataink, azok a fájdalmak, amelyeket a szeretetünk szenvedésekor vagy elvesztésekor érzünk. Ezek olykor elviselhetetlen fájdalmak. Ilyenkor összetörik a szívünk. Jézus mondatai kiemelnek bennünket ebből a helyzetből. Mert ő nem saját szenvedésére figyel, hanem anyjáról gondoskodik. Nem tudjuk, hogy József hol van, nincs itt. Máriát Jánosra bízta, egy férfi gondjaira, aki nélkül egy vagyontalan asszony kiszolgáltatott helyzetbe kerülne. Úgy tűnik, Jézus nemcsak az elviselhetetlen magányra gondol ezzel, hanem anyja szociális helyzetére, boldogulására is. Nem negédes szavakat mond, hanem a legfontosabbakat. Jézus nem hagy magunkra, egymás bíz minket. Ezt komolyan kell vennünk, amikor úgy érezzük, senkink nincs a világon, és komolyan kell vennünk akkor is, amikor egyértelmű, kik bíztak ránk.

IMÁDSÁG

Atyánk, annyit tudunk beszélni a szeretetről, és bizonyára valamennyi van is bennünk, hiszen enélkül nem tudnánk élni. Te azonban ismersz minket kívül-belül, legbelül is. Te látod, mennyiszor esik nehezünkre szeretni, mennyiszor vagyunk képtelenek szeretni. Sokszor nem is

akarunk, de nagyon sokszor bármennyire szeretnénk, mégsem megy. Nem tudunk mást tenni, a kezedbe öntjük ezeket a torokszorító alkal-
makat.

Atyánk, sokszor kerülünk olyan helyzetbe, amikor kiszolgáltatottak vagyunk, amikor bántanak minket testileg, lelkileg, amikor nem érzünk sem emberi, sem semmilyen más szeretetet. Szólj bele ezekbe a helyze-
tekbe, és mutasd meg, hogy a te szereteted valóság, és küldd el azokat, akik ezt éreztetik velünk! Szükségünk van egymásra, egymás közelsé-
gére, egymás érintésére, egymás szavaira, egymás szeretetére.

Atyánk, eléd visszük azokat az időket és helyzeteket, amelyekben az önzés, a közöny, a gyűlölet veszik át a szeretet helyét. Add meg, hogy harcolhassunk ezek ellen, magunkban, ellenünk, másokért. Ámen.

További igeszakaszok a szeretet témakörében feladatokhoz vagy a be-
szélgetés folytatásához: Jn 13,35; 1Kor 13; Jn 3,16; Péld 3,12; 5Móz 6,5; Mt 22,37; Mt 5,43–46; 3Móz 19,17–18; 1Jn 4,7–12; Ef 5,33.

ILLUSZTRÁCIÓ

Love is... – Animáció arról, hogy a szeretet legtöbbször a kis dolgokban nyilvánul meg (kb. 16 perc).³

ÉNEK

EÉ 362 – *Szívből szeretlek, Jézusom*

4. Nem a félelem lelkét kaptuk – hanem az erő, szeretet és józanság lelkét

254

ÉNEK

ZÉ 102 – *Mint ezüstöt; ZÉ 91 – Jóság siró vágya*

BEVEZETŐ BESZÉLGETÉS

(A három altéma első két eleme, az erő és a szeretet lelke talán jobban megfogható, mint a harmadik, a józanság lelke. A bevezető beszélgetés-
ben próbáljuk körüljárni, hogy mit jelenthet ez a józanság.)

³ <https://youtu.be/xdHx1YEsWwk>.

A görög szövegben a „swfronismov” (szófronizmosz) szó szerepel, ami a következő jelentésekkel bír: ‘önkontroll, önfegyelem, megfontolt-ság, józan ész’. A magyarban többek között a következő szinonimákat találhatjuk rá: összeszedettség, higgadtság, mértéktartás, mértékletesség, fegyelmezettség, mérték stb.

Sokszor akkor fogalmazódik meg bennünk a józanság fontossága, amikor a hiányát érzékeljük egy-egy helyzetben. A józanság hiányzik, ha helyette elfogultság, tudatlanság, kétségbeesés, hisztéria, pánik, lemondás, módosított tudatállapot, felelőtlenség, a vágyaim tekintet nélküli beteljesítése stb. uralkodik. A józanság konkrét szavát talán leggyakrabban az alkoholfogyasztással hozzuk kapcsolatba. Az önmeg-tartóztatásnak leggyakrabban étkezési vagy szexuális kontextusa van. A higgadtság a temperamentum megfékezését írja le.

Szedjük össze, hogy mely hétköznapi situációkban a józanság mely szinonimáit használnánk! Miért?

„Legyőzni önmagunkat, barátom, minden győzelem között az első és legszebb, viszont gyengének bizonyulni önmagunkkal szemben minden vereség között a legrútabb és leghitványabb. Ez pedig arra vall, hogy mindnyájunkban háború folyik önmagunk ellen.” (Platón: *Törvények*)

IGEOLVASÁS

A Szélrózsza-tematikában a józanság témaköréhez is két igeszakaszt választottunk, nem könnyű szakaszok. Érdemes egy alkalom során csak egyet kiválasztani és jól átbeszélni.

2Sám 11,1–27 (vö. Mk 2,25–26): Dávid és Betsabé; Mt 25,14–30:
A táalentumok példázata

BESZÉLGETÉS

Dávid és Betsabé története egy ellipszis a tematika szempontjából, a józanság hiányának ábrázolásával azonban nagyon jól rávilágít a lényegre. A történet mélyebb tárgyalása felnőtt témakör, de a vágyaink megjelenése és hatásai a viselkedésünkre a kamasz korosztály számára is aktuálisak és fontosak. Józannak lenni, tudjuk, sokkal többet jelent, mint nem inni, vagy éppen „csak annyit”. Bár van, amikor éppen ez a legnehezebb. Akárhogyan is, a józanság kérdése akkor kulcsfontosságú, amikor a szituáció a legmélyebb vágyainkra, a leggyengébb pontunkra, a legfájóbb hiányunkra tapint rá, vagy azzal kerül kapcsolatba. A józanság megtartása vagy elvesztése egy hajszálon múlik, amikor egy szó, egy mozdulat vagy bármi más belobbantja a parázsló kívánságot, hiányt, feszültséget, fájdalmat. A józanság fontosságára nagyon sokszor csak egy-egy kialakult konfliktus, bukás után, visszanézve jövünk rá. Dávid azzal, hogy Betsabét magához hívhatja, elindul a lejtőn. Úriás félrevezetésével, majd megöletésével eszkalálódik a történet. A józanság hiányának belátása elengedhetetlen a továbblépéshez – ezt mutatja Nátán próféta fellépése, meséje és Dávid bűnbánata.

Dolgozzuk fel a történetet lépésről lépésre. Figyeljük meg, hol vannak azok a pontok, ahol „vissza lehetett volna fordulni”. Vissza lehet ezeknek a történeteknek bármely pontján fordulni? Mit gondolunk? Vannak erről személyes élményeink?

A Szélrózsán a szombat este az utóbbi időben egy csendesebb, meditáció jellegű áhítattal szokott zárulni, mindez már a koncertek után. A „Nem a félelem lelkét kaptuk” tematikában erre az estére a táalentumok példázata került. A „Ne félj!” biztatás bibliai variációi, mint a „Nem a félelem lelkét kaptuk” is, egyértelműek, bátorítóak, vigasztalóak az Isten „szájából”. Egyenesen betaláló szavak ezek, amikor tiszta a krízis, tiszta, hogy kitől, mitől félünk, mi a veszélyhelyzet, amelyben vagyunk. Van

azonban a félelemnek egy sötét sarka, amelyről egy keresztény embernek meglehetősen nehéz beszélni. Mi van akkor, ha Istentől félünk? Mi van akkor, ha Istenben nem bízunk?

Nem könnyű mit kezdeni a talentumokkal, az azokat forgató szolgálakkal, de a szolgák urával sem. Nincsenek hosszú jellemrajzaink, hogy jól ki tudjuk beszélni, ki miért reagál úgy a történetben, ahogy. Karner Károly kommentárja egyértelműen az „önemészítő”, elrejtülésnek ellenálló, szüntelen szolgálatot tartja a példázat központi értelmének. Azzal a kiindulóponttal egyet kell érteni, hogy „Krisztus eljövetelekor számadást tart szolgálival”.⁴ A rest szolgálak mondatai azonban elárulják, hogy a történet kulcsa a szolgák urukhoz való hozzáállása: „*Odament hozzá az is, aki az egy talentumot kapta, és ezt mondta: Uram, tudtam, hogy kérlelhetetlen ember vagy, aki ott is aratsz, ahol nem vetettél, és onnan is gyűjtesz, ahová nem szórtál. Félelmemben elmentem tehát, és elástam a talentumodat a földre: nézd, itt van, ami a tied.*” (Mt 25,24–25)

Félelem és bizalmatlanság. Ez a két alapvető érzés mozgatja a harmadik szolgát. És így nem működik a rendszer, a szolgálak nem úgy funkcionál benne, ahogyan kellene. A félelem és bizalmatlanság frusztrációt és gyűlöletet szül. Nem tudjuk, honnan indult ez. Félreismerete volna urát? Volt valami konfliktusuk korábban? Lázadást is érzünk a szolgálak hangszínében, aki elégedetlen helyzetével, de még hangsúlyosabb, hogy rossz, igazságtalan embernek tartja urát, akitől fél hatalma miatt.

Mi hogyan tekintünk Istenre? Mit gondolunk Istenről? Mindig ugyanazt gondoljuk?

Biztosan fel fognak merülni a teodicea kérdéséhez kapcsolódó felvetések is. Ezekre is szánhatunk időt, de fontos elmondani, hogy az „Isten miért engedi meg?” típusú kérdésekre nincsenek válaszaink. Nem tudhatunk mindent, mert képtelenek vagyunk mindent megérteni Istennel kapcsolatban, nem is fed fel előttünk mindent. Bizalmunkat, hitünket a Szentírás számos helyen megalapozza, a végső alapvetés pedig Jézus Krisztus emberré létele, hogy hittel tegyük le életünket és mindennünket, amink van, Isten kezébe.

Fontos rávilágítani arra, hogy az ember nézőpontja és így minden megítélése töredékes. Nem tudjuk az életünket és így az életünk eseményeit, szereplőit sem teljes egészükben látni, mert belülről szemléljük

⁴ KARNER Károly: *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság, Sopron, 1935. 168. o.

őket. Ebből a belső nézőpontból nem kaphatunk teljes képet, nem lehet száz százalékos, hiánytalan a megítélésünk, sem a másikkal, sem Istennel kapcsolatban. Sokan vannak, akiket súlyos, mély traumák értek az életben. Lehet, hogy ezekért Istent hibáztatják. Lehet, hogy valakiben olyan istenképet alakított ki az egyház, amelytől rettegni kell, aki önkényes, és büntet, ha mulasztunk. Lehet, hogy van, akit sosem szerettek, csak kihasználtak, becsaptak, bántottak; ő hogyan képzelhetné el Istentől, hogy szerető, jó? Mi az igazság? Kicsoda az igazságos? Az ember által felfogott igazság nem egy az egyben Isten igazsága...

A józanság bizonyos esetekben azt is magában foglalja, hogy az ember beismeri, nem tud teljes mértékű ítéleteket, jó (józan) döntéseket hozni. A töredékes nézőpont, a töredékes akarat és töredékes készség ezt nem engedi. Ezeket beismerni, ezekkel számolni alázatot, hitet, bizalmat kíván. Nem tudok mindent kézben tartani, nem tudok mindent megoldani, nem tudok mindent helyesen látni, megítélni. Ember vagyok, kegyelemre szorulok.

ILLUSZTRÁCIÓ

Sárhelyi Erika: *Hétköznapi józanság*

Csak apró váglyakkal él az ember.
Beéri azzal, ha ágyát megvetik,
ha az éjre ráköszön a reggel,
s ha ősszel eső, télen a hó esik.
Mert mivégre az ezernyi álom,
hogya újra és újra ébredni kell?
Hiába lépne át minden határon,
kivel a sorsa egyre felel.
Megtanul hát örülni a fénynek,
a nyugvó napot két szemébe zárja,
tenyerében még érintések égnek
emlékezve néhány régi nyárra.
Megérti, mit susognak a hársak,
s miről zakatolnak messzi vonatok,
hinni tud tükre szelíd mosolyának,
s nem bánja meg sosem a tegnapot.

Míg az ember apró vágyakkal él,
megbékél korral, idővel és csenddel,
esőcseppet, s nem óceánt remél –
tenyerében elférhet a tenger.

IMÁDSÁG

Atyánk, tele van vágyakkal a szívünk, mert hallottuk, láttuk, hogy másnak milyen, mert úgy gondoljuk, ettől vagy attól boldogabbak lennénk. Vannak reális vágyaink, vannak irreálisak. Nehéz különbséget tenni. Sokszor keveredünk helyzetekbe, amelyekben cserben hagy az ítélőképességünk. Sokszor azt gondoljuk, jó döntést hoztunk, megfelelő véleményt alkottunk. Mennyiszer kiderül, hogy mégsem! A józan eszünk sok mindenre elég, de közel sem képes mindent átlátni, megoldani. A vágyaink elvakítják ítélőképességünket, befolyásolják döntéseinket. Adj nekünk igényt és készséget az önismeretre, hogy lássuk, milyen területeken kell dolgoznunk magunkon, hol kell segítséget kérnünk. Adj igényt, szívbéli vágyat egymás mély megismerésére! Kérünk téged, mutasd meg magad, hadd ismerhessünk meg téged is, szívből, mélyen, igazán. Ámen.

5. Nem a félelem lelkét kaptuk – akkor milyen lelkét?

ÉNEK

Lelkem, áldd az Urat

(Miután körbejártuk 2Tim 1,7 mondanivalóját, érdemes egy olyan alkalmat tartanunk, amelyen még egyszer reflektálhatunk az igeszakaszra a korábbi hetek fényében. Az erő, szeretet, józanság részkomponensei annak a lelkületnek, amelyet Istentől kapunk, amely az Istenhez tartozásunk révén fejlődik, épül bennünk.)

BEVEZETŐ BESZÉLGETÉS

Elevenítsünk fel bibliai elhívástörténeteket! Pl. Mózes, Jeremiás, Ézsaiás, Jónás elhívása stb. Ezek az emberek különböző módokon, de megfogalmazzák, hogy mennyire megrémiszi őket Isten ötlete, hogy menjenek

ide vagy oda, csinálják, mondják ezt vagy azt. Bizonygatják a kicsiny-ségüket, méltatlanságukat, de mindenekfelett az alkalmatlanságukat. Sokszor nem is értik, hogy Isten miért pont rájuk gondolt. Isten válaszul pedig biztatja őket, és megígéri, hogy megerősíti, felkészíti őket a feladatára. Tehát semmi olyat nem kell csinálniuk, amire nem képesek, vagy ami lehetetlen. Hiszen akkor nem lenne értelme az elhívásnak, a feladatadásnak. És ezzel az odafordulással, hozzáállással elveszi félelmüket.

A kép szövege: Épp most repültem ide a mennyből, és hallod, leszakadnak a karjaim, huh! ... Gyerünk, haver, engedj fel egy kicsit, így nem tudom neked megmutatni a látomást, amíg ennyire meg vagy rémülve.

Előfordult már, hogy lehetetlennek tűnő feladat előtt álltunk? Mit tettünk ilyenkor? Hogyan alakult a „küldetés”? Mi segített a félelmeink legyőzésében?

260

Fontos a félelem érzése. Az Isten félelme nem rettegést jelent, hanem annak a különbségnek az érzékelését, annak a felfoghatatlan, nálunk nagyobb, mélyebb, magasabb, bölcsebb, stb. létezésnek a megsejtését, amely Istent jelenti. Ez segít helyünket megtalálni az univerzumban, a világban, Isten tenyerén.

IGEOLVASÁS

A 8. zsoltár jól megfogalmazza ezeket a gondolatokat: „Ó, Urunk, mi Urunk! Mily felséges a te neved az egész földön, az égen is megmutattad

fenségedet! [...] Ha látom az eget, kezed alkotását, a holdat és a csillagokat, amelyeket ráhelyeztél, micsoda a halandó – mondom –, hogy törődsz vele, és az emberfia, hogy gondod van rá?”

Voltak már hasonló gondolataink a csillagos égbolt nézése közben? Vagy más alkalommal esetleg? Milyen érzéseket hívott ez elő?

2Tim 1,7 gondolataira válaszként rímel a Filippi levél Krisztus-himnusa. Ha nem a félelem lelkét kaptuk, akkor milyen lelket? Erre a kérdésre sokféle bibliai választ lehet adni. Az egyik legfontosabb válasz kétségtelenül az, hogy azt a lelkületet, amely Jézus Krisztusban jelent meg, amikor emberré lett, az emberek között járt-kelt. Hiszen ebből ismertük meg a gyakorlatban, hogy milyen az Isten, és hogyan viszonyul hozzánk, emberekhez.

„Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartsátok egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is. Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt: mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyeieké, földieké és föld alattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.” (Fil 2,3–11)

BESZÉLGETÉS

Jézus Krisztus indulata nem indulatosságot jelent, hanem odafordulást, szeretetet, bölcsességet, leleményességet, szabadságot, lendületet. Ez nem felülírja az erő, szeretet és józanság lelkét, hanem átülteti a gyakorlatba, és teljességbe fogja.

Gyűjtsünk össze olyan történeteket, amelyekből kirajzolódik, hogy Jézus milyen ember volt, hogy viselkedett, hogyan állt hozzá az élethez! Pl. betegek gyógyítása; törvénytisztelet, barátság; felsőbb hatalom; munkavégzés; gyász; vétkezés, megbocsátás stb.

Mit gondolunk a „láthatóan evangélikus” mottóról? Látszik-e a keresztényeken, hogy azok? Mikor? Miben? Mit mondanak rólunk a nem keresztények?

tények? Mit mondunk mi magunkról, kik vagyunk mi? Mi a feladatunk a világban? Hogyan tudunk jelen lenni az élet félelemhelyezeteiben? Mi a küldetésünk?

Folytassátok a mondatot! Ha Istenhez tartozunk, és Krisztus indult a bennünk, akkor...

– a félelem helyett a tudatos, alázatos szolgálatkészség lelkületével lehetünk jelen a közösségeinkben.

– félelem helyett szabadságunk van az alkotásra, építésre.

– a félelem helyett bátrak lehetünk megszólalni, ahol úgy érezzük, mondanivalónk van; felszólalni az igazságtalanság, hazugság ellen; kiállni másokért.

– a félelem helyett erőforrásainkat aktivizálva cselekedhetünk.

– a félelem helyett örömmel indulhatunk tovább az utunkon!

ILLUSZTRÁCIÓ

„A keresztyén ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek. A keresztyén ember készséges szolgája mindennek, és alá van vetve mindenkinek.” (Luther Márton: *Értekezés a keresztyén ember szabadságáról*)

IMÁDSÁG

Atyánk, Jézus Krisztusban emberré lettél, hozzánk hasonlóvá, hogy megismerjünk téged, és hogy mit jelent hozzád tartozni. Te megmutattad, hogy törődsz az emberrel, ismered a gyengeségeinket, betegségeinket, vágyainkat, hiányainkat, küzdelmeinket. Te belebújtál a bőrünkbe, hogy átérezd örömeinket és fájdalmainkat. Te köztünk jártál, hogy megmutasd, mit jelent szeretni, erősnek lenni, és megítélni, mi a jó és mi a rossz, helyes és helytelen. Te megmutattad, mit jelent másokért élni és meghalni. Ezért az indulatért kérünk, erre segíts bennünket életünkben, halálunkban!

ÉNEK

ZÉ 161 – *Zarándokének*; ZÉ 158 – *Te vagy az, akiből élet árad*; ZÉ 142 – *Egyedül csak te vagy*

Csendesnapok, ifjúsági alkalmak

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

A feladatok iskolai (Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium) diák- és tanári csendesnapokra készültek.

Nagy létszámú iskolai közösségben nehezen megvalósítható a klasszikus értelemben vett csendesnap. Iskolai gyakorlatban a csendesnapok egy-egy bibliai történetet vagy témát dolgoznak fel osztályszinten általában különböző állomásokon elhelyezett feladatok segítségével. A kidolgozott feladatsorok használhatók hitoktatásban, gyülekezeti napokon, táborokban.

Reformáció

A feladatlap a Luther-filmhez készült, kifejezetten a konfirmandus korosztály számára. A feladatlap elkészítése előtt ajánlott megnézni a filmet. A feladatok elkészíthetők önálló munkával is, de érdemesebb vetélkedőt készíteni belőlük. Ez az anyag felhasználható konfirmandus-hétvégén vagy -táborban.

FELADATLAP

1. Hol járunk? A bemutatkozó szövegek segítségével add meg a városok nevét!

- Sorsdöntő pillanat helyszíne. A fejedelmek térdet hajtva a császár előtt nem tagadták meg azokat a hitelveket, amelyeket Luther tanított. A császár kénytelen volt elfogadni ezeket a hitelveket, amelyeket az Ágostai hitvallás foglal össze.

- A tömeg az utcákon Luther nevét kiáltja, míg a tárgyalóban kínos a csend. Mindenki arra vár, hogy Luther visszavonja tanait.
- Egy olyan város vagyok, amelyet Bölcs Frigyes lendített fel azzal, hogy egyetemet hozott itt létre. Az egyház megújítása innen indul útjának, amikor Luther kiszégezi tételeit a búcsúcédulák árusítása ellen a vártemplom kapujára.

2. Karikázd be a helyes válaszokat!

1. Kiben/miben láthatja meg Luther az irgalmas Istent?
 - a) A templomban
 - b) Jézus Krisztusban
 - c) A szerzetesrendben
2. Ki volt a pápa Luther korában?
 - a) II. János Pál
 - b) VIII. Benedek
 - c) X. Leó
3. Mit hirdet meg Johann Tetzel a pápa megbízásából?
 - a) Rendkívüli búcsút
 - b) Ingyen kegyelmet
 - c) Tisztítótűzet
4. Mi a vétke Luthernek az egyház szerint, amiért beidézi Róma?
 - a) Túl nagyszájú
 - b) Túl sokat ír
 - c) Új hitelveket hirdet
5. Milyen nyelven írja Luther a munkáit?
 - a) Héber
 - b) Német
 - c) Latin
6. „Nem akarok szégyent hozni...” – mire nem akar Luther?
 - a) A pápára
 - b) Szüleire
 - c) Lelkiismeretére és a Szentírásra
7. Milyen szót kellett volna kimondania mindenki előtt?
 - a) Revoco
 - b) Reformáció
 - c) Regula

8. Honnan kerül Katharina von Bora Wittenbergbe?

- a) Zárdából
- b) Börtönből
- c) A szomszéd városból

9. Hova viszik Luthert Wormsból?

- a) Wartburg vára
- b) Wittenberg vártemploma
- c) Erfurt kolostora

10. Kiket hív Augsburgba a császár?

- a) Királyokat
- b) Fejedelmeket
- c) Püspököket

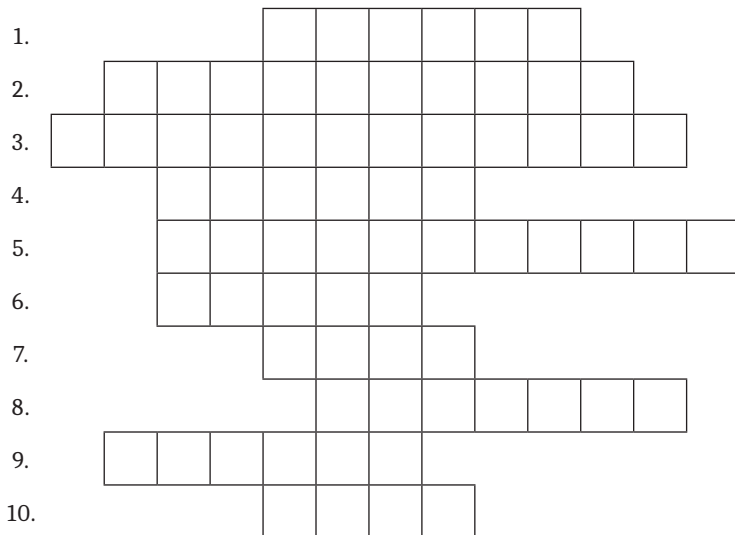
3. Kösd össze az egymáshoz tartozókat!

Erfurt	kényszerfogság, bibliafordítás
Róma	első mise helyszíne
Wittenberg	pénzért minden megvásárolható
Worms	Luthernek feltett két kérdés
Wartburg	egyetemi katedra: tanulmányok, tanítás

4. Fejtsd meg a rejtvényt!

1. Ebben a városban lesz szerzetes.
2. Ebben a városban szegezi ki 95 tételét.
3. Így nevezik Szászország választófejedelmét, aki minden eszközével megvédi Luthert.
4. Ezt a latin szót kellett volna Luthernek kimondania, ami annyit jelent: visszavonom.
5. Ezzel az álnévvel megy vissza Luther Wittenbergbe, hogy helyreállítsa a rendet és a békét.
6. Ebben a városban tartottak birodalmi gyűlést, ahol Luthernek két kérdésre kellett válaszolnia.

7. Ki volt X. Leó?
8. A szász fejedelem udvari festője, szász festészeti iskola megalapítója.
9. Minek a német fordítását készíti el Luther Wartburgban?
10. Melyik városban csalódott nagyot Luther?

5. Igaz vagy hamis?

- A legnépszerűbb misztériumjáték címe: az utolsó ítélet napja. ___
- Luther egy álom miatt áll be szerzetesnek. ___
- Tetzel János nagy barátja volt Luthernek. ___
- A wittenbergi vártemplom kapujára szegezte ki tételeit. ___
- Luther latinra fordítja a Bibliát. ___
- Luther Wittenbergben tanít. ___
- A szász választófejedelemnek, Bölcs Frigyesnek is voltak erekyéi (fontos történelmi eseményekkel, személyekkel kapcsolatos földi tárgy, maradvány). ___
- Luthert kiátkozták az egyházból. ___
- Luthernek Wormsban hat kérdésre kellett válaszolnia. ___
- Luther agglegényként halt meg. ___

MEGOLDÁS

1. Augsburg, Worms, Wittenberg
2. 1/b, 2/c, 3/a, 4/c, 5/b, 6/c, 7/a, 8/a, 9/a, 10/b
3. Erfurt: első mise helyszíne; Róma: pénzért minden megvásárolható;
Wittenberg: egyetemi katedra: tanulmányok, tanítás; Worms: Luthernek feltett két kérdés; Wartburg: kényszerfogság, bibliafordítás
4. 1. Erfurt 2. Wittenberg 3. Bölcs Frigyes 4. Revoco 5. György lovag 6. Worms 7. pápa 8. Cranach 9. Biblia 10. Róma
5. I, H, H, I, H, I, I, I, H, H

Nagyhét – Jézus szenvedéstörténete

Nagyhét eseményeivel foglalkoznak a szövegek és a feladatok. Felső korosztálynak ajánlom a feladatokat például gyülekezeti napon. Jó idő esetén a szabadban lehet kialakítani tíz állomást. Az állomásokra érdemes beosztani állomásvezetőket (idősebb korosztály), akik felolvassák az idézeteket, bibliai történeteket, illetve ismertetik a feladatokat, majd értékelik azok megoldását. Nagyhét eseményeit érdemes állomásonként időrendben követni, így a csoportokat kb. 10-15 perc időeltolással szükséges indítani.

1. ÁLLOMÁS: JÉZUS BEVONUL JERUZSÁLEMBE

Kellékek

- Az állomáson helyezünk el ágakat, virágokat, lepedőt, melyek szimbolizálják Jézus bevonulását Jeruzsálembe.
- Csoportlétszámnak megfelelően fénymásoljunk az állomáshoz tartozó feladatból.
- A bibliai történet vagy idézet nyomtatott formában az állomásvezetőnél található. Amennyiben nincs állomásvezető, a szöveget jól látható helyen, a díszleten (pl. lepedő) helyezzük el.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető fogadja a csoportokat, majd felolvassa nekik az idézetet. Amennyiben kreatív a csoport, a kellékek segítségével el is játszható a jelenet. Ha nincs állomásvezető, akkor a csoport egyik tagja olvassa fel az idézetet. Állomásvezető hiányában minden állomásnál

írásban (borítékban) kell rögzíteni a feladatokat, hogy minden csoport tudja, mit kell csinálni az adott állomáson.

Találjuk ki közösen, melyik bibliai eseményről szól az idézet!

Idézet

Az ajtók becsukódtak mögöttem.

Az ajtók becsukódtak előttem.

A kilincs nem mozdul.

A kulcs nem fordul a zárban.

Nem látom az utat.

Vakon keresem szakadt térképemen a célt.

Mögötted ott az elmúlt hónapok minden szenvedése.

Leprások, szegények, nyomorultak néznek utánad.

Értetlen szemek, kőkemény szívek maradtak még mögötted.

Elvégeztél mindent, amit lehet, de ez csak még jobban üvölti, hogy mennyire nem változott semmi.

A szeretet eddig rugdosott.

Nem hagyott, hiába rántottad el előle sebzett lelkedet.

Most mindennek vége lesz.

Hallod, ahogy ledől egy nagy fa, a favágók kiáltanak.

Hallod az ácsszekerce oly ismerős, otthonos csattanását.

Hallod a csákány pendülését.

Valahol keresztet állítanak.

A szeretet eddig rugdosott.

Jeruzsálem utcáin kopog a szamárka patája.

Valami nagyon vidám ritmus.

Ritmusát felkapják a hozsannázók.

Furcsa, lendületes dallá válik: a szamárpata kopogása, a hozsannázók hozsannája.

Csak te maradsz egyedül.

Az ajtók becsukódtak mögötted.

Az ajtók becsukódtak előtted.

Aztán az ünneplők feje fölött, az útszéli fákról lenyesegetett ágak fölött,
házak, paloták, templomok teteje fölött,
a város fölött,
a hegyek fölött meglátod az eget.

Az ég sem nem kék, sem nem szép, sem nem felemelő.
Nem vidám, nem hívogató, nem tölt el a szabadság érzésével.
Az ég bezárult.
Nem szól.
Nem biztat.
Nem bátorít.

Indulsz. Már velük dúdodol az ismerős zsoltárt. Már velük dobol a szíved a szamar patájának ritmusára. Már velük nevensz te is. Újra közöttük vagy. Újra közöttünk vagy.

A tudatlanok, kegyetlenek, gyilkosok, bűnösök, betegek, gonoszok között.

Mert az ajtók becsukódtak előttünk.
A kilincs nem mozdul. A kulcs nem fordul a zárban. Nem látjuk az utat.
Vakon keressük szakadt térképeinken a célt.

Már nem fájnak a becsukódott ajtók mögöttem.
Már nem fájnak a becsukódott ajtók előtttem.
A kilincs mozdul. A kulcs fordul a zárban. Látom az utat. Szakadt térképemen ott a cél.

Indulok én is. A sötét égen felragyog a Golgota.
(Koczor Tamás)

FELADAT

A jeruzsálemi bevonulás története sok szimbólumot, „beszélő” nevet és tárgyat tartalmaz. Írd be a táblázatba az egymásnak megfelelő meghatározásokat!

Segíts! Ments meg! Üdvözíts!
 A győzelem jelképe.
 A messiás, Dávid utóda.
 Az alázatosság jelképe.
 Jeruzsálem városának lakosságát nevezik így.

Pálmaág	
Szamárcsikó	
Sion leánya	
Dávid Fia	
Hozsanna!	

2. ÁLLOMÁS: A LÁBMOSÁS TÖRTÉNETE

Kellékek

- Lavór víz, szivacs, törülköző
- Kehely borral vagy piros gyümölcslével, pászka tányéron
- Csoportlétszámnak megfelelően fénymásoljunk az állomáshoz tartozó feladatból.
- A bibliai történet vagy idézet nyomtatott formában az állomás-vezetőnél található.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az érkező csoportokat. A bibliai történetet elolvassa és dramatizálja (pl. lábmosság résznél megmossa a csoporttagok lábát vagy cipőjét; bemártott falat és bor esetében ad a gyümölcsléből és a pászkából).

„Közeledett a páska ünnepe, és Jézus tudta, hogy eljött az ő órája, amelyben át kell mennie e világból az Atyához. Szerette övéit e világban, szeretete őket mindvégig. És vacsora közben, amikor az ördög már a szívébe sugallta Júdás Iskáriótesnek, Simon fiának, hogy árulja el őt, Jézus tudva, hogy az Atya mindent a kezébe adott, és hogy az Istenöljött, és az Istenhez megy, felkelt a vacsorától, letette felsőruháját, és egy kendőt kötött magára, azután vizet öntött a mosdótálba, és elkezdte a tanítványok lábát mosni és törölni a magára kötött kendővel. Simon Péterhez lépett,

aki így szólt hozzá: Uram, te mosod meg az én lábamat? Jézus így válaszolt neki: Amit én teszek, most még nem érted, de később majd megérted. Péter így szólt hozzá: Az én lábamat nem mosod meg soha. Jézus így válaszolt neki: Ha nem moslak meg, semmi közöd sincs hozzám. Simon Péter erre ezt mondta neki: Uram, ne csak a lábamat, hanem a kezemet, sőt a fejemet is! Jézus így szólt hozzá: Aki megfürdött, annak csak arra van szüksége, hogy a lábát mossák meg, különben teljesen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mind. Mert tudta, ki árulja el, azért mondta: Nem vagytok mindnyájan tiszták.

[Majd ezt mondta Jézus:] Bizony, bizony, mondom nektek, közületek egy elárul engem. Zavartan néztek egymásra a tanítványok: vajon kiről beszél? Jézus mellett telepedett asztalhoz egyik tanítványa, akit Jézus szeretett. Intett neki Simon Péter, hogy tudakolja meg, ki az, akiről beszél. Az odahajolt Jézushoz, és megkérdezte tőle: Uram, ki az? Jézus így felelt: Az, akinek én mártom be a falatot és odaadom. Bemártotta tehát a falatot, és odaadta Júdás Iskáriótesnek, Simon fiának; és akkor a falat után belement a Sátán. Jézus pedig így szólt hozzá: Amit tenni akarsz, tedd meg hamar! Az ott ülők közül senki sem értette, hogy miért mondja ezt neki. Egyesek ugyanis azt gondolták, hogy mivel az erszény Júdásnál volt, azt mondja neki Jézus: Vedd meg, amire szükségünk van az ünnepre, vagy azt, hogy a szegényeknek adjon valamit. Miután tehát elfogadta a falatot, azonnal kiment. Már éjszaka volt.” (Jn 13,1–11.21b–30)

Feladat

Rakd helyes sorrendbe a következő szavakat, hogy egy-egy értelmes jézusi mondat álljon össze belőlük!

PÉLDÁT HOGY AMINT MERT TI IS ÚGY
ADTAM TEGYETEK VELETEK NEKTEK TETTEM ÉN

Megfejtés:

Mert _____

NEM NAGYOBB AKI ELKÜLDTE AZ URÁNÁL SEM
NEM NAGYOBB A SZOLGA ANNÁL A KÜLDÖTT

Megfejtés:

A szolga _____

3. ÁLLOMÁS: JÚDÁS ELÁRULJA JÉZUST

Kellékek

- Kartondoboz. A doboz oldalain kb. 2-3 helyen kézfej nagyságú rések.
- A dobozban 30 darab kartonkorong és mindenféle apró tárgy van elhelyezve.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az érkező csoportot, és ismerteti a feladatot. A feladat végrehajtása után az állomásvezető felolvassa a bibliai történetet.

Feladat

A feladatot végezheti egy tag a csoportból, de részt vehet benne mindenki. A doboz oldalán lévő nyílásokba dugják a játékosok a kezüket. Meghatározott idő alatt a dobozban lévő tárgyak közül gyűjtsék össze a korongokat.

„Közeledett már a kovasztalan kenyerek ünnepe, amelyet páskának neveztek. A főpapok és az írástudók keresték a módját, hogyan öljék meg Jézust. Félték ugyanis a néptől. A Sátán pedig bement Júdásba, akit Iskáriótesnek neveztek, és egyike volt a tizenkettőnek. Elment, és megbeszélte a főpapokkal és a templomórség vezetőivel, hogyan adja őt a kezükre. Azok megörültek, és megígérték, hogy pénzt adnak neki. Ő elfogadta az egyezséget, és kedvező alkalmat keresett arra, hogy kezükre adhassa őt, amikor nincs jelen a sokaság.” (Lk 22,1–6)

4. ÁLLOMÁS: AZ UTOLSÓ VACSORA

Kellékek

- Egy nagy lepedő vagy egy megterített asztal.
- Az asztalon egy tálban pászka és egy kehelyben bor (gyümölcslé).
- Pénzes erszény aprópénzzel.

Az állomás tartalma, feladat

Ehhez az állomáshoz kb. 2-3 fő szükséges, aki vezeti az állomást. Az állomásvezető köszönti az állomásra érkezőket, majd a lepedőre vagy asztalhoz ülteti őket. Az állomásvezető felolvassa a szöveget. Felolvasás közben a segítők a kiemelt szövegrésznél körbeadják a megtört pászkát, és a csapattagok esznek belőle, majd a kehelyet is kézbe adják, és isznak belőle.

Éjszaka van már. A város alszik, csak mi ülünk itt az asztal körül. Olykor egy-egy kutya ugat panaszosan a holdra, amúgy súlyos csönd ül a tájon. „Alvó szegek a jéghideg homokban.” Ez lenne hát elárultatásom éjszakája? Árulás, árulás...

Igen, itt van ő is, kezében pénzeszacskó. *(Az egyik segítő előveszi és a lepedőre helyezi.)* „Harminc évgyűrű a júdásfán.” Az árulás éjszakája ez? Inkább legyen az áldásé. Kezembe veszem a kenyeret. *(A második segítő kezébe vesz egy darab pászkát.)* Még meleg. Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Ugye, nem hagysz cserben?

Vegyétek, egyétek. János, drága János: emeld fel végre a fejed, ne szomorkodj annyira. Nekem is fáj. „Emeld fel fejedet, büszke nép, hordoztad a világ szégyenét.”

Ez az én testem. *(A megtört pászka körbeadása.)* Miért ráncolod a homlokod, Simon Péter? Igen, az enyém. Az, amit most fehér gyolcs takar, de amely néhány óra múlva úgy törhet darabokra, mint ez a kenyér. Ez az én testem, amelyet keresztre feszítenek...

Tessék, Máté, te is egyél belőle. Erre biztos nem gondoltál, amikor felkeltél a vámszedőpult mögül.

Bertalan, András, Tamás – figyeljétek. Nézzétek, jegyezzétek meg a mozdulatokat. Aztán majd ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Fog-e rám valaki emlékezni?

Taddeus, úgy látom, nehezen csúszik a falat. Igyál egy kortyot. (A harmadik segítő kezébe veszi a kelyhet.) Atyám, hálát adok neked az áldásnak e kelyhéért. „Ma ontják véremet.”

Igyál ebből, Taddeus, igyatok ebből mindnyájan. (A kelyh körbeadása.)

Mindnyájan! Nemcsak ti tizenketten, hanem a hetvenek is. Nemcsak férfiak, hanem asszonyok is. Zsidók és görögök, urak és szolgák: mindnyájan. Nemcsak felszentelt papok, püspökök, hanem az egyszerű nép is. Parasztszímában vagy mezítláb.

Ez az új szövetség vére, amely érettetek és sokakért kiontatik bűnök bocsánatára.

Lehet, hogy félelmekben elhagytok engem, sunyin elalszotok majd egy kórhajtásnyira tőlem, nem tudtok majd virrasztani. Hitetek olyan, mint egy gyertyaláng: pislákolva, vibrálva küzd saját létéért. De ne féljete: ő a füstölgő mécsest nem oltja ki, a megrepedt nádat nem töri el.

Vegyétek, egyétek. Törjete belőle, majd adjátok tovább. A kelyhet is. Nekem hamarosan indulnom kell, de ti itt maradtok, e világnyi asztalnál. Üljete körbe, mindenkinek szorítsatok helyet. Én most elmegyek, de ti folytassátok a vacsorát. Ígérem, visszajövök. Talán nem is túl sokára.” (Fabiny Tamás)

5. ÁLLOMÁS: OLAJFÁK HEGYE, GECSEMÁNÉ-KERT

Kellék

- Evangélikus énekeskönyvek

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csoportokat. Az állomásvezető először elolvassa a bibliai történetet.

„Miután elénekelték a zsoltórokat, kimentek az Olajfák hegyére. Akkor így szólt hozzájuk Jézus: Mindnyájan megbotránkoztok bennem ezen az éjszakán, mert meg van írva: »Megverem a pásztort, és elszélednek a nyáj juhái.« De miután feltámadtam, előttetek megyek Galileába. Ekkor Péter így szólt hozzá: Ha mindenki megbotránkozik is benned, én soha meg nem botránkozom. Jézus ezt mondta neki: Bizony mondom neked, hogy ezen az éjszakán, mielőtt a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg

engem. Péter így válaszolt: *Ha meg is kell halmom veled, akkor sem tagadlak meg. Ugyanígy beszélt a többi tanítvány is.*

Akkor elment velük Jézus egy helyre, amelyet Gecsemánénak hívtak, és így szólt tanítványaihoz: Üljetek le itt, amíg elmegyek, és amott imádkozom. Maga mellé vette Pétert és Zebedeus két fiát, azután szomorkodni és gyötrődni kezdett. Akkor így szólt hozzájuk: Szomorú az én lelkem mindhalálig: maradjatok itt, és virrasszatok velem! Egy kissé továbbment, arcra borult, és így imádkozott: Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint te. Amikor visszament a tanítványokhoz, alva találta őket, és így szólt Péterhez: Nem tudtatok egy órát sem virrasztani velem? Virrasszatok, és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlén. Másodszor is elment, és így imádkozott: Atyám, ha nem távozhat el tőlem ez a pohár, hanem ki kell innom, legyen meg a te akaratod. Amikor visszament, ismét alva találta őket, mert elnehezült a szemük. Otthagytá őket, újra elment, és harmadszor is imádkozott ugyanazokkal a szavakkal. Azután visszatért a tanítványokhoz, és így szólt hozzájuk: Aludjatok tovább és pihenjete! Íme, eljött az óra, és az Emberfia bűnösök kezébe adatik. Ébredjete, menjünk! Íme, közel van az, aki engem elárul.” (Mt 26,30–46)

(Az egyik segítő elkíséri őket a következő állomásra.)

Feladat

A csapattagok keressenek az énekeskönyvben a bibliai történethez kapcsolódó énekeket, imádságokat. Olvassanak el közösen egy rövid böjti, húsvéti imádságot.

6. ÁLLOMÁS: JÉZUS ELFOGATÁSA

Kellék

- Puzzle: Júdás elárulja Jézust (Júdás árulásáról keressünk képet, és azt vágjuk kisebb-nagyobb méretű részekre. A részek alkotják a puzzledarabokat.)

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkezőket, majd elolvassa a bibliai történetet.

„Még beszélt, amikor megjött Júdás, egy a tizenkettő közül, és nagy sokaság jött vele kardokkal és botokkal a főpapoktól és a nép véneitől. Az áru-
lója ezt a jelet adta nekik: Akit megcsókolok, ő az, őt fogjátok el! És azonnal
Jézushoz lépett, és így szólt: Üdvöz légy, Mester! – és megcsókolta őt. Jézus
ezt mondta neki: Barátom, ezért jöttél! Akkor odamentek, megragadták
Jézust, és elfogták. Egy pedig azok közül, akik Jézussal voltak, a kardjához
kapott, kirántotta azt, lesújtott a főpap szolgájára, és levágta a fülét.
Ekkor így szólt hozzá Jézus: Tedd vissza kardodat a helyére, mert akik
kardot fognak, kard által vesznek el. Vagy azt gondolod, hogy nem kérhet-
ném meg Atyámat, hogy adjon mellém most tizenkét sereg angyalnál is
többet? De akkor miképpen teljesednének be az Írások, hogy ennek így
kell történnie? Abban az órában így szólt Jézus a sokasághoz: Mint vala-
mi rabló ellen, úgy vonultatok ki kardokkal és botokkal, hogy elfogjatok
engem! Mindennap a templomban ültem és tanítottam, és nem fogtatok
el. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjenek a próféták írásai.
Akkor a tanítványok mind elhagyták őt, és elfutottak.” (Mt 26,47–56)

Feladat

Állítsák össze a puzzle-darabokból a képet.

7. ÁLLOMÁS: JÉZUS A NAGYTANÁCS ELŐTT

Kellék

- Gyufásdobozok

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkezőket. Az érzézés után a gyu-
fásdobozokból készítsék el a templomuk kicsinyített mását. A feladat
teljesítése után az állomásvezető elolvassa a bibliai történetet.

„Azok pedig, akik elfogták Jézust, elvitték Kajafához, a főpaphoz, ahol
összegyűltek az írástudók és a vének. Péter távolról követte őt egészen
a főpap palotájáig, bement az udvarra, és ott ült a szolgálkkal, hogy lássa,
mi lesz ennek a vége. A főpapok pedig és az egész nagytanács hamis tanú-
vallomást kerestek Jézus ellen, hogy halálra adhassák, de nem találtak,
pedig sok hamis tanú állt elő. Végül előálltak ketten, akik azt állították,
hogy Jézus ezt mondta: Le tudom rombolni az Isten templomát, és három

nap alatt fel tudom építeni. A főpap felállt, és így szólt hozzá: Semmit sem felelsz arra, amit ezek ellened vallanak? Jézus azonban hallgatott. A főpap azt mondta neki: Az élő Istenre kényszerítelek, mondd meg nekünk, vajon te vagy-e a Krisztus, az Isten Fia! Jézus így felelt: Te mondtad. Sőt, azt mondom nektek: mostantól fogva meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbján ül, és eljön az ég felhőin. A főpap ekkor megszaggatta ruháját, és így szólt: Istent káromolta! Mi szükségünk van még tanúkra? Íme, most hallottátok az istenkáromlást. Mit gondoltok? Azok így feleltek: Méltó a halálra! Azután szembeköpték, arcul ütötték, mások pedig bottal verték, és ezt mondták: Prófétaid meg nekünk, Krisztus, ki ütött meg téged!” (Mt 26,57–67)

8. ÁLLOMÁS: PÉTER MEGTAGADJA JÉZUST

Kellék

- Bibliai totó fénymásolaton (csapatok létszámának megfelelően)

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat. Az állomásvezető elolvassa a bibliai történetet, majd a csapatok kitöltik a bibliai totót.

„Péter pedig kinn ült az udvaron. Odament hozzá egy szolgálóleány, és így szólt: Te is a galileai Jézussal voltál. Ő azonban tagadta mindenki előtt, és ezt mondta: Nem tudom, mit beszélsz. Mikor pedig kiment a kapuba, meglátta őt egy másik szolgálóleány, és ezt mondta az ott levőknek: Ez a názáreti Jézussal volt. Ő ismét tagadta: Esküszöm, hogy nem ismerem azt az embert. Kis idő múlva az ott állogálók mentek oda, és így szóltak Péterhez: Bizony, közülük való vagy te is, hiszen a beszéded is elárul téged. Akkor átkozódni és esküdözni kezdett: Nem ismerem azt az embert. És nyomban megszólalt a kakas. Péter visszaemlékezett Jézus szavára, aki azt mondta neki: Mielőtt megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem. Azután kiment onnan, és keserves sírásra fakadt.” (Mt 26,69–75)

Feladat

Karikázd be a helyes válaszokat!

1. Jézus az utolsó vacsorán a lábmosással adott példát tanítványainak és követőinek, hogy miként szolgálják egymást. Melyik tanítvány tiltakozott az ellen, hogy Jézus megmossa a lábát?

- a) Júdás
- b) Péter
- c) Tamás

2. Az utolsó vacsora után hova ment Jézus a tanítványaival?

- a) A Gecsemáné-kertbe imádkozni.
- b) Betániába, hogy a feltámadt Lázárt meglátogassák.
- c) A Golgotára.

3. Miután Júdás elárulta Jézust, a főpap emberei megragadják. Simon Péter karddal kel Mestere védelmére. A szolga melyik testrészét vágja le fegyverével?

- a) Az orrát.
- b) A karját.
- c) A fülét.

4. Jézust a zsidó főtanács istenkáromlás vádjával halálra ítéli. Ki volt ebben az időben a főtanács élén álló főpap?

- a) Annás
- b) Gamáliél
- c) Kajafás

5. A zsidó főtanács kimondja az ítéletet, de a római helytartó jóváhagyása nélkül nem hajthatják végre azt. Ezért Pilátus elé viszik Jézust, aki azt javasolja a zsidóknak, hogy engedjenek szabadon egyet a foglyaik közül. Miért javasolja ezt Pilátus?

- a) Így akar ártatlan maradni az ügyben.
- b) Kötelességből.
- c) A zsidók szokásának és kérésének tesz eleget.

6. Pilátus Jézus keresztféjére táblát helyezett el egy felirattal, amely az elítélt bűnét is tartalmazta. A keresztfeliratának rövidítése: INRI. Mit jelent ez, mi volt a keresztfelirata?

- a) A zsidók királya vagyok.
- b) Krisztus, a zsidók királya.
- c) Názáreti Jézus, a zsidók királya.

7. Jézus tanítványai közül csak egy volt szemtanúja a kereszthalálának. Melyikük?

- a) Péter
- b) János
- c) Jakab

8. Mi lett az áruló apostol, Júdás sorsa?

- a) Felakasztotta magát.
- b) Pilátus kivégeztette.
- c) A tömeg megölte.

9. Jézus a Golgotán halt meg. Mi a Golgota név magyar jelentése?

- a) Vérmező
- b) Koponya-hely
- c) Szenvedés-hely

10. Jézus holttestét ki kéri el Pilátustól?

- a) Anyja, Mária
- b) Arimáthiai József
- c) Cirénei Simon

11. Kik értesültek először Jézus haláláról?

- a) Az asszonyok
- b) A tizenkét apostol
- c) Péter és János

12. Magdalai Mária viszi meg a hírt a tanítványoknak az üres sírról. Péter és János a hír hallatán a sírhoz futnak. Melyikük ér előbb oda?

- a) Péter
- b) János
- c) Egyszerre értek oda.

13. Ki volt a hitetlen tanítvány, aki csak a feltámadt Jézus sebeit tapintva hitte el, hogy Krisztus feltámadt?

- a) András
- b) Tamás
- c) Máté

9. ÁLLOMÁS: JÉZUS PILÁTUS ELŐTT

Kellék

- Rejtvény fénymásolaton (csapatok létszámának megfelelően)

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az érkező csapatokat. Az állomásvezető a bibliai történetet olvassa, miközben a csapattagok megoldják a rejtvényt.

Feladat

Állítsd az idézeteket az elhangzásuknak megfelelő sorrendbe! Írd be a négyzetekbe a megfelelő betűket helyes sorrendbe!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- A Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy szabadon bocsássalak?
- B Milyen vádat emeltek ez ellen az ember ellen?
- C Te vagy a zsidók királya?
- D Nekünk senkit nincs jogunk megölni.
- E Az én országom nem e világból való.
- F Nem királyunk van, hanem császárunk!
- G Nem találok benne semmiféle bűnt.
- H Mi az igazság?
- I Hát zsidó vagyok én?
- J A ti királyotokat feszítsem meg?
- K Honnan való vagy te?
- L Íme, az ember!
- M Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondták neked rólam?
- N Ítéljétek el a ti törvényetek szerint!
- O Azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.
- P Semmi hatalmad nem volna rajtam, ha nem adatott volna meg neked felülről.

„Jézust Kajafástól a helytartóságra vitték. Kora reggel volt. Akik vitték, maguk nem mentek be a helytartóságra, hogy ne legyenek tisztátalanokká, hanem megehessék a páskavacsorát. Pilátus kiment hozzájuk, és megkérdezte: Milyen vádat emeltek ez ellen az ember ellen? Ezt válaszolták: Ha ez nem volna gonosztevő, nem adtuk volna át neked. Pilátus erre ezt mondta nekik: Vegyétek át, és ti ítéljétek el a törvényetek szerint! A zsidók így feleltek: Nekünk senkit sincs jogunk megölni! Így kellett beteljesednie Jézus szavának, amelyet akkor mondott, amikor jelezte: milyen halállal kell meghalnia. Pilátus azután ismét bement a helytartóságra, behívatta Jézust, és megkérdezte tőle: Te vagy a zsidók királya? Jézus viszont ezt kérdezte tőle: Magadtól mondod ezt, vagy mások mondták neked rólam? Pilátus erre így szólt: Hát zsidó vagyok én? A te néped és a főpapok adtak

át nekem téged: Mit tettél? Jézus így felelt: Az én országom nem e világból való: ha ebből a világból való volna, az én szolgálóim harcolnának, hogy ne jussak a zsidók kezére. De az én országom nem innen való. Pilátus ezt mondta neki: Akkor mégis király vagy te? Jézus így válaszolt: Te mondd, hogy király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról: mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra. Pilátus ezt kérdezte tőle: Mi az igazság? Miután ezt mondta, ismét kiment a zsidókhoz, és így szólt hozzájuk: Én nem találok benne semmiféle bűnt. Szokás nálatok, hogy szabadon bocsássak egy foglyot a páska ünnepén: akarjátok-e hát, hogy szabadon bocsássam nektek a zsidók királyát? Ekkor újra kiáltozni kezdtek: Ne ezt, hanem Barabbást! Ez a Barabbás pedig rabló volt.

Akkor Pilátus elvitette Jézust, és megkorbácsoltatta. A katonák tövisből koronát fontak, a fejére tették, és bíbor ruhát adtak rá; odajárultak hozzá, és ezt mondták: Üdvöz légy, zsidók királya! – és arcul ütötték. Pilátus ismét kiment, és így szólt hozzájuk: Íme, kihozom őt nektek. Tudjátok meg, hogy semmiféle bűnt nem találok benne. Ekkor kijött Jézus, rajta volt a töviskorona és a bíbor ruha. Pilátus így szólt hozzájuk: Íme, az ember! Amint meglátták Jézust a főpapok és a szolgálók, így kiáltoztak: Feszítsd meg, feszítsd meg! Pilátus pedig ezt mondta nekik: Vegyétek át ti, és feszítsétek meg, mert én nem találok bűnösnek. A zsidók így válaszoltak neki: Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát. Amikor Pilátus ezt meghallotta, még nagyobb félelem szállta meg. Ismét bement a helytartóságra, és megkérdezte Jézust: Honnan való vagy te? De Jézus nem felelt neki. Pilátus ekkor így szólt hozzá: Nekem nem felelsz? Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy szabadon bocsássalak, de hatalmam van arra is, hogy megfeszíttesselek? Jézus így válaszolt: Semmi hatalmad nem volna rajtam, ha felülről nem adott volna neked: ezért annak, aki engem átadott neked, nagyobb a bűne. Ettől fogva Pilátus igyekezett őt szabadon bocsátani, de a zsidók így kiáltoztak: Ha ezt szabadon bocsátod, nem vagy a császár barátja: aki királlyá teszi magát, az ellene szegül a császárnak. Amikor Pilátus meghallotta ezeket a szavakat, kihozatta Jézust, és a bírói székbe ült azon a helyen, amelyet Kövezett-udvarnak, héberül pedig Gabbatának neveztek. A páska-ünnep előkészületi napja volt, délfelé járt az idő. Pilátus így szólt a zsidókhoz: Íme, a ti királyotok! Azok pedig felkiáltottak: Vidd el, vidd el, feszítsd meg! Pilátus ezt mondta nekik: A ti királyotokat feszítsem meg? A főpapok

így válaszoltak: Nem királyunk van, hanem császárunk! Ekkor kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék.” (Jn 18,28–19,16)

10. ÁLLOMÁS: JÉZUS MEGCSÚFOLÁSA, MEGFESZÍTÉSE

Kellék

- Feladatlapok fénymásolaton (csapatok létszámának megfelelően)
- Gemkapcsok, gyufák, papírok, ceruzák, anyagok stb.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat, majd megkéri a résztvevőket, hogy a meglévő alapanyagokból készítsenek keresztet. A kereszt elkészítése után az állomásvezető felolvassa az idézetet. Az idézet felolvasása után a csapatok megoldják a feladatot.

„Nem jó az, ha a kereszt csak megkülönböztet másoktól. Nem tetszenek az elválasztó és bántóan nagyméretű kereszték sem.

Az igazi, a közeli éppen az, amelyik alig tűnik fel, a mélyből mégis mindent meghatároz. Keresztet a levegőben is csak finoman és mély érzéssel lehet rajzolni. Önmagunkon még nehezebb, mert mindenkinek meg kell találnia azt az egyet, ami igazán hozzáillő. Egyedül vagyok, csendben elmélkedem a legfontosabbnak tanult jelképen.

Az ismeretek felébrednek:

- életszentség foglalatja – minden
- az élet hordozója – erős
- ellenségtől oltalom – biztos
- valamennyi öröm kiáradása – kedves
- lelkünk ereje – bátor
- szívünk vigadozása – öröm
- erény summája – tiszta
- tisztaság jelvénye – eredeti
- a melléállás bizonyossága – kísérő
- a béke forrása – nyugodt
- a ráismerés segítője – riasztó
- egyszerre az élet és a halál jelképe – egész.

Most mégsem tudom megtalálni a valódi tartalmat, de érzem, hogy elkezdődik bennem egy nagyon egyszerű és egészen új mondat:

Közel van hozzám most megint, mert nem hagy nyugodtan,
És egy páratlan mozdulatra ébreszt most... valakihez, aki éppen erre
vár már régóta.”

(Szabó Lajos)

Feladat

Fejtsd meg a mondatokat! Mit mondott Jézus a kereszten?

1. _ _ _ _ _ O _ _ _ _ _ Í _ _ _ _ _ A T _ _ F _ _ _ _ _ ! Í _ _ _ _ _ T _ _ A _ _ _ _ _ !

2. S _ _ _ _ _

3. _ _ _ V _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ TT!

4. _ TY _ _ _ , B _ _ _ _ _ Á _ _ _ _ _ M _ G _ _ _ _ _ K , _ E _ _ _ _ _
N _ _ _ _ T _ _ _ _ _ Á _ _ M _ _ _ _ CS _ _ _ _ _ K _ _ E _ E _ _

5. A _ _ _ Á _ _ , _ _ _ E _ _ _ Z _ D _ _ _ T _ _ _ _ _ M _ _ E _ _ _ _ _
L _ _ _ K _ _ _ _ _

6. _ _ Z _ _ Y _ _ _ N _ _ _ M _ _ É _ E _ _ , _ _ _ _ _ _ _ _ _
_ _ _ L _ M _ _ _ S _ _ L A _ _ _ R _ D _ _ _ _ M _ _ _ _ _ !

7. _ N _ _ S _ _ _ _ _ _ _ , ÉN _ _ T _ _ _ _ _ , M _ _ _ _ _ T
H _ _ _ T _ _ _ EL _ _ _ G _ _ _ ?

MEGOLDÁS

1. feladat

Pálmaág – A győzelem jelképe

Szamárcsikó – Az alázatosság jelképe

Sion leánya – Jeruzsálem városának lakosságát nevezik így

Dávid Fia – A messiás, Dávid utóda

Hozsanna! – Segíts! Ments meg! Üdvözíts!

2. feladat

Mit tett Jézus vacsora közben? – Megmosta a tanítványok lábát

Melyik tanítvány ellenkezett Jézussal? – Simon Péter

Mi lesz a jele annak, hogy valaki elárulja Jézust? – Jézus a bemártott falatot adja neki

Mert példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek.

A szolga nem nagyobb az uránál, sem a küldött nem nagyobb annál, aki elküldte.

3. feladat

Mi mindent kér Jézus az imádságban Istentől?

- Őrizze meg a tanítványokat a gonosztól.
- Szentelje meg őket az igazsággal.
- Mindnyájan egyek legyenek.
- A tanítványok is Jézusnál legyenek.
- A szeretet a tanítványokban legyen.

8. feladat

1. b
2. a
3. c
4. c
5. c
6. c
7. b
8. a
9. b
10. b
11. a
12. b
13. b

9. feladat

B	N	D	C	M	I	E	O	H	G	L	K	A	P	J	F
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

10. feladat

1. Asszony, íme, a te fiad! Íme, a te anyád!

2. Szomjazom!
3. Elvégeztetett!
4. Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!
5. Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet.
6. Bizony, mondom néked, még ma velem leszel a Paradicsomban!
7. Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?

FELHASZNÁLT IRODALOM

FABINY Tamás 2007. *Ajtórésnyi zsoltár*. Luther Kiadó, Budapest.

SZABÓ Lajos 2006. *Lélegzetvétel*. Luther Kiadó, Budapest.

Nagyhét – Jézus szenvedéstörténete

Nagyhét eseményeivel foglalkoznak a szövegek és a feladatok. Alsós korosztálynak ajánlom a feladatokat például gyülekezeti napon. Jó idő esetén a szabadban lehet kialakítani a nyolc állomást. Az állomásokon állomásvezetők fogadják a csapatokat. Minden állomáshoz tartoznak kellékek, amelyek előkészületet igényelnek. Nagyhét eseményeit érdemes állomásonként időrendben követni, így a csoportokat kb. 10-15 perc időeltolással szükséges indítani.

1. ÁLLOMÁS: JÉZUS BEVONUL JERUZSÁLEMBE

Kellék

- Pálmaág kartonpapírból: egy vékony barna papírcsík, 10 db zöld levél (6 levél kérdéssel ellátva, 4 levél kérdés nélkül)
- Egy boríték, amiben gyerekeknek szóló levél található.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatot, majd felolvassa a gyerekeknek szóló levelet. Állapítsák meg a gyerekek, hogy kitől kapták a levelet (válasz: a tömeg). A levél végén olvasható a feladat leírása.

A leveleket csak akkor kapja meg a csapat, ha helyesen válaszolnak a kérdésekre. A megkapott levelek segítségével állítsanak össze egy pálmaágot!

Kérdések

1. Milyen állat hátán vonul be Jézus a városba? (szamár)
2. Melyik városba vonul be Jézus? (Jeruzsálem)
3. Mit terítenek Jézus elé az emberek? (felsőruhájukat)
4. Mit lengetnek az emberek a kezükben, miközben Jézus vonul? (pálmaágakat)
5. Mit kiáltoznak az emberek, miközben Jézus vonul? (Hozsanna)
6. Hogy nevezzük azt az ünnepünket, amit ehhez az eseményhez kapcsolhatunk? (virágvasárnap)

Levél

Kedves Gyerekek!

Egy történetet fogunk nektek közösen elmesélni. Az eseményeket nyolc állomásra osztottuk fel. Minden állomáson kaptok egy levelet a történetben szereplő személyektől. Nektek nincs más dolgotok, mint figyelmesen meghallgatni a levél tartalmát, és teljesíteni azokat a feladatokat, amelyeket rejt egy-egy állomás. Íme az első levél, amely arról számol be, hogy egy különös reggelre ébredtünk. Már sokat hallottunk Jézusról, hiszen közülünk sokakat meggyógyított, sokan láttuk csodáit és hallottuk Isten országáról szóló tanítását. Már régóta vártuk azt a királyt, aki megment bennünket a rómaiak elnyomásától. Abban bízunk, hogy Jézus lesz a mi királyunk. Azon a különleges napon izgatottan vártuk, hogy megérkezzen a mi városunkba, Jeruzsálembe, hogy örömujjongással köszönthessük a mi Urunkat. Pálmaágakat szakítottunk, és azt lengettük kezünkben, mások felsőruhájukat terítették Jézus elé, miközben azt kiáltottuk: Hozsanna! Hozsanna! Áldott, aki jön az Úr nevében! Nagy meglepetésünkre a dicsőséges király helyett Jézus szamárháton, szótlánul és szelíden érkezett közénk.

A borítékhoz pálmalevelek tartoznak. Hat levélen találtok egy-egy kérdést, amire nektek kell helyesen felelnetek. Ha ügyesek vagytok, akkor a levelek segítségével egy pálmaágot tudtok készíteni. Jó munkát!

2. JÚDÁS ELÁRULJA JÉZUST

Kellék

- Egy nagyobb kartondoboz. A dobozba helyezzünk el 30 db kartonkorongot és mindenféle apró tárgyat (minél többféle, annál jobb).
- Zsák vagy erszény, amelyben a kartonkorongok elférnek.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csoportokat, majd felolvassa a levél első részét a játékszabályok ismertetése miatt. Lehetőség szerint a csoportot osszuk két részre. Az egyik csoport tagjai a dobozból begyűjtik a korongokat. A begyűjtött korongokat átadják a másik csoport tagjainak, akik beledobják azokat a zsákba. A játék meghatározott idő alatt zajlik. A feladat teljesítése után keressenek a gyerekek olyan bibliai történetet, amelyhez kapcsolni tudják a 30 kartonkorongot (pénzt szimbolizál). Az állomásvezető a játék után felolvassa a levél folytatását. Ki írta a levelet? (Júdás)

Levél

Kedves Gyerekek!

Ezen az állomáson nem lesz könnyű dolgok. Két csapatot kell alkotnotok. Az egyik csapat tagjainak meg kell találnia a papírkorongokat a dobozban, majd a másik csapat tagjainak kell odaadni, hogy ők beledobhassák az erszénybe. Nem egyszerű a feladat, de tudom, ügyesek lesztek! Nem kell túl sok korong az erszénybe, én megelégszem harminc darabbal is.

Játék

A Mester tanítványai közé tartoztam én is. Szerettem őt, de egy hang, a Kísértő hangja arra indított, hogy eláruljam a Mestert. Amikor közeledett a kovásztalan kenyerek ünnepe, elmentem a főpapokhoz és az írástudókhöz, hiszen tudtam, régóta keresték a módját annak, hogy elfogják őt. Elmentem hozzájuk, és elárultam nekik, hogy a Gecsemánékertben szoktunk imádkozni. A főpapok annyira megörültek ennek a hírnöknek, hogy még pénzt is adtak érte. Felfedtem a titkot: csókkal árulom el Jézust.

3. ÁLLOMÁS: LÁBMOSÁS, UTOLSÓ VACSORA

Kellék

- Papírból kivágott emberi talpformák. A talpakon férfinevek szerepelnek. Helyezzük a neveket egy lavórba.
- Egy nagy lepedő vagy kendő.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatot, majd elolvassa a levelet. A levél felolvasása után felteszi a kérdést: Ki írta a levelet? (Válasz: a tanítványok.)

Levél

Kedves Gyerekek!

Elérkezett a kovásztalan kenyerek ünnepe, amikor fel kellett áldozni egy bárányt. Összegyülekeztünk mi is Jézussal együtt egy házba, hogy ott közösen fogyasszuk el a húsvéti vacsorát. Az este ugyanúgy kezdődött, mint mindig, de egyszer csak valami különös dolog történt. Mesterünk felállt az asztaltól, egy kendővel körülkötötte magát, lehajolt elénk, és elkezdte egyenként megmosni a lábunkat. Tanácstalanok voltunk, hiszen ez a legmegvetettebb munkák közé tartozik. Péter, aki mindig is heves természetű ember volt, felpattant helyéről: nem akarta, hogy Jézus megmossa a lábát. Mesterünk mondott egy különös mondatot: „Ha nem moshatlak meg, akkor semmi közöd sincs hozzám.” Ekkor Péter engedett. Az este másik érdekes pillanata volt, amikor Jézus körbeadta a kenyeret és a kelyhet, és azt mondta, ez az ő teste és vére. Sőt azt is elmondta, hogy valaki el fogja árulni közülünk. Értetlenül álltunk szavai előtt, hiszen senki nem feltételezte ezt a másiktól.

Feladat

A lavórban található nevek közül gyűjtsék össze a tanítványok nevét egy nagy lepedőre. Beszéljessünk a tanítványokról!

Megoldás

Péter (halász, Jézus fontos tanítványa, megtagadja Jézust, mégis órá fogja építeni az egyházat)

András (halász, Péter testvére)

Jakab (halász, Zebedeus fia)

János (halász, Zebedeus fia – szeretett tanítvány)

Máté (eredeti neve: Lévi, vámszedő volt)

Tamás (neve jelentése: Iker, hitetlen – a feltámadást nem hiszi el, amíg Jézus sebeit nem érintheti meg)

Taddeus

Fülöp

Bertalan
Jakab
Simon
Júdás (áruló)

4. ÁLLOMÁS: GECSEMÁNÉ-KERT

Kellék

- Evangélikus énekeskönyvek

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatot, majd elolvassa nekik a levelet. A levél elolvasása után találjuk ki, hogy ki írta a levelet. (Válasz: Jézus.) Ismertessük a feladatot! Keressenek az énekeskönyvben esti imádságokat, esti énekeket! Ha van idő, akkor egy imádságot olvasanak el közösen.

Levél

Kedves Diákok!

Különös este volt ez, hiszen pontosan tudtam, hogy elérkezett az az idő, amikor ellenfeleim azért jönnek, hogy botokkal és kardokkal elfogjanak engem. Az ünnepi vacsora után kimentem tanítványaimmal az Olajfák hegyén található Gecsemáné-kertbe, hogy ott imádkozzam, és kérjem az Atyától, hogy az ő akarata legyen meg, ne az enyém. Úgy érzem, nem kértem nagy dolgot tanítványaimtól, amikor mondtam nekik, hogy virrasszanak velem. Azonban gyengék voltak, és elaludtak. Én azonban kitartóan imádkoztam Atyámhoz.

Az énekeskönyvek segítségével keressetek esti énekeket és imádságokat! Örülnék annak, ha egy-egy rövid esti imádságot – bár tudom, hogy fényes nappal van – elolvasnátok közösen az én imádságomra emlékezve.

Köszönöm nektek!

Megoldás

Esti imádságok: 686. (vasárnap előestéjén), 708. (karácsony szenteste), 716. (vasárnap este), 718. (hétfő este), 720. (kedd este), 722 (szerda este), 724. (csütörtök este), 726. (péntek este), 728. (szombat este), 730–731., 744. o.

5. ÁLLOMÁS: JÉZUS ELFOGATÁSA

Kellék

- Kódolt írás (a csapatok számának megfelelő fénymásolaton)

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat, majd felolvassa nekik a levelet. A levél felolvasása után felteszi a kérdést: Ki írta a levelet? (Válasz: a tömeg.) Feladat ismertetése.

Levél

Kedves Diákok!

Igazából nem is értettük, hogy miért, de kezünkbe botokat vettünk, akinek volt, kardot vett magához, és a főpap buzdítására elindultunk a Gecsemáné-kertbe. Útközben csatlakozott hozzánk egy férfi, aki nagyon jól ismerte ezt a Jézust. Ő vezetett bennünket egészen elé, majd megcsókolta. Ez volt az a jel számunkra, hogy kit kell elfognunk. Sokan hallották a tömegben, hogy Jézus ezt kérdezte az árulójától: „Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?” A tanítványai közül egyvalaki még kardot is rántott, és levágta a főpap szolgájának a fülét. Érdekes volt, mert Jézus nem engedte a vérontást, sőt meggyógyította a férfi fülét. Nem ellenkezett, és nem akart elmenekülni, hanem engedte, hogy megkötözzük.

Kódolt írás segítségével megtudhatjátok, mit mondott Jézus a kardot rántó férfinak. Mindannyiunk számára tanulságos Jézus mondata, hiszen az erőszak valóban nem vezet semmire.

A kódtáblázatban minden betűhöz tartozik egy-egy szám. Az első táblázatban csak a számokat találjátok. Keressétek meg a számoknak megfelelő betűket, és azokat összeolvasva megkapjátok a mondatot!

Ügyesek legyetek!

A	Á	B	C	CS	D	E	É
1	2	3	4	5	6	7	8
F	G	GY	H	I	Í	J	K
9	10	11	12	13	14	15	16
L	LY	M	N	NY	O	Ó	Ö
17	18	19	20	21	22	23	24
Ő	P	Q	R	S	SZ	T	TY
25	26	27	28	29	30	31	32
U	Ú	Ű	Ū	V	W	X	Y
33	34	35	36	37	38	39	40
Z	ZS						
41	42						

31	7	6	6		37	13	30	30	1		
16	1	28	6	22	6	1	31		1		
						,					
12	7	18	8	28	7		19	7	28	31	
1	16	13	16		16	1	28	6	22	31	
						,					
9	22	10	20	1	16		16	1	28	6	
2	17	31	1	17		37	7	30	20	7	16
		.									
7	17										

Megoldás

Tedd vissza kardodat a helyére, mert akik kardot fognak, kard által vesznek el!

6. ÁLLOMÁS: A FŐPAP UDVARÁN

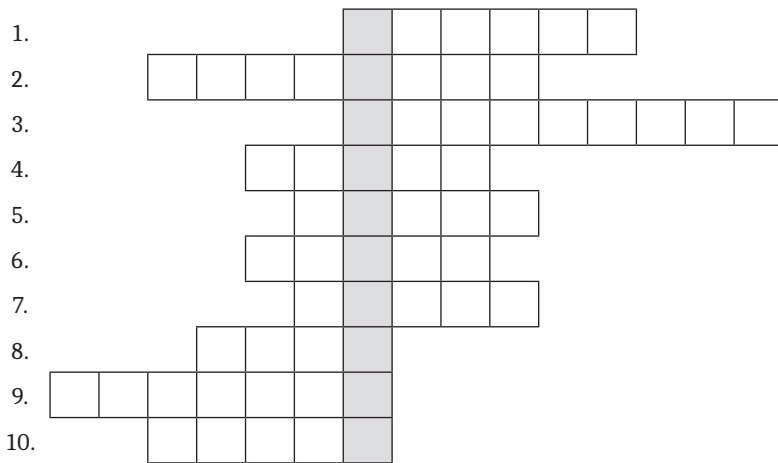
Kellék

- Rejtvény a csapatok számának megfelelő fénymásolaton.

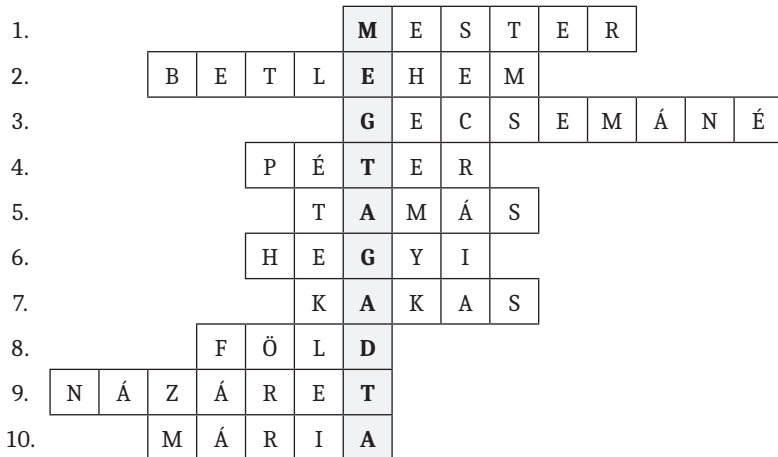
Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat. A csapatok először megfejtik a rejtvényt. A rejtvény megfejtése után az állomásvezető felolvassa a levelet. A levél felolvasása után felteszi a kérdést: Ki a levél írója? (Válasz: Péter.)

1. Így nevezik a tanítványok Jézust.
2. Itt született Jézus.
3. Ebben a kertben fogták el Jézust.
4. Tanítvány. Foglalkozása: halász. Testvére: András. Nevének jelentése: kőszikla.
5. Tanítvány. Nem hitte el a tanítványoknak, hogy a feltámadt Jézus megjelent nekik. Neki szüksége volt arra, hogy megérintse Jézus sebeinek helyét.
6. Milyen beszédben tanít bennünket Jézus?
7. Milyen állat szólalt meg azon az éjszakán, amikor Jézust elfogták?
8. Jézus mondja: Ti vagytok a sója.
9. Melyik városból való Jézus? Hol éltek a szülei?
10. Hogy hívták Jézus anyját?

Megoldás

Sziasztok!

Egyáltalán nem vagyok büszke arra, amit tettem. Ha megengeditek, pár szóban elmesélem nektek. Most is, amikor arra a napra a gondolok, bizony szégyenkezem cselekedetem miatt.

Miután elfogták Jézust, elvitték a főpap házába. Távolról követtem őt, mert félttem, hogy engem is elfognak. Az udvar közepén a tűz körül

állók közé keveredtem. Ott azonban meglátott egy szolgáló, jól megérezte magának, és azt mondta, hogy én is vele voltam. Nem tudom, mi ütött belém, de azt válaszoltam: „Asszony, nem ismerem őt.” Röviddel ezután egy másik ember mondta nekem, hogy én is közülük való vagyok. De ismét tagadtam, most már nagyobb hangon, mint korábban: „Ember, nem vagyok.” Körülbelül egy óra telhetett el, amikor ismét valaki megjegyezte, hogy én is biztos, hogy hozzá tartozom. Harmadszor is tagadtam, és amikor még beszéltem akkor szólalt meg a kakas. Mesterem rám nézett, és tekintetében ott volt a szeretet, a megértés és a megbocsátás. Akkor értettem meg, hogy miért mondta korábban: „Mielőtt a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem.” Nem bírtam tovább, annyira gyötört a bűntudat, hogy keserves sírásra fakadtam.

7. ÁLLOMÁS: JÉZUS PILÁTUS ELŐTT

Kellék

- Totó a csapatok számának megfelelő fénymásolaton.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat, majd felolvassa nekik a levelet. Az állomásvezető felteszi a kérdést: Ki írta a levelet? (Válasz: Pilátus.) A feladat ismertetése.

Levél

Tisztelt Gyerekek!

Elmesélem most nektek azt a napot, amikor komoly döntést kellett meghoznom. Sokszor kerültem ilyen helyzetbe, hiszen római helytartó vagyok, de ez az eset különbözött az összes többitől.

Különös reggelre ébredtem. Nyugtalan volt az éjszakám, mert éreztem, ma nehéz döntést kell meghoznom. A zsidók nagytanácsa és hatalmas embertömeg hozott elém egy férfit, akit Jézusnak hívtak. Különböző vádakot hallottam róla: hogy félrevezeti a népet, azt akarja, hogy a nép ne fizessen adót a császárnak, és magát felkent királynak mondja. Amikor ott állt velem szemben, különös érzés fogott el, mert nem félt tőlem, sem a nép haragjától. Nem akarta menteni magát, csak csendben állt előttem. Kérdeztem tőle: „Te vagy a zsidók királya?” Ő csak annyit válaszolt: „Te mondtad.” Kimentem a főpapok elé, és elmondtam nekik, hogy én semmi bűnt nem találok benne, és el akartam engedni, de to-

vábbi vádakat hoztak fel ellene. Szokás volt, hogy az ünnepen egy foglyot szabadon bocsátunk; felajánlottam, hogy a nép döntsön Barabbás és Jézus között. Abban bíztam, hogy a nép mégsem akarhatja, hogy Barabbást, a gyilkost engedjem szabadon. Nagy meglepetésemre a tömeg Jézus megfeszítését követelte. Elbocsátottam Barabbást, Jézust pedig kiszolgáltattam a nép akaratának.

Ha a totóban a helyes válaszokat karikázzátok be, akkor megtudhatjátok, hogy mit tettem, miután kiszolgáltattam Jézust a tömegnek.

Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

1. Hogy hívták Jézus édesanyját?

M Mária

N Nóra

J Judit

2. Mi vezette a bölcseket Jézus jászlához?

A hold

I nap

E csillag

3. Hány tanítványt hívott el Jézus?

R 11

G 12

T 10

4. Hány embert vendégelt meg Jézus öt kenyérből és két halból?

F 4500

K 3000

M 5000

5. Melyik földben hoz jó termést a mag a magvető példázatában?

U útfélen

Ú sziklák között

O jó földben

6. Milyen különleges helyen járt Jézus, amikor azt hitték róla tanítványai, hogy szellem?

S vizen

H jégen

Z hegyen

7. Melyik az az imádság, amelyben Jézus imádkozni tanít bennünket?
F Apostoli hitvallás
T Miatyánk
B Reggeli imádság
8. Ki volt az a kis termetű férfi, aki felmászott egy fára, hogy lássa Jézust?
E József
I Péter
A Zákeus
9. Hol keresztelték meg Jézust?
A Jordán folyóban
Ő Genezáret-tóban
U Nílusban
10. Minek a lámpása a szem?
F fej
K test
G arc
11. Mi volt a foglalkozása Máténak?
Á kocsis
I lovász
E vámszedő
12. Mi volt Júdás másik neve?
Z Iskáriótes
K István
J Imre
13. Ki keresztelte meg Jézust?
Á Péter
Ó nem volt megkeresztelve
É Keresztelő János
- 13 + 1 Milyen alapra épített ház marad meg a zápor idején?
G homok
K agyag
T kőszikla

8. ÁLLOMÁS: JÉZUS HALÁLA

Kellék

- Különböző alapanyagok, például kavicsok, botok, levelek, gyufák, gemkapcsok stb.

Az állomás tartalma, feladat

Az állomásvezető köszönti az állomásra érkező csapatokat, majd felolvassa a levelet. Az állomásvezető felteszi a kérdést: Ki írta a levelet? (Válasz: százados.) Készítsenek a gyerekek a meglévő alapanyagokból különböző kereszteteket!

Levél

Kedves Gyerekek!

Ott voltam, amikor ezt a férfit a római katonák megverték. Nem védte magát, hanem csendben tűrte a kegyetlen csapásokat. Miután megverték, a hátára tették a keresztet, és elindult vele a vesztőhely felé, amelyet Golgotának hívtak. Útközben azonban többször elesett a kereszt súlya alatt, hiszen a testén lévő sebek miatt már jócskán legyengült. Egy mezőről jövő férfit, Cirénei Simont a katonák kiragadták a tömegből, és neki kellett vinnie a keresztet. Két gonosztevőt is megfeszítettek vele együtt. Ott, a kereszten még könyörgött, de nem önmagáért, hanem a kereszt tövében állókért. Láttam, ahogy a katonák a köntösére sorsot vetettek, és egymás között megosztották a ruháin. A népből pedig sokan gyalázták, gúnyos megjegyzéseket tettek rá. Majd tizenkét órától egészen három óráig teljes sötétség lett az egész földön. Ekkor hangosan felkiáltott; mi, akik ott álltunk a közelben, megrendültünk szavait hallva. Ezt mondta, tisztán emlékszem: „Atyám, a te kezedbe teszem le az én lelkemet!” – és meghalt. Ekkor én is leborultam a kereszt tövében, és elkezdtem dicsőíteni az Istent, és őszinte szívből kimondtam: Ez az ember valóban igaz volt.

Készítsetek a meglévő alapanyagokból különböző kereszteteket!

Csendesnap nagyhétre – Jézus hét szava a kereszten

Alsós korosztálynak ajánlom a feladatokat pl. gyülekezeti napon. Jó idő esetén a szabadban lehet kialakítani a nyolc állomást. Az állomásokon állomásvezetők fogadják a csapatokat. Minden állomáshoz tartoznak kellékek, amelyek előkészületet igényelnek. Minden csapat kap egy papírból kivágott keresztet. A kereszthez gyűjtik minden állomáson a megoldott feladatok után kapott „mozaikdarabokat”. A mozaikdarabokból a legvégén összeáll Jézus hét szava a kereszten, amit az utolsó állo-

máson ragasztanak fel a gyerekek a keresztre. Az elkészített keresztet kirakhatók a gyülekezeti teremben.

1. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „*Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.*” (Lk 23,34)

Kellék: memóriakártyák, mozaikdarab

Feladat: Memóriakártya

A mozaikdarab mondatának szavai vannak kártyákra felírva. Minden szóból kettő van, így a memóriajáték szabálya értelmében csak akkor vehető el a szó, ha az illető megtalálta a párját. Amikor sikerül az összes kártyát felforgatni, akkor állítsák belőle össze a mondatot. A felforgatásnál figyeljünk arra, hogy a csapattagok mindegyike forgathasson, és legyen lehetőség a gondolkodásra. Ne vegyék el egymástól a játék örömét!

2. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „*Bizony, mondom néked, ma velem leszel a paradicsomban.*” (Lk 23,43)

Kellék: karton (rajta a bőrdő), szavak, mozaikdarab

Feladat: ABC-bőrdő

Rend a lelke mindennek, így különös módon kell elhelyezni a szavakat a bőrdőben, az ábécének megfelelően. Először a meglévő szavak közül ki kell válogatni azokat, amelyek a nagyheti eseményekhez tartoznak. Ezt követően úgy kell a szavakat elhelyezni a bőrdőben, hogy az ábécének megfelelően a sorrend.

Megoldás: árulás, bor, csók, főpap, Golgota, Júdás, kakas, kenyér, kereszt, Pilátus, számár, töviskoszorú, utolsó vacsora

3. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „*Asszony, íme, a te fiad! Íme, a te anyád!*” (Jn 19,26b–27a)

Kellék: térkép, események külön lapokon, mozaikdarab

Feladat: nagyheti események elhelyezése a térképen

A csapatok kapnak egy térképet, amely Jeruzsálemet ábrázolja. A térképen vannak számok. A számokhoz kell kapcsolni a nagyheti eseményeket. A nagyheti események kártyákon vannak, amit a számozásnak megfelelően kell a gyerekeknek sorrendbe állítaniuk.

Megoldás:

1. Jeruzsálembé való bevonulás
2. Jézus tanít a templomban
3. Utolsó vacsora
4. Gecsemáné-kert
5. Elfogatás
6. Kihallgatás a főpap előtt
7. Jézus elítélése
8. Keresztút
9. Megfeszítés
10. Feltámadás

4. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „*Szomjazom.*” (Jn 19,28)

Kellék: kérdések, rejtvény, mozaikdarab

Feladat: rejtvény, sorverseny

A csapat kap egy rejtvényt. A rejtvény meghatározásai azonban a segítőnél vannak, aki egy kicsit messzebb áll a csapattól. A gyerekek kiválasztanak maguk közül néhány gyereket, akik a meghatározásért szaladnak, míg a másik fele a csapatnak a rejtvényt fogja megfejteni. Az első játékos egy meghatározott pontról elszalad a segítőhöz. A segítő elmondja szóban a kérdést. A játékos megjegyzi a kérdést, és elviszi a csapatának. A csapat másik fele kitalálja a választ, és beírja a rejtvénybe. Ha útközben a játékos elfelejti a kérdést, akkor újból vissza kell szaladnia a tanítóhoz. Amikor megvan a jó válasz, akkor indul a következő játékos a következő feladványért.

Kérdések:

1. Milyen állat hátán vonult be Jézus Jeruzsálembé? (szamár)
2. Melyik városban halt meg Jézus? (Jeruzsálem)
3. Melyik országban élt fogságban a zsidó nép? (Egyiptom)
4. Vámszedőből lett tanítvány. Az első evangélium neve is ez. (Máté)
5. Jézus árulója. (Júdás)
6. Jézus anyja. (Mária)
7. Ő vezette ki a népet Egyiptomból. (Mózes)
8. Mi volt Mózes két kőtábláján? (Tízparancsolat)
9. Hol született Jézus? (Betlehem)

5. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „Éli, Éli, lamá sabaktáni! Azaz: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mt 27,46b)

Kellék: üzenet, kódok, mozaikdarab

Feladat: kódolt üzenet

A csapat megkapja a kódolt szöveget, de a kódok el vannak rejtve az állomás környékén, amiket először össze kell gyűjteni, mert csak annak segítségével tudják megfejteni az üzenetet. A kódoknak megfelelően kell a betűket a számok fölé írni.

Kódolt üzenet

4	6		5	13	14	3	6	3	7	,		4	6		5	13	14	3	6	3	7	
7	5	4	12	14		11	1	10	14	2	8		3	8		3	6	9	3	7	3	14

Kódok

A = 1

L = 8

Á = 2

G = 9

E = 3

GY = 10

É = 4

H = 11

I = 5

R = 12

N = 6

S = 13

M = 7

T = 14

Megoldás: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?

6. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „*Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet.*” (Lk 23,46)

Kellék: puzzle, képrejtvény, mozaikdarab

Feladat: puzzle

A puzzle darabokból össze kell állítani a képet. A kép kirakása után meg kell mondani, hogy a nagyheti események közül mit ábrázol a kép.

Megoldás: nagy péntek – Jézus kereszthalála

7. ÁLLOMÁS

Mozaikdarab: „Elvégeztetett!” (Jn 19,30)

Kellék: fénymásolt lapok, mozaikdarab

Feladat: báránykereső

A fénymásolt lapokon bárányok szerepelnek. A bárányok különböző betűket vagy szótagokat tartalmaznak. Az állomáson össze kell gyűjteni a bárányokat, majd a megtalált szótagokból össze kell állítani egy értelmes mondatot.

Megoldás: Életem adom a juhokért.

8. ÁLLOMÁS

Az utolsó állomáson megkapják a keresztet, amelybe bele kell ragasztani a mozaikdarabokat.

Kellék: ragasztó

Csendesnap

Téma: „Mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet.” (Lk 19,10)

1. ÁLLOMÁS: ZÁKEUS

Az állomásvezető beköszöntő szövege

Alacsony ember vagyok. Jól élek a munkámból. A fizetségem néha több is volt, mint amit elfogadhattam volna. Az emberek nem szíveltek, sőt néha megvetettek. De egy napon változás történt az életemben: Jézussal találkoztam. – Ki vagyok én? (Zákeus)

Betűrács

Az alábbi rejtvényben függőlegesen és vízszintesen szavak és nevek vannak elrejtve, amelyekkel ebben a történetben találkozunk. Keresd meg őket!

F	T	N	B	E	A	M	C	S	I	K	Ü
Ó	Q	W	J	E	R	I	K	Ó	E	R	D
V	A	S	D	F	G	H	J	K	L	É	V
Á	Í	Y	X	B	C	V	B	N	M	M	Ö
M	W	Z	E	Ú	R	T	J	É	Z	U	S
S	A	Á	S	N	D	F	F	G	J	H	S
Z	Í	K	X	Ö	V	B	N	M	L	J	É
E	T	E	P	S		G	A	Z	D	A	G
D	G	U	O	Y	X	C	J	K	L	É	Á
Ó	F	S	I	K	J	H	T	U	I	K	M
B	N	K	L	A	D	S	F	G	H	J	N
T	E	M	B	E	R	F	I	A	X	V	B

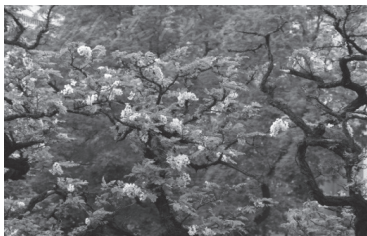
Megoldás: Jerikó, Zákeus, gazdag, fővámszedő, bűnös, üdvösség, Emberfia, Jézus

F											Ü
Ó			J	E	R	I	K	Ó			D
V											V
Á				B							Ö
M		Z		Ú			J	É	Z	U	S
S		Á		N							S
Z		K		Ö							É
E		E		S		G	A	Z	D	A	G
D		U									
Ó		S									
	E	M	B	E	R	F	I	A			

Fától az erdőt

Zákeus felmászott egy fára, hogy lássa Jézust. Karikázd be azt a fát, amelyik pontosan olyan, amilyenre felmászott!

1. akácfa

2. kiszáradt fa

3. pálmafa

4. fenyőfa

5. kaktusz

6. vadfügefa

7. fűzfa

Megoldás: vadfügefa

Négyszeres összeg

Kellék: kártyákon számok

Mutassunk fel a diákoknak különböző számokat. A gyerekeknek a felmutatott szám négyszeresét kell megmondaniuk. (Zákeus négyszeresét adta vissza azoknak, akiktől valamit kizsarolt.)

Miben változott meg Zákeus?

Kellék: 1. osztályos hittankönyvből fénymásolt és kivágott Zákeusbábok (Kincsesláda, 45. oldal)

Megoldás:

- ránc a homlokon kisimul
- nincsenek ékszerek (nyaklánc, gyűrű)
- mosolyog
- hajában elakadt falevél
- az erszényéből kiürül a pénz
- a ruha mintázata szegényesebb
- saru madzagos

A feladatok értékelése

Zákeusról kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a kelesztre.

2. ÁLLOMÁS: MÁTÉ

Az állomásvezető beköszöntő szövege

A városkapuban üldögéltem. Pénzt gyűjtöttem. Sokan néztek rám rosszalóan, mivel nem a saját népemet segítettem ezzel, hanem az elnyomó nagyhatalmat. Egyszer Jézus megállt az asztalomnál, azóta tanítványa vagyok. – Ki vagyok én? (Máté = Lévi)

Ábécés rejtvény

Írd a számok alá az ábécé betűit!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39

40 41 42 43 44

A számok két nevet jelölnek. A szereplő ugyanaz, csak a Jézussal való találkozás után megváltozott az illető neve. Találd ki, milyen új néven ismerjük őt!

19 10 39 15 → 21 2 33 10

Megoldás: Lévi → Máté

Állítsd össze!

Pénzérméken (kartonpapírból) különböző betűk. Állítsd össze az érmékből Jézus mondatát!

Megoldás: Kövess engem!

Követés (játék)

A csoport alkosson egy nagy kört. Válasszanak maguk közül egy karmestert (lehet az állomásvezető is), akinek a mozdulatait mindenkinek követnie kell.

vagy:

Álljanak egymás mögé. Fogják meg egymás derekát, és a megfelelő ritmusban lépjenek egyszerűen. A lényeg, hogy ne szakadjanak szét, és felvegyék az első ember ritmusát, lépéstempóját.

A feladatok értékelése

Mátéról kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a keresztre.

3. ÁLLOMÁS: PÉTER

Az állomásvezető beköszöntő szövege

Eredetileg halászzattal foglalkoztam, de Jézus emberhalásszá tett. Azóta követem Jézust, mióta átéltem vele egy csodálatos halfogást. Egész éjszaka fáradoztunk, de nem fogtunk semmit. Jött Jézus, és fényes nappal rengeteg halat fogtunk, pedig a Genezáret-tavon ilyenkor szinte lehetetlen a halfogás. – Ki vagyok én? (Péter)

Kukorékol a kakas!

Ki korán kel, sok szót tud kirakni az alábbi szavak betűiből!

KUKORÉKOL A KAKAS

Megoldás: akar, kés, rés, sarok, kuka, kakukk, sakk, Réka

Képrejtvény

Fejtsd meg a képrejtvényt! Ha az alábbi képeken szereplő tárgyak első betűit összeolvasod, megkapod, hogy mit tett Péter Jézussal.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

Megoldás: megtagadta

Nevezd nevén (játék)

A csoport minden tagja leguggol. A játékot elindítjuk az egyik diáknál. Ez a diák megfogja a hozzá legközelebb guggoló gyermeket, akinek mondani kell egy tanítványnevet. Ha sikerül mondania egy nevet, akkor ő is megfogja a hozzá legközelebb álló vállát. Az is mond egy nevet.

Cél, hogy a csapatból tizenkét ember felálljon, ami a helyes tanítványnevé kimondásával lehetséges.

Megoldás: Péter, András, Jakab, János, Fülöp, Bertalan, Máté, Tamás, Simon, Jakab, Júdás, Taddeus

A feladatok értékelése

Péterről kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a keresztre.

4. ÁLLOMÁS: EGY BÉNA EMBER

Az állomásvezető beköszöntő szövege

Hosszú évek óta nem tudok a lábamra állni. Ahhoz, hogy közlekedni tudjak, mindig szükségem van segítségre. Egy nap a barátaim elhatározták, hogy elvisznek Jézushoz. A nagy tömeg miatt nem tudtak elé vinni, így furcsa módon a ház tetejét megbontva eresztettek le Jézushoz.

Álomban sem mertem gondolni, hogy haza már a saját lábaimon megyek.
– Ki vagyok én? (A béna ember)

Hányan vannak a barátok?

Keressd meg azt a számot, amelyikből csak egy van, és megtudod, hány barátja segített a béna embernek.

5	6	7	5	8	9	4	8	9	10	11	6	7
	10	11	67	76	89	89	67	76	12	98	5	
		12	98	5	1	0	2	3	5	6		
			7	8	9	10	11	12	67			
				89	76	12	98	10				
					5	6	7					
						10						

Megoldás: 4

Húzd ki a betűket!

Jézus mond egy fontos mondatot a béna férfinak. Megtudod, mi az, ha a következő betűket kihúzod a mondatból: Z, H, J, F, U.

ZHJFUMEGZHJFUBOCSÁJFUZHJTATTUFJHZAKZHJFUZHJUF
TEZHJFUBŰNJEID

Megoldás: Megbocsáttattak a te bűneid.

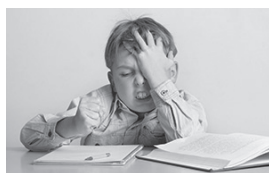
Segítségnyújtás napjainkban

Nézzük meg a képeket! Hogyan tudnánk a képen szereplőknek segíteni?

árva gyermek

árvíz

tanulási nehézség

idős ember

beteg ember

Mi vagyunk a segítség
Kellék: erős pléd

A csoportból négy fiú a pléd négy sarkát megemelve (testi épség megóvása mellett) vigyék a csoport kijelölt tagjait egy bizonyos helyről egy másikra. (Amennyiben az idő engedi, többen is próbálkozhatnak a feladat megoldásával.)

A feladatok értékelése
A béna emberről kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a keresztre.

5. ÁLLOMÁS: A HÁZASSÁGTÖRŐ ASSZONY

Az állomásvezető beköszöntő szöveg
Asszonyként nem volt könnyű a helyzetem. Ráadásul a házasságtörés bűne is megkönyékezett, így Jézus nélkül a kövek áldozata lettem volna. Jézus nem ítélte el tettem miatt, hanem megkönyörült rajtam. Azóta az ő útján járok, és nem akarok bűnbe esni. – Ki vagyok én? (Házasságtörő/bűnös asszony)

Ki mit követett el?
Az állomásvezető felolvassa a szituációkat. A diákok feladata, hogy a szituációkon keresztül rájöjjenek, hogy milyen bűnök kísértének bennünket, milyen bűnöket követünk el. A szituációkkal kapcsolatban érdemes beszélgetni a helyes megoldásokról is. Hogyan kellett volna másként viselkedni? Mit szól/mit érez a másik, akivel szemben elkövetjük a rosszaságot/bűnt?

1. Az egyik osztálytársam kapott egy nagyon szuper autót. Nekem ilyen még sosem volt, és nem is számíthatok arra, hogy a szüleim meg-

vásárolják. A szünetben, amikor mindenki kiment a teremből, elvettem a kisautót, és beletettem a táskámba. Nem szóltam neki semmiről. Azt terveztem, hogy másnap majd visszateszem titokban az asztalára. (Lopás)

2. Az osztálytársaimat nem kedvelem. Nem tudom megmagyarázni, hogy miért. Utálom őket, így elég csúnyán beszélek velük, és a hátuk mögött is állítok róluk olyat, ami egyáltalán nem igaz. (Hazugság, rosszhír keltése, verbális „gyilkosság”)

3. Ha valami nem tetszik, akkor könnyen török-zúzok. Sokszor verekszem, és az sem érdekel, ha a másíknak fáj. (Verekedés, szándékos fájdalomkoczás, „ölés”)

4. A szüleim tegnap nem engedtek tévét nézni, mert úgy gondolták, túl sok olyat nézek, ami nem nekem való. Ezen annyira felhúztam magam, hogy káromkodni kezdetem, kiabáltam a szüleimmel. Sőt dühömben földhöz vágtam a távirányítót, ami eltörött. (Szándékos rongálás, tiszteletlenség, szófogadatlanság)

5. Van egy nagyon jó barátom. Nagyon sok titkát rám bízta. Múltkor valamin egy kicsit összevesztünk, és én bosszúból kifecsegtem másoknak a titkait. (Hütlenség, megbízhatatlanság)

Kövek

Kellék: tálakban kövek

A köveken a bibliai történet jellegzetes mondatai találhatóak szavanként. Feladat, hogy a kövekből összeállítsák az értelmes mondatokat. (Segít, hogy minden mondat más színű tollal van megírva.)

Megoldás:

Az vesse rá az első követ, aki büntelen! (Jézus a vádlóknak)

Én sem ítélek el! (Jézus az asszonynak)

Menj el, és többé ne vétkezz! (Jézus az asszonynak)

Záró gondolat

Gondolkodj el azon, hogy hányszor ítéled el a másikat bűne/tette miatt. Te sem vagy jobb, hiszen te is vétkezel! Ha a másíknak észreveszed a hibát, jó szándékkal és szeretettel vezesd jó útra, mint ahogy tette Jézus az asszonnyal.

A feladatok értékelése

Az asszonyról kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a keresztre.

6. ÁLLOMÁS: TAMÁS

Az állomásvezető beköszöntő szövege

Jézus tanítványai közé tartozom. Nevem onnan lett ismert, hogy nem hittem el tanítványtársaimnak, amit mondanak. Hogyan is hihettem volna nekik? A feltámadott Úrról beszéltek. Nekem a saját szememmel kellett meggyőződnöm arról, hogy az én Uram, valóban él és feltámadt a halálból. – Ki vagyok én? (Tamás)

Betűrejtvény

A rejtvények mind Tamásról árulkodnak. Fejtsd meg őket! (*Isten közöttünk van* tankönyv, 131. o.)

Megoldás: kételkedő (két L; fedő F betűje helyére kerül a K); őszinte (I-n van az ősz = őszin; magad = te); iker (I-k, kiejtett R); tanítvány (A-n van a T = tan, í, TV, Á-n van az Y = ány)

Fejtsd meg a mondatokat!

A bibliai történet mondatainak szavai összekeveredtek. Állítsd össze a mondatokat! (Amennyiben nehézséget okoz a mondatok megfejtése, a bibliai szöveget elolvashatjuk a gyerekeknek, lásd Jn 20,24–29. A felolvasott szöveg mondatai talán segítenek a megoldásban.)

Ébketgés kénsék! _____

Uzatar tálkut! _____

Menten marsé siné uné. _____

Megoldás: Békesség néktek! Láttuk az Urat! Én Uram, és én Istenem!

Kendős játék

Kellék: kendő

Bekötjük egy játékos szemét. Bekötött szemmel (nem látóként) kell felismernie (tapogatás) az előtte álló csapattársát. (Ez a játék Jézus azon mondatához kapcsolódik, hogy „Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek énbennem”.)

A feladatok értékelése

Tamásról kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a ke-
resztre.

7. ÁLLOMÁS: AZ ELVESZETT JUH

Az állomásvezető beköszöntő szövege

Jézus egyik példázatának a főszereplő állata vagyok. Nyájban élek, de
szeretek néha elkóborolni a nyájtól. A jó pásztor utánam jön, és meg-
keres. – Ki vagyok én? (Az elveszett juh/bárány)

Készítsünk bárányt!

Kellék: nagy dobókocka, bárány fej-test (fénymásolat – több is lehet),
ceruzák

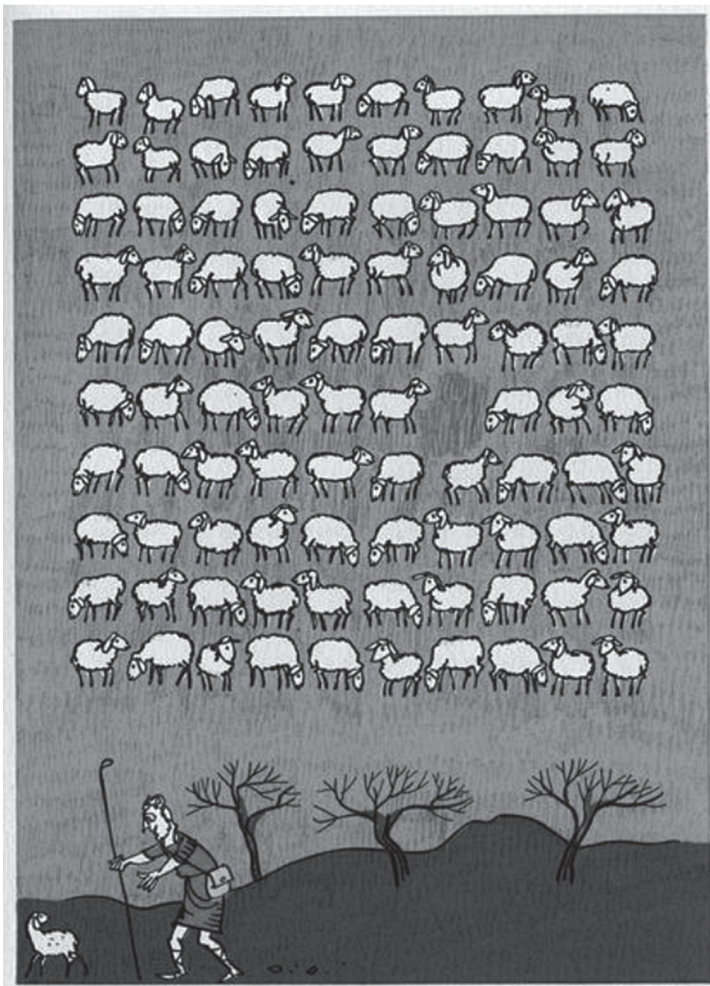
A bárányt úgy kell elkészíteni, hogy egy-egy játékos dob a dobókocká-
val. A dobott számtól függően rajzolhatják meg a bárány részeit:

- 1: fül
- 2: szem
- 3: orr és száj
- 4: csengő a nyakába
- 5: farkinca
- 6: lábak

A kockával több gyerek is dobhat, így mindenki bevonható a játékba.
Készíthetünk egyszerre több bárányt is, hiszen kicsi az esélye annak,
hogy a dobások következtében helyből egy egész bárányt tudunk meg-
rajzolni. A végén össze lehet számolni, hogy hány bárányt tudott a cso-
port megrajzolni. (A játék időigényes, de élvezetes.)

Számoljuk meg a bárányokat!

Vajon melyik bárány kóborolt el? Megtudod, ha sorban megszámo-
lod a bárányokat. A sorból hiányzó bárány száma az lesz, ami hiányzik
a 100-ból.

Megoldás:

- Amennyiben a számolást az alsó sorból vízszintesen kezdjük, akkor lehet 47 vagy 44.
- Amennyiben a számolást felülről, vízszintesen kezdjük, lehet 57 vagy 54.
- Amennyiben a számolást felülről lefelé, függőlegesen kezdjük, 66.

A feladatok értékelése

Az elveszett juhról kis kép, amit a csoport az utolsó állomáson ráragaszt a keresztre.

8. ÁLLOMÁS: KERESZTÁLLÍTÁS

Kellék: kartonpapír, olló, ragasztó, egy kosárban nyolc különböző színű papíron bibliai mondatok

Keressék meg a különböző színű/különböző mondatokat tartalmazó, négyzet alakú papírokat! Amikor megtalálták a nyolcat, ragasszák fel kartonpapírra kereszt formában, és vágják ki a keresztet. (A kivágás megtörténhet a nap legvégén is.) Ezek a keresztek lesznek gyakorlatilag a menetlevelek. Minden négyzet az állomásokon elhangzó bibliai történetből való. Az állomásokon a teljesített feladatokért kapnak egy képet a történethez. Ez a képet kell felragasztani (kivágott kereszt hátoldala) a mondatnak megfelelően.

Kártyákon szereplő igék

„Jöjj le hamar, mert ma a te házában kell megszállnom.” (Lk 19,5b – Zákeus)

„Kövess engem!” (Mt 9,9b – Máté)

„Az Emberfia azért jött, hogy megmentse, ami elveszett.” (Mt 18,11)

„Mielőtt megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem.” (Mt 26,75b – Péter)

„Fiam, megbocsáttattak a te bűneid.” (Mk 2,5b – béna ember)

„Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ.” (Jn 8,7b – házasságtörő asszony)

„Láttuk az Urat... nem hiszem.” (Jn 20,25 – Tamás)

„Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat.” (Lk 15,6b)

Jézus asztalközössége

A következő feladatok pedagógusok számára készültek, de jól alkalmazhatók felnőtt gyülekezeti munkában is. Alakítsunk ki állomásokat! Érdemes minden állomást külön helyiségben berendezni, hogy a feladatok megoldása közben a kialakított kisebb csoportok ne zavarják egy-

mást. Minden csoport kap egy menetlevelet. A menetlevélben feladatok találhatóak. A feladat megoldását segítik az állomásokon lévő további feladatok.

MENETLEVÉL

1. állomás

Kikkel ült Jézus elég gyakran egy asztalhoz?

1. Nevem görög eredetű, jelentése: szikla. Jézust háromszor tagadtam meg a kakasszó megszólalása előtt.
2. Testvéremmel együtt halászok vagyunk. Nevem görög eredetű, jelentése: férfi, férfiás. Jézus együtt hívott el bennünket a Genezárét-tó mellől. Rólam még az ötezer ember megvendégelésének történetében olvashattok.
3. Zebedeus fiainak egyike vagyok. Halászathoz értő ember vagyok. Jézus a Genezárét-tó mellől hívott el engem Péterrel, Andrással és testvéremmel együtt.
4. Jakab a testvérem. Nevem jelentése: Isten kegyelme(s). A Keresztelő is ezt a keresztnévet kapta az Úrtól.
5. Nevem görög eredetű, jelentése: lókedvelő.
6. Nevem jelentése: Ptolemaiosz fia, de napjainkban Bercinek becéznek.
7. Nevem jelentése: iker, csodálatos, de a köztudatban kételkedőként/hitetlenként szoktak emlegetni.
8. Eredeti foglalkozásom: vámszedő. Nevem jelentése: Jahve ajándéka.
9. „Árulkodó _____ nem kap piros tojást!”
10. Alfeus fia vagyok. Nevem megegyezik Zebedeus egyik fiának nevével. A tanítványok közül ketten is ezt a nevet viseljük.
11. Szokatlan a nevem. Lukács evangélista „Jakab fia, Júdásként” emleget, mások Tádénak rövidítenek.
12. Nevem Simeon rövidüléséből származik. Zélótának is neveznek.

2. állomás

Melyik étel mit szimbolizálhat?

1. Az öröm és a vidámság jelképe.
2. A sietséget idézi, amellyel elhagyták Egyiptomot, s „még meg sem kelhetett tésztájuk”. Jelképezi a „sanyarúság kenyerét, amelyet Egyiptom országában ettek”.

3. A tavaszt, a termékenységet, az örökké megújuló reményt képviseli, még ha sós vízbe – könnybe – mártva eszik is.
4. A rabszolgaságban sínylődő zsidók keserű sorsát jelképezi.
5. A habarcsot jelenti, amellyel az izraeliták (zsidók) az egyiptomi építkezéseken dolgoztak.
6. A könnyeket idézi, amellyel a nép nyomorúságát siratta.
7. A templom lerombolására emlékeztet, a pászkaáldozatra és az ünnepi áldozatra a templom működése idején. A húsdarab egyenes szokott lenni, és azt jelképezi, hogy „kinyújtott karral” szabadította meg az Örökkévaló Izraelt.
8. A gyász hagyományos jelképe.

3. állomás

Jézus az utolsó vacsora alkalmával kezébe vette a kenyeret és bort, majd a következő szavakkal adta tovább az ételt és italt a tanítványainak. Ezeket a szavakat nevezzük az úrvacsora szereztetési igéinek.

Egészítsétek ki a bibliai idézetet a teremben talált szavak segítségével!

„...az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, és hálát adva megtörte, és ezt mondotta: Vegyétek, _____, ez az én _____, amely tiérettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én _____. Hasonlóképpen vette a _____, miután vacsoráltak, és ezt mondta: E pohár amaz új _____ az én _____ által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre. Mert valamennyiszer eszitek e _____, és isszátok e poharat, az Úr _____ hirdessétek, amíg eljön.” (1Kor 11,23-26)

4. állomás

Töltsétek ki a kvízt!

1. Hány napig nem evett Jézus a pusztában, amikor megkísértette az ördög?
2. Mit kellett volna kenyérré változtatnia Jézusnak, hogy ehessen a pusztában?
3. Mivel kente meg Jézus lábát a bűnös nő egy farizeus házában?
4. Hány embert lakatott jól Jézus öt árpakenyérből és két halból?

5. Milyen fajta termékétlen fáról mondott Jézus példázatot?
6. Mit nem tehetnek a zsidók a páska (az Egyiptomból való szabadulás) ünnepén a kenyérbe?
7. Kiket hívott meg a ház ura végül a vendégségbe a nagy vacsora példázatában, miután az eredetileg meghívottak kifogásokat keresve nem mentek el a lakomára?
8. Milyen állatnak az ételéből evett volna szívesen a távoli vidékre került tékozló fiú?
9. Milyen állatot vágat le az apa a hazatérő tékozló fiú számára?
10. Mit nevez Jézus az utolsó vacsorán a testének?
11. Jézus a kánai menyegzőn csodát tesz. Mivé változtatja a hat kőveder nyi vizet?
12. Jézus hasonlatában Isten a szőlősgazda. Kicsoda Jézus, a szőlő képét használva?
13. Milyen ételt evett Jézus feltámadása után a tanítványokkal a Tibériás-tenger partján?

5. állomás

Az állomáson lévő feladat elkészítése után olvassátok el a következő történetet! Döntésetek el, hogy általatok megtalált megoldás „mennyországi” vagy „pokoli”!

Ann Landers: *Mennyország és pokol*

Egy ember mennyről és poklról beszélgetett az Úrral.

– Jer, lásd a poklot! – mondá az Úr.

Beléptek egy terembe, ahol jó néhányan ültek körül egy pörkölttel telt, hatalmas üstöt. Csonttá-bőrré soványodtak, az arcuk kétségbeesett. Mindegyikük kanalat tartott a kezében, mellyel az üstbe nyúlhattak, de a kanál nyele sokkal hosszabb volt, mint a saját karjuk, így nem tudták a szájukba tenni az ételt. Leírhatatlanul szenvedtek.

– Most jer velem a mennyországba! – hívta a férfit egy idő múlva az Úr.

Egy másik terembe jutottak, pontosan olyanba, mint az első: ugyanaz a húsos üst, ugyanolyan sok ember, ugyanolyan hosszú nyelvű kanalak. Csakhogy itt mindenkin látszott, hogy boldog és jóltáplált.

– Nem értem – csodálkozott a férfi. – Miért boldogok ezek, és miért nyomorultak am azok a másik teremben, ha egyszer minden ugyanaz?

– Ó, ez igazán egyszerű – mosolyodott el az Úr. – Az itteniek megtanulták etetni egymást.

6. állomás

Melyik bibliai történetet ábrázolják a képek?

1. _____
2. _____
3. _____

ÁLLOMÁSOK

1. állomás

Kikkel ült Jézus elég gyakran egy asztalhoz?

A kérdésre a választ megkapjátok a székeken elhelyezett mássalhangzók helyes kiegészítésével. A megfejtést a menetlevélben tüntesétek fel!

Kellék: tizenkét székre helyezünk egy-egy fénymásolt papírt, amelyen a következő mássalhangzók szerepelnek: RTP, SRDN, BKJ, SNJ, PLF, NLTRB, SMT, TM, SDJ, BKJ, SDDT, NMS

Meghatározások

1. Nevem görög eredetű, jelentése: szikla. Jézust háromszor tagadtam meg a kakasszó megszólalása előtt.
2. Testvéremmel együtt halászok vagyunk. Nevem görög eredetű, jelentése: férfi, férfias.
3. Zebedeus fiainak egyike vagyok.
4. Jakab a testvérem. Nevem jelentése: Isten kegyelme(s). A Keresztelő is ezt a keresztnevet kapta az Úrtól.
5. Nevem görög eredetű, jelentése: lókedvelő.
6. Nevem jelentése: Ptolemaiosz fia, de napjainkban Bercinek beczenének.
7. Nevem jelentése: iker, csodálatos, de a köztudatban kételkedőként/hitetlenként szoktak emlegetni.
8. Eredeti foglalkozásom vámszedő. Nevem jelentése: Jahve ajándéka.
9. „Árulkodó _____ nem kap piros tojást!”

10. Alfeus fia vagyok. Nevem megegyezik Zebedeus egyik fiának nevével.
11. Szokatlan a nevem. Lukács „Jakab fia, Júdásként” emleget, mások Tádénak rövidítenek.
12. Nevem Simeon rövidüléséből származik. Zélótának is neveznek.

Megoldás

Péter, András, Jakab, János, Fülöp, Bertalan, Tamás, Máté, Júdás, Jakab, Taddeus, Simon

2. állomás

Melyik étel mit szimbolizálhat?

Kellék: megterített asztal (bor, macesz, zöldség, keserű fű, chároszet, egy tálka sós víz, csontos sült hús, főtt vagy sült tojás, egy nagy borospohár), fénymásolt képen egy szédertál

Elrendezés

tojás		csontos hús
	keserű fű	
zöldség		chároszet
	torma	

Jézus az utolsó vacsorakor egy széderestén (a páska ünnepének első estéje) vett részt tanítványaival. A széder vallásos rendezvény, amely istentiszteleti rendet jelent. A rituális lakomát azért nevezik így, mert az év összes ünnepi étkezésétől eltérő, különleges szertartási rendje van. A terített asztalon a szédereste ételeit találjátok. A zsidó vallásban minden szimbólumnak jelentése van, így az ételek is valamit jelképeznek, kiemelnek a kivonulás történetéből. Melyik étel mit jelképezhet?

Töltsétek ki a menetlevél 2. állomásához tartozó meghatározásokat az asztalon található ételek megnevezésével!

Megoldás

Bor: az öröm és a vidámság jelképe.

Macesz: a sietséget idézi, amellyel elhagyták Egyiptomot, s „még meg sem kelhetett tésztájuk”. Jelképezi a „sanyarúság kenyere”, amelyet Egyiptom országában ettek”.

Zöldség (kárpász): a tavaszt, a termékenységet, az örökké megújuló reményt képviseli, még ha sós vízbe – könnybe – mártva esszük is.
Keserű fű: a rabszolgaságban sínylődő zsidók keserű sorsát jelképezi.
Chároszet: a habarcsot jelenti, amellyel az izraeliták az egyiptomi építkezéseken dolgoztak.

Sós víz: a könnyeket idézi, amellyel a nép nyomorúságát siratta.

Csontos sült hús: A templom lerombolására emlékeztet, a pászkaáldozatra és az ünnepi áldozatra a templom működése idején. A húsdarab egyenes szokott lenni, és azt jelképezi, hogy „kinyújtott karral” szabadította meg az Örökkévaló Izraelt.

Tojás: a gyász hagyományos jelképe.

3. állomás

Jézus az utolsó vacsora alkalmával a következő szavakat mondta és adta át a tanítványoknak, hogy így emlékezzenek meg róla újra és újra, amikor asztalhoz ülnek.

Egészítsétek ki az úrvacsora szereztetési igéit a menetlevélben a helyiségben különböző helyeken megadott szavak segítségével! (Nem kell minden szót felhasználni!)

Szavak: egyétek, testem, emlékezetemre, poharat, szövetség, vérem, kenyeret, halálát, Krisztus, bor, asztal, közösség

Kellék: fénymásolt lapokon a megadott szavak a helyiség különböző pontjain elhelyezve.

4. állomás

Foglaljatok helyet a teremben elhelyezett székeken! Minden széken van egy szó, amely összekapcsolódik Jézus asztalközösségeivel vagy valamilyen étellel.

A széken ülő személy nem tudhatja, milyen szó van az ő székén. A többiek (a mellette ülő játékosok) segítik a kitalálást úgy, hogy körülírással vezetik rá a szóra. A kitalált szót meg kell jegyeznie mindenkinek, mivel ezek a menetlevélben szereplő kvíz pontos kitöltését segítik.

Kellék: a szavak fénymásolt lapokon

1. negyven nap
2. kő (válasz: köveket)

3. olaj (válasz: olajjal)
4. ötezer
5. fügefa
6. kovász
7. nincstelen (válasz: nincstelének)
8. disznó (válasz: disznók)
9. borjú
10. kenyér (válasz: kenyeret)
11. bor (válasz: borrá)
12. szőlőtő
13. hal (válasz: halat)

Ezután töltsétek ki a kvízt a helyes válaszokkal!

1. Hány napig nem evett Jézus a pusztában, amikor megkísértette az ördög?
2. Mit kellett volna kenyérré változtatnia Jézusnak, hogy ehessen a pusztában?
3. Mivel kente meg Jézus lábát a bűnös nő egy farizeus házában?
4. Hány embert lakatott jól Jézus öt árpakenyérből és két halból?
5. Milyen fajta terméketlen fáról mondott Jézus példázatot?
6. Mit nem tehetnek a zsidók páska (az Egyiptomból való szabadulás) ünnepén a kenyérbe?
7. Kiket hívott meg a ház ura végül a vendégségbe a nagy vacsora példázatában, miután az eredetileg meghívottak kifogásokat keresve nem mentek el a lakomára?
8. Milyen állatnak az ételéből evett volna szívesen a távoli vidékre került tékozló fiú?
9. Milyen állatot vágat le az apa a hazatérő tékozló fiú számára?
10. Mit nevez Jézus az utolsó vacsorán a testének?
11. Jézus a kánai menyegzőn csodát tesz. Mivé változtatja a kővedernyi vizet?
12. Jézus hasonlatában Isten a szőlősgazda. Kicsoda Jézus a szőlő képét használva?
13. Milyen ételt evett Jézus feltámadása után a tanítványokkal a Tiberiás-tenger partján?

5. ÁLLOMÁS

Kellék: két egymásba tolt asztal, aminek közepén egy tál szőlő van, kendő a vak számára

Az asztal egyik oldalán egy vak ember ül, míg vele szemben a túloldalon egy látó, de kezek nélkül élő ember. Éhesek. Hogyan tudnak mindketten enni a tálból? (Ha van önként jelentkező, akkor ki is lehet próbálni a szituációt.)

A feladat megoldását követően olvassátok el az alábbi kis történetet!

Ann Landers: *Mennyország és pokol*

Egy ember mennyről és poklról beszélgetett az Úrral.

– Jer, lásd a poklot! – mondá az Úr.

Beléptek egy terembe, ahol jó néhányan ültek körül egy pörkölttel telt, hatalmas üstöt. Csonttá-bőrré soványodtak, az arcuk kétségbeesett. Mindegyikük kanalat tartott a kezében, mellyel az üstbe nyúlhatott, de a kanál nyele sokkal hosszabb volt, mint a saját karjuk, így nem tudták a szájukba tenni az ételt. Leírhatatlanul szenvedtek.

– Most jer velem a mennyországba! – hívta a férfit egy idő múlva az Úr.

Egy másik terembe jutottak, pontosan olyanba, mint az első: ugyanaz a húsos üst, ugyanolyan sok ember, ugyanolyan hosszú nyelvű kanalak. Csakhogy itt mindenkin látszott, hogy boldog és jóltáplált.

– Nem értem – csodálkozott a férfi. – Miért boldogok ezek, és miért nyomorultak amazok a másik teremben, ha egyszer minden ugyanaz?

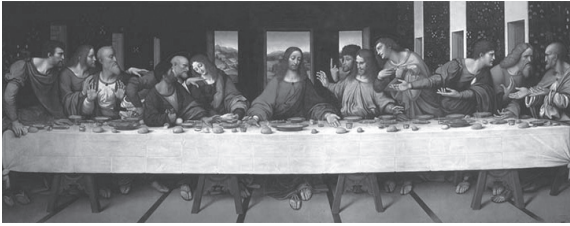
– Ó, ez igazán egyszerű – mosolyodott el az Úr. – Az itteniek megtanulták etetni egymást.

Megoldás: Akkor tudnak mindketten enni a tálból, ha egymást segítik.

6. ÁLLOMÁS

Kellék: puzzle (három kép darabokban, összekeverve)

Három bibliai történet képeit találjátok összekeverve. Állítsátok össze a három képet és a menetlevélben tüntessétek fel a három bibliai történet címét! (Nem baj, ha nem tudjátok a pontos címet, elég, ha a képen szereplő jelenetet írjátok fel. A képek kirakását követően a következő csoport számára keverjétek össze a képeket, hogy ők is dolgozhassanak vele!)

Megoldás: Az utolsó vacsora

Megoldás: Az ötezer ember megvendégelése

Megoldás: A kánai menyegző

Gyermek-istentisztelet

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig Krisztus beszéde által.” (Róm 10,17)

Az istentiszteletek látogatása nagy általánosságban azoknál a gyermekeknél, fiataloknál természetes, reménység szerint belülről fakadó igény, akik kisgyermekkoról családjukkal együtt részt vesznek az istentiszteleteken. Napjainkban egyre többször fogalmazódik meg, hogy egy gyülekezet akkor lesz vonzó, ha közérthető és nyitott minden korosztály befogadására. Erre az igényre a legtöbb gyülekezet úgy válaszol, hogy a tradicionális istentiszteleti formák mellett különböző rétegalkalmakat hirdet, ahol kifejezetten az adott korosztály számára közérthető nyelven és a korosztály koncentrált figyelmét szem előtt tartó idői terjedelemben szólaltatja meg Isten igéjét, például gyermek-istentiszteleteken. Az óvodás és kisiskolás gyermekek nyitottak és fogékonyak a bibliai történetekre. A kötelező hitoktatással a gyülekezetek látókörébe kerülnek olyan családok is, akik korábban nem tartoztak gyülekezethez. A gyermekek számára szervezett gyülekezeti alkalmak lehetővé teszik, hogy rajtuk keresztül a szülőket is megszólítsuk. A következő tematikák gyermek-istentiszteletek megtartásához nyújtanak segítséget. A tematikák havi egy alkalommal számolnak szeptember–június közötti időintervallumban. A kisgyermekek könnyen motiválhatók, így a résztvevők minden istentiszteleten kapnak egy szimbólumot, amelyet hazavihetnek. A tanév végére a rendszeres templomba járók összeállíthatják a szimbólumokból az egész évben elhangzott üzenetet. A gyermek-istentiszteleti tematikák között található olyan, ami részletesebben és szemléltető eszközökkel is segíti a készülést.

„Építsd fel a templomod...”

1. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél-e a ház? – „Az Úr háza mindenki előtt nyitva áll”

Zsoltár
Zsolt 127,1-2

Imádság

Urunk, Istenünk! Hálát adunk neked, hogy most itt szent hajlékodban összegyülekezhetünk közös éneklésre, igéd hallgatására, imádságra. Légy velünk, hogy nyitott szívvel fogadjuk mindazt, amit a mai napon tőled kapunk. Ámen.

Igehirdetési alapige

1Kir 6,11-13 – A jeruzsálemi templom

Szemléltetés

- Gyűjtsük össze közösen, hogy kik beszélnek a környezetünkben! (Például emberek, állatok a maguk nyelvén; növények és tárgyak sok mindent elárulnak magukról külső megjelenésük alapján.)
- Különböző tárgyak bemutatása. Fejtsük meg közösen, hogy például egy szék mit árul el magáról! (Kényelmes vagy nem, konyhai vagy szobai használatra szánt stb.)
- Képek bemutatása különböző házakról, például szép családi ház, felújításra szoruló ház, rendezetlen kert és ház stb. Kérdés: Kik lakhatnak a házakban? Kérdések: Tud-e beszélni egy ház? (A házak beszélnek, hiszen elárulják, hogy kik laknak bennük. Minden faluban, városban van olyan ház, amely minden részével szól hozzánk. Ez a templom, Isten háza. Miről lehet felismerni az ilyen házat?)
- Az igehirdetéshez felhasználható Simon Attila *Utam a templomban* című írása (*Jelzőtűz*, 8–9. o.).
 - küld (Istenhez, embertársaimhoz)
 - örökség: régóta áll, elődjaink építették
 - érték: istenkeresés, kincsek
 - érzed, hangja van stb.

- ismeret: megismerkedhetsz másokkal, Istennel és önmagaddal
- áldozat
- keresztség
- iskola
- út

Szimbólum: templom

Imádság

Urunk, Istenünk! Jó itt lennünk, mert tudjuk, hogy te hívtál ide bennünket, hogy találkozzunk egymással. Segíts nekünk abban, hogy otthonként tudjunk a templomra nézni, szívesen jöjjünk igéd hallgatására. Fogadj kegyelmedbe bennünket, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Ének

EÉ 560

ÚÉ 135

2. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél a persely – „Légy Isten gyermeke – tégy jót másokkal!”

Zsoltár

Zsolt 15,1–3

Imádság

Uram, mit adhatnék neked? Hiszen jól tudod, hogy szegény vagyok. Ha pásztor lennék, bárányt hoznék, ha bölcs lennék, az eszemből adnék, amit mégis adni tudok, az a szívem. Fogadd el tőlem, édes Istenem! Ámen. (Növekedés – Gyülekezeti munkaprogram 2007/2008.)

Igehirdetési alapige

Lk 21,1–4 – Az özvegyasszony két fillére

Szemléltetés, kérdések

- A templom örökség és érték. Beszéljünk a gyermekekkel arról, hogy mit értünk örökség alatt! Mit tartunk értékesnek? Mi hatá-

rozza meg valaminek az értékét, például az ára, kora, alapanyaga, különlegessége?

- Mit nevezünk adománynak? Mit jelent a mondás: jobb adni, mint kapni?
- Vajon miért állhat még ma is itt ez a templom? Úgy tudjuk igazán továbbadni az Isten szeretetét, ha másokon segítünk.
- Ha a templomunk építési körülményei érdekesek – például a győri evangélikus Öregtemplom a gyülekezet nagylelkű adakozóinak köszönheti, hogy egy év leforgása alatt felépült –, akkor ezen az istentiszteleten meg lehet emlékezni az elődökről, az építkezésről.

Tartalom

Az özvegyasszony mindenét odaadja, míg a gazdagok a sokból éppen csak odaszánnak valamit az Istennek. Aki az Istent egész szívvel szereti, az felszabadul arra, hogy javait Isten iránti hálával élvezze és önzetlenül odaáldozni is tudja.

Szimbólum: persely

Imádság

Urunk, Istenünk! Köszönjük neked, hogy az emberek áldozatkész adakozásából felépülhetett ez a templom, az a hely, ahol elcsendesedhetünk, imádkozhatunk, veled találkozhatunk. Nyisd meg szívünket, hogy meglássuk, ma is nagy szükség van az adományokra. Add áldásodat az adakozókra és az adományok tetszésed szerinti felhasználására. Ámen.

Ének

EÉ 336, 443

3. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél a keresztelőmedence – „Isten megbocsát”

Zsoltár

Zsolt 51,9–11

Imádság

Megköszönöm, jó Atyám, hogy az elmúlt éjszakán megőriztél engemet, és új napot kezdhetek. Szent Fiadért, Istenem, kegyelmesen légy velem, békesség és szeretet vezérelje léptemet. Ámen.

Igehirdetési alapige

Lk 18,16 – Jézus megáldja a gyermekeket

Szemléltetés, kérdések

- Gyűjtsük össze, hogy miért jó gyermeknek lenni!
- Milyen nehézségekbe ütközhetünk gyermekként?
- Korosztálytól függően: Mihez vagyunk már elég idősek? Mi az, amit ennyi idősen megtehetünk? Mihez vagyunk még túl kicsik? Miből maradunk ki csak azért, mert gyermekek vagyunk?

A bibliai történet elmondása, eljátszása.

- Beszélgessünk a keresztségről! Mutassuk meg a keresztlőmedencét!
- Kit hol kereszteltek meg? Mit jelent a keresztség az életünkben?

Szimbólum: keresztlőmedence

Imádság

Köszönjük, Atyánk, Jézus Krisztust, akit elküldtél, hogy szeretetedet megmutassa nekünk. Köszönjük, hogy a gyermekek is fontosak a számadra. Segíts bennünket azzal a szeretettel szeretni embertársainkat, amivel te is szeretsz bennünket. Ámen.

Áldás

Áldjon meg téged az Isten, hogy lehess, mint a víz, amellyel megkereszteltek: legyen tiszta a tekinteted, legyenek jóízűek szavaid, legyél felüdülés azoknak, akiket közel visz hozzád az élet, legyél képes a megbocsátásra, mert csak így tisztulhat meg a világ, legyél egyszerű, amikor kusza körülötted az élet. Legyél, mint a víz, amellyel megkereszteltek: életadó, mert Isten új életet ajándékozott neked.

Ének

Szívemben hála, hála...

EÉ 575

4. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél az oltár – „Istenhez imádkozunk”

Zsoltár
Zsolt 34,2–9

Imádság

Jó Istenem, felébredtem, te örködtél énefelettem, köszönöm, hogy megtartottál, felettem is virrasztottál. Óvj meg ma is szent kezeddal, tekints reám szeretettel, vezesd minden lépésemet, ó, hallgasd meg kérésemet. Ámen.

Igehirdetési alapige

Jn 17,15 – *„Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól”*

Szemléltetés, kérdések

- Mihez kapcsolódnak a következő szavak: kérlek, köszönöm, bánom, kérem, elmondom, kapcsolat, csend? (Kiegészítésként néhány jellegzetes imádságos testtartás is bemutatható, pl. térdelés, leborulás, széttárt karok, összekulcsolt kéz).
- Mi az imádság?
- Mikor szoktunk imádkozni? Milyen imádságokat ismerünk? Ki tanított bennünket imádkozni?
- Beszélgessünk Jézus imádkozási szokásairól!
- Melyik templomi berendezési tárgy kapcsolható az imádsághoz? (oltár)
- Beszélgessünk az oltárról!

Tartalom

Jézus életét adja az emberért, és imádkozik érte. Jézus főpapi imádsága csodálatos imádság, hiszen minden egyes szava rólunk szól és értünk van.

Szimbólum: oltár

Imádság

Úr Jézus Krisztus, hallgasd meg imádságunkat! Kérlek, gyere el a házukba és a szívünkbe, és hozd el áldásodat. A sok munka, fáradság

és tudás mit sem ér nélküled. De áldott az a ház, ahol jelen vagy kegyelmeddel. Hálások vagyunk, hogy megszólíthatunk, te válaszolsz nekünk! Ámen.

Ének

Áldjátok az Urat

EÉ 276

5. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszélnek az oltáron lévő tárgyak – „Hálások vagyunk Isten ajándékaiért”

Zsoltár

Zsolt 36,6–10

Imádság

Urunk, Istenünk! Köszönjük, hogy újra itt lehetünk templomodban, hogy találkozhatunk veled. Kérünk, légy velünk, hogy nyitott szívvel és füllel hallgathassuk drága szent igédet, amellyel ma is megszólítasz bennünket. Ne engedd, hogy elzárkózzunk szeretetedtől. Ámen.

Igehirdetési alapige

Jak 1,17 – „Mert minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a világosság Atyjától száll alá, akiben nincs változás, sem fénynek és árnyéknak váltakozása.”

Szemléltetés, kérdések

- Kellék: egy szépen becsomagolt ajándékdoboz.
 - Mikor szoktunk ajándékot kapni? Milyen ajándékoknak örülünk? Milyen alkalmakkor kapunk ajándékokat? (Hívjuk fel a gyermekek figyelmét, hogy nemcsak a tárgyi ajándékok lehetnek értékesek, hanem az élet is ajándék.)
 - Milyen templomi berendezési tárgyak mutatják be nekünk Isten ajándékait? (Virág: teremtett világ szépsége, Istentől jön minden adomány; gyertya: világosság, Jézus a világ világossága, Istentől jövő fény; Biblia: Isten megszólít bennünket.)
- Szimbólum: Virág és gyertya

Imádság

Hálát adunk, Urunk, a teremtett világért és benne a saját életünkért. Köszönjük neked, hogy atyai szeretettel gondoskodsz rólunk, és naponta ajándékaid sokszínűségével ismertetsz meg bennünket. Köszönjük neked, hogy mentő szeretetedből elküldted értünk szeretett Fiadat, Jézus Krisztust, akinek megismerésével megláthatjuk, hogy hozzád tartozni a legcsodálatosabb dolog. Ámen.

Ének

*Minden, mi él
Róla beszél fű, virág*

6. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél a kereszt – „Isten szeret és megáld”

Zsoltár

Zsolt 130,1–4

Imádság

Uram, mindenek forrása, teremtő Lélek! Hálát adok szereteted minden jeléért – mindazért, amivel megörvendezett minket. Nyisd meg ma is szememet, hogy meglássam, hol munkálkodsz, és mit teszel az üdvösségünkért. Segíts felismernem, mennyire szeretsz engem. Ámen.

Igehirdetési alapige

1Kor 1,18 – „*Mert a keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözülünk, Istennek ereje.*”

Előkészítő munka

Különböző keresztek készíthetők hittanórákon, például a hittanosok kézlenyomatával, újságokból kivágott különböző emberi arcokból stb.

Szemléltetés, kérdések

- Kellék: két bot. (Bolondság behozni a templomba két botot, hiszen a botok nem valók a templomba.)
- Alkossunk a két botból valamit közösen! (Kereszt elkészítése.)
- Mihez hasonlít a kereszt? (kitárt kéz)

- Ki tárja szét a karját értünk? Hol tárja szét?
- Mit jelent számunkra Jézus kereszten kitárt karja?

Tartalom

A keresztről beszél, hogy Isten szeret és megáld minket. Jézus a kereszten szenvedett értünk – ennyire szeretett. A keresztről két karjával mintha meg akarna ölelni minket... A keresztről biztos pont, ahova letehetjük bűneinket, fájdalmainkat, mindazt, ami bánt. Mindnyájunknak, kicsiknek és nagyoknak, hívőknek és nem hívőknek szükségünk van a megváltásra, arra, hogy bűneinket Isten megbocsássa. Jézus keresztre mindnyájunk megváltására állíttatott.

Szimbólum: keresztről

Imádság

Köszönjük neked, mindenható Istenünk, hogy szent Fiad, Jézus Krisztus által megváltottál minket a világ rabszolgaságából. Segíts, hogy meg-lássuk benned szabadítódat, és egészen a tied legyünk! Add, hogy egymást szolgáljuk, és kölcsönös segítségnyújtással gyakoroljuk a testvéri szeretetet. Hadd lássák meg az emberek, hogy köztünk valóban te vagy az Úr. Ámen.

Ének

EÉ 191, 80

7. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél a szószék (Biblia) – „Isten szól hozzánk”

Zsoltár

Zsolt 25,4–6

Imádság

Én Istenem, köszönöm, hogy újra templomodban lehetek! Kérlek, adj nyitott szívet, hogy meghalljam hangodat, hogy hozzám is elérjen drága szent szavad. Ámen.

Igehirdetési alapige

Zsid 4,7b – „*Ma, ha az ő hangját halljátok, ne keményítsétek meg a szíveteket!*”

Előkészítő munka

Szeptemberben meghirdetni az istentiszteleten és a hittanórákon, hogy mindenki készítse el a kedves bibliai történetét rajzban. Az elkészített rajzokból erre az alkalomra készítsünk el egy képes Bibliát.

Szemléltetés, kérdések

- Énekeljük el a *Jól vigyázz, kicsi szem* kezdetű éneket!
 - Mire használjuk a szánkat, a fülünket? Kinek a hangjára, szavára figyelünk?
 - Van kedvenc könyvünk? Miért az a kedvenc könyvünk?
- Az oltár fölött egy kis erkélyt látunk. Ez a szószék. Rajta egy könyv, a Biblia. A Bibliában sok történet van (történetek, amelyeket már ismerünk), amelyek Istenről szólnak. Nem mindent értünk meg abból, amit Isten mond az igében, ezért van szükség a lelkészre, aki „tolmácsolja” Isten üzenetét. (A lelkész nem a magáét szólja, hanem azt, amit Isten Szentlelke rábíz.)
- Mit tudunk a Bibliáról? Milyen történeteket ismerünk már a Bibliából? Van kedvenc történetünk? Miért?
- Szimbólum: Biblia

Imádság

Urunk, Istenünk! Köszönjük, hogy naponta hozzánk szólsz, és azt akarod, hogy meg is halljuk igédet. Köszönjük neked a Bibliát, amiből megismerhetünk téged és szeretetedet Jézus Krisztus által. Ámen.

Ének

Az Úr van itt
EÉ 475

8. ALKALOM

Az istentisztelet témája: Beszél az orgona – „Istent dicsőítjük énekünkkel”

Zsoltár

Zsolt 100,1–5

Imádság

Urunk, Istenünk! Hálát adunk neked, hogy ebben a tanévben a templom berendezési tárgyain keresztül megismerhettünk téged, hallhattuk szavadat! Urunk, légy velünk, hogy a templomból kilépve is figyelni tudjunk szavadra, és azon az úton haladjunk, amelyet nekünk szántál. Ámen.

Igehirdetési alapige

Zsolt 147,7(-11) – „Zengjetez hálaéneket az Úrnak, énekeljetez hárfakísérettel Istenünknek...”

Szemléltetés, kérdések

- Csukjuk be a szemünket! Milyen hangokat hallunk? (Pl. csettintés, fütty, taps, énekszó, orgonahang)
- Milyen érzékszervekre van szükségünk a beszédhez? (Fül, száj és egyéb szervek)
- Soroljunk fel hangszereket!
- Melyik hangszer a hangszerek királynője? (orgona)
- Miért fontos az éneklés a templomban?

Tartalom

Ha belépünk a templomba, szép zenét hallunk: az orgona szól. Az istentiszteleten együtt éneklünk. Az ének is egyfajta imádság, dicsőítjük vele Istent. Közösségbe kerülünk általa Istennel és embertársainkkal. Éneklünk örömről, bánatunkban.

Szimbólum: orgona

Imádság

Urunk, hálát adunk neked minden ajándékodért! Add, hogy énekhangunkkal is téged tudjunk dicsőíteni, ne feledkezzünk meg erről az ajándékodról sem. Hálát adunk, hogy imádságban hozzád fordulhatunk, elmondha-

tunk neked minden olyan dolgot, amit másokkal nem biztos, hogy szívesen osztunk meg. Ámen.

Ének
EÉ 70, 553

Növekedés

Téma/bibliai történet	Üzenet	Szemléltetés
Talaj <i>Magától</i> <i>növekvő vetés</i> Mk 4,26–29	A magban van az élet, a talajban az erő. A magvető feladata nagyon fontos, de a növekedés titok! Isten adja a növekedést. A mag önmagában hordozza a csírázás lehetőségét, semmi köze hozzá az embernek. (A talaj előkészítése és mag elvetése van az ember kezében.). A magból a növényt senki sem képes önállóan előhozni. Az ígét mi hirdetjük, hiszen tudunk beszélni róla, de a Lélek teszi késszé a szívünket, hogy ezt be is fogadja.	Kellék: kancsó, mag, föld, cserepes növény 1. Milyen foglalkozáshoz tartozhatnak ezek a kellek? Kiinduló kép: kert (mi minden van benne?) Kellék: kicsi mag (jelentéktelen, apró) 2. Mi lesz a magból? 3. Ha csak a kezünkben tartjuk a magokat, akkor lesz belőle valami? 4. Mi kell ahhoz, hogy a magból növény legyen? A magban van az élet, a talajban az erő. Szimbólum: talaj

<p>Mag <i>Mustármagról</i> <i>szóló példázat</i> Mt 13,31–32</p>	<p>Krisztus országa gyengének látszik azoknak, akik nem hisznek benne, de annál nagyobb jelentőséggel bír. A kegyelem kicsiben kezdi el munkáját, de kiteljesedik – Krisztus megváltó munkája is minden emberért történt. Isten ereje mutatkozik meg a kicsiny magban. Hitünk is ilyen mustármagnyi: először csak hallunk Istenről, de a Szentlélek munkája által a szívünkben is megszülethet a hit.</p>	<p>1. Egy fán összekeveredtek a gyümölcsök, zöldségek. Külön helyre válogassuk őket!</p> <p>2. Kicsiből nagy lesz: milyen dolgokról tudjuk ezt? (Gyerekből felnőtt, kis magból növény, alapból nagy épület, egy-kettő gyerekből iskolaközösség)</p> <p>3. Előkészítő feladat: kartonpapírra keressz, amibe sokféle magot szórunk. Szimbólum: mag</p>
--	---	---

<p>Gyökér Péter kérdése Jn 6,67–69</p>	<p>Lelki táplálék felvétele: Isten igéje. Lelkünk megőrzése: Isten igéjének hallgatása és megtartása. Ha letévednénk a helyes útról, vissza kell találni Krisztushoz, hiszen nála van az oltalom. A hit a remélt dolgokban való bizalom és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés.</p>	<p>Ének: Fejem, vállam, térdem, talpam mind az Úrhoz tartozik... 1. Milyen testrészekből áll össze az emberi test? 2. Milyen növénynek van az emberi testhez hasonló felépítése? (Pl. fa) 3. Mire való a gyökér? (Rögzít, vizet és ásványi anyagokat vesz fel) 4. Mi hova tartozunk? Mi lehet a mi életünk gyökere? Kellék: különböző foglalkozások szerepelnek a táblán Játék: Kihez mennél, ha fáj a hasad? (orvos) Kihez mennél, ha matekból fejlődni szeretnél? (tanító vagy matektanár) Kihez mennénk az örök élet beszédéért? (lelki táplálék fontossága) Szimbólum: gyökér</p>
<p>Törzs Szőlőtő és szőlővessző Jn 15,1–8</p>	<p>Isten célja, hogy életünk legyen. Ő a jó gazda a szőlőben, és ugyanígy akar jelen lenni a mi életünkben is. Jézus Krisztushoz tartozni öröm. Aki nem akar elszakadni a szőlőtőtől (Jézustól), azt gondolja, nevelgeti, hogy szeretetben, békességben teljes az élete.</p>	<p>Hogyan válhat termővé az életünk? (Lásd: <i>Növekedés</i> gyülekezeti munkaprogram 2007/2008, 168. o.) Barátság – szeretet útja Szimbólum: törzs</p>

<p>Ágak <i>Kegyelmi</i> <i>ajándékok</i> <i>sokfélesége</i> Róm 12,4–8</p>	<p>Összeköttetés – kapcsolat. Nem magányosan kell megélnünk keresztyén-ségünket, hanem közös-ségben. A gyülekezet közössége tart meg bennünket. Nem mindegy, hogy kire figyel a közös-ség, ki áll a középpontban.</p>	<p>1. Segítés: ki miben ügyes? Mi a különbség a kézfogás és az összekapaszkodó ke-zek között? Kézfogás: köszöntés, férfi-as üdvözlés, bemutatkozás Összekapaszkodó kezek: segítségnyújtás A testnek szüksége van az összes testrésze-re, hogy működőképes legyen. Isten egymásra bízott bennün-ke-t, szükségünk van arra, hogy segítsük egymást. 2. Hogyan segíthetünk egymásnak? 3. Mitől lesz egy közösség működőképes? Mi kell ah-hoz, hogy igazi közösséggé váljunk? Szimbólum: ágak</p>
---	--	---

<p>Rügy <i>A Pártfogó</i> <i>ígérete</i> Jn 14,15–18.26</p>	<p>Hajtás. Védelemként szolgál a rügytakaró, a növekedésért felelős a rügytengegy. A hajtásrügyből fakadnak a levelek és ágak. A termőrügyből lesz a bimbó, majd a virág. A bennünk megszülető hitet a Lélek táplálja: ébreszti és növeli.</p>	<p>Kellék: bimbózó virág</p> <p>1. Várjuk már a tavaszt? Mi jelzi számunkra a tavasz érkezését?</p> <p>2. Mikor jelennek meg rügyek a fán? Mi a feladata a rügyeknek?</p> <p>Kellék: egy nehéz matekfeladat</p> <p>Próbáljuk megoldani a feladatot! (A feladat még nem alsós korosztálynak való, így valószínűleg csak felnőtt segítséggel oldható meg. Egy másik példa lehet, hogy hiába vannak előttünk alapanyagok, ha soha életünkben nem főztünk. Valószínűleg csak segítséggel tudunk az alapanyagokból ételt készíteni.)</p> <p>A hitünk is támogatásra szorul. Jézus a hitünk támogatására elküldi hozzánk a Szentlelket.</p> <p>(Kellék: betűkből állítsuk össze: Szentlélek)</p> <p>Szimbólum: rügy</p>
---	--	---

<p>Levelek <i>Az evangélium célja</i> Jn 20,30–31</p>	<p>A levél a folyadék- és tápanyag-raktározó szerv. Ez a fotoszintézis helye: a napfény energiáját használja, hogy szerves anyagból szerves anyagot hozzon létre, amelyet tápanyagként hasznosíthat. A lelkünk tápláléka Isten igéje, amelyet a Bibliából, ígehirdetésből tapasztalhatunk meg: istentisztelet, imádság ajándéka.</p>	<p>Gondoltam valamire! Kinyithatom és becsukhatom. Rendezett sorokban haladhatok. Van eleje és vége. Ha befejezem, akkor általa még gazdagodhatok is. (könyv) Kellék: különböző könyvek között Biblia 1. Milyen könyveket szeretünk olvasni? Miért? 2. Miért különleges könyv a Biblia? Szimbólum: levél</p>
<p>Virág <i>Missziói parancs</i> Mt 28,18–20</p>	<p>A természet költeménye. Küldetésünk van: másoknak is beszélni Isten szeretetéről.</p>	<p>Készítsünk egy nagy virágot! (sok színből álló) A szirmokon szerepeljen egy-egy fontos szó a missziói parancsból. (Menjetek el!; keresztség, tanítás, megtartani a parancsolatokat, szírom közepe: világ végezetéig velünk) 1. Feladataink: miért is járunk iskolában? Mit szeretne tőlünk mennyei Atyánk? Szimbólum: virág</p>

<p>Termés – gyümölcs <i>Lélek gyümölcsei</i> Gal 5,19–26</p>	<p>A növekedés célja: a termés (gyümölcs). A gyümölcs sosem a fáért van, hanem valami vagy valaki másért terem. A fák közül nem mindegyik hoz gyümölcsöt. A gyümölcsözőknél is nagyon fontos a rendszeres gondozás. Mik lehetnek a mi gyümölcsseink? – Amivel másokért tehetünk.</p>	<p>Párosítsuk a fát a gyümölcseivel! Mire jó a fa a gyümölcstermésén kívül? Mi a gyümölcs lényege? – A lélek gyümölcsei Szimbólum: gyümölcs</p>
---	--	---

Meghívás Isten országába

„Asztalt terítesz nekem ellenségeim szeme láttára. Megkened fejemet olajjal, csordultig van poharam.” (Zsolt 23,5)

Téma	Bibliai történet	Vézermondatt	Szimbólum
„Ne zárd ki magad a meghívásból”	A nagy vacsora Lk 14,15–24	„ <i>Boldog az, aki Isten országának vendége.</i> ” (Lk 14,15b)	Boríték (meghívó)
„Terítsd meg asztalod a rászorulóknak előtt”	Vendéglátás viszonozás nélkül Lk 14,12–14	„ <i>...boldog leszel, mert nincs mi-ből viszonzniuk...</i> ” (Lk 14,14a)	Kolduló kéz (kéregető)
„Nem a hely a lényeg...”	A főhelyek változtatása Lk 14,7–11	„ <i>Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik.</i> ” (Lk 14,11)	Szék

Vendégből a lakodalom megmentőjévé	Kánai menyegző Jn 2,1–12	„Töltsétek meg a vedreket vízzel.” (Jn 2,7)	Korsó (kőveder)
Tanítóból testet-lelket táplálóvá	Ötezer ember megvendéglése Mt 14,13–21	„Nem kell elmenniük: Ti adjatok nekik enni!” (Mt 14,16b)	Kosár
Meghívottból megbocsátóvá	A bűnös nő megkeni Jézus lábát Lk 7,36–50	„Megbocsáttatok a te bűneid.” (Lk 7,48)	Olaj (kenet)
Test + vér	Utolsó vacsora Mt 26,17–29	„Vegyétek, egyétek, ez az én testem! Igyatok ebből mindnyájan...” (Mt 26,26b.27b)	Kenyér és bor
Koldusból asztalt terítő	Utolsó vacsora Mt 26,17–29	„Fiaim, nincs valami ennivalótok? Nincs...” (Jn 21,5)	Hal
Idegenből ismerős	Emmausi tanítvány Lk 24,28–35	„Maradj velünk, mert esteledik, a nap is lehasnyatlott már!” (Lk 24,29)	Megtört kenyér
Betérésből megtérés	Zákeus Lk 19,1–10	„Zákeus, szállj le hamar, mert ma a te házában kell megszállnom.” (Lk 19,5b)	Nyitott ajtó

A NAGY VACSORA (LK 14,15–24)

A feldolgozást segítő gondolatok

- A ténylegesen folyó ünnepi lakoma és Isten országa között párhuzam figyelhető meg.
- Jézus korában kettős meghívás volt szokásban. A házigazda gondosan kiválogatta a vendégeket és jó előre elküldte a meghívást. A meg-

hívás elfogadása kötelezte a vendégeket a megjelenésre, lemondása halálos sértésnek számított. A második értesítés akkor történt meg, amikor levágták az állatokat és elkészítették az ételt.

- Jézus példázatában a meghívott vendégek lemondják a meghívást teljesen hétköznapi okokkal, azaz nem is nagyon akarnak az emberek Isten országába bejutni. Isten országát ugyan szépnek képzelik, de minden mást előbbre helyeznek nála.
- A házigazda a megterített asztalhoz végül a város szegényeit hívja meg. Isten szeretete nem ismer korlátokat: a visszautasítás arra indítja, hogy még szélesebbre terjessze ki irgalmát.

Kellék

- Egy nagy boríték. A borítékban a következő mondat áll: Boldog az, aki Isten országának vendége.
- Kis borítékokban a történet szereplőinek kifogásai szerepelnek.
- Egy megterített asztal.

Szemléltetés

- Énekeljük el a következő étkezés előtti éneket: *Az asztal terítve, immár minden kész...!* Milyen alkalmakkor terítünk asztalt?
- Milyen egy hétköznapi és ünnepi terített asztal? Van különbség közöttük? Ki szokott megteríteni otthon?
- Mikor szoktunk vendéget meghívni? Hogyan történik a meghívás? Kiket szoktunk meghívni?
- Játsszuk el a bibliai történetet!

Tartalom

- Nézzük meg a nagy borítékban szereplő mondatot! Különleges vendégségbe kapunk meghívást: Isten országába. Isten megnyitja az örök élet kapuját az emberek előtt. Asztalt terít nekünk, és kedves szóval meghív bennünket, de mindenféle kifogást keresve visszautasítjuk a meghívást.
- Isten szeretete, irgalma nem ismer határokat, de ha visszautasítod azt, magadat zárod ki az ő országából.

VENDÉGLÁTÁS VISZONZÁS NÉLKÜL (LK 14,12-14)

A feldolgozást segítő gondolatok

- Olyan vendégeket hívunk meg, akik nem tudják viszonzni kedvességünket.
- Istenhez tartozásunk megköveteli, hogy szeressük embertársainkat. Ott kezdődik az igazi szeretet, ha olyanokkal is asztalhoz tudunk ülni, akiket egyáltalán nem szeretünk.

Szemléltetés

Kellék: asztal székekkel

- Válasszunk ki egy gyermeket a gyülekezetből. Kérjük meg, hogy ültessen az asztalhoz olyan embereket, akikkel szívesen ülne egy asztalánál!
- Mi alapján választottál társakat magadnak?
- Számít, hogy kik az asztaltársaink?

Feladat

Kellék: egy-egy papíron szereplők (pl. koldus, árva, özvegy, idős ember, barát, hajléktalan, beteg ember, csavargó, sportoló stb.), amelyeket az asztalon szétszórva elhelyezünk.

- Válasszunk ki egy gyermeket a gyülekezetből! Az asztalon szereplő személyek közül válasszon magának asztaltársakat. Döntését indokolja meg!

A bibliai történet elmondása vagy felolvasása

Tartalom

- Könnyű azokkal jól cselekednünk, akikről biztosan tudjuk, hogy viszonzják majd a kedvességünket. Amennyiben viszonzást várunk szeretetünkért, jó cselekedeteinkért, akkor hiányzik belőlünk az önzetlenség.
- Jézus megtérésre hív. A megtért szív önzetlen szeretetből cselekszik.

A FŐHELYEK VÁLOGATÁSA (LK 14,7-11)

A feldolgozást segítő gondolatok

- A történet előzménye: szombati gyógyítás.
- Jézus meg szeretné nyerni az ellenfeleit az Isten ügye számára.
- Egy vacsoránál számított a rang, tekintély. Ez megfigyelhető az

ültetési rendben is. Íratlan szabályok értelmében a késve érkező tekintélyesebb vendéget általában a házigazda kíséri a helyére.

- Ülj az utolsó helyre! – Megtérésre hívás. Isten a kicsinyek, megalázottak oldalára áll, a gőgösöknek ellenáll.

Szemléltetés

Kellék: érmek (arany, ezüst, bronz)

- Melyik érmet választanánk? Miért azt?
- Mi kell ahhoz, hogy valaki aranyérmet szerezzen?

Kellék: asztal, az asztal körül székek

- Válasszuk ki gyerekeket a gyülekezetből, és kérjük meg őket, hogy foglaljanak helyet az asztal körül!
- Miért választottuk az a helyet, ahova leültünk?
- Kérjük meg egy gyermeket, hogy most ő ültesse le a többieket neki tetsző módon.
- Milyen szabály szerint ültette le a többi gyereket?
- Van az otthoni/családi asztalnál ültetési rend?
- Beszélgessünk a zsidó vendégséggel járó szokásokról!

Tartalom

- Jézus arra tanít bennünket, hogy aki felfelé törekszik, aki az őt megillető helynél magasabbra vágyik, az bizony nagyot esik. Inkább álljunk a sor végére, vagy találjuk meg a helyünket a középmezőnyben, hogy onnan előrébb juthassunk, mint hogy az érdemtelenül elfoglalt első helyről a sor végére küldjenek.
- Legyünk alázatosak és szelídek, hogy Isten maga emeljen fel bennünket az ő országába az első helyen.

KÁNAI MENYEGZŐ (JN 2,1-12)

A feldolgozást segítő gondolatok

- Egy menyegző általában hét napig tartott.
- A menyegzőhöz hozzátartozott a bor és a vendégek jóllátása. A család szegényben jutott, ha nem tudta a vendégeket jóllakatni. A bibliai történetben elfogyott a bor.
- Jézus cselekszik, pedig még nem jött el az ő órája (akkor jön el, ha Isten indítja erre).
- Hat köveder: tisztulási szertartásoknál használják őket.

- Jézus kinyilatkoztatta magát a csodatételben, és a tanítványai hittek benne.

Szemléltetés

Kellék: megterített asztal, hat korsó vagy edény víz

- Ki járt már lakodalomban?
- Kik a résztvevők egy esküvőn?
- Milyen szokásokkal találkozunk egy lakodalomban?
- Mi okozhat nehézséget vagy problémát egy lakodalmon?

Tartalom

- „Nem jött el még az én órám!” Jézus képes arra, hogy csodát tegyen, de úgy érzi, ez még nem az ő pillanata. Nem önmagától teszi a csodákat, hanem amikor arra Isten indítja. A csodák nem öncélú eszközök Jézus kezében, hanem arra hivatottak, hogy bizonyosságot tegyenek a mennyei Atyáról, aki elküldte Jézust közénk.
- Jézus minőségi változást hoz az ember életébe – nem hagyja cserben az embert szükségében, sőt a vártnál is jobbat ad, így osztozik az ember örömében.

ÖTEZER EMBER MEGVENDÉGELESE (MT 14,13–21)

A feldolgozást segítő gondolatok

- A test és a lélek táplálása nem választható el egymástól.
- A Jézust hallgató sokaság számára maga Jézus terít asztalt. Étele ugyan nincs, de ami van (öt kenyér és két hal), azt használja fel.
- Jézus nem önmagától cselekszik, hanem Istenhez imádkozik a csodatétel előtt. Jézus kezében az öt kenyér és két hal ötezer ember számára elegendő úgy, hogy tizenkét kosár maradék étel marad az étkezés után.
- A nép nem azt nézi, amit Jézus ad, hanem a csodát látják, ezért királlyá akarják tenni őt.

Szemléltetés

Kellék: tizenkét kosár

- Számoljuk össze a kosarakat!
- Mit tennénk a kosarakba? Mekkora mennyiség fér el a kosarakban?

Kellék: öt kenyér és két hal (nyomatott képen)

- Hány kosarat tudunk megtölteni a kenyerekkel és halakkal? Hogyan tudnánk megtölteni az összes kosarat a meglévő ételmennyiségből?
- Ki vállalkozna arra, hogy az egész templomot vendégül látja a meglévő ételmennyiségből?

A bibliai történet elmondása, eljátszása

Tartalom

Az ember mindig azt nézi, ami a szeme előtt van, így sokszor elégedetlen. Jézus azonban a kevésben is lehetőséget lát, így szolgáló szeretetre biztatja a tanítványokat („*Ti adjatok nekik enni!*”). Jézust a teljes ember érdekli (teste-lelke, öröme-bánata), így a szükségben mellénk áll. Sőt, sokkal többet ad annál, mint amiben reménykedünk (tizenkét kosár maradék). Merjük rábízni magukat Jézus Krisztusra!

A BŰNÖS ASSZONY MEGKENI JÉZUS LÁBÁT (LK 7,36–50)

A feldolgozást segítő gondolatok

- Jézus a vámszedők és bűnösök barátja. A történet kulcsszereplője a bűnös asszony, aki tudatosan vagy tudatlanságból megszegi a törvényt. A házigazda az asszonnyal szemben a törvény tisztelője és betartója. Nem véletlen, hogy a házigazda és az asszony konfliktusba kerül egymással.
- Az asszony és a házigazda közötti helyzetet Jézus oldja fel egy példázattal. A tanító történet a farizeusnak szól a bűnök megbocsátásáról.
- A bűnbocsánat Jézus ajándéka. Nem automatikusan, egyoldalúan valósul meg a bűnbocsánat, hanem kétoldali viszonyt feltételez. Haladás, növekedés és gazdagodás jellemzi a hit viszonyát.

Szemléltetés

Kellék: megterített asztal

- Válasszunk ki egy gyermeket a gyülekezetből! Ő lesz a házigazda. A házigazda feladata, hogy a gyülekezet tagjai közül hívjon az asztalhoz vendégeket.
- Gyűjtsük össze közösen a házigazda feladatait attól kezdve, hogy a vendégek megérkeznek!

- Mit csinál a házigazda, amikor megérkeznek a vendégek? (Pl. örömet fejezi ki, kezet fog, köszönti őket, behívja a házba és asztalhoz ülteti a vendégeket stb.)
 - Kit tekintünk jó házigazdának? Kiket hívunk meg magunkhoz vendégségbe?
 - Mutassuk be a zsidó vendégváró szokásokat!
- A bibliai történet dramatizált elmondása vagy felolvasása.
- Hasonlítsuk össze a bűnös asszonyt és a házigazdát!

Tartalom

A farizeus elutasító módon bánik az asszonnal bűnössége miatt. A házigazda valójában Jézussal is tartózkodóan viselkedett, hiszen csak a kötelező minimumot teljesítette Jézus felé. A történet mindkét szereplője találkozik Jézussal. Mindketten Jézus közelében tartózkodnak, és hallják mindazt, amiről beszél nekik. A farizeus hallja, de nem tudja szívéig engedni a hallottakat, míg az asszony szíve szeretettel van Jézus iránt. Az asszony felismeri, hogy bűnös és örömmel, hálával fogadja Jézus bocsánatát. Jézus bűnbocsátó kegyelme lehetőséget ad az asszony számára az új életre.

UTOLSÓ VACSORA (MT 26,17-29)

Szemléltetés

Kellék: asztalon egy tálban friss, érett gyümölcsök, friss zsemle, penészes, romlott étel, gyógyszer

- Milyen ételt választanánk a kosárból? Miért?
- Milyen ételeket eszünk? Hányszor táplálkozunk egy nap? Miért fontos, hogy táplálkozzunk?
- Miért baj, ha nem táplálkozunk egészségesen? Mi történik velünk, ha nem eszünk?
- Hogyan függ össze a testünk betegsége a lelkünkkel?
- Hogyan lehet a lelkünket meggyógyítani?

Kellék: kehely borral, paténa ostyával

- Mit jelent a bor és az ostya?
- Mit mondott Jézus az utolsó vacsorán a kenyérről és borról?
- Mit rendelt el Jézus a kenyérről és borról?

A bibliai történet felolvasása.

Tartalom

Az utolsó vacsora alkalmával elfogyasztott kenyér és bor örök emlékeztetője az emberiségnek Jézus Krisztus értünk történt kereszthalálára. Jézus teste és vére az új szövetség jeleivé váltak, amelyet Isten a bűnbocsánaton és a kiáradó kegyelem ajándékán át az emberekkel kötött. Az úrvacsora minden ünneplésével közösségbe kerülünk Istennel, Jézus Krisztussal és embertársainkkal.

EMMAUSI TANÍTVÁNYOK (LK 24,28-35)

A feldolgozást segítő gondolatok

- Az úton bandukoló két tanítvány mellé szegődik Jézus, akit nem ismernek fel. Későre jár, ezért szinte unszolják Jézust, hogy legyen a vendégük.
- Jézusnak nincs szállása, de annál inkább felkeresi az embereket, a bűnösöket, és együtt étkezik velük, teljes sorsközösséget vállal velük.
- A bibliai történet egyik érdekes fordulata, hogy a vendégségbe betérő Jézus az étkezés közben átveszi a házigazda szerepét. A vendéglátók a kenyér megtörésében ismerik fel Jézust.

Szemléltetés

Kellék: egy mosolygós arc és egy szomorú arc (fénymásolt papíron vagy kivetítve)

- Gyűjtsük össze, hogy milyen élethelyzetekben vagyunk mosolygósak, és mikor szomorúak.
- Szólítsunk meg két gyermeket a gyülekezetből. Kérjük meg őket, hogy például a sekrestyében vagy a templom egy kicsit csendesebb zugában ismerkedjenek meg egymással.
- Mi alapján mondhatjuk azt, hogy ismerünk valakit? Milyen információk szükségesek a másikról ahhoz, hogy ismerősként tekintsünk rá?
- Elképzelhetőnek tartjuk, hogy egy korábban általunk jól ismert embert pár nap vagy hét elteltével ne ismerjünk meg?

A bibliai történet dramatizált elmondása vagy bemutatása.

- Mi a különleges, érdekes Jézus feltámadástörténeteiben?
- Honnan ismerik fel az emberek a feltámadt Urat?

Tartalom

Jézus útközben tanítja a tanítványokat, majd Emmausba térve vendégként mégis a házigazda szerepét tölti be. Kezébe veszi a kenyeret, megtöri és szétosztja az emberek között. A kenyér megtörésében felismerik az idegenben a feltámadott Urat.

ZÁKEUS (LK 19,1-10)

A feldolgozást segítő gondolatok

- A bibliai történet előzménye: a vak meggyógyítása.
- Zákeus gazdag ember foglalkozásából fakadóan (vámstedő), de a társadalom számkivetettje is (bűnös). Alacsony termetű. Érdeklődik a városba érkező Jézus iránt, ezért fára mászik.
- Ahol Jézus megjelenik, ott van az üdvösség. Jézus szeretettel fordul a bűnös ember felé. Zákeust megváltoztatja a Jézussal történő találkozás. Jézus jelenléte megújulást hoz Zákeus életében, ezért rendezzi az emberekhez kapcsolódó viszonyát.

Szemléltetés

- Válasszunk ki az igehallgatók közül egy alacsony és egy magas gyermeket! Hasonlítsuk össze, hogy milyen előnyei vannak az alacsony, ill. magas termetnek!

A bibliai történet dramatizált elmondása.

- Miért szeretne Jézus Zákeusnál megszállni?
- Hogyan változik meg Zákeus élete a Jézussal való találkozást követően?

Tartalom

Jézus mindnyájunkat megszólít, nálunk akar megszállni, szívünkben otthonra találni. Az asztalközösség sorsközösség. Jézus egy asztalhoz ül a bűnös emberrel, azaz velünk, mert vállalja életünket, sorsunkat, felveszi bűneinket, hogy megmentsen belőlük.

Kincskereső

KINCS

- A kincs minden olyan dolog összefoglaló elnevezése, amit az ember nagyra értékel, vagy ami gazdaggá, tehetőssé teszi őt (arany, ezüst, drágakövek, házak, állatok, birtokok – 2Krn 32,27).
- Különösen értékes kincsek voltak felhalmozva a jeruzsálemi templomban (1Kir 6,20kk; Neh 7,70) és a királyi palotákban (1Kir 14,26). Éppen ezért gyakran hallunk a templom kifosztásáról.
- Átvitt értelemben kincsnek nevezi a Biblia az Isten félelmét és a bölcsességet (Ézs 33,6).
- A mennyek országa Jézus példázatában szántóföldben elrejtett kincs (Mt 13,44).
- Pál apostol is beszél a hívők kincseről, az őket megillető mennyei dicsőségről, amely földi életük törekeny cserépedényeiben van (2Kor 4,7).
- Krisztusban a bölcsességnek és az ismeretnek kincsei vannak elrejtve (Kol 2,3).
- Amikor Jézus szembeállítja a mennyei kincseket a földi kincsekkel, akkor nem arra gondol, hogy a földi kincseket meg kell vetni, hanem arra, hogy ne ezekben bízunk, mivel ezek mulandók, és csak a birtokvágyunkat növeli (Mt 6, 19kk; Lk 21,33kk).
- Életünk fő kérdése az, hogy kiben bízunk (hol van a szívünk): Istenben vagy a mammonban? E kérdés elé állította Jézus a gazdag ifjút is: „Add el, amid van, és oszd szét a szegények között, akkor kincsed lesz a mennyben.”

A tematikus évet meghatározó ige

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem ássák ki, és nem lopják el. Mert ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.” (Mt 6,19–21)

- Az Isten nélkül élő embert jellemzi, hogy a földi dolgokhoz ragaszkodik: biztosítani igyekszik magát a lehető legkülönbözőbb életkörülmények között, vagyont, kincseket gyűjt, és megfedke-

zik arról, hogy a vagyon máról holnapra van, magában hordozza a mulandóság jeleit.

- Jézus tanítványai nem kereshetik a mulandó kincseket. A mennyei kincs az örök élet: Istennél lévő élet. Az Istennél lévő életre, Istennek erre a legnagyobb kegyelmi ajándékára irányuljon a tanítvány minden vágyódása. Akinek ez az élet az igazi és egyetlen kincse, az szíve teljes odaadásával küzd érte.

Kincseink: a lélek gyümölcsei (Gal 5,22)

Téma	Történet
Szeretet	Az özvegyasszony két fillére Mk 12,41–44
Öröm	Az elveszett drachma Lk 15,8–10
Békesség	A házasságtörő asszony Jn 8,1–11
Türelem	Az igazgyöngy Mt 13,45–46
Szívesség	<i>„Aki kér tőled, annak adj, és aki kölcsön akar kérni tőled, attól ne fordulj el.”</i> (Mt 5,42) Mt 5,38–42
Jóság	A gazdag ifjú példázata Mt 19,16–26
Hűség	A talentumok példázata Mt 25,14–30
Szelidség	A tanítványok jutalma Mt 19,27–30 Mt 10,16
Önmegtartóztatás	A bolond gazdag Lk 12,13–21

ÉN TISZTELEM? AVAGY Ő TESZI TISZTELETÉT NÁLAM?
Minden, amit az istentiszteletről érdemes tudni...

Tartalom	Igehely
„Énekeljete az Úrnak új éneket...”	Zsolt 150
Isten nevének segítségül hívása – Invokáció	Lk 18,35–43 Jn 14,15–17
„Vallom előtted, szent és igaz Isten...” – Bűnvallás	Zsolt 51
Isten megkönyörült rajtunk... – Kegyelemhirdetés	Mk 2,1;11; Lk 19,10; Jn 8,1–12
Adjunk hálát az Úrnak! – Imádság	Jn 17
Isten szava – Igehirdetés	2Kor 4,5–6; 1Kor 2,1–5
Valljuk meg hitünket! – Hitvallás	Mt 16,13-20
„Ez az én testem. Ez az én vérem.” – Úrvacsora	Lk 22,7–23
„Áldó hatalmak oltalmába rejtve...” – Áldás	4Móz 6,24–26; Lk 18,15–17

A feltámadás útja – nagyheti elmélkedéshez

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

Lépte csöndes, szinte észrevétlen.
Bezárt ajtón keresztül lepi meg a tanítványokat.

1. Ember szava

Sokszor nem tudom, hogy merre induljak. Mi az előre és mi a hátra. Köszönöm neked, hogy akkor, amikor Jeruzsálem felé mentél, te nem fordultál vissza. Te tudtad, hogy mi fog ott várni rád, hogy az emberek nem téged, hanem csodáidat látják csupán benned. Te mégis kiálltál értük, és elindultál azon az úton, amely nekünk az Istenhez tartozás lehetőségét kínálja. Engem sok minden meghatároz. Keresem helyemet a világban. Keresem azt a pontot, azt a centrumot, amelyből biztosan tekinteni tudok életemre.

Milyen csodálatos, hogy te, aki útnak indultál, te, aki kísértések közül bűn nélkül tudtál továbbmenni, ebben is példát mutatsz számomra. Olyan jó lenne, ha a te példád életem részévé válna! Ha nem a mindennapi gondok, a megélhetés, a szeretet újra meg újra bennem megfogalmazódó hiánya, hanem a te életedből való őszinte és igaz tanúvallomás lenne hétköznapijaim része.

Te tudtad, hogy hova mész. Tudtad, hogy bevonulásod alázat az Atya és megváltás az ember számára. Te láttad akkor a sokaságot, akik köréd gyűlve ünnepeltek téged. Felsőruhájukat eléd fektették, ágakat tartottak föléd, emberi, profán pompában lehettél. Te mégsem helyezted kívülre magadat, és nem váltál azonossá a néppel, aki nem tudja, hogy

mit ünnepel. Te tudtad, hogy miért jöttél, és tovább láttál a nép önfeledt, téged magasztaló ünneplésén. Te már láttad, ahogy a megváltást váró sokaság a valódi órában, önmaguk bensőjében elpártol mellőled, és magadra hagy.

2. Ember szava

„Az ajtók becsukódtak mögöttem.
Az ajtók becsukódtak előttem.
A kilincs nem mozdul.
A kulcs nem fordul a zárban.
Nem látom az utat.
Vakon keresem szakadt térképemen a célt.

Mögötted ott az elmúlt hónapok minden szenvedése.
Leprások, szegények, nyomorultak néznek utánad.
Értetlen szemek, kőkemény szívek maradtak még mögötted.
Elvégeztél mindent, amit lehet, de ez csak még jobban üvölti, hogy mennyire nem változott semmi.

A szeretet eddig rugdosott.
Nem hagyott, hiába rántottad el előle sebzett lelkedet.
Most mindennek vége lesz.
Hallod, ahogy ledől egy nagy fa, a favágók kiáltanak.
Hallod az ácsszekerce oly ismerős, otthonos csattanását.
Hallod a csákány pendülését.
Valahol keresztet állítanak.
A szeretet eddig rugdosott.

Jeruzsálem utcáin kopog a szamárika patája.
Valami nagyon vidám ritmus.
Ritmusát felkapják a hozsannázók.
Furcsa, lendületes dallá válik: a szamárpata kopogása,
a hozsannázók hozsannája.
Csak te maradsz egyedül.
Az ajtók becsukódtak mögötted.
Az ajtók becsukódtak előtted.

Aztán az ünneplők feje fölött, az útszéli fákról lenyesegetett ágak fölött,
házak, paloták, templomok teteje fölött,
a város fölött,
a hegyek fölött meglátod az eget.

Az ég sem nem kék, sem nem szép, sem nem felemelő.
Nem vidám, nem hívogató, nem tölt el a szabadság érzésével.
Az ég bezárult.
Nem szól.
Nem biztat.
Nem bátorít.

Indulsz. Már velük dúdodol az ismerős zsoltárt. Már velük dobol
a szíved a szamárpatajának ritmusára. Már velük nevensz te is. Újra
közöttük vagy. Újra közöttünk vagy.

A tudatlanok, kegyetlenek, gyilkosok, bűnösök, betegek, gonoszok
között.

Mert az ajtók becsukódtak előttünk.
A kilincs nem mozdul. A kulcs nem fordul a zárban.
Nem látjuk az utat. Vakon keressük szakadt térképeinken a célt.

Már nem fájnak a becsukódott ajtók mögöttem.
Már nem fájnak a becsukódott ajtók előtttem.
A kilincs mozdul. A kulcs fordul a zárban. Látom az utat. Szakadt
térképemen ott a cél.

Indulok én is. A sötét égen felragyog a Golgota.”
(Koczor Tamás)

3. Ember szava

Én is sokszor ünnepelek ehhez hasonlóan. Egy vagyok azok közül,
akik, mikor érzik közelségedet, megbocsátásod tiszta valóját, magam
mellett tudlak. Én is megélem nap mint nap azt az örömet, amely a felső-

ruhát a te szamarad elé terítő emberekben megfogalmazódott, hogy benned van reményem, de ritkán jutok el odáig, addig a tiszta szóig, amikor azt tudom mondani, hogy általad van életem. Tudom, magamhoz, a világi egzisztenciámhoz kereslek sokszor, a hozzád tartozás ószinte megvallása nélkül.

Köszönöm, Uram, hogy te ezzel tisztában vagy, és mégis szeretni tudsz. Hogy úgy, ahogy a téged ünneplőkön nem rökönyödtél meg, hanem csendben túrted az ő önfeledt, valótlan örömeiket, ugyanúgy eltűrsz és elfogadsz engem is.

1. Isten szava

„Áldott a király, aki az Úr nevében jön!

A mennyben békesség, és dicsőség a magasságban!” (Lk 19,38)

4. Ember szava

Tanítványaid mondták ezeket a szavakat, és mondom én is. Immáron évezredek óta csendülnek fel papok, családfők, édesanyák és gyermekek száján egyaránt.

Vajon tudom-e egyszer úgy kimondani, olyanformán átélni mindezt, hogy ezzel neked tegyek tanúságot?

Válaszolok-e magamban a hozzád kapcsolódás megélésének hitvallásaként, vagy csak örömömben, felszabadultságomban mondom mindezt?

Te azt mondtad tanítványaidnak: *shalom*, azaz „békesség néktek”. Ezzel biztatsz engem is. Te nem mai, hanem holnapi békességet is tudsz nekem adni, ha hozzád kötődöm.

5. Ember szava

Milyen gyarló és értetlen az ember, így én is! Te, aki megmostad tanítványaid lábát, jól tudtad, az én lábamat is együtt mosod az övéikkel. Milyen sokszor van úgy, hogy amikor veled találkozom, nem tudom, hogy mi történik! Értetlenül állok melletted, mint Péter, aki ellenkezik, hogy lábát kezébe vedd és vízzel megtisztítsd. Én is sokat tusakodom veled, miközben te értem cselekszel.

Nem értem kegyelmedet. Bármennyire is jelen vagy, és szavamát várod, én kerüllek téged, hogy megtaláljalak. Mint József Attila, én is szeretném úgy mondani:

„Az Isten itt állt a hátam mögött
s én megkerültem érte a világot

.....

Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.
Ez a szabadság adta értenem,
hogyan lesz még erő, lábraállni, bennem.”

6. Ember szava

„Éjszaka van már. A város alszik, csak mi ülünk itt az asztal körül. Olykor egy-egy kutya ugat panaszosan a holdra, amúgy súlyos csönd ül a tájon. »Alvó szegek a jéghideg homokban.« Ez lenne hát elárultatásom éjszakája? Árulás, álruhás...

Igen, itt van ő is, kezében pénzes zacskó. »Harminc évgyűrű a júdásfán.« Az árulás éjszakája ez? Inkább legyen az áldásé. Kezembe veszem a kenyeret. Még meleg. Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Ugye, nem hagysz cserben?

Vegyétek, egyétek. János, drága János: emeld fel végre a fejed, ne szomorkodj annyira. Nekem is fáj. »Emeld fel, fejedet, büszke nép, hordoztad a világ szégyenét.«

Ez az én testem. Miért ráncolod homlokod, Simon Péter? Igen, az enyém. Az, amit most fehér gyolcs takar, de amely néhány óra múlva úgy törhet darabokra, mint ez a kenyér. Ez az én testem, amelyet keresztre feszítetek...

Tessék, Máté, te is egyél belőle. Erre biztos nem gondoltál, amikor felkeltél a vámszedőpult mögül.

Bertalan, András, Tamás – figyeljétek. Nézzétek, jegyezzétek meg a mozdulatokat. Aztán majd ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Fog-e rám valaki emlékezni?

Taddeus, úgy látom, nehezen csúszik a falat. Igyál egy kortyot. Atyám, hálát adok neked az áldásnak e kelyhéért. »Ma ontják véretem.«

Igyál ebből, Taddeus, igyatok ebből mindnyájan.

Mindnyájan! Nemcsak ti tizenketten, hanem a hetvenek is. Nemcsak férfiak, hanem asszonyok is. Zsidók és görögök, urak és szolgák: mindnyájan. Nemcsak felszentelt papok, püspökök, hanem az egyszerű nép is. Parasztcsiszmában vagy mezítláb.

Ez az új szövetség vére, amely érettetek és sokakért kiontatik, bűnök bocsánatára.

Lehet, hogy félelmetekben elhagytok engem, sunyin elalszotok majd egy kőhajításnyira tőlem, nem tudtok majd virrasztani. Hitetek olyan, mint egy gyertyaláng: pislákolva, vibrálva küzd saját létéért. De ne féljete: ő a füstölgő mécsest nem oltja ki, a megrepedt nádat nem töri el.

Vegyétek, egyétek. Törjete belőle, majd adjátok tovább. A kelyhet is. Nekem hamarosan indulnom kell, de ti itt maradtok, e világnyi asztalnál. Üljetek körbe, mindenkinek szorítsatok helyet. Én most elmegyek, de ti folytassátok a vacsorát. Ígérem, visszajövök. Talán nem is túl sokára.”

(Fabiny Tamás)

7. Ember szava

Te az utolsó vacsoránál nemcsak tanítványaidnak, de nekem is lehetőséget adtál. Megmutattad a helyet, az irányt, magadat, a te áldozatodat, hogy el tudjam dönteni, veled szeretnék-e közösségben élni.

Te nemcsak vállaltál engem, hanem megnyugvást, feloldozást, magadat adtad. Nem kérsz mást, mint hogy én is oda tudjak hozzád menni, megosztva örömeimet és lerakva lábadnál terhemet.

Te vagy az, aki ma is önmagát adja, aki felajánlja azt, ami emberi értelemmel nem érthető.

Én nem érdemlem meg a te áldozatodat, te mégis megtetted ezt értem. Nem vagyok jogosult rá, te mégis magadhoz fogadsz engem. Milyen csodálatos, hogy mindezt nemcsak kereszteden, hanem előtte az utolsó vacsora alkalmával is értésemre adtad! Te tudod, hogy szükségem van jelekre, kézzelfogható, megélehető jelenlétedre. Ezt nyújtottad ott és nyújtod ma is nekem.

Csodálom hozzáállásodat. Azok a tanítványok, akik körülötted voltak, és én is, tegnap is, ma is és valószínűleg holnap is, amíg azt gondolom, feléd megyek, valójában legtöbbször távolodom tőled. Te mégis mind-

ezt tudva és megértve megtörted a kenyeret, és kezembe is adtad, mondván, szükségem van rá. Ugyanígy cselekedtél a pohárral is. Nyújtottad és nyújtod felém, hogy megtapasztaljam a melletted lét, az általad való megtisztulás felemelő, magadhoz emelő, szent erejét.

Te, aki életet adtál nekem, nem kérsz tőlem egyebet, hanem csak hogy hozzád tartozva örök életem lehessen. Nem tudom, miért vagyok fontos számodra, ezt a fajta szeretetet nem szoktam meg, hisz csak tőled kapom. Te mégis az isteni szeretet valós erejével közelítesz és kívánsz megtisztítani engem, tékozlót. Arra kérsz csupán, hogy úgy, ahogy korábban a tékozló fiú történetében kifejezted, forduljak a te utad felé, és éljem meg a nincstelenség helyett a veled való valós élet közösségét.

Vajon tudom-e a te szeretetedre válaszul alázattal Weöres Sándorral együtt mondani:

„Én is világot hódítani jöttem,
s magamat meg nem hódíthatom,
csak ostromolhatom nehéz kövekkel,
vagy ámíthatom és becsaphatom.
Valaha én is úr akartam lenni;
ó bár jó szolga lehetnék!
De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsg a végtelenség.”

Te megadtad nekünk a feloldozással élés lehetőségét. Köszönöm irgalmazó kegyelmedet, amellyel részednek tekintesz, és megnyugvást adsz abban, hogy bármennyiszer is elbukom és rosszul döntök, hozzád mégis bármikor fordulhatok, mert te nem a bűnt nézed, hanem a bűnöst kívánod a melletted való életben.

8. Ember szava

„Az ember itt a földön nem is annyira lépésről lépésre vándorol, mint inkább keresztéről keresztre száll. Már geometriai formáját tekintve is a kereszt: találkozás és ellentét. Tragikum és reménység egyszerre. A teljes kiszolgáltatottságnak és elhagyatottságnak ama metszéspontja,

ahol a lélek egyedül képes önmagát végül is egészében és véglegesen Isten kezére adni.”

(Pilinszky János)

9. Ember szava

Köszönöm, hogy te nemcsak emberré lettél, hanem áldozatot vállaltál értem. Őledbe fogadtál, és vállaltad a földi élet megszégyenítő voltát. Már Betlehemben, mikor még csak angyalok és egy csillag hirdette megérkezésedet, szeretetteddel fogadtál minket.

Te nemcsak engedelmeskedtél, hanem tanítottál és óvtál minket. Tudom, tanítasz ma is. Te nemcsak nevetni tudtál, hanem örvendező lakodalmon osztoztál a jókedvben is.

Te sokszor magányos voltál. Mint idős ember, akit nem értenek, osztoztál a meg nem értettek bánatán. Megélted az emberek között a teljes magányt, a meg nem értést egyaránt. Mikor tanítványaid körülvettek, te akkor is magányos lehettél, hisz nem értettek téged. De te nem fordultál el tőlük, hanem türelmes voltál.

Te sokszor biztattál és erősítettél. Tudtad, hogy elfordulok tőled, tudtad, hogy Péterhez hasonlóan én is megtagadlak téged.

Te a kereszten is szóltál és tanítottál minket. Nem hagytad, hogy a testi fájdalom eltérítsen utadról. Mi akkor már nem a virágvasárnap barkát tartottuk a kezünkben. Nem vettük le felsőruhánkat, hogy a Jeruzsálembe vezető úton a téged hozó szamár lábai elé terítsük... Sokkal valóságosabbak lettünk annál. Kezünkben szög volt és kalapács. Saját bűneink terhe. Te nem szálltál le a keresztről, nem mondtad, hogy miértünk ez az áldozat sok, hanem vállaltad a megaláztatást, a testi kínt... érettünk.

10. Ember szava

„Nagypéntek: a vágóhíd csöndje.

A bárány halála.

A szenvedés folytatódik azoknak sorsában, akiknek szakállát tépték, akiket oroslánok és medvék elé vetettek gladiátorviadalokon, akiket ítélet nélkül hurcoltak el koncentrációs táborokba és gulágokra, akiket gázkamrába löktek és deportáltak, akiknek padlásáról az utolsó szem

búzáat is lesöpörték, aiktól nyelvüket és nemezetiségüket rabolták el, akiket hitükben és nemzetiségükben aláztak meg, akiket bosnyák lányként, szerb asszonyként vagy horvát apácaként gyaláztak meg, akiket elhallgattattak.

Velük hallgat a bárány is.”

(Fabiny Tamás)

2. Isten szava

„Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.”
(Lk 23,34)

11. Ember szava

Te végrendelkeztél. Láttad édesanyádat, ahogyan elesetten áll haláloz óráján keresztfád alatt. Már gyermekkorodban, amikor a templomban maradtál, és a vénekkel beszélgettél, akkor sem értett téged. Gondolom, utolsó óráidban is tanácstalanul állt melletted. De ott volt, mert szeretett. Te nem akartad elhagyni őt a tanácstalanságban, hanem szeretett tanítványodra bíztad őt, és tanítványodat pedig óreá. Micsoda alázat az egyes embernek a tőled áradó gondoskodás megtapasztalása!

3. Isten szava

„Asszony, íme, a te fiad... Íme, a te anyád!” (Jn 19,26b–27a)

12. Ember szava

Te az utolsó percben is az emberre tekintettél. A melletted levőben megláttad a segítségért kiáltót. Te még ott is tanítottál és reményt adtál, ahol teljes magadra maradotságodban kellett lenned. Köszönöm, Uram, hogy nemcsak hirdetted és mondtad, de földi életed legnehezebb órájában is igazán és tisztán tudtunkra tudtad adni az isteni szeretetet. Azt a szeretetet, amely a reményt, az Istenhez tartozást fogalmazza meg, és nem azt a földi szeretetet, amely téged Jeruzsálemben vonulásoz körülvett. A te alázatod, hogy felemeled utolsó órádon a melletted kegyelmet kérőt, tartson meg engem is.

4. Isten szava

„Bizony, mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban.” (Lk 23,43)

13. Ember szava

Téged még kínlódó szenvedésed óráin is félreértettünk. Ott álltunk keresztfád lábánál, és hallottuk égbe kiáltó szavaid. Az utolsó küzdelemben mondott imádságodnál azt hittük, Illéshez kiáltasz, benne akarsz fogódzkodni. Nem vettük észre, hogy vívódó lelkeddel Atyádra tekintettel. Milyen csodálatos számunkra ez! Mi elfordultunk tőled. Szégyelltük, hogy vagy.

Te mégis kiálltad a próbát! A világ terhét hordozva nem akartál kibúvót keresni a rád váró megalázó halál helyett, hanem ahhoz fordultál, aki azért küldött, hogy mindezt betöltsd. Az erő és hitvallás, az Atyában bízás, a halál árnyékának völgyéből az Atya felé tekintés igaz és tiszta mondata ez, amelyet nem magadért, hanem miértünk, így értem is mondtál.

5. Isten szava

„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mt 27,46b)

14. Ember szava

A perzselő nap kiszívta meggyötört, szenvedő tested. A kín, melyet ki kellett állnod, nem volt könnyű. Nem mértek rád gyors halált, mint számos tanítványodra vagy éppen Pál apostolra, kinek a benned való hit miatt meg kellett halnia. Nem, neked hosszasan és gyötrelmesen kellett szenvedned vétkeinkért. Tested elhagyott, kiszikkadt, Lelked viszont értünk tűrte az élet vizének áldozatát.

6. Isten szava

„Szomjazom.” (Jn 19,28)

15. Ember szava

Egy szó csupán, amely megkülönböztet minket. Én sokszor és sokféleképpen tettem ellened. Nem jártam utamat, nem képviseltelek téged. Te szenvedtél, én szöveget adtam hozzá. Ez a mondatod mutatja: te ember voltál, aki azért jött az Atyától, hogy beteljesítse az őáltala mondottakat. Te, aki képes voltál megmosni a bűnösök lábát, így az enyémet is, most véghezvitted azt, amit emberi elme meg nem érthet. Nemcsak leereszkedtél, hanem az áldozat szerepét felvállalva az egész emberiségért, az én bűneimért is keresztre mentél. Te nem tévelyegtél, kiálltad a gonosz csábításának kecsgetéseit, és egyedül te jártad meg a tiszta emberi utat.

7. Isten szava

„Elvégeztetett!” (Jn 19,30)

16. Ember szava

Utolsó mondatod igazán személyes. Már nem az emberrel foglalkozol, hanem Atyád felé tekintesz. Mint ahogy tanítványaidat tanítottad, úgy búcsúzol földi szenvedésedtől. *„Bizony mondom néktek: aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy kisgyermek, semmiképpen sem megy be abba”* – mondtad. És most, mikor szenvedésed óráinak utolsó percénél járunk, íme, a zsidó kisgyermek est i májával búcsúzol.

8. Isten szava

„Atyám! A te kezébe teszem le az én lelkemet!” (Lk 23,46)

17. Ember szava

Segíts megnyugvást találnom nálad. Segíts, hogy a te szeretettedben tudjak és akarjak élni. Segíts, hogy ne a világban keressem a jót, hanem veled együtt én is így fogalmazzak: Atyám! Kezedbe teszem le lelkemet.

18. Ember szava

Töviskorona,
szögek, kocka, köntös,
véres lába, mint a könnyem öntöz.
Éles kard járja át most szívemet,
siratom, siratom az elsősülöttemet.

Elrejtette akkor arcát a nap,
mellettünk csak a hű János maradt,
s kissé távolabb Mária Magdalából,
aki velem zokog és gyászol.

Együtt halljuk a végső szavakat,
jaj, fiam, fiam, a szívem megszakad!
Miért is jajongok itt tehetetlen,
bár helyetted lennék inkább a kereszten!

S te járnád Galilea tájait,
nézhetnéd a Genezáret-tó kéklő fodrait.
Taníthatnál liliomokról, égi madárról...
az atyai, hű gondoskodásról.
Lehajolnál újra bénához, beteghez...

Jaj, miért ez a kereszt?
Fiam, miért te szenvedsz?
Názáretben ott a gyalud, a friss faforgács...
Bár lennél inkább, mint József, egyszerű ács.

Minden hiába, ez a te utad.
Már Betlehemben üldözött vad harag.
Akkor angyal jött, akkor kaptál időt,
hogy erőt gyűjts e szörnyű kereszt előtt.

Nekem nincs erőm, én gyöngé vagyok.
Nélküled árva, csüggedt, elhagyott.
Elvégeztetett, el...
Jaj, miért is látok?
Végig kell néznem gyötrelmes halálod.
Összeroppant a kínod, nem látod?

Majd így összetörtén,
mégis erőt nyerve,
veszlek végül, mint gyermeket
újra ölembe.
S hallgatok,
befelé hull a könnyem,
míg hajnalban angyal szólít meg:
Föltámadt, itt nincsen!

(Deméné Smidéliusz Katalin)

Az ember életútja – Csendséta

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

0. állomás

Nagy szárnyakat szeretnék adni neked,
hogy szállj,
erőseket,
mint a karvalyé, hogy szabadság
magasságában
könnyű szárnyalással
lebegni tudj,
és sikítani
az élet színein át,
a csendben
meghallani a szelet,
és minden szót, melyből mesék születnek.
Emlékezz erre,
és élvezd a repülést
a tenger felett,
a fűszálakon át,
sőt – miért is ne?! –,
mert mindennek, még a zúzvara
jegének is értelme van.
Erős szárnyakat szeretnék adni neked,
hogy leküzdöd a távolságot,
a port, mely a szívedet szorítja,

és mindazt, mi aranynak látszik,
 de ami valójában nem az.
 Nagy szárnyakat szeretnék adni neked,
 sűrűt, pelyheset,
 hogy megóvjon, ha elvétenéd a röptöd,
 és ha le is zuhansz,
 ne essen bajod.
 Íme hát a szárnyak, melyeket adni szeretnék neked,
 de nem lehet,
 mert csak te vagy, ki magadnak őket megteremtheted.
 (Ornella Fiorini: *Lányomnak*)

1. állomás – Születés

„Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. Magasztallak téged, mert félelmes és csodálatos vagy; csodálatosak alkotásaid, és lelkem jól tudja ezt. Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.” (Zsolt 139,13–16)

Óriási, egészen óriási ennek a rejtett titoknak a nagysága, amely itt bújjik meg egy maréknyi húsban és néhány csontocskában. Hogyan is valószínűleg ez a csoda? Évszázadokig, évezredekig, évmillióig álmodtam erről az egyetlen emberi lényről – mondja az Úr. Sokkal előbb, mint amikor a világ lett; mint amikor a tejutak elkezdtek táncukat a világ-úrban, már gondoltam erre a gyermekre, erre az egyre! Meg akartam teremteni! Szívem szenvedélyesen vágyott utána, mélységesen szerettem őt. És éppen ez az igaz szeretet hívta életre ezt a gyermeket. Amikor eljött az ő ideje. Ebbe a kicsi gyermekbe, ebbe a még semmi emberkébe is beleleheltem isteni leheletemet; beleadtam erőmet és minden örömet; ebbe az egyetlen kis lénybe árasztottam egész szeretetemet. Azért aztán ez a kis semmi: nekem minden. Belőlem van, saját énemnek egy része. Értitek ezt? Tudom jól, hogy vannak szülők, akik szívesen szabadulnának egy többedik szülés gondjától, hiszen ez a mozdulatlan csomagocská mégsem igazi ember még, hanem inkább a természet

melléfogása. Okosabb lenne új terhességgel próbálkozni. De nem! Minden embernek megvan a maga saját története. Minden egyes ember egy szent történet! Ennek az emberi történetnek éppen így kellett elkezdenie a földön, nem másképp. Történetének igazi kezdete azonban titokzatosan rejtőzködik az idők végtelenségében, a világ kezdete előtt, az én szívemben, időtlen örökkévalóságom mélyén.

(Henri Boulad)

2. állomás - Iskoláskor

„Fiam, ha megfogadod mondásaimat, és parancsaimat magadba zárod, ha figyelmesen hallgatsz a bölcsességre, és szívből törekszel értelemre, bizony, ha bölcsességért kiáltasz, és hangosan kéred az értelmet, ha úgy keresed azt, mint ezüstöt, és úgy kutatod, mint az elrejtett kincseket, akkor megérted, mi az Úr félelme, és rájössz, mi az istenismeret. Csak az Úr ad bölcsességet, szájából ismeret és értelem származik.” (Péld 2,1–6)

Amikor Klári néni olyat kérdez, amire senki sem tud felelni, csak én, akkor szeretek iskolába járni. Ha én hajítom legmesszebbre a kislabdát, és Magda néni azt mondja, ejha!, akkor szeretek iskolába járni. És akkor is szeretek iskolába járni, amikor Klári néni felemeli a füzetemet, és megmutatja a többieknek, hogy nézzétek, így kell ezt ügyesen megcsinálni!

Szóval, sokszor szeretek iskolába járni, de van, amikor nem szeretek.

Amikor reggel csak az osztályban veszem észre, hogy otthon felejtettem a pálcikákat, akkor nem szeretek iskolába járni.

Amikor olyan sokáig kell egy helyben ülni, hogy a lábam már nem bírja, és elkezd magától dobogni a pad alatt, és rám szólnak, hogy ejnye, Dani, akkor nem szeretek iskolába járni.

(Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*)

3. állomás - Ifjúkor

„Örvendezz, ifjú, míg fiatal vagy, légy jókedvű ifjúságod idején, és élj szíved vágya szerint, ahogyan jónak látod! De tudd meg, hogy mindezért Isten megítél téged! Távolítsd el szívedből a bosszúságot, és tartsd távol magadtól a rosszat, mert az ifjúkor és a fiatalság mulandó!” (Préd 11,9–11)

Pörög az orsó, s az élet fonala
 leperereg gyorsan, mint száraz falevél.
 Forró nyár után jön ős, s hideg tél.
 Álmatlan éjszakák, ködös hajnalok.
 ...Az ifjak nem is sejtik, milyen gazdagok.

Szép gyermekkor már csak távoli álom.
 Remeg a kéz, s a lépés tétova.
 Hátadra sújt a kínok ostora.
 Fogy a remény, s gyűlnek a bajok.
 ...Az ifjak nem is sejtik, milyen gazdagok.

De ki ma ifjú, ne feledje el,
 Felette is elsuhanak az évek,
 És egyre halkul a vidám ének.
 Sóhajjá válnak zengő dallamok
 ...Kik lélekben ifjak, csak azok boldogok.
 (Gerő Sándor: *Emberi sors*)

4. állomás – Házasság

„Jobban boldogul kettő, mint egy: fáradozásuknak szép eredménye van. Mert ha elesnek, az egyik ember felemeli a társát. De jaj az egyedülállónak, mert ha elesik, nem emeli föl senki. Éppígy, ha ketten fekszenek egymás mellett, megmelegszenek; de aki egyedül van, hogyan melegedhetne meg? Ha az egyiket megtámadják, ketten állnak ellent. A hármas fonál nem szakad el egyhamar.” (Préd 4,9–12)

Áldja meg Isten szerelmeit
 egymásban bízó nyitottsággal
 számonkérés nélküli ragaszkodással
 türelmes, éber figyelemmel
 Áldja meg Isten szerelmeit
 Megszokást űző találékonysággal
 Tapintatos, érett vágygal
 Bölcsen őrzött emlékekkel
 Megbocsátani tudó várakozással

Őrizze Isten szerelmeteket
 Kibontakozó, szép erejében
 Az egybekapcsolódás bizonyosságában
 Hűséget próbáló mélységekben
 A megbékélés katarziséban
 Áldjon meg Isten benneteket vele egybefonódó jelenléttel
 (Varga Gyöngyi)

5. állomás - Munka

„Mert magatok is tudjátok, hogyan kell követnetek minket; hiszen mi nem tétlenkedtünk közöttetek, nem éltünk senkinél ingyen kenyéren, hanem fáradtsággal és vesződéssel dolgoztunk éjjel és nappal, nehogy valakit is megterheljünk közületek. Nem azért, mintha nem volna meg a jogunk erre, hanem azért, hogy önmagunkat állítsuk elétek követendő példaként. Mert akkor is, amikor nálatok voltunk, azt parancsoltuk nektek: ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék. Mert halljuk, hogy némelyek tétlenül élnek közöttetek, nem dolgoznak, hanem haszontalan dolgokat művelnek. Az ilyeneknek pedig megparancsoljuk, és a lelkükre kötjük a mi Urunk Jézus Krisztusban, hogy csendben dolgozva, a maguk kenyérére éljenek. Ti pedig, testvéreim, ne fáradjatok bele a jó cselekvésébe!”
 (2Thessz 3,7–13)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, és annak egy lánya. A király munkába járt. A lány lusta volt, nem dolgozott semmit, amikor süttött a nap, akkor ment ki az udvarra, és süttette magát a nappal. Jött haza a király, és nem volt kitakarítva, a házat úgy kapta, ahogy hagyta. A király nagyon mérges volt. Elhatározta, hogy egy napig nem ad ételt a lányának. Eljött nyolc óra, és már kellett mennie munkába. A lány megéhezett. Nekifogott a munkának. Délután jött haza a király. Úgy megörvendett, hogy nekifogott a lány dolgozni! Azt mondta neki a király, hogy ha így fog dolgozni, akkor nem fogja kicserélni. A lánya úgy örvendett, hogy azután örökké dolgozott. Ma is élnek, ha meg nem hálnak.

(Kádár Annamária)

6. állomás – Időskor

„Bizony, bizony mondom néked: amikor fiatalabb voltál, felővezted magadat, és oda mentél, ahova akartál; de amikor megöregszel, kinyújtod a kezedet, más övez fel téged, és oda visz, ahova nem akarod.” (Jn 21,18)

A vacsoraedények elpakolva, minden a helyén, a konyhaajtót végre becsukhatom. Még bekukkantok mindenhová, nem maradt-e égve valahol a villany, helyükön vannak-e a székek. Ahogy telnek az évek, egyre jobban igényelem a rendet. Főleg este. Ki tudja, melyik nap az utolsó, azt akarom, hogy rendet hagyjak magam után. De nem csak az abroszt simítom végig a kisasztalon.

A szívemet is el kell igazgatni lefekvés előtt. Kötögetek egy kicsit, amíg a kezem jár, a fejemben is rendet teszek. Megsimogatom gondolatban, akiket szeretek. Ritkán látom őket, többségük messze lakik.

Ilyenkor esténként főleg ők járnak az eszemben. Keveset tudok már segíteni nekik, már ami a tetteket illeti, így inkább imádkozom értük. Uram, te kísérd őket, amikor én nem tudom őket őrizni.

Elfáradtam, lefekszem. Elfogadok jót is, rosszat is, ha te adtad, Uram. Te is elfogadsz engem, ezt jó érzés tudnom.

Szeretek élni, mert van kiket szeretnem. Bár lenne holnap is számomra, Uram.

Bármi lesz is, rád bízom magam.

(Dávid Adél)

7. állomás – Temetés

„Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradtság, olyan gyorsan elmúlik, mintha repülnénk.” (Zsolt 90,10)

A gyökérben erő surran,
esőt iszik, földdel él
és az álma hófehér.

Föld alól a föld felé tör,
kúszik s ravasz a gyökér,
karja, akár a kötél.

Gyökér karján féreg alszik,
gyökér lábán féreg ül,
a világ megférgesül.

De a gyökér tovább él lent,
nem érdekli a világ,
csak a lombbal teli ág.

Azt csodálja, táplálgatja,
küld néki jó ízeket,
édes, égi ízeket.

Gyökér vagyok magam is most,
féregek között élek én,
ott készül e költemény.

Virág voltam, gyökér lettem,
súlyos, sötét föld felettem,
sorsom elvégeztetett,
fűrész sír fejem felett.
(Radnóti Miklós: *Gyökér*)

8. állomás - Feltámadás

Jézus mondja: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is, él; és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha. Hiszed-e ezt?*” (Jn 11,25–26)

Szeretnék neked egy angyalt, aki melletted lépdel. Szeretnék neked egy angyalt, aki beléd karol, és komótos sétára invitál. Szeretném, ha időről időre meg is állnál, és hagynád, hogy a percek csak úgy, csöndben elmasírozzanak, anélkül, hogy hiányoznának. Szeretném, hogy olykor átelnéd te is, amint az „örök” pillanat áttör az idő kerítésén.

Szeretném, ha tudnád: a szabadság gyermeke vagy. Nem rabszolga, nem kényurak kiszolgáltatottja, hanem teljes étellel megajándékozott ember. Szabad hátradőlnöd, kiengedned, szusszannod egy jókorát.

Tudod, az élet valójában nem erőltetett menet, hanem lelkes munkavégzésekkel megszakított sütkérezés Isten szabad ege alatt. Szeretném, ha napi örömeid, boldog pillanataid mindezt benned is megerősítenék.

Szeretném, ha egy egyszerű köszönöm-imával „bevacolnád” magad Isten tenyerébe, a legjobb helyre a világon. Szeretném, ha megérezned, milyen nagyszerű belesimulni a kegyelembe.

Szeretném, ha bekapcsolódnál az ő békéjébe – egy falat kenyér, egy korty bor örömeivel. Néhány nevetéssel töltött óra erőt adó tapasztalattal vagy egy meghitt beszélgetés élményével.

Szeretném, ha derűsen élnél. Szeretném, ha hallgatnál a pihenés angyalára, aki a megállás bátorságára, a szent tétovaságra int, hogy emberséges emberek lehessünk.

Mert Isten világának rendje a munka és a pihenés összhangjában áll. S a teremtés célja – amint a Biblia első lapján olvassuk – nem más, mint az Ünnepe.

Szeretnék neked egy angyalt, aki cinkosan rád kacsint, és veled együtt lóbálja a lábát.

Szeretném, ha tudnád: az az angyal a szabadság örömeire tanít.

Szeretném, ha sokan lennének melletted, akik lényedből, jószágodból gazdagodnak.

Szeretnék neked egy angyalt, aki felkészít az Ünnepe fogadására s az örvendező életre.

(Varga Gyöngyi)

„Végállomás”

Utad vándorlás házad és hazád között –
 legyen ezért veled a jóságos Isten
 lábad biztos csapásokon vigyen előre téged
 nyitott szívvel járj ősi ösvényeken
 és kíséren utadon a felfedezés öröme
 legyen veled a jóságos Isten
 ne tévedj el járatlan utakon
 soha ne légy céltalan vándor

fordulj vissza zsákutcáidból
legyen veled a jóságos Isten
adjon kitartást és hitet akkor is,
ha nem látod a következő lépést
támaszkodj rá bátran,
ha elnehezednek lábaid
legyen veled a jóságos Isten
gazdagítsanak és tanítsanak
élményeid és útitársaid,
hogy felismerhesd:
az életöröm és a boldogság
nem úti célok, hanem maga az utazás.
(Varga Gyöngyi)

Adventi és karácsonyi műsorok

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

Az összeállított műsorok elhangoztak iskolai közösség (Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium) és a Győri Evangélikus Egyházközség gyülekezete előtt.

Az adventi és karácsonyi műsorok legtöbbször az istentiszteleti formát, a szentesti J rendet követik. A liturgia rendjét törlik meg a zenei, illetve verses részek. A műsorokban alapvetően különböző korosztályú gyermekek szerepelnek, de a gyülekezet közösségére pozitívan hat, ha egy-egy presbiter, idősebb gyülekezeti tag olvassa például a bibliai történetet. Ünnepi hangulatban, szentesti istentiszteleten kifejezetten szép üzenete van a generációk ilyenfajta találkozásának is. Ezek a műsorok szükségessé teszik a többszöri próbát, főleg ha a gyermekek zenei szolgálatot is vállalnak benne. Különösebb díszletet nem igényelnek a műsorok, ezért templomi oltártérben vagy gyülekezeti teremben is könnyen bemutatathatók.

Adventi gyertyagyújtás

Az adventi hetek bármelyikén használható műsor.

ZENE VAGY ADVENTI IFJÚSÁGI ÉNEK

VERS

Juhász Gyula: *Karácsony felé*
Szép tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű ígézet,
Ilyenkor decemberben.

...Bizalmas szívvel járom a világot
S amit az élet vágott,
Behegesztem a sebet szívemben
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.

...És valahol csak kétkedő beszédet
Hallok, szomorúan nézek,
A kis Jézuska itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak s higgyünk rendületlen
S ne csak így decemberben.

Lelkész: Advent a várakozás ideje. Jézus jövetelét várjuk. Annak örülünk, hogy Jézus karácsonykor megszületett, eljött, és azóta is jön hozzánk. Azt hirdeti nekünk, hogy Isten szeret minket. Mindegyikünket szereti. Adventben Jézust várjuk. De Isten is vár. Vár valamit. A válaszunkat várja. Azt várja, hogy hallgassunk rá, engedelmeskedjünk neki, igyekezzünk a jóra. Azt várja, hogy higgyünk benne, és szeressük az embereket. Az adventi idő jó alkalom arra, hogy a körülöttünk élőknek megmutassuk szeretetünket, örömet szerezzünk nekik. Hogy megvigasztaljuk azokat, akik szomorúak, segítsünk azoknak, akik bajban vannak, megkeressük azokat, akik magányosak.

(Ferenczy Erzsébet)

ÉNEK

EÉ 148

Az ének alatt a műsorban szereplő gyermekek meggyújtják az adventi koszorún a gyertyákat.

VERS

Petrőcz Lászlóné: *Advent*
Várlak, Uram, mindig várlak,
úgy kellene az új adventek,
úgy kellene az újult vágyak.

Gondok rejtőznek arcomon,
térj be hozzám, térj be,
drága vendégem, Jézusom.

Lásd: erőm oly kicsi
és futásom oly nagy!
Nélküled nem bírom ki.

Térj be hozzám, várlak,
szelíd szavadból tudom,
majd oszlanak az árnyak.

Egyengesd útját a jónak,
a békeesség-adásnak,
a csendes, tiszta szónak.

Jer áldott vendég, várlak,
úgy kellene az új adventek,
úgy kellene az újult vágyak,

úgy kell a megváltás szava!
Ragyogd be földi életem,
áldott reménység csillaga.

ÉNEK

EÉ 131

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Imádkozzunk!

Jöjj, népek Megváltója! Jöjj, Urunk Jézus, és örvendeztess meg minket isteni jelenléteddel! Szükségünk van tanácsra, segítségre, oltalomra. Jöjj, hát, és gyógyítsd meg vakságunkat! Jöjj, és segíts minket emberi gyengeségünkben! Jöjj, isteni dicsőség fényessége! Jöjj, Isten ereje és bölcsessége, világosítsd éjszakánkat nappallá, oltalmaz veszélytől, gyógyítsd vakságunkat, erősítsd bennünk a bátorságot, vezess kézen fogva, akaratod szerint földi vándorlásunkban, míg föl nem veszel minket az örök városba, amelyet magad készítettél nekünk. Ámen.

(Clairvaux-i Bernát)

Lelkész: Velünk az Isten!

Így szólt: békességet és jóakaratot ajándékozok az embereknek, megmutatom nekik szívemet, és közéjük megyek, nem hadi szekéren, sem ítélőszéken, hanem a szeretet törekeny edényében.

Csillag fut az égből a földre, Gyermekek születik nekünk. Erőtlen, síró, mégis sokakat megerősítő és vigasztaló. Alig látták néhányan Betlehemben, de nincs olyan föld, ahol ne ismernék. Tudatlan pásztorok s néhány bölcs hódolt neki, és ma százmilliók hajtanak térdet őelőtte. Hírnökévé lett az emberi szó, és igéje nyomában jár az anyaszentegyház. Amerre végighalad a világon, olvad a gyűlölet jege. Éhes lesz a lélek szeretetre, szomjazza a bűnös a bocsánatot. Jöjjetek, menjünk a Gyermekekhez, mert ma van a kegyelem napja! Erősebb Dávid Góliátnál, a szelíd szeretet az izmos gyűlöletnél. Szólnak a harangok, zeng az orgona, hívnak a békeség hangszerei. Jöjjetek, béküljünk meg Istennel! Vigy haza lángot az oltárról szívedben, s gyűjtsd meg otthonodban a szeretet gyertyafényeit. Engedd el adósod tartozását, nyújts békejobbot ellenségeidnek. Erősödj meg lelkedben az Úrnál, mert ő ad erőt munkádhoz. Szélesre tárja előtünk az Élet kapuját, bemehetünk hozzá mindnyájan. Akik szeretitek Krisztust, jöjjetek, mind együtt örvendezzünk. Ujjongó lélekkel köszöntsük a Gyermekeket. Dicsérjük az Urat! Ámen, ámen.

(H. Németh István)

ÉNEK

EÉ 137,1–3

Igeolvasás, igehirdetés vagy felolvasás/dramatizált játék

Farkas József: *Karácsonyi legenda*

Legenda egy angyalról, aki nem akart énekelni: azon az éjszakán, amikor a mennyei seregek sokasága jelent meg a pásztoroknak, az Istent dicsőítő hatalmas kórusban egyszer csak elhallgatott az egyik angyal. Mínthogy az angyalok rendkívül finoman éreznek mindent, a szomszédai mindjárt észrevették, hogy ez a társuk elhallgatott. Csodálkozva néztek rá, és meglepetésükben ők is elhallgattak. Aztán tovább terjedt a csodálkozás és az elnémulás. Már-már zavar támadt az egész kórusban, de szerencsére a sokat tapasztalt engedelmes főangyalok fölerősítették hangjukat, és így a földön semmit sem lehetett észlelni a kórusban támadt pillanatnyi zavarból.

A kórust vezető főangyal odaszólitotta magához az elnémult angyalt, és kérdőre vonta, hogy miért hagyta abba az éneklést. Az így válaszolt: „Én nagyon szeretek énekelni. Erősen, tisztán énekeltem még azt is, hogy »dicsőség a magasságos mennyekben Istennek«. De amikor az következett, hogy »a földön békesség« – ezt már nem tudtam énekelni, mert látom azt a sok békétlenséget, ami betölti az egész földkerekséget. Nincs békesség, és nem is lesz a földön, és lásd meg, hogy milyen sok katona és fegyver van minden országban. Ahol éppen nincs háború, ott is békétlenség van a gazdagok és a szegények, az öregek és a fiatalok között, sőt külön-külön az emberek szívében belül sincs békesség, mert az emberek nem tudnak megbékélni önmagukkal sem, sorsukkal sem... Szabad ebben a háborgó világban békességről énekelni?”

Igaza van, mondták néhányan a közeli angyalok közül, akik hallották ezt a kihallgatást. A főangyal megdorgálta őket, és megparancsolta, hogy énekeljenek tovább. Az elnémult angyalhoz pedig így szólt: „Még értem az engedetlenségedet, mert tudom, hogy szomorúság és jóakarát van mögötte. De ha jobban odafigyelsz Urunk szolgálatára, te is örömmel fogod énekelni a békesség himnuszát. Amikor Urunk embert teremtett, azzal emelte minden más teremtménye fölé, hogy szabadságot adott neki. Szabad engedelmeskedni, de szabad lázadni is. Az ember hatalmat kapott arra, hogy oltalmazza az életet, de arra is, hogy kioltsa azt. Már az első emberpár is a lázadást választotta, és azóta amennyire megsokasodott az ember a földön, annyira elhatalmasodott a bűn és a bűnnel a békétlenség is. Mit lehet a bűn ellen tenni? Urunk próbálkozott özőnvízzel, kemény ítéletekkel, de egyik sem használt. Az ember minden ítélet után ugyanaz maradt, aki volt. Azt viszont nem engedi

meg Urunk szeretete, hogy erőszakkal valósítsa meg a Földön a mennyei világ rendjét és békeességét. Szabad döntést és engedelmességet kíván, és ez csak egy úton-módon valósulhat meg: hidat épített Isten a mennyei világ békeessége és a földi világ békétlensége közé. Amikor majd felnő az a kicsi gyermek, akinek születése öröme most énekelünk, ő lesz a Békeesség Fejedelme... Igazad van: most nincs békeesség a Földön. De annál hangosabban és boldogabban énekelhetjük: megszületett az Isten Fia, aki elsegíti majd az emberiséget arra, hogy megtalálja végre az igazi békeesség útját. Előbb-utóbb elhatalmasodik majd a Földön is az isteni szeretetből, hosszútűrésből, megbocsátásból születő tiszta béke, amit Urunk küldött a mennyei világból a Földre... most éppen e kicsi Gyermekek alakjában, életében, szolgálatában.”

Az elnémult angyalban fölragyogott az isteni értelem, és ő is boldogan énekelte a teljes karácsonyi evangéliumot: „...és a földön békeesség...”

Lelkészs: Kié ez a Gyermekek, ha nem a miénk, embereké? Az angyalok nem szorúlnak rá, az ördögöknek nem kell. Mi azonban rászorúlnak, aminthogy értünk lett emberré. Úgy illik hát, hogy örömmel vegyünk, ahogy az angyal mondja: Üdvözítő született ma nektek. Nem nagyszerű és dicső, hogy ilyen örömhírt hoz embernek angyal az égből? S ujjongó angyalezrek biztatnak, hogy mi örvendezzünk, s hálával vegyünk e nagy kegyelmet. Írjunk hát a „nektek” szócskát lángbetűkkel a szívünkbe, s Üdvözítőnk születését fogadjuk örömmel.

(Luther Márton)

ÉNEK

EÉ 137,4–5

Lelkészs: Imádkozzunk!

Uram, szóltál hozzám, majd újra vártalak. Először boldog türelemmel. Tervezgettem: hogyan is várjam a nagy találkozást. Aztán a sok várakozásban – és álmodozásban – talán kissé megfeledkeztem rólad... De eszembe jutottál! Meg akartam köszönni neked az álmokat! Kerestelek a templompadban, a mindennapi tennivalókban... Kerestelek a Bibliám fölé hajolva... Talán meghallottad hálaadásomat.

Jött bukás, csalódás is. De már-már kezdtem újra álmodni álmaimat, mikor egy magányos gyertya fényében egészen közel jöttél hozzám...

Nem akkor, nem úgy, ahogyan vártalak... De megláttam arcodat az adventi gyertyalobogásban, a hóesésben, a hajnali napfényben, a kisgyermek mosolyában... Most így álmodom újra az álmokat. Maradj mellettem, s ha kell, állj szóba velem megint – baráti beszélgetésben, ölelésben, a templompadban, az adventi gyertyafényben...

Én így tervezem az életemet, a nagy várakozást. De köszönöm, Uram, hogy a te terved néha más. Köszönöm, Uram, hogy te nem vagy az általmaim rabja, és onnan, ami teljesen más, megszólítasz néha a mi Urunk, Jézus Krisztus által, akinek tanítása szerint együtt, így imádkozunk.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

Lelkész:

Isten karácsonyán

áldjon meg téged a Magasságos, aki mélységeinkbe szállt, hogy mindig érezd és tudd: nem vagy soha egyedül

Isten karácsonyán

áldjon meg téged az Irgalmas, aki fölemel és magához von, hogy teljes szíveddel hidd: életedet szeretetében őrzi

Isten karácsonyán

áldjon meg téged az Igaz, aki igaz emberré formál téged is, hogy megismerhesd felelős szabadságod ajándékait

Isten karácsonyán

áldjon meg téged a Szent, aki hatalmasan cselekszik általad is, hogy ámulva csodálkozhass és életed teljes lehessen az Ő örömével

Így áldjon meg minket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Ámen.

(Varga Gyöngyi)

ÉNEK

EÉ 149

Karácsonyi istentisztelet 1.

ZENE (ÜTŐSHANGSZEREN EGY KARÁCSONYI ÉNEK, PL. MENNYBŐL
AZ ANGYAL, VAGY ORGONAJÁTÉK)

VERS

Ady Endre: *Kis, karácsonyi ének*
(*kisgyermek szereplő*)

Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt-havat hoznak.

Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kisfiú vagyok,
Csak most kezdek élni.

Isten-dicséretre
Mégiscsak kiállok,
De boldogok a pásztorok
S a három királyok.

Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.

Új csizmám a sárban
Százszor bepizkolnám,
Csak az Úrnak szerelmemet
Szépen igazolnám.

FELOLVASÁS

Karinthy Frigyes: *Isten*
(felnőtt szereplő)

Két dolgot most már biztosan tudok. Az egyik, hogy rajtam kívül van valahol ő, aki tud rólam, aki jobban tudja rólam, ki vagyok. A másik, hogy hiába keresem így – hatalmasabb ő nálam, csak ő találhat meg engem – vakon tapogatózva, ha mindketten keresgélünk, elvétjük egymást, elmegyünk egymás mellett. Egyikünknek csendben kell maradni; hadd legyen én az, a gyöngébb és a fáradtabb. Várom kell és figyelnem...

ÉNEK

EÉ 149

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Imádkozzunk!

Most imára kulcsolom kezem, és dadogó szavakkal állok meg előtted: szemben a legnagyobb titokkal. Felfoghatatlan csoda. De valójában az egyetlen lehetőségem, hogy megismerjelek, ez a szemtől szemben való szent találkozás. Add, kérlek, hogy megláthassalak ezzel a piciny hittel, amivel jöttem hozzád... megérezhessem: itt vagy a közelemben, hozzám is eljöttél, értem is megszülettél... arcomon ott legyen a karácsonyi öröm fénye, mellyel hirdethetem én is: Üdvözítő született...

Suta szavakkal is téged dicsérjelek... legyen életem állandó közösség veled! Ámen.

(Vladika Zsófia)

Lelkész: Amikor most karácsonyeste elcsendesedünk Isten színe előtt, elégtelennek érezzük az emberi szót annak a csodának az elmondására, amely egykor Betlehemben történt. Ezért a Szentírásból olvassuk az eljövendő Krisztusról szóló próféciaikat és a születéséről szóló evangéliumokat, valamint Ady Endre-, Wass Albert-verseket, Karinthy Frigyes-, Weöres Sándor-gondolatokat szóltatunk meg. Krisztus felé forduló vágyódásunkat, szeretetünket és karácsonyi örömünket sem a magunk szavaival mondjuk el, hanem azoknak az énekeknek a segítségével, amelyeket a hívek serege az angyalok karával együtt ősidők óta énekel

szent karácsony éjszakáján. Énekeljük el együtt az ősi Krisztus-váró imádságot: „Jöjj, népek Megváltója!”

ÉNEK

EÉ 131,1

1. felolvasó: Amikor Isten kimondja ítéletét az első ember bűne felett, akkor adja a Megváltóról szóló első ígérteét. Így szól a kísértőhöz: „Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod.” (1Móz 3,15) Ezt az ígérteet erősíti meg Isten, amikor ezt mondja Ábrahámnak: „Gazdagon megáldalak, és a te utódod által nyer áldást a föld valamennyi népe.” (1Móz 22,17–18) Erről a Megváltóról szoltak a próféták.

2. felolvasó: Ezt mondja Ézsaiás: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát. Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme!” (Ézs 9,1.5) Mikeás így prófétál: „Te pedig, efráta Betlehem, bár legkisebb vagy Júda nemzetségei között, mégis belőled származik az, aki uralkodni fog Izraelen. Származása visszanyúlik a hajdankorba, a távoli múltba.” (Mik 5,1) Zakariás próféta könyvében ezt olvassuk: „Örvendj nagyon, Sion leánya, ujjong, Jeruzsálem leánya! Királyod érkezik hozzád, aki igaz és diadalmas, alázatos, és szamáron ül, szamárcsikó hátán.” (Zak 9,9–10) Malakiás pedig így szólaltatja meg az Úr üzenetét: „Én majd elküldöm követemet, aki egyengeti előttem az utat. Hamar eljön templomába az Úr, aki után vágyódtok, a szövetség követe, akit kívántok. Jön már! – mondja a Seregek Ura.” (Mal 3,1) Erről a kövekről szólnak az evangéliumok: „Azokban a napokban megjelent Keresztelő János, és prédikált Júdea pusztájában. Mert ő volt az, akiről Ézsaiás így prófétált: »Kiáltó hangja szól a pusztában: Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!«” (Mt 3,1.3) Keresztelő János pedig ezt mondta: „Közöttetek van az, akit ti nem ismertek, aki utánam jön, és akinek a saru szíját megoldani sem vagyok méltó.” (Mt 3,2; Jn 1,26–27)

ÉNEK

EÉ 133,1

1. felolvasó: Isten megtartotta szavát: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”, és „valahány ígérete van Istennek, azokra őbenne van az igen, és ezért általa van az ámen is, az Isten dicsőségére általunk”.

ÉNEK

Gyülekezeti ének vagy kórus-, illetve szólóének

VERS

Wass Albert: *Karácsonyi mese II.* (1. részlet)

Elindul újra a mese!

Fényt porzik gyémánt szekere!

Minden csillag egy kereke!

Ezeregy angyal száll vele!

Jön, emberek, jön,

jön az égből Isten szekerén a mese!

Karácsony készül, emberek!

Szépek és tiszták legyetek!

Súroljátok föl lelketek,

csillogtassátok kedvetek,

legyetek újra gyermekek,

hogy emberek lehessetek!

Vigyázzatok! Ez a mese

már nem is egészen mese.

Belőle az Isten szeme

tekint a földre lefele.

Vigyázzatok hát, emberek,

Titeket keres a szeme!

ÉNEK

EÉ 159,2

2. felolvasó: Isten ígérete így teljesült: „Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, a Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt.”

ÉNEK

EÉ 157,1

3. felolvasó: És történt, hogy amíg ott voltak, eljött szülésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és a jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely.

ZENEI KÍSÉRET HANGSZERESSEKEL (FURUYLA, ZONGORA, FUVOLA)

ÉNEK

EÉ 167,1–3

VERS

Wass Albert: *Karácsonyi mese II.* (2. részlet)

Olyan jó néha angyalt lesni
s angyalt lesve a csillagok közt
Isten szekerét megkeresni.
Ünnepelőben elébe menni,
mesék tavában megferedni
s mesék tavában mélyen, mélyen
ezt a világot elfeledni.

Mert rút a világ, fekete.
Vak gyűlölettől fekete.
Vak, mint az emberek szeme:
az égit sem látnak vele.
Pedig az égből lefele
porzik már Isten szekere!

Minden csillag egy kereke,
ezeregy angyal száll vele,
az Isten maga száll vele
és csillagtükröt nyújt felénk,
mesetükröt, a keze.

1. felolvasó: Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködtek éjszaka a nyájuk mellett. Az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. Az Úr angyala pedig ezt mondta nekik: Ne féljeteK, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.

ÉNEK

EÉ 150,1-2

VERS

Wass Albert: *Karácsonyi mese II.* (3. részlet)

Szent tükrébe végre egyszer
Pillantsatok tiszta szemmel,
tiszta szemmel, Istenszemmel
milyen szép is minden ember!
Minden ember szépségtenger
s mint a tenger csillagszemmel
telve vagytok szeretettel...!

Tagadjátok...? Restellitek...?
Elfordulnak fejeitek...?
Mevakultak szemeitek...?
Szépségteket, jóságtokat
nem érzitek, nem hiszitek...?
Csillaggyertyák fénye mellett
Isten elé nem viszitek...?

Akkor bizony rútak vagytok,
szegények és vakok vagytok,

ha szépek lenni nem akartok.
De még így is, szegényen is,
rútan, vakon, mégis, mégis
Isten gyermekei vagytok!

2. felolvasó: És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: „Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.”

ÉNEK
EÉ 158,1-2

VERS
Wass Albert: *Karácsonyi mese II.* (4. részlet)
Rátok süti fényes szemét,
elindítja fénysezekerét,
jó emberek játékszerét.
Milyen kár, hogy áldó kezét
nem érzitek, nem nézitek
s nem hiszitek már a mesét.

3. felolvasó: Miután elmentek tőlük az angyalok a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: „Menjünk el egészen Betlehemig, és nézzük meg: hogyan is történt mindaz, amiről üzent nekünk az Úr.”

ÉNEK
EÉ 163,1

1. felolvasó: Elmentek tehát sietve, és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisgyermeket.

ÉNEK
EÉ 161,1

2. felolvasó: Amikor meglátták őket, elmondták azt az üzenetet, amelyet erről a kisgyermekről kaptak, és mindenki, aki hallotta, elcsodálkozott

azon, amit a pásztorok mondtak nekik. Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte, és forgatta a szívében.

ÉNEK
EÉ 138,1

3. felolvasó: A pásztorok pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva az Istent mindazért, amit pontosan úgy hallottak és láttak, ahogyan ő megüzente nekik.

VERS
Wass Albert: *Karácsonyi mese II.* (5. részlet)
A rút világnak gondja van,
minden embernek gondja van,
a sok angyalnak mind gondja van
s az Istennek is gondja van,
mert mindenekre gondja van.
S így múlik el a szép s a jó
az ember mellől, nyomtalan.

SZÓLÓÉNEK
EÉ 173

IGEOLVASÁS, IGEHIRDETÉS, IMÁDSÁG

ÉNEK
EÉ 151,1-2

FELOLVASÁS
Weöres Sándor: *Ki nekem Jézus?*
(felnőtt szereplő)

Számomra csak egy ember létezik: Jézus. Jézus létezik – és ő létezik mindazokban, akik benne és általa léteznek. Azért írok, mert jobban, pontosabban ki akarom fejezni az azonosságot Jézussal bennem és másokban. Egyetlen célom: egy fokkal közelebb hozni a jóakarátú, érzékeny olvasót ehhez az azonossághoz, a Jézussal való egységhez.

ZÁRÓ IMÁDSÁG

Lelkész: Imádkozzunk!

Most igazán örülök, mert eljöttél hozzám is. Megszülettél nekem is, és most én is elhoztam ajándékaimat: néhány össze-vissza gondolatot, melyeket jelenléted kibogoz. Egy gyarló életet, melyet szereteted megújít. Néhány hamis hangot, melyet jóságod megtisztít. Köszönöm, hogy mindezt odaadhatom neked.

Most igazán örülök, mert te tetted késszé a szívemet, hogy befogadhasalak, hogy érezzem közelségedet, hogy mindig velem lehess. Köszönöm az utánad való vágyakozást, mellyel lelkemet betöltöd.

Most igazán örülök, mert velem vagy, és tudom, hogy nem akarsz elhagyni; mert hívsz, szüntelen hívogatással, bármerre, bármelyik úton járok; mert előttem jársz és vezérelsz, mutatod a célt, az irányt. Köszönöm, hogy eljöttél, és összekötsz Istennel az élet úján, akinek tanítása szerint együtt így imádkozunk.

(Vladika Zsófia)

MIATYÁNK

ÁLDÁS

Lelkész: Adja meg neked a kegyelmes Isten, hogy teljes szívvel hidd:

1. szereplő: Ő egy gyermekben jött közel hozzád, s te is közel lehetsz hozzá mindig gyermeklelkű egyszerűségben,
 2. szereplő: tiszta, szép örömeinkben,
 3. szereplő: hűséget próbáló kötődésben,
 4. szereplő: bizalomból formálódó közösségben;
 5. szereplő: közel lehetsz hozzá szenvedések, próbák óráján, amikor tanulgatod a csendet,
 6. szereplő: jóságból sarjadó mosolyokban s az emberséges szeretetben.
 7. szereplő: Végtelen szeretetéből tekintsen ma rád a magas égből, tekintsen rád az emberek arcáról – és ajándékozzon meg az igazi Ünneppel.
- Ámen. (Varga Gyöngyi)

ZÁRÓ ÉNEK

EÉ 151,3–4

Karácsonyi istentisztelet 2.

KEZDŐ ÉNEK
EÉ 140,1-2

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Imádkozzunk!

Drága betlehemi Gyermekek! Vajon tudtad-e, hogy hová születesz meg? Sejtetted-e, miféle világba érkezel? Világra jöttél, de nem világosságba, hanem sötét, rideg éjszakába, taszító, kirekesztő világba. És mégis, az egész földön születésedtől kiindulva számítjuk életünk idejét, hiszen te vagy a mi napunk, világosságunk és életünk.

Születésed csodája, gyógyító ígéd és kezed hatalma, kereszthalálad és feltámadásod ereje megtörte a bűn és a halál fekete seregét. Hajnali derengésben élünk, várva a napkeltét. Drága Gyermekek, születéseddel meg bennünk is! Ragyogja be ünneplésünket szereteted napfénye. Ámen.

(Gáncs Péter)

Lelkész: Amikor most, karácsonyeste elcsendesedünk Isten színe előtt, elégtelennek érezzük az emberi szót annak a csodának az elmondására, amely egykor Betlehemben történt. Ezért a Szentírásból olvassuk a Jézus Krisztus születéséről szóló evangéliumot, valamint a három fenyő legendáját szólatatjuk meg. Krisztus felé forduló vágyódásunkat, szeretetünket és karácsonyi örömünket sem a magunk szavaival mondjuk el, hanem azoknak az énekeknek a segítségével, amelyeket a hívek serege az angyalok karával együtt ősidők óta énekel szent karácsony éjszakáján. Énekeljük el ősi Krisztus-váró imádságot: „Jöjj, népek Megváltója!”

ÉNEK
EÉ 131,1

Szereplő: Lássátok meg a csodát, hogy a Magasságos milyen mélyen meghajolt!

Lássátok meg a szeretetet, amely végre szeretetként mutatkozik meg!
Isten gyermekké lett, hogy hordozza és eltörölje a bűnt.
Mindenek őt imádják, és elcsendesednek színe előtt. (G. Tersteegen)

ÜTŐS HANGSZER ÉS SZÓLÓÉNEK EÉ 528

A három fenyő legendája (norvég mese nyomán)

Mesélő: Egy magas hegy oldalában, hol csak a szél s vihar lakott, örökzöld fenyők pompáztak, égre törő, sudár-nagyok, élt ott három kis fenyő is, három formás facsemete, akik arról álmodoztak, hogy mik is lesznek majd, ha felnőnek.

Az első fácska vágyakozva nézett fel a szikrázó csillagokra.

1. szereplő: Szeretnék kincsesláda lenni! Beborítva arannyal, gyönyörű drágakövekkel. Én leszek a legcsodálatosabb kincsesláda a világon.

Mesélő: A második tekintetével követte a csörgedező kis patakot, ami szokott útján haladt a hatalmas tenger felé.

2. szereplő: Jó volna büszke hajónak lenni, átszelni a viharos tengert, hatalmas királyokat vinni egyik parttól a másikig! Belőlem lesz a legerősebb tengerjáró az óceánokon.

Mesélő: A harmadik fenyőfa letekintett a völgybe, ahol nők és férfiak sietősen tették a dolgukat a forgalmas kisvárosban.

3. szereplő: Én egyáltalán nem akarok elmozdulni erről a helyről. Szeretnék olyan magasra nőni, hogy amikor az emberek megállnak, hogy megnézzenek, felemeljék a tekintetüket az ég felé, és Istenre gondoljanak. Én leszek a legmagasabb fa a földön!

Mesélő: Az évek gyorsan teltek. Napsütésre eső jött, vagy éppen fordítva, így a kis fák nagyra és magasra nőttek. Megjöttek a favágók is. Tekintetük megakadt az első, majd a második és harmadik fenyőfán, és sorra kivágták őket.

1. szereplő: Most készítenek belőlem kincsesládát, amiben majd csodás kincseket rejthetek el!

2. szereplő: Végre átszelem a tengert! Büszke hajó leszek, királyoknak való!

Mesélő: A harmadik fenyőfa úgy érezte, hogy egy pillanatra a szíve is megáll, amikor az utolsó favágó ránézett. Ott állt egyenesen és magasan, büszkén mutatva az égre. De a favágó nem nézett fel oda, azzal kivágtá

a harmadik fenyőt is. Az első fenyőfa egy asztaloshoz került. De az öreg asztalos nem gondolt kincsesládára. Gyakorlott kezei alól egy jászol került ki. A szép fenyőfa nem gyémánttal és drágakövekkel lett tele, hanem fűrészporral és szénával az éhes állatok számára. A második fenyőfa mosolygott, amikor a favágó elvitte a hajóépítőhöz. De nem valami nagy és erős tengerjáró készült belőle, hanem a fűrészelés és kalapácsolás után egy egyszerű halászbárka himbálózott a vízen. Kincsek helyett hal került csak hajnalonként belsejébe. Nem utazott messzi tájra, csak a part mentén körbe-körbe. A harmadik nagyon meglepődött, amikor a favágó gerendákra hasította, és otthagya egy farakásban. Sok-sok nap telt el és sok-sok éjszaka. A három fenyőfácska már majdnem elfelejtette egykori álmát.

ÉNEK
EÉ 149

Evangélista: Amikor Isten kimondja ítéletét az első ember bűne felett, akkor adja a Megváltóról szóló első ígérte: Így szól a kísértőhöz: „El-lenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod.” Erről a Megváltóról szóltak a próféták. Ezt mondja Ézsaiás: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát. Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme!” Isten megtartotta szavát: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”, és „valahány ígérete van Istennek, azokra őbenne van az igen, és ezért általa van az ámen is, az Isten dicsőségére általunk”.

ÉNEK
EÉ 133,1

Evangélista: Isten ígérete így teljesült: Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriában Cirénius volt a helytartó. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, Dávid városába,

amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt.

ÉNEK

EÉ 157,1

Mesélő: Azon az emlékezetes éjszakán egy fénylő csillag gyúlt ki éppen a fölött az istálló fölött, amelyikben az első fenyőből készült jászol állt. Vándorok érkeztek.

Evangélista: És történt, hogy amíg ott voltak, eljött születésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely.

1. szereplő: Én Istenem, bölcső lettem, hisz egy gyermek fekszik bennem! És hogy fénylik az éjszaka. Ki e gyermek? Ki e csoda?

Mesélő: Az első fenyőfa rájött, hogy most nála van a világ legnagyobb kincse.

ÉNEK

EÉ 167,1–3

Evangélista: Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és őrködtek éjszaka a nyájuk mellett. És az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal pedig ezt mondta nekik: Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.

ÉNEK

EÉ 150,1–2

Evangélista: És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát. Miután elmentek tőlük az angyalok a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz:

Menjünk el egészen Betlehemig, és nézzük meg: hogyan is történt mindaz, amiről üzent nekünk az Úr.

ÉNEK
EÉ 163,1

Evangélista: Elmentek tehát sietve, és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisgyermeket.

VERS
Túrmezei Erzsébet: *Miért?*
Kenyérnek jöttél éhező világba,
Világosságnak sötét éjszakába,
Fényes hajnalnak, örök ragyogásnak,
Vak zúrzarvarba bizonyos tanácsnak.
Jöttél útnak, igazságnak, életnek...
S kicsiny gyermekként jászolba fektettek,
Jézus, Jézus!
Miért sínylődnénk hát éhezve szegényen?
Miért tévelyegnénk világtalan éjben,
tanácstalanul és halálra vártan
és úttalanul a hazug világban,
amikor Benned mindent megnyerhetünk.
Kis jászolod elé odatérdelhetünk,
Jézus, Jézus!

ÉNEK
EÉ 161,1

Evangélista: Amikor meglátták őket, elmondták azt az üzenetet, amelyet erről a kisgyermekről kaptak, és mindenki, aki hallotta, elcsodálkozott azon, amit a pásztorok mondtak nekik. Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte, és forgatta a szívében.

ÉNEK
EÉ 138,1

Mesélő: Évek múltán egy este fáradt utasok szálltak fel a halászhajóra. Egyikük azonnal elaludt, ahogy a hajó kifutott a tóra. Éjjel hirtelen feltámadt a szél, és a víz fölött hatalmas vihar kerekedett. A hajó hánykolódott az óriás hullámok tetején. Tudta, hogy nem elég erős ahhoz, hogy az utasokat ilyen nagy szélben és esőben épségben a partra vigye. Ekkor felébredt a fáradt vándor. Felállt, kinyújtotta karját, és annyit mondott: „Csend!” – és a vihar elült. Olyan gyorsan, mint ahogy kezdődött. A második fenyőfa pedig tudta, hogy a leghatalmasabb király volt ott azon az éjszakán. Egy péntek reggel előhúzták az utolsó fából készült gerendákat is a rég elfelejtett rakásból. Összeácsolták, majd egy tomboló és gúnyolódó tömegben hurcolták keresztül. Megborzongott, amikor néhány katona egy ember kezeit szögezte a gerendáihoz. Rútnak és kegyetlennek érezte magát. De vasárnap reggel, amikor a nap sugaraival fellármázta a levegőt, és a földről az öröm áradt, tudta a harmadik fa, hogy Isten szeretete mindent megváltoztatott.

3. szereplő: Nem leszek ugyan a legmagasabb fa az erdőben, de ettől a naptól kezdve, mint Jézus Krisztus keresztje, újból és újból Istenre irányítom majd az emberek tekintetét.

VERS

Füle Lajos: *Karácsonyi üzenet*

Üzenem mindenkinek, hogy a csillag
fényéből mit sem kopott,
értelme lett csak megszokott.
Üzenem mindenkinek, hogy a Gyermekek
ma is a testté lett csoda,
Isten jósága, mosolya.
Üzenem mindenkinek, hogy a pásztor,
király egyformán kedves ott,
s előtte boldog lesz legott.
Üzenem mindenkinek, hogy a bölcsék
serege most is útra kel,
elég nekik az égi jel.
Üzenem mindenkinek, hogy a szívem
ma is repesve fut felé,
ma is azé a Gyermeké!

ÉNEK
EÉ 151,1-2

IGEOLVASÁS, IGEHIRDETÉS, IMÁDSÁG

ÉNEK
EÉ 151,3-4

VERS

Pusztai Sándor: *Örökké karácsony*
Amikor elhallgat az angyalok éneke,
Amikor az égről eltűnik a csillag,
Amikor a pásztorok nyájukhoz visszatérnek,
Amikor a királyok hazamennek,
Megkezdődik a karácsony:
Megtalálni az elveszettet,
Begyógyítani a sebeket,
Etetni az éhezőket,
Kiszabadítani a rabokat,
Békét vinni a testvérek közé,
És ujjongó dalt fakasztani a szívben.

ZÁRÓ IMÁDSÁG

Lelkész: Imádkozzunk!

Áldunk téged, üdvözítő Istenünk, hogy egyszülött Fiad által csupa szeretetből békességet küldtél a földre. Add, hogy szereteted és békességed betöltse az egész világot és a mi szívünket is. Hálát adunk neked, üdvözítő Istenünk, hogy ezért a kegyelmedért együtt örvelezhetünk most előtted, és együtt magasztalhatjuk nevedet. Add meg az igazi karácsonyi örömet szeretteinknek és minden hívőnek, hogy együtt jusson el hozzád ujjongó énekünk és hálaadó imádságunk! Könyörgünk hozzád, üdvözítő Istenünk, minden emberért a földön: örvelezőkért és bánkodókért, egészségesekért és betegekért, hívőkért és hitetlenekért, barátainkért és ellenségeinkért, vezetőinkért és munkatársainkért, népünkért és minden népért. A te jóakarated indítson mindnyájunkat

jóakaratra egymás iránt, hogy békeességben örvendezzünk, és dicsőítünk téged az Úr Jézus Krisztusért, akinek tanítása szerint együtt így imádkozunk.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

ÉNEK

EÉ 168

Karácsonyi istentisztelet 3.

ZENE VAGY ÉNEK

HANGOLÓDÁS

Márai Sándor: *Az ünnepekről* (részlet)

1. szereplő: Ha az ünnep elérkezik az életedben, akkor ünnepelj egészen. Ölts fekete ruhát. Keféld meg a hajad vizes kefével. Tisztálkodjál belülről és kívülről.

2. szereplő: Felejts el mindent, ami a köznapok szertartása és feladata. Az ünnepet nemcsak a naptárban írják piros betűkkel... Az ünnep különbözősége.

3. szereplő: Az ünnep mély és varázsos rendhagyás. Az ünnep legyen ünnepies... mindenképp legyen benne valami a régi rendtartásból, a hetedik napból, a megszakításból, a teljes kikapcsolásból, legyen benne áhítat és föltétlenség.

4. szereplő: Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme. Készülj föl reá, testben és lélekben... Ilyenkor felejts el mindent, figyelj az ünnepre.

ÉNEK

EÉ 131,1

BEVEZETÉS

Lelkészs: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

1. szereplő: aki növeli hitünket,
2. szereplő: aki erősíti reménységünket,
3. szereplő: aki szeretetet gyűjt bennünk.

Lelkész: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

1. szereplő: aki kezdetben az Atyánál volt,
2. szereplő: akit Mária fogant a Szentlélek által,
3. szereplő: aki értünk emberré lett az idők teljességében,
4. szereplő: akit mennyei seregek dicsérnek a magasságban,
5. szereplő: aki békességet hoz minden embernek a földön.

Lelkész: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

1. szereplő: akinek születését Gábrriel angyal jelentette,
2. szereplő: akinek angyalok szolgáltak a pusztaiban,
3. szereplő: akit angyal erősített a Gecsemáné-kertben,
4. szereplő: akinek feltámadását angyalok hirdették.

Lelkész: Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, mi-
képpen volt kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön-örökké.
Ámen.

IMÁDSÁG

Lelkész: Istenem, a te világod annyira más, mint a miénk. A te érkezé-
sed valódi eljövetelel, a te fényed betölti az életünket, mert az igazi vilá-
gosság megvilágosít minden embert. A mi utunk nyomorultul önző még
ma is, a mi gondolatunk szűk körben mozog még most is, a mi érzésünk
pontosan kiszámítható minden percben, de az igazi világosság meg-
világosít minden embert. A te közelséged meggyógyít minket, a te han-
god ereje felébreszti szunnyadó életünket, a te mozdulatod eltünteti
a régit, és újat hív létre, mert az igazi világosság megvilágosít minden
embert. A karácsonyi fényben te tiszta fehér vagy, a karácsonyi csendben
te mély lélegzetet adsz, a karácsonyi magányban te velem maradsz. Ámen.

ÉNEK

EÉ 140,1-2

PÁRBESZÉD

(A szereplők elhelyezkednek a karácsonyfa alatt. A karácsonyfa alatt elhelyezhető néhány dobogó, szék, párna, ahol a szereplők a következő párbeszédet kötetlenebb formában adják elő. Ez a szöveg szabadon formálható, saját gondolatokkal kiegészíthető.)

1. szereplő: Mit jelent számodra Karácsony?

2. szereplő: Mint minden gyermeknek, így nekem is a sok ajándék jut először az eszembe róla.

3. szereplő: Nekem a karácsony nem az ajándékokról és a csillogó fényekről szól, hanem arról, hogy az egész család együtt lehet. A karácsonyfa körül szorosán átöleljük egymást, ilyenkor csend és békesség költözik a szívünkbe és az otthonunkba.

4. szereplő: Igen, bennem is felidézi a sok szép, régi karácsony és a családommal eltöltött idő emlékét.

5. szereplő: Karácsonynak különös hangulata van. A feldíszített utcák és az otthonok fényei, a különleges illatok, a lágy dallamok ünneplőbe öltöztetik az amúgy szürke, egyhangú városokat.

6. szereplő: Ilyenkor mintha az emberek szíve jobban szeretne, mint ha mindenki igyekezne legalább egyszer az évben békességben élni.

7. szereplő (felnőtt vagy a lelkész): A karácsony keresztyén ünnep. Azt az Istent ünnepeljük, aki egészen közel jött hozzánk, Jézus Krisztusban megszületett értünk.

ÉNEK

EÉ 133,1

FELOLVASÁS

Felnőtt szereplő: A Szeretet ünnepe: *„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”* (Jn 3,16)

Lelkész: Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriában Cirénius volt a helytartó. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, a Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, hogy összeírják jegyesé-

vel, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. És történt, hogy amíg ott voltak, eljött szülésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és a jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely. (Lk 2,1–7)

Felnőtt szereplő: A Gyermek ünnepe: Karácsonykor gyermek született – ez az élet legnagyobb csodája. De ez a gyermek messze otthonától látta meg a napvilágot. Ajtót nem nyitottak neki, még az átmeneti szálláson sem kapott helyet. Első útja a menekülés volt, üldözők elől, idegenbe. Karácsony mégis a Gyermek ünnepe, aki azért lett gyermekké, hogy támasza legyen küzdőknek és szenvedőknek, kicsinyeknek és nagyoknak, hogy megtanítson szenvedést enyhíteni és mindenképpen ellenére boldogságot teremteni.

(Szabóné Mátrai Marianna)

ÉNEK

EÉ 157,1.3

Lelkész: Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködték éjszaka a nyájuk mellett. És az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. Az angyal pedig ezt mondta nekik: „Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtak egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.” És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön béke, és az emberekhez jóakarát. (Lk 2,8–14)

Felnőtt szereplő: A Béke ünnepe: Az egész föld békéjét éneklük az angyalok, és mi is szeretnénk, ha béke lenne. Csodadolog átélni a lelkünket betöltő, karácsonyi békét. Más az illata, más az íze, mint bármely más napon. Annál jobban fáj minden békétlenség, erőszak, gonosz indulat, amit közelben-távolban, körülöttünk és legbelül megtapasztalunk. A karácsonyi béke olyan varázslatos, alig bírjuk elviselni a gorombaságot és a békétlenséget ezen a napon, annak ünnepén, aki nem maradt kisgyermek, hanem maga is szembesült az erőszakkal, aki megtapasztal

talta a kegyetlenséget, sőt aki erőszakos halált halt. Mégis ő az, akiben Isten megmutatta: nem engedi, hogy az erőszaké és a halálé legyen a végső szó. (Szabóné Mátrai Marianna)

ÉNEK

EÉ 150,1–4

Lelkész: Miután elmentek tőlük az angyalok a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: „Menjünk el egészen Betlehemig, és nézzük meg: hogyan is történt mindaz, amiről üzent nekünk az Úr.” Elmentek tehát sietve, és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisgyermeket. Amikor meglátták őket, elmondták azt a üzenetet, amelyet erről a kisgyermekről kaptak, és mindenki, aki hallotta, elcsodálkozott azon, amit a pásztorok mondtak nekik. Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte, és forgatta a szívében. A pásztorok pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva az Istent mindazért, amit pontosan úgy hallottak és láttak, ahogyan ő megüzente nekik. (Lk 2,15–20)

1. szereplő: Krisztus megszületett. Ez Isten karácsonyi ajándéka. Nincs olyan ember, aki ennél becselebbet tudna adni, és nincsen olyan ember, akinek ez az öröm osztályrészül ne juthatna. Ezért örüljete az Úrban, ismét mondom: örüljete!

ÉNEK

EÉ 151,1–3

IGEOLVASÁS, IGEHIRDETÉS, IMÁDSÁG

ÉNEK

EÉ 151,4

IMÁDSÁG

Lelkész: Mindenható, örök Isten! Hálát adunk, hogy Megváltót küldtél a világba, és benne örömet, békességet, örök életet készítettél minden embernek.

1. szereplő: Betlehemi Gyermekek! Add, hogy azok is megtapasztalják jelenlétedet, akiket ma este a szokottnál is jobban gyötör az egyedüllét.

2. szereplő: Betlehemi Gyermek! Te vagy Isten legdrágább ajándéka. Add, hogy minden szív megnyíljék előtted, és senki se utasítson el, aki születésed örömhírét hallja!

3. szereplő: Betlehemi Gyermek! Te nem vetted meg az istálló és jászol szegénységét. Kérünk, ne vess meg minket sem, hanem végy szállást életünkben, és légy Ura indulatainknak, akaratunknak, beszédünknek és tetteinknek!

4. szereplő: Betlehemi Gyermek! Te a menny békéjét hoztad a földre. Add, hogy mi is békességed követői lehessünk a békétlen világban!

5. szereplő: Betlehemi Gyermek! Téged mennyei Atyád irgalma hozott közénk. Add nekünk is a megbocsátás és az irgalom lelkét, hogy szeresük ellenségeinket és rosszakaróinkat is!

Lelkész: Mennyei Atyánk! Add, hogy az egyszerű pásztorokkal, angyalaid fényes seregével és az egész teremtett világgal együtt dicsérjük szent nevedet a világ Megváltójaért, aki a bűneink mélységéből fel-emel, a halál fogságából megszabadít, és a földi élet után gyermekeid boldog örökségében részesít. Az ő nevére minden térd meg fog hajolni: mennyeieké, földieké és föld alatt valóké, és minden nyelv vallani fogja, hogy Jézus Krisztus Úr a Szentlélekkel együtt az Atya Isten dicsőségére.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

Lelkész: Adja meg neked a kegyelmes Isten, hogy teljes szívvel hidd:

Felnőtt szereplő: Ő egy gyermekben jött közel hozzád, s te is közel lehetsz hozzá mindig gyermeklelkű egyszerűségben, tiszta, szép örömben, hűséget próbáló kötődésben, bizalomból formálódó közösségben. Közel lehetsz hozzá szenvedések, próbák óráján, amikor tanulgatod a csöndet, jósból sarjadó mosolyokban s az emberséges szeretetben. Végtelen szeretetéből tekintsen ma rád a magas égből, tekintsen rád emberek arcáról – és ajándékozzon meg az igazi Ünneppel. Ámen.

(Varga Gyöngyi)

ÉNEK

EÉ 167,1–3

(Az ének alatt minimális fény a templomban, gyülekezeti teremben. Csak a szereplők kezében és az oltáron világítanak gyertyák.)

Ifjúsági karácsonyi istentisztelet 1.

ÉNEK

EÉ 131

BEVEZETÉS

Lelkész: Isten fénye ragyogja be szíved közepét! Krisztus lángja gyújtsa lánggra benned a szeretetet! A Lélek tüze tegyen szabaddá, hogy igazán megélhesd ezt a mai napot és minden utána következőt! Ámen. (Varga Gyöngyi)

Lelkész: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

Szereplő: aki növeli hitünket, aki erősíti reménységünket, aki szeretetet gyújt bennünk.

Lelkész: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

Szereplő: aki kezdetben az Atyánál volt, akit Mária fogant a Szentlélek által, aki értünk emberré lett az idők teljességében, akit mennyei seregek dicsérnek a magasságban, aki békességet hoz minden embernek a földön.

Lelkész: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

Szereplő: akinek születését Gábrriel angyal jelentette, akinek angyalok szolgáltak a pusztaban, akit angyal erősített a Gecsemáné-kertben, akinek feltámadását angyalok hirdették.

Lelkész: Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

IMÁDSÁG

Lelkész: Most igazán örülök, mert eljöttél hozzám is. Megszülettél nekem is, és most én is elhoztam ajándékaimat: néhány össze-vissza gondolatot, melyeket jelenléted kibogoz. Egy gyarló életet, melyet szereteted megújít. Néhány hamis hangot, melyet jóságod megtisztít. Köszönöm, hogy mindezt odaadhatom neked. Most igazán örülök, mert te tetted késszé szívemet, hogy befogadhassalak. Hogy érezzem közelségedet, hogy mindig velem lehess. Köszönöm az utánad való vágyakozást,

mellyel lelkemet betöltöd. Most igazán örülök, mert velem vagy, és tudom, hogy nem akarsz elhagyni; mert hívsz, szüntelen hívogatással, bármerre, bármelyik úton járok; mert előttem jársz, és vezérelsz, mutatod a célt, az irányt. Köszönöm, hogy eljöttél, és összekötsz Istennel az élet útján. Ámen.

(Vladika Zsófia)

ZENE

PÁRBESZÉD

(A karácsonyfa alatt két széken ül egy fiú és egy lány.)

1. szereplő: Szép a foglalkozásod!

Lelkész: ...mondta a gyermek a hídépítőnek.

1. szereplő: Nagyon nehéz lehet hidakat építeni.

2. szereplő: Ha valaki megtanulta a mesterséget, akkor könnyű betonból és acélból építeni. Más hidak építése sokkal nehezebben megy. Azokat az álmaimban építem.

Lelkész: ...mondta a hídépítő.

1. szereplő: Milyen más hidakról beszélsz?

Lelkész: Az öreg hídépítő elgondolkozva nézte a gyermeket. Nem tudta, hogy megérti-e majd, amit válaszol neki.

2. szereplő: Szeretnék egy hidat építeni a jelenből a jövőbe. És egy másikat az egyik embertől a másikig. Azután egy hidat a sötétségből a világosságba, a szomorúságból az örömbé. Szeretnék, nagyon szeretnék egy hidat építeni az időből az örökkévalóságba, amely minden mulandó fölött átível.

Lelkész: A gyermek figyelmesen hallgatta. Nem értett mindent, de érezte, hogy az öreg hídépítő szomorú. Boldognak akarta látni, ezért ezt mondta neki:

1. szereplő: Neked adom az én hidamat!

Lelkész: ...és egy szivárványt festett a hídépítőnek.

ÉNEK

Szomjat oltó vizedet add! (ifjúsági ének)

(Egy gyertya meggyújtása az adventi koszorún vagy egy különálló, jól látható gyertyán.)

Szereplő: Fedezd föl életedben a piros szín áldásait.

Ez az élet színe, amely a szeretet győzelmét hirdeti.

Gyakran a másikért való önfeláldozást is jelenti.

Olykor a halált hordozza az élet sűrűjében a vér színeként.

Piros a szív, amelyet oly gyakran a szeretet szimbólumaként használunk.

Piros a legszebb rózsza, a pipacsos rét, a felkelő és lenyugvó nap ragyogása...

Pünkösöd lángnyelvei is pirosak.

Azt hirdetik: a Szeretet közöttünk, velünk marad, bennünk vesz szállást.

Lelkész: Az Isten szeretet!

(Varga Gyöngyi)

VERS

Túrmezei Erzsébet: *Miért?*

Kenyérnek jöttél éhező világba,

Világosságnak sötét éjszakába,

Fényes hajnalnak, örök ragyogásnak,

Vak zűrzavarba bizonyos tanácsnak.

Jöttél útnak, igazságnak, életnek...

S kicsiny gyermekként jászolba fektettek,

Jézus, Jézus!

Miért sínylődnénk hát éhezve szegényen?

Miért tévelyegnénk világtalan éjben,

tanácstalanul és halálra vártan

és úttalanul a hazug világban,

amikor Benned mindent megnyerhetünk.

Kis jászolod elé odatérdelhetünk,

Jézus, Jézus!

ÉNEK

Szélrózsza-ének, 1. versszak + refrén (ifjúsági ének)

(Egy kosár narancs vagy sárga gyümölcs elhelyezése a gyertya mellett.)

Szereplő: Fedezd föl életedben a narancssárga áldásait.

Ez az öröm és derű színe, amely a vidámság ajándékát hozza közénk.
Szabadság, tánc, az élet dala és lüktetése...

Üdeséget, felfrissülést jelent, nem a hétköznapit, a megszokottat.
Úgy, amint a gyümölcs is: édességét és savanyúságát egyaránt érzed.
Ezért olyan jó talán...

Lelkész: Örüljetek az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljetek!

VERS

Rónay György: *Három elmélkedés a jászolnál* (részlet)

A BÖLCS

Az értelem megtorpan, de a hit
Bátran tovább megy. Hiszem, bár nem értem,
Hogy Isten is, ember is egy személyben
A Gyermek ebben a jászolban itt.
És mert hiszek, remélem is,
Amit híven nem is lehetne nem remélnem:
Hogy ki leszállt az emberségbe értem,
Emberségemnél többre is tanít.
Hitem remélni késztet és reményem
Új hírre sarkall, s kettejük frigyében
Megszületik bennem a szeretet,
S e hármas egység által Gyermeked
Magamnál többé: így tesz, Uram, engem
Hasonlóvá Hozzád a kegyelemben.

ÉNEK

Szélrózsa-ének, 1–3. versszak + refrén (ifjúsági ének)

(Egy sárga anyag, terítő elhelyezése az asztalon.)

Szereplő: Fedezd föl életedben a sárga szín áldásait.

Ez a napfény színe, a ragyogásé,
amely a világosság győzelmét hirdeti a sötétség felett.
Isten dicsőségének, jelenlétének színe a sárga.

Aranyló búzatáblák hirdetik: a teljes élet az ő ajándéka.
 Ez húsvét öröme, a feltámadás ajándéka,
 amikor a dolgok halotti csöndje fölött megcsillan a fény.
 Nap nélkül nincs élet: aki sokáig sötétben él, elfelejt ember lenni...
 Lelkész: Kelj föl, tündökölj te is, mert eljött világhossagod!

VERS

Füle Lajos: *Karácsonyi üzenet*
 Üzenem mindenkinek, hogy a csillag
 fényéből mit sem kopott,
 értelme lett csak megszokott.
 Üzenem mindenkinek, hogy a Gyermek
 ma is a testté lett csoda,
 Isten jósága, mosolya.
 Üzenem mindenkinek, hogy a pásztor,
 király egyformán kedves ott,
 s előtte boldog lesz legott.
 Üzenem mindenkinek, hogy a bölcsek
 serege most is útra kel,
 elég nekik az égi jel.
 Üzenem mindenkinek, hogy a szívem
 ma is repesve fut felé,
 ma is azé a Gyermeké!

(Fenyőágak elhelyezése az asztalra terített sárga anyagon.)

Szereplő: Fedezd föl életedben a zöld szín áldásait.

Ez a rétek, erdők, friss vetések színe: az élet csendes mozdulása,
 szüntelen újulása a világban.

Az édenkert titokzatos világa sejlik fel benne.

A nyugalom, a csend, a befogadás, az elmélyülés ajándékát hozza.

Lelkész: Ha kiárasztod Lelkedet, Istenem, élet támad, és megújítod
 a föld színét.

ÉNEK

Szélrózsa-ének, 4–6. versszak + refrén (ifjúsági ének)

VERS

Rónay György: *Három elmélkedés a jászolnál* (részlet)

A pásztor

Uram, az ember őrzi künn a nyáját
 S nyomában messze földeket bejár,
 Míg jó kövér legelőt talál,
 Hol szép gyapjasra hízik majd az állat;
 Úton van érte folyton, egyre fárad,
 Míg egy szép napon tűnődve megáll:
 Letenné gondját, megpihenne már
 Bárányaként valami jó karámnak.
 Olyankor aztán idejön, a jászol
 Kövére hajtja homlokát a pásztor,
 És mint a vén juh olykor a juhász
 Térdéhez: kisdéd lábához juhász.
 Csapzott jószág, csupa bogáncs az árva,
 Mégis, Jó Pásztor, vidd be majd a nyájba.

(Kék kendő vagy karton elhelyezése az asztalon.)

Szereplő: Fedezd föl életedben az égszínkéék szín áldásait.

Az égszínkéék üzenete a szabadságról, a tágas életről szól.

A létezés távlatát, a mennyek országát hirdeti:

Tisztaságot, áttetszőséget, tekintetek nyíltságát,

A gondolat szárnyalását beszéli el.

Lelkész: Az egek hirdetik Isten dicsőségét, kezének munkájáról beszél a menny.

Szereplő: Fedezd föl életedben a sötétkék szín áldásait.

A tengerek mély békességét hozza el,

az élet ősi rejteke, a titokzatos benső valóság ez.

Arról üzen, ami a Lényeg: a mélyben,

a felszín csillogása alatt rejlő értékekről és szépségről.

A kék bolygó róla kapta a nevét, amely az élet követe a hideg, kietlen világűrben.

Lelkész: Békességemet adom nektek, az én békémet adom nektek.

De nem úgy adom, ahogyan a világ adja. Ne nyugtalankodjék szívetek,
ne is csüggedjen!

ÉNEK

Szélrózsa-ének, 7–9.versszak + refrén (ifjúsági ének)

411

VERS

Rónay György: *Három elmélkedés a jászolnál* (részlet)

A számár

Engem, Uram, gyakorta ütlegelnek
S rám raknak mindenféle terheket,
Vizet hordok, zsákot cipelek:
Míg a lovak jóízűen legelnek.
S megvallom, rút fülemnek, nagy fejemnek
Több kíméletet nem is kérhetek:
Ilyennek adtad: ezt az életet
Hozhattam el csak kisdéd Gyermekednek.
Gyarló ajándék, jól tudom, de tán
Leheletem meleg párája jó lesz,
S gyors lábam is, ha öldököl Heródes.
Dicsőségedből ne tekints le rám,
De majd ha szenvedsz, Jézus, arra kérlek,
Hadd szenvedjek, csúf szolgád, én is érted.

(Egy lila cserepes vagy vágott virág elhelyezése az asztalon.)

Szereplő: Fedezd föl életedben az ibolyaszín áldásait.

A csendes alázat és megelégedés színe ez,
a dolgok mögötti, a dolgokon túli rend.
Mint a virág: észrevétlen, szerény,
de érezhető, hiszen jó illatot áraszt maga körül.
A tapasztalatokból leszűrt bölcsesség,
a jótékony jelenlét színe.
A bizalom, a hit követe ő.

ÉNEK

Áldjad, lelkem, az Urat (ifjúsági ének)

IGEHIRDETÉSI ALAPIGE

1Móz 9,12–16; Zsid 8–9

Szereplő: Legyen veled a vörös szín, amely a szeretet lángolása és az önfeláldozás színe.

Ne maradjon el életedből a narancsszín sem: ez a derű, a boldogság követe.

Töltse be életedet a sárga, amely a nap ragyogása, Isten éltető fénye.

Kísérjen téged a zöld szín, amely a nyugalom és a szüntelen növekedés követe.

Tartson veled az égszínkék, hogy életedet benső szabadságban tölthesd, így lásd meg távlatát.

Legyen társad életutadon a sötétkék is, amely a lélek mély békéjének ajándékát kínálja neked.

És végül őrizzen meg téged az Isten bölcsen és elégedettségben, amint azt az ibolyaszín üzeni.

Lelkés: Kívánom, hogy Isten szeretetéből és öröméből élj minden napon. Ő maradjon veled a vörösön innen és ibolyán túl, és fogja át életedet, mint szivárvány, hétszínű szeretetének csodájával. Ámen.

(Varga Gyöngyi)

ÉNEK

Áldjad, lelkem, az Urat (ifjúsági ének)

IMÁDSÁG

Lelkés: Istenem, köszönöm, hogy megteremtetted a világosságot, mert csak a világosságban tudjuk meglátni világod szépségeit, a kék égboltot, ahol a madarak röpködnek, a végtelennek tűnő tengert, a növényeket, a szép virágokat, a finom és egészséges gyümölcsöket, a hegyeket, barlangokat, folyókat, amiket mindig csodálunk. Köszönöm a szüleimet, akik szeretnek engem, és gondoskodnak rólam. Köszönöm a nagyszüleimet, akik a gyerekkort igazán széppé teszik. Köszönöm neked tanáraimat, akik minden okosságra megtanítanak. Köszönöm a barátaimat, akikkel jókat lehet játszani és focizni.

Felolvasó: Köszönöm, Istenem, hogy megalkottad ezt az ünnepet, amiben még a legfagyosabb időben is melegség költözik szívünkbe. Mélyítsd hitünket és nyisd meg szívünket, hogy mindazért, amit kapunk itt a földön, hálásak lehessünk.

Lelkész: Áldd meg, Uram, azokat, akik sanyarú sorssal élnek és azokat, akik egyedül vannak. Adj melléjük társakat és megoldást a szomorú, boldogtalan életükre. Add, hogy karácsonykor mindenki vidám és örömteli ünnepet ülhessen.

Felolvasó: Kérlek, add, hogy az ünnepek békében teljenek. Segíts, hogy lassítani tudjunk ebben a rohanó világban, és többet lehessünk szeretteinkkel. Add, hogy mindenki boldogan ünnepeljen, és mindenki megkapja a szíve által óhajtott ajándékot. Imádkozom a szegényekért, akik nem tudnak drága ajándékokat venni, és azokért, akiknek nincs kivel együtt tölteni a karácsonyt. Könyörülj a betegeken, és gyógyítsd meg őket!

Lelkész: Istenem! Gyakran elfordulunk tőled, de tudjuk és érezzük, hogy szereteted végtelen. Feláldoztad értünk egyszülött gyermekedet, megváltottál minket. Hálát adni jövünk és emlékezni évszázadok óta Fiad születésére, akinek tanítása szerint együtt így imádkozunk.

MIATYÁNK

ÁLDÁS

Lelkész: Adja meg neked a kegyelmes Isten, hogy teljes szívvel hidd:

Felolvasó: Ő egy gyermekben jött közel hozzád, s te is közel lehetsz hozzá mindig gyermeklelkű egyszerűségben, tiszta, szép örömben, hűséget próbáló kötődésben, bizalomból formálódó közösségben.

Lelkész: Közel lehetsz hozzá szenvedések, próbák óráján, amikor tanulgatod a csendet, jóságból sarjadó mosolyokban s az emberséges szeretetben.

Felolvasó: Végtelen szeretetéből tekintsen ma rád a magas égből, tekintsen rád emberek arcáról – és ajándékozzon meg az igazi Ünneppel. Ámen.

(Varga Gyöngyi)

ÉNEK

Ez az öröm el ne múljék (ifjúsági ének)

Ifjúsági karácsonyi istentisztelet 2.

414

KEZDŐ ÉNEK

EÉ 148: *Szép Hajnalszallag, Jézus...*

(Csak a gyertyák világítanak az oltáron és az oldalsó falikarok. A szereplők a versszakuk mondása közben jönnek elő a templom különböző részeiből, és csillagokat helyeznek el a karácsonyfán.)

1. szereplő: Elindul újra a mese!
Fényt porzik gyémánt szekere!
Minden csillag egy kereke!
Ezeregy angyal száll vele!
Jön, emberek, jön, jön az égből
Isten szekerén a mese!
2. szereplő: Karácsony készül, emberek!
Szépek és tiszták legyetek!
Súroljátok föl lelketek,
csillogtassátok kedvetek,
legyetek újra gyermekek
hogy emberek lehessetek!

Lelkész: Vigyázzatok! Ez a mese
már nem is egészen mese.
Belőle az Isten szeme
tekint a földre lefele.
Vigyázzatok hát emberek,
Titeket keres a szeme!

Olyan jó néha angyalt lesni
s angyalt lesve a csillagok közt
Isten szekerét megkeresni.
Ünneplőben elébe menni,
mesék tavában megferedni
s mesék tavában mélyen, mélyen
ezt a világot elfeledni.

3. szereplő: Mert rút a világ, fekete.
Vak gyűlölettől fekete.
Vak, mint az emberek szeme:
az éigig sem látnak vele.
Pedig az égből lefele
porzik már Isten szekere!

Minden csillag egy kereke,
ezeregy angyal száll vele,
az Isten maga száll vele
és csillagtükröt nyujt felénk,
mesetükröt, a keze.

4. szereplő: Szent tükrébe végre egyszer
Pillantsatok tiszta szemmel,
tiszta szemmel, Istenszemmel
milyen szép is minden ember!
Minden ember szépségtenger
s mint a tenger csillagszemmel
telve vagytok szeretettel...!

Tagadjátok...? Restellitek...?
Elfordulnak fejeitek...?
Megvakultak szemeitek...?
Szépségteket, jószágtokat
nem érzitek, nem hiszitek...?
Csillaggyertyák fénye mellett
Isten elé nem vizitek...?

5. szereplő: Akkor bizony rútak vagytok,
szégyenyek és vakok vagytok,
ha szépek lenni nem akartok.
De még így is, szegényen is,
rútan, vakon, mégis, mégis
Isten gyermekei vagytok!

Rátok süti fényes szemét,
 elindítja fényszekerét,
 jó emberek játékszerét.
 Milyen kár, hogy áldó kezét
 nem érzitek, nem nézitek
 s nem hiszitek már a mesét.

6. szereplő: A rút világnak gondja van,
 minden embernek gondja van,
 a sok angyalnak mind gondja van
 s az Istennek is gondja van,
 mert mindenekre gondja van.
 S így múlik el a szép s a jó
 az ember mellől, nyomtalan.

ÉNEK

ÚÉ 21: *Ó, mennyi szív vár...*

BEVEZETÉS

Lelkész: Isten fénye ragyogja be szíved közepét! Krisztus lángja gyújtsa
 lángra benned a szeretetet!

A Lélek tüze tegyen szabaddá, hogy igazán megélhesd ezt a mai na-
 pot és minden utána következőt! Ámen.

(Az adventi koszorún meggyújtjuk az első gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és
 Mária fia,

1. szereplő: aki növeli hitünket,
2. szereplő: aki erősíti reménységünket,
3. szereplő: aki szeretetet gyújt bennünk.

ÉNEK

EÉ 168,1

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a második gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és
 Mária fia,

1. szereplő: aki kezdetben az Atyánál volt,
2. szereplő: akit Mária fogant a Szentlélek által,
3. szereplő: aki értünk emberré lett az idők teljességében,
4. szereplő: akit mennyei seregek dicsérnek a magasságban,
5. szereplő: aki békeséget hoz minden embernek a földön.

ÉNEK

EÉ 168,2

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a harmadik gyertyát.)

Szereplők: Áldott, aki jön az Úr nevében: Jézus Krisztus, Isten és Mária fia,

1. szereplő: akinek születését Gábrriel angyal jelentette,
2. szereplő: akinek angyalok szolgáltak a pusztaiban,
3. szereplő: akit angyal erősített a Gecsemáné-kertben,
4. szereplő: akinek feltámadását angyalok hirdették.

Lelkész: Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

ÉNEK

EÉ 168,3–4

(Az adventi koszorún meggyújtjuk a negyedik gyertyát.)

VERS

Pilinszky János: *A nap születése* (részlet)

Sokáig csupán csillagok
lakták az égbolt magasát.
Pislákoló fényükben a világ
sokáig élt örök árnyékban,
ezüstsín gyászruhában.

A sötétségben ez idő tájt
nagyon egyedül vándorolt a föld.
Csupán kik egymás közelében laktak,
társalogtak egymással, közbe-közbe
félálomba merülve, vagy akár

az egész telet átaludva,
mély álomban és szomorú magányban.

A különféle állatok

Alig ismerték egymást, és az ember
Hallgatagon ült kunyhója előtt.
A felhők vaktában bolyongtak,
Mint elszabadult bárkák a vízen,
S a madarak semmit se tudtak
A szárazföldek többi állatáról,
Se a tengerben fürdőző halakról.

Hasonlóképpen a virágok se látták
egymás színét, egymás ruháját,
köznapi és ünnepi öltözékét.
A tavaszi és nyári záporok
nem tudták, hova hullanak,
és hasonlóan a hópelyhek,
a tél fehér gyönyörűsége
hamuesőként érkezett a földre,
és ott is szürke és sötét maradt.

Ekkor történt, hogy számos csillag
elhatározta, összefog,
hogy apró fényeik közös
nagy fényességet varázsoljanak.

El is indult vagy ezer csillag
egymásfele. Ezer irányból,
ezer úton ezernyi csillag
elindult a sötétség pereméről,
hogyan az égbolt tátongó közepén
közös ragyogást alapítsanak.

Hosszú utat tettek az égbolt
elhagyatott fekete féltekén,
de végül is nagy boldogan

egymásba olvadt mind az ezer csillag,
gyönyörű és egyetlen fényességben.

Ezer csillagnak közös fészke:
így született meg a kerek nap,
az ég csodája, s vette kezdetét
a világosság első ünnepélye.

Ünnep volt ez, valódi ünnep!
A tenger hullámai most először
láthatták meg a tengerpartot,
e hosszú-hosszú kikötőt, hová
a tenger szakadatlanul
befut – akár egy végtelen hajóraj –
gyönggyel megrakott hullámaival.

Megkezdődött tehát az ünnepély,
az első nappal ünnepélye,
a világosság kerek, óriási
és eddig szem-nem látta asztalánál.

ÉNEK

ÚÉ 35: *A szeleknek lengő szárnyán...*

IGEHIRDETÉS (PÁRBESZÉD)

– Tényleg olyan ritkák a boldog pillanatok? – kérdezte aznap este a csillag.

A fa épp leeresztette szempilláit, hogy kipihenje magát. Megmozdította az ágait, és álmosan felelte:

– Nem... Nem. Nem annyira ritkák. Csak hát... Az emberek eszükkel hajszoják azokat a pillanatokat. Pedig az – hogy mondjam neked? – a szív ügye.

– Mesélj nekem a boldog pillanatokról!

– Hagyjál most, álmos vagyok...

– Adj nekem egy boldog pillanatot. Aztán hagylak aludni.

– Szeretlek! Nagyon!

A csillag leírhatatlan boldogsággal ragyogta be az eget.

ÉNEK

ÚÉ 35: *A szeleknek lengő szárnyán...*

IMÁDSÁG

(Az imaszakaszok között a felolvasók egy-egy méceszt meggyújtanak.)

1. szereplő: Istenem, köszönöm, hogy megteremtetted a világosságot, mert csak a világosságban tudjuk meglátni világod szépségeit, a kék égboltot, ahol a madarak röpködnek, a végtelennek tűnő tengert, a növényeket, a szép virágokat, a finom és egészséges gyümölcsöket, a hegyeket, barlangokat, folyókat, amelyeket mindig csodálunk. Köszönöm a szüleimet, akik szeretnek engem, és gondoskodnak rólam. Köszönöm a nagyszüleimet, akik a gyerekkort igazán széppé teszik. Köszönöm neked tanáraimat, akik minden okosságra megtanítanak. Köszönöm a barátaimat, akikkel jókat lehet játszani és focizni. Kérlek, segíts, hogy tudjak mindennek örülni, amit te teremtettél.

2. szereplő: Édes Istenem, köszönöm neked, hogy egész évben úgy szerettél minket! Köszönöm a szép családot, szerető szülőket. Segíts mindenkinek, hogy örömteli, szép karácsonya legyen, hogy békében ünnepeljük a kis Jézus születését. Kérlek, bocsásd meg bűneimet, azt, hogy elfordultam tőled. Segíts abban, hogy ebben a szép adventi időszakban és az ünnepek alatt ne történjen senkivel semmi rossz.

ÉNEK

ÚÉ 120,1: *Újítsd meg bennünk békéd...*

3. szereplő: Uram! Kérlek, add, hogy a családom egészségben és békében ünnepelhesse szent karácsony ünnepét. Kérlek, segíts meglátni másoknak is az igazi ünnepet és annak átfogó szellemiségét, hogy minden ember méltó módon és felkészülten várhassa Jézus Krisztus születését. Uram, remélem, nem bántottalak meg semmivel, de ha ellened vétettem, kérlek, bocsásd meg nekem!

4. szereplő: Köszönöm, Istenem, hogy megalkottad ezt az ünnepet, amikor még a legfagyosabb időben is melegség költözik szívünkbe. Mélyítsd hitünket és nyisd meg szívünket, hogy mindazért, amit kapunk itt a földön, hálásak lehessünk.

5. szereplő: Kedves Isten! Kérlek, szép, békés és boldog karácsonyt hozzál családomnak, nekem és barátaimnak. Béke járja át házunkat és családukat. Töltse el szívünket az egymás iránt érzett feltétel nélküli szeretet és az ajándékozás öröme.

ÉNEK

ÚÉ 120,2

6. szereplő: Áldd meg, Uram, azokat, akik sanyarú sorssal élnek, és azokat, akik egyedül vannak. Adj melléjük társakat, és adj megoldást a szomorú, boldogtalan életükre. Add, hogy mindenki vidám és örömteli ünnepként töltsen a szép karácsony napjait.

7. szereplő: Uram! Kérlek, add, hogy az ünnepek békében teljenek. Segíts, hogy lassítani tudjunk ebben a rohanó világban, és többet lehessünk szeretteinkkel. Add, hogy mindenki boldogan ünnepeljen, és mindenki megkapja a szíve által óhajtott ajándékot. Imádkozom a szegényekért, akik nem tudnak drága ajándékokat venni, és azokért, akiknek nincs kivel együtt tölteni a karácsonyt. Könyörülj a betegeken, és gyógyítsd meg őket!

ÉNEK

ÚÉ 120,3

8. szereplő: Istenem! Gyakran elfordulunk tőled, de tudjuk és érezzük, hogy szereteted végtelen. Feláldoztad értünk egyszülött Fiadat, és megváltottál minket. Hálát adni jövünk és emlékezni évszázadok óta fiad születéséről. Kérünk téged, add, hogy boldogságban és békességben ünnepelhessünk!

9. szereplő: Uram, ez az év ismét eltelt. Bár nem mindig vettem észre kegyelmedet, és gyakran dühös voltam, de most mégis mindent megköszönök. Kérlek, segíts az új évben a tanulásban, az emberi kapcsolataimban és abban, hogy közelebb kerüljek hozzád.

ÉNEK

ÚÉ 120,4

ÁLDÁS

Adja meg neked a kegyelmes Isten, hogy teljes szívvel hidd:

Ő egy gyermekben jött közel hozzád,

S te is közel lehetsz hozzá mindig gyermeklelkű egyszerűségben, tiszta, szép örömben, hűséget próbáló kötődésben, bizalomból formálódó közösségben.

Közel lehetsz hozzá szenvedések, próbák óráján, amikor tanulgatod a csendet, jóságból sarjadó mosolyokban s az emberséges szeretetben.

Végtelen szeretetéből tekintsen ma rád a magas égből, tekintsen rád emberek arcáról – és ajándékozzon meg az igazi Ünneppel. Ámen.

ÉNEK

EÉ 167: *Csendes éj*

Felhasznált irodalom

MADOCSEI Miklós (szerk.) 2006. *Ádventi-karácsonyi mozaik*. FÉBÉ Szociális és Rehabilitációs Szolgáltató Közhasznú Társaság, Piliscsaba.

SZABÓ Lajos (szerk.) 2001. *Visszhang*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.

SZABÓ Lajos (szerk.) 2006. *Fényforrás*. Luther Kiadó, Budapest.

VARGA Gyöngyi 2009. *Áldáskönyv*. Luther Kiadó, Budapest.

VARGA Gyöngyi 2011. *Reménység*. Luther Kiadó, Budapest.

VARGA Gyöngyi 2019. *Élők földje*. Luther Kiadó, Budapest.

Passió (színdarabok)

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

Az összeállított passiók elhangoztak iskolai (Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium) közösség és a Győri Evangélikus Egyházközség gyülekezete előtt.

Jézus szenvedéstörténetének bemutatása kellő komolyságot és odafigyelést igényel, így idősebb (középiskolás fiatalok, fiatal felnőttek) korosztálynak tanítható be. Ezek a darabok nem igényelnek bonyolult díszletet vagy jelmezt. Díszletként egy talpra állítható, embernagyságú keresztre van szükség, valamint a templom vagy gyülekezeti terem adottságainak függvényében dobogókra (zsámoly). Jelmezként nemesen egyszerű megoldás a színekkel való játék (pl. Jézus fehér ingben, az összes többi szereplő fekete öltözékben).

Passió 1.

Ezek a jelenetek a győri evangélikus Öregtemplom adottságainak megfelelően lettek kialakítva. Ebben a passióban Jézus szenvedéstörténetét megelőzi három rövid epizódoszerű jelenet, amelyek arra irányítják a figyelmet, hogy Jézus élete során háromszor is bejelenti halálát és feltámadását.

BEVEZETÉS

Díszlet: Az oltár előtt felállított kereszt.

Szereplők: Jézus, tanítványok (karzaton vagy a lépcsőn helyezkednek el)

(Két ember érkezik a kereszthez egy töviskoszorúval. Az egyik szereplő a kereszten elhelyezi a koszorút, és a keresztre tekint, míg a másik szereplő elutasítóan (kézzel is kifejezhető) elfordul a kereszttől. A jelenet állóképként megáll.)

Egy újabb páros érkezik a színre. A két szereplő egy fehér lepedőt hoz magával. A kereszthez közeledve az egyik szereplő kiengedi a kezéből a lepedőt, és hátat fordítva kiszalad a színről. A másik szereplő először a kiszaladó után néz, majd felteszi a keresztre a lepedőt, és térdre borulva imádságra kulcsolja a kezét a kereszt tövében. A jelenet ekkor merevedik állóképpé.)

Valaki a tömegből: Mert a keresztről szóló beszéd bolondság ugyan azoknak *(az állókép feloldása: hátat fordítót/elutasítót megérinti, aki elmegy a színről)*, akik elvesznek, de nekünk *(a többi szereplőt is megérinti, akik elmennek a színről)*, akik üdvözülnek, Istennek ereje.

1. JELENET: JÉZUS ELŐSZÖR SZÓL A HALÁLÁRÓL ÉS FELTÁMADÁSÁRÓL
A karzatról jön lefelé Jézus a tanítványokkal.

Jézus: Kinek mondják az emberek az Emberfiát?

1. tanítvány: Némelyek Keresztelő Jánosnak.

2. tanítvány: Mások Illésnek.

3. tanítvány: Megint mások pedig Jeremiásnak vagy valamelyik prófétának. *(A válaszokat a tanítványok egymás után gyorsan mondják, miközben leérnek a kereszthez. Jézus a kereszt tövében szembefordul a tanítványokkal, és felteszi a kérdést.)*

Jézus: Hát ti kinek mondotok engem?

Péter: *(magabiztosan)* Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia. *(A tanítványok háttérbe húzódnak. Jézus és Péter marad az előtérben.)*

Jézus: Boldog vagy, Simon, Jóna fia, mert nem test és vér fedte fel ezt előtted, hanem az én mennyei Atyám. Én pedig ezt mondom neked: Te Péter vagy, és én ezen a kősziklán építem fel egyházamat, és a pokol kapui sem fognak diadalmaskodni rajta.

Evangélista: Azután megparancsolta a tanítványainak: ne mondják meg senkinek, hogy ő a Krisztus.

Jézus: Jeruzsálembe kell mennem, ahol sokat kell szenvednem a vénektől, főpapoktól és írástudóktól. *(A szöveg elmondása közben a keresztet Jézus először messziről nézegeti, majd egyre inkább közelít hozzá, végül*

megérinti azt.) Meg kell halnom, de harmadnapon fel kell támadnom a halálból.

Péter: Isten mentsen, Uram, ez nem történhet meg veled!

Jézus: *(Erélyesebb hangon, Pétert egy kicsit magától eltaszítva mondja.)* Távozz tőlem, Sátán, botránkoztatsz engem, mert nem az Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint.

(Színről el – valaki leemeli a keresztről a töviskoszorút a szereplők közül.)

ÉNEK VAGY ZENE

2. JELENET: JÉZUS MÁSODSZOR SZÓL A HALÁLÁRÓL ÉS FELTÁMADÁSÁRÓL

(Jézus és tanítványai a templom egyik oldaláról érkeznek, a másik oldalról egy ember szalad Jézus elé. Jézus lábai elé borul, ahonnan a karjánál fogva Jézus felsegíti.)

Ember: Mester, kérlek, tekints a fiamra, mert ő az én egyetlenem. Időnként valami lélek ragadja meg, és hirtelen kiáltozni kezd, rázza őt és tajtézkzik, és nehezen távozik tőle, miután meggyötörte. Megkértem tanítványaidat, hogy űzzék ki, de nem tudták.

Jézus: *(a tanítványok felé ingerülten)* Ó, hitetlen és elfajult nemzedék, meddig leszek még veletek, és meddig szenvedlek még titeket? Vezesd ide a fiadat!

(A férfi elmegy a gyermekért. A fiú földre esik, egy kicsit rázkódik a földön. Jézus a fiúhoz lép. Először feltekint az égre, majd a fiú fölé tartja a kezét. A fiú egészségesen felkel, és megöleli apját. Az apa és a fiú elmegy a színről. Jézus a tanítványaival marad, és nekik mondja a következő mondatot.)

Jézus: Jegyezzétek meg jól ezeket a szavakat *(a mondatot a tanítványok felé fordulva kezdi el mondani Jézus, majd a kereszt felé fordulva fejezi be):* az Emberfia emberek kezébe adatik! *(Mindenki elmegy a színről. Egy szereplő leemeli a lepedőt a keresztről.)*

3. JELENET: JÉZUS HARMADSZOR SZÓL A HALÁLÁRÓL ÉS FELTÁMADÁSÁRÓL

(Jézus a tanítványokkal letelepedik a kereszt tövében. Érkezik egy fiatal fiú, aki Jézushoz fordul kérdésével.)

Gazdag ifjú: Jó Mester, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?

Jézus: Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, egyedül csak az Isten. A parancsolatokat tudod: ne paráználkodj, ne ölj, ne lopj, ne tanús-kodj hamisan, tiszteld apádat és anyádat!

Gazdag ifjú: Ezt mind megtartottam ifjúságomtól fogva.

Jézus: Még egy fogyatkozás van benned: add el minden vagytonodat, oszd szét a szegényeknek, és kincsed lesz a mennyben, azután jöjj, és kövess engem.

(A gazdag ifjú kezében egy aprópénzzel teli erszény. A kezébe veszi és szorongatja, nézegeti, majd Jézusra tekint, és szomorú arccal eltávozik a színről. A fiú távozása után Jézus a tanítványok felé fordul.)

Jézus: Milyen nehezen mennek be az Isten országába azok, akiknek vagytonuk van! Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak az Isten országába bejutni.

Valaki: Akkor ki üdvözülhet?

Jézus: Ami lehetetlen az embernek, az Istennek lehetséges. Most fel-megyünk Jeruzsálembe, és az Emberfián beteljesül mindaz, amit a pró-féták megírtak. *(Jézus és tanítványai felállnak a kereszt tövéből. Jézus a mondatait a kereszt felé fordulva mondja.)* A pogányok kezébe adják, kigúnyolják, meggyalázzák, leköpi, és miután megostorozták, megölik, de harmadnapon feltámad. *(A tanítványok közül két ember kiemeli a keresztet, és az oldalsó fal mellett a templom hátsó részébe viszik. Jézus a tanítványokkal együtt az oltártérben marad.)*

(Hatásszünet)

4. JELENET: JÉZUS BEVONUL JERUZSÁLEMBE

(A tanítványok a templom hátsó része felé haladnak Jézussal.)

Jézus: Menjete a szemben fekvő faluba, és amikor beértek, találtok egy megkötött szamárcsikót, amelyen még nem ült ember: oldjátok el, és vezessétek ide. Ha pedig valaki megkérdezi tőletek: Miért oldjátok el? – mondjátok ezt: az Úrnak van szüksége rá. *(A tanítványok sietve távoznak.)*

Evangélista *(az oltártérben)*: Ekkor a küldöttek elmentek, és mindent úgy találtak, ahogyan megmondta nekik.

(A templom hátsó részéből az oltártér felé haladva Jézus középen érkezik. Jézus két oldalán a tömeg pálmaágakat lenget.)

Tömeg: Áldott, a király, aki az Úr nevében jön! A mennyben békesség, és dicsőség a magasságban!

Valaki: Mester, utasítsd rendre tanítványaidat!

Jézus: Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani!

ZENE VAGY ÉNEK

(Az ének alatt Jézus és a tanítványai megérkeznek az oltártérbe, majd elvonulnak a színről.)

427

5. JELENET: JÚDÁS ÁRULÁSA ÉS AZ UTOLSÓ VACSORA

(Az oltártérbe megérkezik két ember, a főpapok, Júdás és a többiek egy kicsit hátrébb.) Evangélista: Közeledett már a kovásztalan kenyerek ünnepe, amelyet páskának neveztek. A főpapok és az írástudók keresték a módját, hogyan öljk meg Jézust. Féltek ugyanis a néptől. Akkor bement a Sátán Júdásba, akit Iskáriótesnek neveztek, és egyike volt a tizenkettőnek. Elment, megbeszélte a főpapokkal és a templomórság parancsnokaival, hogyan adja őt a kezükre. Azok megörültek, és megígérték, hogy pénzt adnak neki. Ő elfogadta az egyezséget. *(Júdás kezébe látványosan pénzt nyomnak a főpapok – el a színről; oldalról megérkezik Jézus és tanítványai.)*

Jézus: Menjetek el, és készítsétek el nekünk a húsvéti vacsorát, hogy megehessük.

Tanítványok közül egy: Mi a kívánságod, hol készítsük el?

Jézus: Amikor beértek a városba, szembejön veletek egy ember, aki egy korsó vizet visz *(a középső templomi folyosón megjelenik a korsós ember, és az oltár felé közeledik)*; kövessétek őt abba a házba, amelybe bemegy, és mondjátok meg a ház gazdájának: a Mester ezt üzeni neked: hol van az a szállás, ahol tanítványaimmal együtt megehetem a húsvéti vacsorát? Ő mutat nektek majd egy nagy berendezett emeleti termet: ott készítsétek el.

(A tanítványok az oltártérben elhelyezett zsámolyokat letakarják egy fehér lepedővel, egy kelyhet és paténát helyeznek a tetejére. A megterítés ideje alatt halk zene. Amikor minden elkészül, Jézus leül a dobozra.)

Jézus: Vágyva vágytam arra, hogy szenvedésem előtt megegyem veletek ezt a húsvéti vacsorát. Mert mondom nektek, hogy többé nem eszem ebből a húsvéti vacsorából, amíg csak be nem teljesedik ez az

Isten országában. *(Kezébe veszi a kelyhet.)* Vegyétek és osszátok el magatok között. Mert mondom nektek, hogy nem iszom mostantól fogva a szőlőtő terméséből, amíg el nem jön az Isten országa. *(Kezébe veszi a kenyeret. Hálaadásnál fölmutatja a pászkát és az égre tekint, majd megtöri, és a mellette ülő tanítványoknak adja.)* Ez az én testem, amely tiérettetek adatik: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. *(Kezébe veszi a kelyhet.)* E pohár az új szövetség az én vérem által, amely tiérettetek ontatik ki. *(A Júdást alakító szereplő keze jól látható módon az asztalon van Jézus kezével együtt.)* De íme, annak a keze, aki elárul engem, az enyémmel együtt van az asztalon. Mert az Emberfia elmegy ugyan, amint elrendeltem, de jaj annak az embernek, aki elárulja őt.

(A tanítványok egymás felé fordulnak, értetlenkednek. A jelenet Péter és Jézus párbeszédével folytatódik. Jézus Péter felé fordul, miközben a tanítványok egyesével elhagyják az oltárteret és elviszik a kellékeket.)

Jézus: Simon, Simon, íme, a Sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited: azért, ha majd megtérsz, erősítsd atyádfiait.

Péter: Uram, kész vagyok veled menni akár a börtönbe vagy a halálba is!

Jézus: Mondom neked, Péter: nem szólal meg a kakas ma, amíg háromszor le nem tagadod, hogy ismersz engem.

(Mindenki elvonul a színről.)

6. JELENET: GECSEMÁNÉ-KERT, JÉZUS ELFOGATÁSA

(Jézus megérkezik a színrre. A tanítványok Jézus mögött jönnek, tőle egy kicsit távolabb. Jézus feléjük fordul.)

Jézus: Imádkoztatok, hogy kísértésbe ne essetek. *(Jézus az oltárterbe lép, ahol letérdel és imádkozik.)*

Atyám, ha akarod, vedd el tőlem ezt a poharat, mindazonáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied. *(A tanítványok közben a földön elfekszenek, elalszanak. Egy szereplő Jézus körül sétál.)*

Evangélista: Ekkor egy angyal jelent meg neki a mennyből, és erősítette őt. Halálos gyötrődésében még kitartóbban imádkozott, és verejtéke olyan volt, mint a földre hulló nagy vércseppek. *(Jézus a tanítványokhoz lép.)*

Jézus: Miért alusztok? *(Halk hangon mondja, mintha költői kérdés lenne.)* Keljetek fel, és imádkoztatok, hogy kísértésbe ne essetek! *(A soka-*

ság a másik oldalról megérkezik, élén Júdás. Júdás Jézushoz lép, megöleli, az arcát hozzáérinti Jézus arcához vagy leborul előtte.) Júdás, csókkal árurol el az Emberfiát? (Jézus a templomórség felé fordulva mondja:) Úgy vonultok ki ellenem kardokkal és botokkal, mint valami rabló ellen. Amikor nap mint nap veletek voltam a templomban, nem emeltetek rám kezet. De ez a ti órátok és a sötétség hatalmának ideje.

7. JELENET: JÉZUS A FŐPAP HÁZÁBAN, A NAGYTANÁCS ELŐTT, PILÁTUS ELŐTT, HERÓDES ELŐTT

(A színről elvonul a tömeg Jézussal. A tömeget tisztos távolságból Péter követi. Az oltártér egyik oldalán Jézus áll, a másik oldalon Péter.)

1. szereplő: Ez is vele volt.

Péter: Asszony, nem ismerem őt!

2. szereplő: Te is közülük való vagy!

Péter: Ember, nem vagyok!

3. szereplő: De bizony, ez is vele volt, hiszen ő is Galileából való.

Péter: Ember, nem tudom, mit beszélsz. *(Megszólal a kakas. Jézus látványosan Péterre néz, tekintetük összeér. Péter sírva fakad és elszalad.)*

Nagytanács: Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk!

Jézus: Ha megmondom nektek, nem hiszitek, ha pedig én kérdezlek titeket, nem feleltek. De mostantól fogva ott ül majd az Emberfia Isten hatalma jobbján.

Nagytanács: Akkor hát te vagy az Isten Fia?

Jézus: Ti mondjátok, hogy én vagyok.

Nagytanács: Mi szükségünk van még több tanúvallomásra? Hiszen magunk hallottuk a saját szájából.

(Jézust elviszik a színről. Az oltártér másik oldalán megjelenik Pilátus.)

Valaki a tömegeből: Megállapítottuk, hogy félrevezeti népünket, ellenzi, hogy adót fizessünk a császárnak, és azt állítja magáról, hogy ő a felkent király.

Pilátus: Te vagy a zsidók királya?

Jézus: Te mondod.

Pilátus: *(a tömegnek)* Semmi bűnt nem találok ebben az emberben.

Valaki a tömegeből: Fellázítja a népet tanításával egész Júdeában, Galileától kezdve egészen idáig.

Evangelista: Amikor Pilátus megtudta, hogy Jézus Heródes hatósága alá tartozik, átküldte hozzá, aki szintén Jeruzsálemben tartózkodott

ezekben a napokban. Amikor Heródes meglátta Jézust, nagyon megörült, mert már jó ideje szerette volna látni, mivel hallott róla, és azt remélte, hogy valami csodát tesz majd az ő szeme láttára. Hosszasan kérdezgette őt, de Jézus semmit sem válaszolt neki. Heródes megvetően bánt vele, kigúnyolta, és fényes ruhába öltöztetve visszaküldte Pilátushoz. Ezen a napon Heródes és Pilátus barátságot kötöttek egymással. Előtte ugyanis haragban voltak.

8. JELENET: JÉZUS ÉS BARABBÁS

(Jézus Pilátus előtt az oltártérben.)

Pilátus: Ezt az embert elém hoztátok azzal, hogy a népet félrevezeti. Íme, én előttetek vallattam ki, és nem találtam ebben az emberben egyet sem azok közül a bűnök közül, amelyekkel vádoljátok. De még Heródes sem, mert visszaküldte hozzánk. Láthatjátok, hogy semmi halált érdemlő dolgot nem követett el: megfenyítem tehát, és elbocsátom.

Tömeg: Ezt öld meg! Barabbást pedig bocsásd el nekünk!

Evangélista: Pilátus ismét szólt hozzájuk, mert szerette volna szabadon bocsátani Jézust.

Tömeg: Feszítsd meg, feszítsd meg őt!

Pilátus: De hát mi rosszat tett ez? Nem találtam benne semmiféle halált érdemlő bűnt: megfenyítem tehát, és elbocsátom.

Tömeg: Feszítsd meg! *(Pilátus legyint, és elengedi Barabbást. Jézust elvezetik a színről.)*

ZENE

(A zene alatt Jézus és a tömeg a templom hátsó részébe megy, míg a tömegből vagy a közönségből kiemelnek egy embert.)

9. JELENET: JÉZUS ÚTJA A KERESZTRE, JÉZUS A KERESZTFÁN, JÉZUS HALÁLA

(Jézus a templom hátsó részéből halad előre. Jézus mellett a tömegből vagy a közönségből kiemelt szereplő, Cirénei Simon hozza a keresztet. Jézus útját síró asszonyok kísérik. Jézus feléjük fordulva mondja:)

Jézus: Jeruzsálem leányai, ne engem sirassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket sirassátok!

(Az oltártérben a kereszt. Jézus megfeszítve rajta. Két gonosztevő a kereszt mellett széttárt karokkal áll.)

Jézus: *(feltekint)* Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.

(A katonák sorsvetéssel osztzkodnak a ruháin a kereszt tövében.)

Tömeg: Másokat megmentett, mentse meg magát, ha ő az Isten választott Krisztusa!

Katonák: Ha te vagy a zsidók királya, mentsd meg magadat!

Bal lator: Nem te vagy a Krisztus? Mentsd meg magadat, és minket is.

Jobb lator: Nem féled az Istent? Hiszen te is ugyanazon ítélet alatt vagy! Mi ugyan jogosan, mert tetteink méltó büntetést kapjuk, de ő semmi rosszat nem követett el. *(Jézus felé fordulva mondja:)* Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor eljössz királyságodba.

Jézus: Bizony, mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban.

(Halk, bús zene)

Jézus: Atyám, a te kezedbe teszem le az én lelkemet!

Százados: Ez az ember valóban igaz volt.

(Halk zene)

(A tömeg elmegy a színről, majd az utolsó két ember leemeli Jézust a keresztről. Az az ember, aki a bevezető részben elhelyezte a koszorút a kereszten, ismét ráhelyezi. Ugyanez történik a lepedővel is. A zárszót mondhatja a két szereplő.)

ZÁRSZÓ

Szereplő(k): Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt: mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonló lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké, és föld alattiaké, és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére. (Fil 2,5–11)

Passió 2.

Jézus szenvedéstörténete János evangéliuma alapján

1. JELENET: JÉZUS A GECSEMÁNÉ-KERTBEN

ZENE

(Fuvola vagy hegedű)

(Jézus a templom hátuljából a zene alatt egyedül bevonul az oltárig. Ott letérdel, és imádságra tárja a kezét.)

Jézus: Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged, mivel hatalmat adtál neki minden halandó felett, hogy mindazoknak, akiket neki adtál, örök életet adjon. Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust. Én megdicsőítettem téged a földön azzal, hogy elvégeztem azt a munkát, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem: és most te dicsőíts meg, Atyám, önmagadnál azzal a dicsőséggel, amely már akkor az enyém volt tenálad, mielőtt még a világ lett.

(Jézus elmegy a színről.)

2. JELENET: TEMPLOMTISZTÍTÁS

(Különböző helyekről, például padból, karzatról stb. nagy hangzavarral megérkezik az oltártérbe a többi szereplő. A pénzváltó egy dobozban pénzt csörget, és egyszerre többen mondják az árusok szövegét.)

Árusok: Tessék, itt a friss galamb! Áldozati állatokat tessék! Tessék, tessék!

(Jézus kötélből font korbáccsal erőteljesen közéjük lép, szétlöki a jelenlévőket, közben mondja:)

Jézus: Vigyétek ezeket innen: ne tegyétek az én Atyám házát kalmárkodás házává!

(A jelenet állóképpé merevedik. A szereplők között megjelenik a narrátor.)

Evangélista: Ekkor tanítványainak eszébe jutott, hogy meg van írva: a te házad iránt érzett féltő szeretet emészt engem.

(A jelenet ismét elindul.)

1. kérdező (*gúnyosan*): Milyen jelt mutatsz nekünk, amelynek alapján ezeket teszed?

Jézus: Romboljátok le ezt a templomot, és három nap alatt felépítem! (*Jézus körbemutat a templomban.*)

2. kérdező (*szemrehányóan*): Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt felépíted?

(*A színről mindenki eltávozik. Narrátor lép a színre.*)

Evangélista: Ő azonban testének templomáról beszélt. Amikor azután feltámadt a halálból, visszaemlékeztek a tanítványai arra, hogy ezt mondta, és hittek az Írásnak és a beszédnek, amelyet Jézus mondott.

3. JELENET: JÉZUS BESZÉL TANÍTVÁNYAIVAL

ZENE

(*Jézus és tanítványai előlépnek. A tanítványok körbeállják Jézust. Közben a tanítványok és Jézus együtt mozognak, a következőt mondja Jézus a tanítványainak:*)

Jézus: Én az igazságot mondom nektek; ha nem megyek el, a Pártfogó (Szentlélek) nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok. Amikor eljön, leleplezi a világ előtt, hogy mi a bűn, mi az igazság és mi az ítélet. A bűn az, hogy nem hisznek énbennem; az igazság az, hogy én az Atyához megyek; az ítélet pedig az, hogy e világ fejedelme megítéltetett. Még sok mindent kellene mondanom nektek...

4. JELENET: LÁBMOSÁS ÉS UTOLSÓ VACSORA

ZENE

(*A zene alatt a tanítványok félkörben elhelyezkednek a földön.*)

Kellék: tál, kancsó. Jézus derekán egy kendő. A narrátor a szereplők előtt az első templomi padok között sétálva mondja:)

Evangélista: Közeledett a páska ünnepe, és Jézus tudta, hogy eljött az ő órája, amelyben át kell mennie e világból az Atyához. Szerette övéit e világban, szerette őket mindvégig. És vacsora közben, amikor az ördög már a szívébe sugallta Júdás Iskáriótesnek, Simon fiának (*Júdásra mutat*), hogy árulja el őt, Jézus jól tudva, hogy az Atya mindent kezébe adott, és hogy az Istentől jött, és az Istenhez megy, felkelt a vacsorától (*fel-*

áll), letette felsőruháját *(egy kendőt levesz magáról)*, és egy kendőt véve körülkötötte magát, azután vizet öntött a mosdótálba *(víz hangját halljuk)*, és elkezdte a tanítványok lábát mosni. *(Jézus a kezét a tálba mártva csorgatja a vizet a tanítványok lába elé.)*

Péter: Uram, te mosod meg az én lábamat? *(Péter elkapja a lábát.)*

Jézus: Péter, amit én teszek, most még nem érted, de később majd megérted.

(Péter vállára teszi a kezét)

Péter: Az én lábamat nem mosod meg soha! *(felugrik)*

Jézus: Ha nem moslak meg, semmi közöd sincs hozzám. *(Jézus kemény szóval mondja a mondatot térdelő állásban Péterre tekintve.)*

Péter: Uram, ne csak a lábamat, hanem a kezemet *(Jézus felé nyújtja mindkét kezét)*, sőt a fejemet is! *(A fejéhez emeli a kezét.)*

Jézus *(miközben feláll)*: Aki megfürdött, annak csak arra van szüksége, hogy a lábát mossák meg, különben teljesen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mind. *(Jézus a tanítványokra mutat.)*

Evangélista *(a szereplők előtt sétálva)*: Mert tudta, ki áruulja el, azért mondta: Nem vagytok mindnyájan tiszták. *(Jézus felveszi felsőruháját, és a tanítványai közé ül.)*

Jézus: Értitek, hogy mit tettem veletek? Ti így hívtok engem: Mester, és Uram, és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát megmostam a ti lábatokat, én, az Úr és a Mester, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek. Boldogok lesztek, ha így cselekedtek. Aki befogadja azt, akit elküldök, engem fogad be; aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki elküldött. Bizony, bizony, mondom néktek, közületek egy elárul engem. *(A tanítványok zavartan, értetlenkedve néznek egymásra. Péter int a Jézus mellett ülő szeretett tanítványnak, aki Jézushoz hajol.)*

Tanítvány: Uram, ki az?

Jézus: Az, akinek én mártom be a falatot, és odaadom. *(Jézus a bemártott falatot odaadja Júdásnak.)* Amit tenni szándékozol, tedd meg hamar! *(A tanítványok továbbra is értetlenkednek. Júdás elmegy. A jelenet állóképpé merevedik.)*

Evangélista *(a szereplők között sétálva)*: Az ott ülők közül senki sem értette, hogy miért mondja ezt neki. Egyesek ugyanis azt gondolták,

hogy mivel az erszény Júdásnál volt, azt mondja neki Jézus: Vedd meg, amire szükségünk van az ünnepre, vagy azt, hogy a szegényeknek adjon valamit.

HALK ZENE

Jézus: Most dicsőült meg az Emberfia, és az Isten dicsőült meg őbenne... *(Feláll a tanítványok közül.)* Gyermekeim, még egy kis ideig veletek vagyok: kerestek majd engem, de ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. Új parancsolatot adok nektek, ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást! *(Jézus a padokhoz lépve, mindenkinek mondja:)* Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást. *(A padsorokban ülő nézők kezét Jézus egymásba helyezi. A tanítványok elmennek a színről. Péter és Jézus marad a jelenetben)*

Péter: Hová mész?

Jézus: Ahova én megyek, oda most nem követhetsz, de később majd követsz. *(Jézus Péter vállára teszi kezét, és lassan körbejárja Pétert. Péter követi Jézust a tekintetével.)*

Péter: Uram, miért ne követhetnék most? Az életemet adom érted! *(Péter Jézus kezére teszi kezét a saját vállán.)*

Jézus: Az életedet adod érterem? *(Jézus elveszi a kezét.)* Bizony, bizony mondom néked, mire a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem. *(Péter szomorú.)*

ZENE

5. JELENET: GECSEMÁNÉ-KERT, MAJD ANNÁS ELŐTT

Evangélista: Miután ezeket elmondta Jézus, kiment tanítványaival a Kedron-patakon túlra. Volt itt egy kert, ide ment be tanítványaival együtt. *(Jézus és tanítványok színre lépnek.)* Júdás, aki elárulta őt, szintén ismerte ezt a helyet, mert gyakran gyűltek ott össze Jézus és tanítványai. Júdás tehát maga mellé vette a katonai csapatot *(tömeg)*, a főpapoktól és a farizeusoktól küldött templomi szolgálkat, és odament fáklyákkal, lámpásokkal és fegyverekkel. *(Tömeg érkezik Júdással. Jézus a tanítványok közül előlép.)*

Jézus: Kit kerestek?

Tömeg: A názáreti Jézust.

Jézus: Én vagyok. *(Jézus előrébb lép, a nép visszatántorodik a közeledéstől.)* Kit kerestek?

Tömeg: A názáreti Jézust.

Jézus: Megmondtam nektek, hogy én vagyok: ha tehát engem kerestek, engedjétek ezeket elmenni! *(Jézus még egyet lép előre, miközben beszél, majd hátramutat tanítványaira – a jelenet megáll. Jézus a tanítványok felé tartott kézzel megáll.)*

Evangélista: Így kellett beteljesednie annak az igének, amelyet mondott: Azok közül, akiket nekem adtál, nem hagytam elveszni senkit.

(Újraindul a jelenet. Péter kardot ránt, és levágja a szolgálja jobb fülét. A szolgálja a füléhez kap.)

Jézus: Tedd hüvelyébe a kardodat! Vajon nem kell kiinnom azt a poharat, amelyet az Atya adott nekem? *(Jézus Péterre néz kérdően, majd a szolgálja fülét megérinti. A tömeg elfogja Jézust és megkötözi. Az oltár mögé elviszik Jézust. Péter marad a színen.)*

NYUGTALANÍTÓ ZENE

Evangélista: Először Annáshoz vitték, ez ugyanis apósa volt Kajafásnak, aki főpap volt abban az esztendőben. Péter pedig kívül állt az ajtónál.

(Kép – egyik oldalon áll Jézus és a főpapok, a másik oldalon Péter és a szolgálók.)

Szolgáló *(odalép Péterhez, jól szemügyre veszi)*: Nem ennek az embernek a tanítványai közül való vagy te is?

Péter: Nem vagyok! *(Újabb két ember érkezik a jelenetbe.)*

Főpap: Mondd, mi a te tanításod?!

Jézus: Én nyilvánosan szoltam a világhoz: én mindig a zsinagógában és a templomban tanítottam, titokban nem beszéltem semmit. Miért kérdezel engem? Kérdezd meg azokat, akik hallották, mit beszéltem nekik: íme, ők tudják, mit mondtam. *(Valaki arcul üti Jézust.)*

Arcul ütő ember: Így felelsz a főpapnak?

Jézus *(a férfi felé fordulva)*: Ha rosszat mondtam, bizonyítsd be, hogy rossz volt, ha pedig jót mondtam, miért ütsz engem? *(Jézusék elvonulnak a színről.)*

2. szolgálja: Nem az ő tanítványai közül való vagy te is?

Péter: Nem vagyok!

3. szolgálja: Nem láttalak én téged veled együtt a kertben? *(Péter elfordítja a fejét, és a kakas megszólal. A színről mindenki távozik.)*

6. JELENET: JÉZUS PILÁTUS ELŐTT

Evangélista: Jézust Kajafástól a helytartóságra vitték. Kora reggel volt. *(Jézust nagy tömeg viszi Pilátus elé. Pilátus színre lép.)*

Pilátus: Milyen vádakat emeltek ez ellen az ember ellen?

Nép: Ha ez nem volna gonosztevő, nem adtuk volna át neked!

Pilátus: Vegyétek át ti, és ítéljétek el a ti törvényetek szerint!

Nép: Nekünk senkit sincs jogunk megölni!

Pilátus: Te vagy a zsidók királya? *(Kezébe vesz egy szőlőfürtöt egy tálból a kis asztalról, és azt eszegeti, miközben Jézussal beszélget.)*

Jézus: Magadtól mondd-e ezt, vagy mások mondták neked rólam?

Pilátus *(értetlenkedve, széttárt karral)*: Hát zsidó vagyok én? A te néped és a főpapok adtak át nekem téged: Mit tettél?

Jézus: Az én országom nem e világból való: ha ebből a világból való volna az én országom, az én szolgálaim harcolnának, hogy ne szolgáltatásnak ki a zsidóknak. De az én országom nem innen való.

Pilátus: Akkor mégis király vagy te?

Jézus: Te mondtad, hogy király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem a világba, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról: mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra.

Pilátus: *(gúnyosan)* Mi az igazság? *(Pilátus visszarakja az asztalra a szőlőfürtöt, majd kimegy a zsidókhoz.)* Én nem találok benne semmiféle bűnt. Szokás nálatok, hogy valakit szabadon bocsássak a húsvét ünnepén: akarjátok-e hát, hogy szabadon bocsássam nektek a zsidók királyát?

Nép: Ne ezt, hanem Barabbást! *(Elviszik Jézust az oltár mögé. Megkorbácsolják, és egy piros ruhában, töviskoszorúval a fején hozzák elő az oltártérbe.)*

Katona *(meghajol előtte, és gúnyosan mondja)*: Üdvöz légy, zsidók királya!

(Pilátus ismét előlép)

Pilátus: Íme, kihozom öt nektek. Tudjátok meg, hogy semmiféle bűnt nem találok benne. *(Jézus előlép, Pilátus pedig rámutat.)* Íme, az ember!

Tömeg: Feszítsd meg! Feszítsd meg!

Pilátus: Vegyétek át ti, és feszítsétek meg, mert én nem találok bűnösnek.

Valaki a tömegből: Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát!

Pilátus (*Jézus felé fordulva*): Honnan való vagy te? Nekem nem felelsz? Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy szabadon bocsássalak, de hatalmam van arra is, hogy megfeszíttesselek?

Jézus: Semmi hatalmad nem volna rajtam, ha felülről nem adatott volna neked: ezért annak, aki engem átadott neked, nagyobb a bűne.

Tömeg: Ha ezt szabadon bocsátod, nem vagy a császár barátja: aki királlyá teszi magát, az ellene szegül a császárnak!

Pilátus: Íme, a ti királyotok!

Tömeg: Vidd el, vidd el, feszítsd meg!

Pilátus: A ti királyotokat feszítem meg?

Tömeg: Nem királyunk van, hanem császárunk!

ZENE (SZOMORÚ, HOSSZABB ÉNEK)

7. JELENET: JÉZUS MEGFESZÍTÉSE

(A templom hátsó kapujánál áll a kereszt. A zene alatt Jézus vállára veszi a keresztet, és elindul előre. A katonák kísérik két oldalról.)

Evangélista (*Jézus előtt haladva mondja*): Ekkor kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék. Átvették tehát Jézust, ő pedig maga vitte a keresztet, és kiért az úgynevezett Koponya-helyhez, amelyet héberül Golgotának neveznek. Ott megfeszítették, és vele másik kettőt, jobbról és balról, középen pedig Jézust. Pilátus feliratot is készíttetett, és rátette a keresztre. Ez volt ráírva: A Názáreti Jézus, a zsidók királya. A katonák pedig, amikor megfeszítették Jézust, fogták felsőruháit, elosztották négy részre, mindegyik katonának egy részt. Fogták köntösét is, amely varratlan volt, felülről végig egybeszöve. Így teljesedett be az Írás: Elosztották ruháimat maguk között, és köntösömrre sorsot vetettek. Ezt tették a katonák. Jézus keresztjénél ott állt anyja és anyjának nővére, Mária, Klópás felesége, valamint magdalai Mária. *(Három lány/nő és János megáll a kereszt tövében.)* Amikor Jézus meglátta ott állni anyját, és azt a tanítványt, akit szeretett, így szólt anyjához:

Jézus: Asszony, íme a te fiad! Íme, a te anyád! *(Szünet)* Szomjazom!

Evangélista: Volt ott egy ecettel tele edény. Egy szivacsot ecettel megtöltve izsópra tűztek, és odatartották a szájához.

Jézus *(először feltekint, majd lehajtja a fejét)*: Elvégeztetett! *(Csend és sötét a templomban.)*

ZENE

(A zene alatt két szereplő leemeli Jézust a keresztről. Mindenki elvonul a színről, csak a kereszt áll magányosan az oltártérben.)

8. JELENET: IMÁDSÁG

(Jézus a templom hátsó részéből a nyitójelenethez hasonlóan megérkezik az oltártérbe, és széttárt karokkal imádkozik.)

Jézus: Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák az én dicsőségetem, amelyet nekem adtál, mert szeretted engem már a világ kezdete előtt. Igazságos Atyám, a világ nem ismert meg téged, de én megismertelek, és ők is felismerték, hogy te küldted el engem. És megismertettem velük a te nevedet, és ezután is megismertetem, hogy az a szeretet, amellyel engem szeretted, bennük legyen, és én is őbennük.

Passió 3.

Ez a passió Jézus kereszttjével és Zsolt 22 ismert soraival kezdődik. Jézus szenvedéstörténetét olyan jelenetek előzik meg, amelyek Jézus személyére és küldetésére irányítják a figyelmet. A bibliai szövegek kiegészülnek különböző versekkel is. Dramaturgiai útmutatások ehhez a szöveggönyvhöz nem készültek, így könnyen formálhatók helyi adottságokhoz, elképzelésekhez.

1. JELENET: RÉSZLET ZSOLT 22-BŐL (JÉZUS A KERESZTEN)

Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el?

Távol van tőlem a segítség, pedig jajgatva kiáltok.

Istenem! Hívlak nappal, de nem válaszolsz,

éjszaka is, de nem tudok elcsendesedni.

Pedig te szent vagy, trónodon ülsz,

rólad szólnak Izrael dicséretei.

Benned bíztak őseink, bíztak, és megmentetted őket.

Hozzád kiáltottak segítségért, és megmenekültek,

benned bíztak, és nem szégyenültek meg.

De én féreg vagyok, nem ember,

gyaláznak az emberek, és megvet a nép.

Gúnyolódnak rajtam mind, akik látnak,
Ajkukat biggyesztik, fejüket csóválják:
Az Úrra bízta magát, mentse hát meg őt hiszen kedvelte!

2. JELENET: KERESZTELŐ JÁNOS BIZONYSÁGTÉTELE (JN 1,19-34)

(Papok és léviták érkeznek Keresztelő Jánoshoz.)

Papok, léviták: Ki vagy te?

Keresztelő János: Én nem a Krisztus vagyok.

Papok, léviták: Hát akkor? Illés vagy te?

Keresztelő János: Nem az vagyok.

Papok, léviták: A próféta vagy te?

Keresztelő János: Nem.

Papok, léviták: Ki vagy? Hogy választ adhassunk megbízóinknak:
mit mondasz magadról?

Keresztelő János: Én kiáltó hang vagyok a pusztában: készítsetek egyenes utat az Úrnak, ahogyan Ézsaiás próféta megmondta.

Farizeusok: Miért keresztelsz tehát, ha nem te vagy a Krisztus, sem Illés, sem pedig a próféta?

Keresztelő János: Én vízzel keresztelek. De közöttetek áll az, akit ti nem ismertek, aki utánam jön, és akinek saruja sziját megoldani sem vagyok méltó. *(János látja Jézust, amint jön felé.)* Íme, az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét!

„Méltó a megöletett Bárány, hogy övé legyen az erő és a gazdagság, a bölcsesség és a hatalom, a tisztesség, a dicsőség és az áldás!” (Jel 5,12)

3. JELENET: JÉZUS MEGKERESZTELÉSE (MT 3,13-17)

Keresztelő János: Nekem volna szükségem arra, hogy megkeresztelj, és te jössz hozzám?

Jézus: Engedj most, mert az illik hozzánk, hogy így töltsünk be minden igazságot.

(Jézus megkeresztelése.)

Isten: Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm.

4. JELENET: JÉZUS MEGKÍSÉRTÉSE (MT 4,1-11)

Kísértő: Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré!

Jézus: Meg van írva: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.

Kísértő: Ha Isten Fia vagy, vedd le magadat, mert meg van írva: Angyalainak parancsot ad, és azok tenyerükön hordoznak téged, hogy meg ne üsd a lábadat a kőbe.

Jézus: Meg van írva: Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!

Kísértő: Mindezt neked adom, ha leborulva imádsz engem.

Jézus: Távozz tőlem, Sátán, mert meg van írva: az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!

5. JELENET: TANÍTVÁNYOK ELHÍVÁSA (LK 5,1-11; LK 5,27-32, LK 6,12-16)

Jézus: Evezd a mélyre, és vessétek ki a hálótokat fogásra!

Péter: Mester, egész éjszaka fáradtunk ugyan, és semmit sem fogtunk, de a te szavadra mégis kivetem a hálótat.

(Nagy halat kerítenek be a hálókba, megtöltik a hajókat halakkal.)

Péter: Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram!

Jézus: Ne félj, ezentúl emberhalász leszel.

(Lévi egy asztal mellett ül, és számolja a pénzt.)

Jézus: Kövess engem!

(Lévi otthagya mindent, felkel, és követi őt. Nagy vendégséget rendez a házában.)

Farizeusok: Miért esztek és isztok a vámszedőkkel és a bűnösökkel együtt?

Jézus: Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket megtérésre.

Evangélista: Jézus kiment a hegyre imádkozni. Amikor megvirradt, odahívta tanítványait és kiválasztott közülük tizenkettőt. Simont, akit Péternek nevezett el, Andrást, a testvérét, Jakabot és Jánost, Fülöpöt és Bertalant, Mátét és Tamást, Jakabot, az Alfeus fiát és Simont, akit Zélótának neveztek, Júdást, a Jakab fiát, és Júdás Iskáriótest, aki áru-lóvá lett.

6. JELENET: ÖTEZER EMBER MEGVENDÉGELESE (JN 6,1-15)

Evangélista: Jézus ezután elment a Galileai-tengernek, a Tibériás tavának túlsó partjára. Nagy sokaság követte őt, mert látták azokat a jeleket, amelyeket a betegeken tett. Jézus felment a hegyre, és ott leült

a tanítványaival együtt. *(Jézus látja az érkező sokaságot, Fülöp felé fordul kérdésével.)*

Jézus: Honnan vegyünk kenyeret, hogy ezek ehessenek?

Fülöp: Kétszáz dénár árú kenyér sem elég nekik, hogy mindenki kapjon valami keveset.

András: Van itt egy gyermek, akinél van öt árpakenyér és két hal, de mi ez ennyinek?

Jézus: Ültessétek le az embereket. *(Jézus veszi a kenyeret, hálát ad, és kiosztja az ott ülőknek, ugyanúgy oszt a halakból is. A nézőket is vonjuk be az étkezésbe.)*

Jézus *(a tanítványokhoz)*: Szedjétek össze a felesleges darabokat, hogy semmi ne menjen kárba.

Emberek: Ez valóban az a próféta, akinek el kellett jönnie a világba!

Evangélista: Amikor Jézus észrevette, hogy érte akarnak jönni, és el akarják ragadni, hogy királlyá tegyék, visszavonult ismét a hegyre egymagában.

7. JELENET: ADÓPÉNZ, A FELTÁMADÁSRÓL, NAGY PARANCSOLAT (MT 22,15-40)

1. farizeus: Mester, tudjuk, hogy igaz vagy, és az Isten útját az igazsághoz ragaszkodva tanítod, és hogy nem tartasz senkitől, mert nem veszed figyelembe az emberek tekintélyét.

2. farizeus: Mondd meg tehát nekünk, mi a véleményed: szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem?

Jézus: Mit kísértetek engem, képmutatók? Mutassatok nekem egy adópénzt! Kié ez a kép és ez a felirat?

1. farizeus: A császáré.

Jézus: Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.

1. szadduceus: Mester! Ezt mondta Mózes: ha valaki meghal, és nem marad fiúgyermek, akkor testvére vegye feleségül az asszonyt, és támasszon utódot testvérenek.

2. szadduceus: Volt nálunk hét testvér: az első, miután megnősült, meghalt, és mivel nem volt utóda, feleségét testvéreire hagyta. Hasonlóan a második is, a harmadik is, és így egymás után mind a hét. Végül aztán meghalt az asszony is. A feltámadáskor tehát kinek a felesége lesz az asszony a hét közül, hiszen mindegyiknek a felesége volt?

Jézus: Tévelyegtek, mivel nem ismeritek sem az Írásokat, sem az Isten hatalmát. Mert a feltámadáskor nem nőszülnek, férjhez sem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok a mennyben. Az Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké.

Törvénytudó: Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?

Jézus: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: szeresd felebarátodat, mint magadat!

8. JELENET: JÉZUS MEGKENETÉSE BETÁNIÁBAN (MK 14,3-9)

(Egy asszony odamegy hozzá, és a kenetet Jézus fejére önti.)

Emberek: Mire való a kenetnek ez a pazarlása? Hiszen el lehetett volna ezt adni több mint háromszáz dénárért, és a pénzt a szegényeknek szétosztani.

Jézus: Hagyjátok őt! Miért bántjátok? Hiszen jót tett velem, mert a szegények mindig veletek vannak, és amikor csak akartok, jót tehettek velük, én azonban nem leszek mindig veletek. Megtette, ami tőle telt: előre megkenete a testemet a temetésre. Bizony mondom néktek, hogy az egész világon bárhol hirdetik majd az evangéliumot; amit ez az asszony tett, azt is elmondják majd az ő emlékezetére.

9. JELENET: JÚDÁS ELÁRULJA JÉZUST (MK 14,10-11) – PANTOMIM

Evangélista: Júdás elment a főpapokhoz, hogy elárulja őt nekik. Amikor azok ezt meghallották, megörültek, és megígérték, hogy pénzt adnak neki.

10. JELENET: AZ UTOLSÓ VACSORA (FABINY TAMÁS: NAGYCSÜTÖRTÖKI APOKRIF)

Jézus *(más hang – gondolatai)*: Éjszaka van már. A város alszik, csak mi ülünk itt az asztal körül. Olykor egy-egy kutya ugat panaszosan a holdra, amúgy súlyos csönd ül a tájon. „Alvó szegek a jéghideg homokban.” Ez lenne hát elárulatásom éjszakája? Árulás, álruhás... Igen, itt van ő is, kezében a pénzeszacskó. Harminc évgyűrű a júdásfán. Az árulás éjszakája ez? Inkább legyen az áldásé. Kezembe veszem a kenyeret. Még meleg. Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Ugye, nem hagysz cserben?

Jézus: Vegyétek, egyétek. János, drága János: emeld fel végre a fejed, ne szomorkodj annyira. Nekem is fáj. Ez az én testem. Miért ráncolod

a homlokod, Simon Péter? Igen, az enyém. Az, amit most fehér gyolcs takar, de amely néhány óra múlva úgy törhet darabokra, mint ez a kenyér.

Jézus (*más hang – gondolatai*): Ez az én testem... Szúrt az oldalam, amikor a koronázásra készülő tömeg elől futottam. Éhség és szomjúság kínozta a pusztában. Ólmos fáradtság vett erőt rajtam, amikor a hajó fenekén aludtam. Ez az én testem, amelyet keresztre feszítenek... Nektek adom.

Jézus: Tessék, Máté, te is egyél belőle. Erre biztos nem gondoltál, amikor felkeltél a vámszedőpult mögül. Bertalan, András, Tamás – figyeljetek. Nézzétek, jegyezzétek meg a mozdulatokat. Aztán majd ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Taddeus, úgy látom, nehezen csúszik a falat. Igyál egy kortyot. Atyám, hálát adok neked az áldásnak e kelyhéért. Ma ontják véremet.

Jézus (*más hang – gondolatai*): Igyatok ebből mindnyájan! Nemcsak ti tizenketten, hanem a hetvenek is. Nemcsak férfiak, hanem asszonyok is. Zsidók és görögök, urak és szolgák: mindnyájan. Nemcsak felszentelt papok, püspökök, hanem az egyszerű nép is. Parasztszimbólumban vagy mezítláb. Katolikusok és protestánsok: mindnyájan! Ez az új szövetség vére, amely érettetek és sokakért kiontatik, bűnök bocsánatára. Emeljük föl szívünket. Lehet, hogy félelmetekben elhagytok engem, sunyin elalszotok majd egy kőhajításnyira tőlem, nem tudtok majd virrasztani. Hitetek olyan, mint a gyertyaláng: pislákolva, vibrálva küzd saját létéért. De ne féljétek: Ő a füstölgő mécses nem oltja ki, a megrepedt nádat nem töri el. Vegyétek, egyétek. Törjétek belőle, majd adjátok tovább. A kelyhet is. Nekem hamarosan indulnom kell, de ti itt maradtok, a világnyi asztalnál. Üljétek körbe, mindenkinek szorítsatok helyet. Én most elmegyek...

11. JELENET: AZ OLAJFÁK HEGYÉN, GECSEMÁNÉ-KERT (MK 14,26-42)

Jézus: Mindnyájan megbotránkoztok bennem, mert meg van írva: Megverem a pásztort, és elszélednek a juhok. De miután feltámadtam, előtettek megyek Galileába.

Péter: Ha mindenki meg is botránkozik, én akkor sem.

Jézus: Bizony, mondom néked: te még ma, ezen az éjszakán, mielőtt kétszer megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem.

Péter: Ha meg kell is hálnom veled, akkor sem tagadlak meg.

Jézus: Üljetek le itt, amíg imádkozom. (*Maga mellé veszi Pétert, Jakabot és Jánost, azután rettegni és gyötrődni kezd.*) Szomorú az én lelkem mindhalálíig: maradjatok itt, és virrasszatok. (*Egy kissé továbbmegy, a földre borul, és imádkozik.*) Abbá, Atyám! Minden lehetséges neked: vedd el tőlem ezt a poharat; mindazonáltal ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem amint te.

KÖZJÁTÉK

Teljesüljön a Te akaratod:
A Miatyánkból ezt tudom már csak.
Bimbóban nem marad meg a virág,
És visszafele nem foly a patak.

Teljesüljön a Te akaratod:
Be fölösleges minden más beszéd...
Az én kezem, e vézna, gyöngye kéz
Hogy tartaná fel az Isten kezét?

Minden léleknek csak egy útja van
És csak ezen az egy úton mehet.
És nem lépheti által önmagát
És öntörvénye ellen nem tehet.

Bizonyial minden úgy van jól, ahogy van.
És ez az eszme megnyugvást is ad:
Ki sorsával vív, alája kerül
És győz, ki néki megadja magát.
(Reményik Sándor: *A te akaratod*)

Jézus (*Péternek*): Simon, alszol? Nem voltál képes egyetlen órát virrasztani? Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek: a lélek ugyan kész, de a test erőtlen. (*Kétszer visszatér, és alva találja őket.*) Aludjatok tovább és pihenjete! Elég! Eljött az óra! Íme, átadatik az Emberfia a bűnösök kezébe. Ébredjete, menjünk! Íme, közel van, aki engem elárul.

12. JELENET: JÉZUS ELFOGATÁSA (MK 14,43-52)
(Sokaság érkezik kardokkal, botokkal élünkön Júdás.)

Júdás: Mester! *(Megcsókolja.)*

(Ráteszik kezüket Jézusra, és elfogják. Valaki kardot ránt, és levágja az egyik szolgáló fülét.)

Jézus: Úgy vonultatok ki ellenem, mint valami rabló ellen, kardokkal és botokkal, hogy elfogjatok. Veletek voltam mindennap a templomban, amikor tanítottam, és nem fogtatok el. Az Írásoknak azonban be kell teljenedniük.

13. JELENET: PÉTER MEGTAGADJA JÉZUST – PANTOMIM

14. JELENET: JÉZUS PILÁTUS ELŐTT (JN 18,28-38; MT 27,1-2; 11-14, MK 15,1-5; LK 23,1-5)

Elbeszélő: A pörnek vége. Elvégeztetett...

Véres a kereszt tövében a fű.

A helytartóban forr a néma düh

S egy gondolat tépi a másikat.

Pilátus: Rongy csócselék, én unlak titeket,

Unom a vágyatok, a hitetek,

A papjaitok ragyogó ruháját,

A mellükverő messiásiokat,

A nap hevét ez átkos ég alatt,

A zagyva szókat, buja színeket,

És magamat és uramat, a császárt,

Ki bíróvá tett ilyen nép felett.

„Feszítsd meg!” – üvöltötték a fülembé,

Amíg unottan odalöktem nékik.

Szegény bolond! Pedig csak álmodott,

Csak álmodott egy létráról az égig.

Csak álmodott, de ezeknél tán szebben.

Már szürkül fenn a Koponyák hegye –

Vajon álmodik-e még a kereszten?

Valamit szolt nekem az igazságról,

Aztán némán vérzett, ragyogott.

Gúnyal kérdém: az igazság micsoda?

Felelé: „én vagyok”.

Eh, hát kicsoda nékem ez az ember?!
 A csőcselék morajlott, mint a tenger,
 Én untam, untam amazokat, ezt is,
 Egy messiással több vagy kevesebb,
 És könnyebb tán ez istenverte föld,
 Untam a dolgot. Odalöktem. Vége.
 „De jaj! vajjon kire szállott a vére?!”

Elbeszélő: Az alkony megy, az est, az éj leszáll,
 De a helytartó nyugtot nem talál.

Pilátus: „Feszítsd meg!” üvöltötték a fülembé
 És nekem nem volt elég fegyverem,
 Nem volt elég lándzsásom odakünn,
 Vagy – vagy üres volt talán a szívem?
 Eh mit bánom én, a bölcs szív üres,
 Bús madarak, el a szivemről, hess!
 „Feszítsd meg!” üvöltötték a fülembé,
 Mi közöm hozzá? feszítsétek hát,
 Te véres kezű, szennyes csőcselék,
 Feszítsd, feszítsd meg hát a Messiást!
 Él-e, meghal-e, egy marad az átok,
 Isten se váltja meg ezt a világot.
 Mi közöm hozzá! Feszítsétek hát!
 Vigyétek! – Vitték. A kereszten holt.
 Ki tudja, talán mégis király volt!

Elbeszélő: Csend most. De hallga! Most az éj kopog.
 Pilátus udvarában a papok.

Papok: Uram, mi véled egyet így nem értünk,
 Ahogyan írtad, botránkozás nekünk,
 Rexnek, Uram, csak ő mondta magát.
 Nem készítetted jól a Golgothát!

Elbeszélő: Ni, milyen furcsa rőt láng a szemén!
 Ím, kővé vált a nádszál: oly kemény.
 (Odafenn, csendbe hallgat a kereszt.)
 Pilátus nő, ahogy beszélni kezd:

Pilátus: A Messiásotok megmenteni késtem,
 De négy betűt a kereszttjébe véstem,
 E négy betű az én becsületem,

Hajótöröttségem utolsó roncsa,
 Hitetlen hitem, büszke makacsságom,
 Rogy akarat az akaratlanságon.
 E négy betű az én becsületem.
 Hadesre! Ez a négy betű marad!
 Ha alá kéne temetnem e várost,
 Rómát, az Imperátort, magamat
 E négy betű az én becsületem!!
 Papok, zsidók, hozzátok szólok nyíltan,
 Halljátok: amit megírtam, megírtam.
 Elbeszélő: Benn csönd, de künn az éj zsoldárba kezd
 S áll a zsoldáros éjben a kereszt.
 (Reményik Sándor: *Pilátus*)

15. JELENET: JÉZUS MEGFESZÍTÉSE, HALÁLA (SZAVAK NÉLKÜL)

Pilinszky János: *Introitusz*

Ki nyitja meg a betett könyvet?
 Ki szegi meg a töretlen időt?
 Lapozza fel hajnaltól-hajnalig
 emelve és ledöntve lapjait?

Az ismeretlen tűzvészbe nyúlni
 ki merészel közülnk? S ki merészel
 a csukott könyv leveles sűrűjében,
 ki mer kutatni? S hogy mer pusztá kézzel?

És ki nem fél közülnk? Ki ne félne,
 midőn szemét az Isten is lehúnyja,
 és leborulnak minden angyalok,
 és elsötétül minden kreatúra?

A bárány az, aki nem fél közülnk,
 egyedül ő, a bárány, kit megöltek.
 Végigkocog az üvegtengeren
 és trónra száll. És megnyitja a könyvet.

Tanévnyitó csendesnap tanárok számára

A tékozló fiú (Lk 15,11–32)

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

ÉNEK

FELÜTÉS

Kiscsoportos megbeszélés (5 perc)

Mutassunk a csoportoknak egy-egy képet vagy tárgyat: mi jut eszükbe róluk? Mit lehet velük kezdeni?

1. Erszény pénzzel
2. Egy tál morzsa
3. Magába roskadás
4. Fiú az úton
5. Ölelés

1. KÉP: FIÚ AZ ÚTON

Ez a rendőrségi közlemény több újságban is megjelent:

Eltűnt egy 17 éves fiú, Szabad Ádám.

Személyleírása a következő:

183 cm magas, vékony testalkatú. Szeme kék, haja szőkésbarna. Eltűnésekor szürke pulóvert, márkás farmernadrágot és sportcipőt viselt. Utoljára az M7-es út budapesti kivezető szakaszánál látták. Aki bármit tud róla, jelentkezék.

Elsőnek egy kamionsofőr hívta fel a rendőrséget: „Amikor megállított, azt mondta: Mindegy, hova, csak el innen!”

Egy pincér szerint féktelenül költekezett, hivalkodóan szórta a pénzt, ráadásul az italt sem bírta.

Egy lány azt közölte, hogy néhány napig együtt csöveztek, de aztán továbbutazott.

Egy játékkaszinó tulajdonosa szerint valósággal körülrajongták kétes múltú barátai.

Egy menhely lakója szerint egy ideig náluk volt ágybérelő, de oda már elszegényedve érkezett. Csak feküdt az ágyon, s valamin nagyon töprengett.

Egy bulvárnap megszólaltatta az elveszett fiú bátyját, aki így fakadt ki: „Apánkat ő viszi a sírba!”

Egy kereskedelmi tévétől az apát is megkeresték. De ő nem nyilatkozott. Csak tette a dolgát szóltanul és nagyon szomorúan. Minden hajnalban és alkonyatkor kiballagott a kapuba, ahonnan messze be lehetett látni az utat. Majd bement a fiú elárvult szobájába, szélesre tárta az ablakot: hadd jöjjön be a friss levegő. Egy vázába virágott rakott. Aztán újra kiment a kapuba. Talán még most is ott áll. Egyik-másik szomszédja már bolondnak nézi. De ő egyre csak várja Ádámot.

(Fabiny Tamás: *Az elveszett fiú*)

Magyarázat

Lukács nagy hangsúlyt fektet arra, hogy Jézus Krisztus evangéliuma, az általa szerzett üdvösség mindenkié. Ezért ábrázolja Jézust olyan megvetett emberek társaságában is, akikkel egyébként egy zsidó rabbi nem érintkezett volna: asszonyok, samáriaiak, bűnösök között. („*A vámszedők és a bűnösök mindnyájan igyekeztek Jézushoz, hogy hallgassák őt. A farizeusok és az írástudók pedig így zúgolódtak: Ez bűnösöket fogad magához, és együtt eszik velük.*” [Lk 15,1–2])

Lukács evangéliumának külön anyagában sok példázatot találunk. Ilyen például a tékozló fiú mély benyomást keltő, sok művészt megihlető példázata, az irgalmas samaritánus vagy a bolond gazdag története.

Ezeknek a példátörténeteknek egy adott történet, eseménysor az alapja, amely a maga nemében egyedülálló.

Lukács evangéliumának 15. fejezete összefüggő egységet alkot, és az Újszövetség egyik legszínesebben kidolgozott fejezete. Először az elveszett juhról, majd az elveszett drahmáról és a tékozló fiúról szól

a fejezet. Ezekkel a történetekkel Jézus határozott módon akarja tanítani a farizeusokat és írástudókat, hogy mennyire vakok, és törvénytudásukkal nem látják meg Isten valódi akaratát: kegyelmét és szeretetét, hogy Isten nem a bűnösök elutasítására jött, hanem azok megmentésére.

2. KÉP: ÚTELÁGAZÁS, RAJTA BUBER-IDÉZET

Isten nem mondja: „Az az út hozzám vezet, ez pedig nem.” Hanem azt mondja: „Bármit teszel is, hozzám vezető úttá válhat, ha úgy teszed, hogy hozzám vezessen!”

(Martin Buber)

„Azután így folytatta: Egy embernek volt két fia. A fiatalabb ezt mondta az apjának: Atyám, add ki nekem a vagyon rám eső részét. Erre megosztotta köztük a vagyont. Néhány nap múlva a fiatalabb fiú összeszedett mindent, elköltözött egy távoli vidékre, és ott eltékozolta a vagyonát, mert kicsapongó életet folytatott. Miután elköltötte mindenét, nagy éhínség támadt azon a vidéken, úgyszólván nélkülözni kezdett. Ekkor elment, és elszegődött annak a vidéknek egyik polgárához, aki kiküldte őt a földjeire disznókat legeltetni. Ő pedig szívesen jóllakott volna akár azzal az elégséggel is, amit a disznók ettek, de senki sem adott neki.” (Lk 15,11-16)

Mi indíthatta a fiút útnak? Miért akart az atyai háztól elszakadni? Gyűjtsük össze!

3. KÉP: ÚTON LEVÉS

R. M. Rilke: *A tékozló fiú kivonulása*

Most menni kell mindattól, ami kúsza,
mi a miénk, s hozzánk még sincs köze,
mi rezgőn tükrözi, majd összezúzza
arcunkat, mint az ó kutak vize;
mindattól, mi még egyszer visszahúzna
tüskéivel, miket belénk akaszt,
el! S ezt meg azt,
mit nem láttunk sosem
(annyira megszokott volt, oly banális),

egyszerre látni: megbékülve máris,
 s mint kezdet kezdetén, figyelmesen;
 belátni sejtve, semmi volt, ha fáj is,
 személytelen volt mind a sérelem,
 mitől csordultig tölt gyermekkorunk -:
 s mégis csak el! Mint hogyha boncolunk
 gyógyult sebet, más kézből kiragadva
 kezünket, el! S hová? Bizonytalanba,
 messzi, forró tájra, mely nem honunk,
 s mit tetteinknek hátterébe bamba
 kulisszaként, kertként, falként tolunk;
 csak el! S mi hajt? Alkat, ösztönös éhség,
 türelmetlenség, homályos reménység,
 értetlen s meg nem értett mámorunk:

Ezek kockáztatják, s talán hiába,
 a meglevőt a pusztá semmiért:
 egyedül halni meg, nem tudva, mért -

Ez volna hát az új élet nyitánya?

A mózesi törvényeknek megfelelően a kisebbik fiú a vagyon egyharamadát örökölte. Általában az apa a halála előtt osztotta szét a vagyonát, de életében is megtehetette, és haszonélvezettel élhetett.

A fiú nem új otthon felépítése céljából önállósítja magát, hanem hogy kénye-kedve szerint éljen, saját feje és kívánságai után menjen. A makacs „én tudom, nekem mi a jó” gondolatával gyalogol, sőt egyenesen szalad először csak kisebb botlásokkal a csőd felé, az elveszés szakadékába.

Gyűjtsük össze! Mi jelenti a fiú számára a teljes nyomort?

Zsidó létére disznópásztor lesz a pogányok között (a disznó tisztátalan állat). Jézus a példázatban nagyon szemléletesen mutatja be a fiú teljes nyomorát a disznópásztorságon kívül, kiemeli a szentjánoskenyeret, ami a disznók elesége volt. A földhözragadt szegények végső ínségükben ráfanyalodtak erre a kenyérre. A tékozló fiúnak még ezt sem adtak, az emberek kivetették maguk közül, ennél mélyebbre már nem juthatott volna.

A kénye-kedve szerint élő ember előbb vagy utóbb csődbe jut, vagy anyagilag, vagy lelkiekben. A fiú tévedett, amikor azt gondolta, hogy boldog lesz, ha gátlástalanul élvezheti szabadságát.

Isten közelsége és életünknek az a rendje, amelyet megszab az ő akarata, nem akadályozza életünk kibontakozását, mint ahogyan azt nagyon sokan tévesen gondolják, hanem inkább megvéd a tévutaktól, csődbe jutástól.

ÉNEK

4. KÉP: LEBORULÁS

Itt vagyok – előtted. Úttalan utakon, irányt vesztve érkeztem. Még elevenek a megrepedt emlékek, a gondolatok s a szív mélyén a tervek, a szavak, mozdulatok. Még feszülne az ernyedő lélek, de én csalódtam: nem találom magamra. Ki vagyok? Kivé lettem? Itt vagyok – idegenül mozgok jelenlétedben. Azt hittem, értelek. Jól értelek. A föld szilárd és kiszámítható volt a lábam alatt, az ég bizonyos volt felemelt tekintetemnek. Ebből most semmi sem bizonyos. Rossz úton jártam? Felismertelek? Itt vagyok. Megriadt, kételkedő, tapogatózó önmagammal. Kérdező önmagammal. S aki azt hittem, hogy jól értem és tervezem a nekem adott életet, most arra kérlek: segíts hazatalálnom! Hogy itthon legyek – itt, tenálad.

„Ekkor magába szállt, és ezt mondta: Az én apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én pedig itt éhen halok! Útra kelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek, tégy engem olyanná, mint béreseid közül egy. És útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt. A fiú ekkor így szólt hozzá: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek. Az apa viszont ezt mondta szolgálainak: Hozzátok ki hamar a legszebb ruhát, és adjátok reá, húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábára! Azután hozzátok a hízott borjút, és vágjátok le! Együnk, és vigadjunk, mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. És vigadozni kezdtek.” (Lk 15,17–24)

5. KÉP: EGYMÁSRA TALÁLÁS

A fiú a legnagyobb nyomorában magába száll, visszagondol az atyai házra, hogy ott érezte jól magát, apjánál még a béreseknek is jobb dolga van, mint itt. Kimondja maga felett az ítéletet: Bűnt követtem el!

Mit gondoltok, hogy a történetnek itt van a fordulópontja? Megtért vajon a fiú, vagy ismét csak önös érdekét nézi?

Igen, számot vethetünk mi is önmagunkkal, elemezhetjük eltévedésünk okát, megbánhatjuk bűneinket, de ez még nem a teljes megtérés, nem ez visz bennünket az új élet felé.

Pilinszky János: *A tékozló fiú keresése*

Itt lakott kétségtelenül.

Látod? Látom.

A mi fiúnk.

Úlj az ablakba, nézd a házakat,

aztán a szobát, falakat,

a jégveremnél hidegebb

éléskamrát, mosdóhelyet.

Most pedig induljunk haza.

Pilinszky János: *Az ember itt*

Az ember itt kevés a szeretetre.

Elég, ha hálás legbelül

ezért-azért; egyszóval mindenért.

Valójában két szó, mit ismerek,

bűn és imádság két szavát.

Az egyik hozzám tartozik.

A másik elhelyezhetetlen.

6. KÉP: SZAVAK (VÁRTA, MEGLÁTTA, MEGSZÁNTA, ELÉBE FUTOTT, NYAKÁBA BORUL, MEGCSÓKOLTA, ÁTÖLTÖZTETTE, UJJÁRA GYŰRŰT HÚZOTT, LAKOMÁT RENDEZETT)

Tudnánk-e mi így cselekedni, ha gyermekünk elherdálná a saját kezünk által összegyűjtött és fáradságos munkával megszerzett vagyonunkat?

Az atya csupa olyan dolgot tesz, ami az ókori Keleten nem volt szokás. A felnőtt férfi tekintélyével összeegyeztethetetlen a futás, nyakba boru-

lás, csók. Az apa nem engedi a fiú előre eltervezett mondandóját, a megbánás szavait végigmondani, hanem a megtisztelés és a hatalom jelképével ruházza fel.

A tékozló fiú hazatérésének betetőzése az örömlakoma.

A fiú nem is tudja, hogy milyen óriási az atya szeretete. A fiú új életének a lehetősége nem a magába szállásában, visszatérésében volt, hanem az Atyának/Istennek az a szeretete teszi lehetővé az újakezdést, amelynek nagyságát el sem tudja képzelni, csak tapasztalni az atya cselekedetében!

7. KÉP

Bolondság, mondja az értelem.

Az, ami, mondja a Szeretet.

Szerencsétlenség, mondja a számíthatóság.

Csak fájdalom, mondja a félelem.

Kilátástalanság, mondja a belátás.

Az, ami, mondja a Szeretetet.

Nevetséges, mondja a büszkeség.

Könnyelműség, mondja az óvatosság.

Lehetetlenség, mondja a tapasztalat.

Az, ami, mondja a Szeretet.

8. KÉP: JÉZUSRÓL, A MEGFESZÍTETTRŐL

János apostol ezt mondja első levelében: *„Szeretteim, szeressük egymást; mert a szeretet Istentől van, és aki szeret, az Istentől született, és ismeri az Istent; aki pedig nem szeret, az nem ismerte meg az Istent, mert Isten szeretet. Abban nyilvánul meg Isten hozzánk való szeretete, hogy egyszülött Fiát küldte el Isten a világba, hogy éljünk őáltala. Ez a szeretet, és nem az, ahogy mi szeretjük Istent, hanem az, hogy ő szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett minket Isten, akkor mi is tartozunk azzal, hogy szeressük egymást. Istent soha senki sem látta: ha szeretjük egymást, Isten lakik bennünk, és az ő szeretete lett teljessé bennünk.”* (Visszhang: Segíts hazatalálnom)

ÉNEK

„Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazajövet közeledett a házhoz, hallotta a zenét és a táncot. Előhívott egy szolgát, és megtudakolta tőle, hogy mi történik itt. Mire a szolga így felelt: A testvéred jött meg, és apád levágatta a hízott borjút, mivel egészségben visszakarta őt. Ekkor az megharagudott, és nem akart bemenni. De az apja kijött, és kérlelte. Ő azonban ezt mondta az apjának: Látod, hány esztendeje szolgállok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, és te sohasem adtál nekem még egy kecskegidát sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagyonodat, levágattad neki a hízott borjút. Ő azonban ezt mondta neki: Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene, hogy ez a te testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.” (Lk 15,25–32)

Azt gondolhatnánk, hogy az apa és az idősebb fiú párbeszéde márcsak függelék a történethez. De nem az, hanem a történet csúcspontja, Jézus igazi válasza a farizeusok és írástudók vádjára, hogy bűnösökkel ül egy asztalhoz.

A tékozló fiú miatt mély ellentét húzódik az apa és a fiú között. A fiú nem akar bemenni a házba, nem akar közösséget vállalni testvére miatt az atyjával. Ismét az atyai szeretet fordul a fiú felé, kimegy hozzá, és kérleli, hogy jöjjön közéjük.

A fiú válasza kettős és elutasító: vádolja testvérét, aki a vagyont eltékozolta, és vádolja az atyját is, aki erre a tékozló fiúra pazarolja szeretetét.

Az idősebb fiú képe a törvényeskedő, állandóan Isten dolgaival foglalkozó, a törvényeket a maguk értelmezése szerint szigorral betartató farizeusokat és írástudókat jeleníti meg, akik miközben törvényeskednek a legfontosabbról feledkeznek el: nem látják meg, nem tudják elképzelni Isten mentő szeretetét.

„Örülnöd kellene!” – Mi sem ismernénk Isten szeretetét, ha Jézus nem győzne meg bennünket róla. Jézus Krisztus nélkül üres minden vallásgyakorlat, és nélküle nem megtapasztalható az Isten szeretete.

„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta érte, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn 3,16)

ZÁRSZÓ

Ha a nyitó feladatunkra gondolunk, akkor most már értjük az erszényt (eltékozolt vagyon), egy tányér morzsa (mélyre süllyedés), magába roskadás (megbánás), fiú az úton (hazatérés), ölelés (Isten kegyelme, szeretete).

„Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Így egyszerűen, jelen időben. Egyetlen rövid mondatban ott az élet gazdagsága, a vigasztalás, a remény, az erőforrás. Az evangélium. Erre a mai napra. Neked.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

A reggeli ébredésben, amint a papucsodat keresed félálomban az ágyad mellett. A kávészagú félhomályban, meg a buszmegálló felé tartva az első ködös gondolataiddal.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

A munkahelyeden, hogy újra helytállhass napi feladataidban.

Amikor a szívednek kedves emberek megbíznak benned, számítanak rád, bár jól ismerik gyenge pontjaidat.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

A nap melengető sugaraiban, a téli verőfényben, az eső illatában.

Egy vidám hétvégi kirándulásban, amikor felfedezed az őszi lassú színeváltozását.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Amikor vacsora közben megosztjátok egymással aznapi élményeiteket. Amikor felcseperedő gyermekeidet nézed, és örülsz, hogy még része lehetsz mindennapjaiknak.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

A barátaiddal töltött estén egy sörözőben, ahol vidáman beszélgettek egymás viselt dolgairól. A társad, gyermekeid, barátaid SMS-eiben: milyen jólesett, hogy gondoltak rád!

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Amikor szolgálatot várnak tőled a gyülekezetben, pedig sokszor magadban s a hitedben is bizonytalan vagy.

Egy előadás vagy beszélgetés alatt, amikor hirtelen rádöbben sz egy nagyon fontos összefüggésre.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Amikor átéled a Lélek erejét istentiszteleteken, találkozók, áhítatok alkalmain.

Amikor egymásra találtok egy lélek-testvérrel, akivel felszavakból is megértitek egymást.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Amikor bajod eshetne figyelmetlenséged miatt, és veszélyes helyzetben találsz magadat. Amikor erőt vesz rajtad a félelem, s aludni sem bírsz a szorongástól, a múlt vagy jövő rád nehezedő terheitől.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Amikor el kell engedned embereket, mert senki sem birtokolható.

Amikor azt érzed: ez így, ahogy van, nem mehet tovább!

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Hogy ne érezd magad soha egyedül. Hogy legyen akaraterőd változtatni azokon a dolgokon, amelyek lehetőségeid körébe tartoznak, és tudj kitartóan imádkozni azért, amit egyedül Isten tud megváltoztatni.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Küld emberszabású angyalokat, bátorító szavakat, öleléseket.

Küld egy mécsesnyi fényt, termékeny csöndet s felhőtlen, boldog pillanatok.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Egészen apró küldeményekben, hétköznapi csodákban és egyszerű jelekben. És a legnagyobb ajándékában: Jézus Krisztusban, az élet világosságában.

Isten elküldi szeretetét és hűségét, hogy benne teljes legyen az örömed, és hidd: nem kell félned már soha többé. Mert ő a szeretet és a hűség: a megváltó irgalom.

Ő az, akinél oltalmat talál a lelked. Ő a felséges Isten, aki melléd áll. Ő az, akit megtapasztalhatsz.

Isten elküldi szeretetét és hűségét.

Rajtad keresztül küldi azokat, akik között élsz, ahol most a helyed van. Téged küld, hogy postása légy: vigyél szeretetet, figyelmességet, jóakaratot, terjeszd a békességet, és sugározd az örömet másoknak. Isten elküldi szeretetét és hűségét: téged, aki hordozhatod Jézus arcvonásait, keze érintését, szavai erejét. Ma és minden napon. Ámen.” (Varga Gyöngyi)

ÚRVACSORAI ÉNEK

EÉ 312

Vándorok a Bibliában

Gyermek- és/vagy ifitábor

KÁRNYÁCZKI ESZTER

459

A pilisi evangélikus gyülekezet 2018-as táborának tematikáját osztjuk meg veletek. Ez egy kipróbált, igen jól sikerült tábor volt. A gyerekek, ifisek és a felnőttek is nagyon élvezték. Éppen ezért kisebb változtatásokkal, korosztályi sajátosságokkal akár gyerek-, akár ifitábor is lehet belőle.

Nálunk fontos volt a szervezésnél, hogy minél több ifis segítőt tudjunk beszervezni. Így ők is egyre biztosabbak lesznek az elhívásukban, a gyerekekkel való munkában, és a felnőttek sem fáradnak el már az első napon.

A tábor vasárnap templomi istentisztelettel és közös (szülők-gyerekek) ebéddel kezdődött. Mivel nem mentünk messzire, ezt meg tudtuk így oldani. Tervben volt az is, hogy gyalog megyünk el a táborhelyre, ezzel is megtapasztalva a vándorlást. Sajnos a szülők ezt nem engedték a nagy melegre hivatkozva. De így is megtapasztalhattuk, milyen jó együtt vándorolni az életünkben Jézussal.

A tábor tematikája

Isten népe vándorló törzsek sokasága. Egyedül lehetetlen boldogulni. Lám, Isten így is gondoskodik rólunk: valahová tartozunk. Az együtt vándorlók tudják ezt, és hálás szívvel éneklük Istennek a zsoltárokat, vagyis a zarándokok énekeit. Ezek alapján alapítjuk meg a saját törzseinket, és elindulunk a jó Pásztor lábnyomán...

A TÁBOR ZSOLTÁRA

23. zsoltár: A jó pásztor

„Dávid zsoltára. Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm.

Füves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem.

Lelkemet felüldíti, igaz ösvényen vezet az ő nevéért.

Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy: vesszöd és botod megvigasztal engem.

Asztalt terítesz nekem ellenségeim szeme láttára. Megkened fejemet olajjal, csordultig van poharam.

Bizony, jóságod és szereteted kísér életem minden napján, és az Úr házában lakom egész életemben.” (Zsolt 23,1–6)

Minden törzsnek lesz saját színe és zsoltárja, illetve neve is, amelyet majd közösen választanak ki a zsoltár szövege alapján. Ugyanígy készítik el a saját zászlójukat is közösen. Minden törzsnek van egy vezetője, aki a törzsfőnök. A törzsfőnökök vezetik a közös beszélgetéseket, és ők figyelnek oda a törzs rendjére és békéjére. A törzsfőnök helyettese a vezír, segítői pedig a jobbkéz és a balkéz. A törzsekbe beosztott gyerekek a törzstagok. A táblázatban megjelölt korcsoportok: v = vezető, i = ifis, f = felsős, a = alsós. A játékos versenyekben a vezetők nem vesznek részt, a csapatot ilyenkor az ifisek irányítják. A tábor egész ideje alatt lesznek különféle versenyek, amelyeken a törzsek pontokat szerezhetnek, a nagy verseny, illetve az eredményhirdetés pedig csütörtökön lesz, a táborzárás napján.

#	Törzsfőnök	v
1	Vezír	i
2	Jobbkéz	i
3	Balkéz	i
4	Törzstag	f
5	Törzstag	f
7	Törzstag	a
8	Törzstag	a
9	Törzstag	a
10	Törzstag	a

ZÖLD TÖRZS

91. zsoltár: Az Úr biztos menedék

„Aki a Felséges rejtekében lakik, a Mindenható árnyékában pihen, az ezt mondhatja az Úrnak: Oltalmam és váram, Istenem, akiben bízom! Mert ő ment meg téged a madarász csapdájától, a pusztító dögvésztől. Tollaival betakar téged, szárnyai alatt oltalmat találsz, pajzs és páncél a hűsége.

Nem kell félned a rémségektől éjjel, sem a suhanó nyíltól nappal, sem a homályban lopódzó dögvésztől, sem a délben pusztító ragálytól. [...]

Ha az Urat tartod oltalmadnak, a Felségest hajlékodnak, nem érhet téged baj, sátradhoz közel sem férhet csapás. Mert megparancsolja angyalainak, hogy vigyázzanak rád minden utadon,

kézen fogva vezetnek téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőben.”

(Zsolt 91,1–6.9–12)

KÉK TÖRZS

139. zsoltár: „Isten mindenütt jelen van”

„A karmesternek: Dávid zsoltára. Uram, te megvizsgálasz és ismersz engem.

Tudod, ha leülök vagy ha felállok, messziről is észreveszed szándékomat. Szemmel tartod járásomat és pihenésemet, gondod van minden utamra.

Még nyelvemen sincs a szó, te már pontosan tudod, Uram.

Minden oldalról körülfogtál, kezedet rajtam tartod.

Csodálatos nekem ez a tudás, igen magas, nem tudom felfogni.

Hova menjek lelked elől? Orcád elől hova fussak?

Ha a mennybe szállnék, ott vagy, ha a holtak hazájában feküdnék le, te ott is jelen vagy.

Ha a hajnal szárnyaira kelnék, és a tenger túlsó végén lagnék, kezed ott is elérne, jobbod megragadna engem.” (Zsolt 139,1–10)

PIROS TÖRZS

18. zsoltár: „Győzelmi ének”

„A karmesternek: Dávidé, az Úr szolgájáé...

Ezt mondta: Szeretlek, Uram, erősségem!

Az Úr az én kőszálam, váram és megmentőm, Istenem, kősziklám, nála keresek oltalmat, pajzsom, hatalmas szabadítóm, fellegváram!

Az Úrhoz kiáltok, aki dicséretre méltó, és megszabadulok ellenségeimtől.

[...]

Isten útja tökéletes, az Úr beszéde színingaz. Pajzsa mindazoknak, akik hozzá menekülnek.

Van-e Isten az Úron kívül? Van-e kőszikla Istenünkön kívül?

Isten ruház föl engem erővel, ő teszi tökéletessé utamat.

Lábamat a szarvaséhoz hasonlónvá teszi, magaslatoakra állít engem.”

(Zsolt 18,1–4.31–34)

LILA TÖRZS

67. zsoltár: Isten áldásai

„A karmesternek: Húros hangszerre. Zsoltárének.

Legyen kegyelmes hozzánk az Isten, áldjon meg bennünket, és ragyogtassa ránk orcáját! (Szela.)

Ismerjék meg utadat a földön, szabadításodat a népek között!

Magasztaljanak a népek, ó, Isten, magasztaljon minden nép!

Örüljenek, ujjongjanak a nemzetek, mert pártatlanul ítéled a népeket, és vezeted a nemzeteket a földön. (Szela.)

Magasztaljanak a népek, ó, Isten, magasztaljon minden nép!

Meghozta termését a föld, megáld bennünket Istenünk, az Isten.

Megáld bennünket az Isten, féljék őt mindenütt a földön!” (Zsolt 67,1–8)

SÁRGA TÖRZS

1. zsoltár: Az igazak és a bűnösök sorsa

„Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint, nem áll

a vétkesek útjára, és nem ül a csúfolódók székére,

hanem az Úr törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal.

Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja. Minden sikerül, amit tesz.

*Nem így járnak a bűnösök, hanem úgy, mint a pelyva, amelyet szét-
szór a szél.*

*Ezért nem állhatnak meg a bűnösök az ítélet idején és a vétkesek
az igazak közösségében.*

*Mert ismeri az Úr az igazak útját, a bűnösök útja pedig semmibe
vész.” (Zsolt 1,1–6)*

A tábor tematikája napokra lebontva

Minden napért egy csapat a felelős, akik a reggeli ébresztésért, terítésért, elpakolásért, a táborhely rendjéért, fürdetésért felelősek. A csendes pihenőben is mindennap más segítő van beosztva, hogy a felnőttek is tudjanak egy kicsit pihenni, készülni.

463

1. NAP, VASÁRNAP

A táborunkat vasárnapkal kezdtük. Ennek két oka is volt. Az egyik, hogy a táborhelyen csak csütörtökig maradhattunk. A másik, fontosabb indok, hogy az istentisztelettel való kezdés megadta az egész tábor hangulatát is. A gyülekezeti tagoknak jó volt látni, hogy milyen sokan indulunk táborba, hogy mennyire érdeklődőek, izgágák és hangosak a gyerekek. A táborozók között voltak olyanok is, akik nem szoktak templomba járni. Így megismerkedhettek a templommal, az istentisztelet menetével. A liturgiában ifjúsági énekeket énekeltünk, érthető és rövid volt az igemagyarázat, és a táborosok áldást is kaptak az alkalom végén.

Az istentisztelettel párhuzamosan a gyülekezeti teremben már folyt a főzés és az ebéd előkészületei. A családokkal közösen ebédeltünk, így mi, lelkészek is tudtunk találkozni, beszélgetni a szülőkkel. Majd a beosztás is itt történt meg. Utána könnyen búcsút vettünk a szülőktől, és közösen, autókkal (mert a közös séta nem jött össze) elmentünk a táborhelyre.

A táborhely elfoglalásában már a csapatok segédkeztek. Minden felnőtt és ifis vezető a saját csapatáért volt felelős. Ezután a szabályok és a házirend ismertetése következett. Felső és ifis korosztálynál akár közösen is ki lehet alakítani a szabályokat. Majd klasszikus ismerkedős játékokat játszottunk.

Első este a tíz csapás volt az áhítat témája, ezzel is előkészítve a vándorlást. Az áhítat elején és végén gitáros énekeket énekelünk a gyerekek kívánsága alapján.

Késő esti programunk a csillagtúra volt. A mezőn vagy foci pályán világító matricacsillagokat rejtettünk el, amelyet a gyerekeknek kellett megkeresni. Másik évben világító karkötőkkel szaladgáltak, mi pedig a telefon fényfestés opciójával szuper képeket készítettünk.

2. NAP, HÉTFŐ

A napindításért a kijelölt csapat a felelős, az ő dolguk, hogy mindenki felkeljen, reggeli tornázzon, és odaérjen a reggelire. Reggeli után szobapontozás következik, ezzel is elősegítve a rend megtartását.

A reggeli áhítat a Vörös-tenger kettéválasztásáról szól. Minden áhítaton alaposan körbejárjuk a témát, hiszen az esti vetélkedőn az áhítatok témájából lesznek kérdések. Ezután törzsi gyűlés következik, amelyen a törzstagok elkészítik a saját zászlójukat, és elkezdene készülni a táborzáráskor előadásra kerülő produkcióra. Pilisi hagyomány, hogy a táborzárás a szülőkkel együtt történik, így a szülők is megnézhetik, hogy mi mindent tanultak a gyermekeik.

Mindennap készülünk kézműves foglalkozással is, amely általában az újrahasznosítás jegyében telik. A Vörös-tenger miatt a hétfői napunk vizes nap, így halmotívumos karkötőt és PET-palackokból vízi állatokat készítettünk.

A nap további játécai mozgásos vízi játékok voltak. Ebben az ifisek mozgékonyasága igen nagy segítség lehet.

Az esti áhítat (Tízparancsolat) után pedig játékos formában vetélkedőt tartottunk az eddig tanultakból.

Késő este olyan játékokat játszunk, amelyekből ha kiesik a gyerek, mehet is fürdeni, így szépen lassan mindenki ágyba kerül.

3. NAP, KEDD

Ébresztés, torna, reggeli, szobapontozás a már megszokott módon.

Reggeli áhítat: Illés és a hollók története. A vándorlás nem olyan kellemes oldalával is megismerkedünk. Ehhez kapcsolódik a délelőtti puzzlejáték, amelyet lehet akár időre, sorversenyben is játszani. Sokszor csak részleteket látunk az életünkben, de ha az egész kép világossá válik, akkor minden értelmet nyer.

Délután madarakat, papírsárkányt készítettünk zsírpapírból és kőtáblákat agyagból. A sok ülés után nagy szükség van a mozgásos játékokra is. Nálunk a zászlózás (capture the flag), számháború, röplabda, foci mindig nyerő.

Az esti áhítaton Jónás prófétáról, az engedelmesség és türelem fontosságáról tanultunk. Utána vetélkedő, majd gyors fürdés és a várva várt kényeztető est. Ez is pilisi hagyomány. Ezen az estén hajfonás, masszázs, körömfestés, csillámtetoválás szolgáltatásokat lehet igénybe venni, és közben megnézünk egy mesét. Nagyon várják a gyerekek ezt az estét.

4. NAP, SZERDA

Ébresztés, torna, reggeli, szobapontozás a már megszokott módon.

A mai nap vizes, hajós nap. A reggeli áhítaton Pál apostol hajótörésének története, este pedig a tenger lecsendesítése a téma.

A nap fő projektje, hogy a törzsek közösen elkészítenek egy tutajt a tábor területén lévő anyagokból. Olyan hajót kell készíteni, amely vízre is bocsátható, mert a délután folyamán a kis halastóban kis is próbáljuk. Ezen a napon volt egy meghívott vendégünk is, aki zumba-bemutatót és közös zumbaórát tartott nekünk. Az esti áhítat után volt az utolsó esti vetélkedő, a feszültség már tapintható volt, a gyerekek nagyon izgultak, hogy ki fog nyerni. De eredményhirdetés csak másnap délelőtt volt.

Utolsó este lévén, tábortűzet gyújtottunk, ahol mindenki elmondhatta, hogy mi volt a kedvenc élménye a táborban. Sokat énekeltünk a tűz körül, alig akartak elmenni aludni a gyerekek.

5. NAP, CSÜTÖRTÖK

Ébresztés, torna, reggeli, szobapontozás a már megszokott módon.

A reggeli áhítat az egész tábor összefoglaló áhítata volt a zsoldárokat segítségül hívva. Majd utána a törzsi gyűléseken, az előadásokon az utolsó simításokat is elvégezték a csapatok. Ebéd után pakolás és előkészületek folytak a délutánra. A szülőket 4 órára vártuk közös uzsonnára és zárásra. A záráson a csapatok megmutatták, hogyan dolgozták fel a saját zsoldárukat. Énekeltek, táncoltak, báboztak. Eredményhirdetés után (mindenki első lett a törzsi versenyben is) közös jégkrémezéssel és áldással zárult a tábor.

A táborhoz készített napirend táblázata a digitális háttértárból tölthető le.

Linkgyűjtemény a játékokhoz és a kézműves foglalkozáshoz

KÉZMŰVES

- <http://kukabugarok.blogspot.com/2014/08/meduza-pet-palackbol-zacskobol.html>
- <https://hu.pinterest.com/pin/332703491203561321/>
- <https://jatsszunk-egyutt.hu/keszitsetek-hajot/>
- <https://hid-tan.kreativcuccok.hu/tag/mozes/>

JÁTÉKOK

- <https://www.halo.hu/index.php/kiskozossegek/segedanyagok/jatekok/ismerkedos-jatekok>
- https://peldaul.hu/jatek/zaszlo-lopos_10237.html
- <https://honlap.parokia.hu/lap/aklihegyi-reformatus-gyulekezet/cikk/mutat/kozossegi-jatekok/daul.hu/jatektar.html?keres=url&filterKat=10>
- <http://krisz.org/2012/04/02/csoport-dinamikai-jatekok/>

Speciális alkalmas

Gyógyító örömhír

KOVÁCS VIKTOR

Előszó

Kétszeresen imádkozik, aki énekel – a mondatot Luthernek tulajdonítják, pedig sok-sok évszázaddal korábban reformátorunk „szellemi mesetere”, Augustinus is megfogalmazott hasonlót, s a gondolat az elmúlt kétezer év kereszténységében számos alkalommal megjelent. Sokszorosán imádkozik, aki másokkal, másokért kulcsolja össze a kezét, s még ez is megsokszorozódik azáltal, ha betegek mellé állunk így, imádságos szívvel és lélekkel, hogy gyógyítsuk őket. Nem csupán a fizikai vagy lelki elesettségéből – ha ez is megadatik, az csak a ráadás vagy a következmény. A mi feladatunk a betegeket gyógyítani az Isten nélküli magány, a Gondviselő távolságából adódó bizonytalanság és a bűnbocsánatot nem a gyakorlatban ismerő lélek beteg állapotából.

Az egyház primer feladata az evangélium hirdetése. Ez az esetek túlnyomó többségében azonban nem a magas szószékekről s nem is a katedrák tanító-kinyilatkoztató világából történik, hanem a betegágy mellett, a rászoruló oldalán állva, a segítségért kiáltót meghallgatva és neki az örömhírt tolmácsolva. Néha egy-egy kézmozdulattal, simogatással, biztató pillantással, máskor az egyház kétezer éves közösségének Isten igéjéből sűrített, kiérlelt mondataival, liturgikus imádságaival, evangéliumot rejtő szavaival, áldó formuláival.

Kilenc évvel a *Kezek evangéliuma* című „zsebkönyv” megjelenése után egy újabb, nagyon praktikus füzet kerül kézbe [A Gyülekezeti és Missziói Osztály Gyógyító örömhír címmel ezt az összeállítást külön füzet formában is megjelenteti – a szerk.] azért, hogy megkönnyítse

azok feladatát, akiknek külső és belső elhívásuk van arra, hogy gyógyulásra várók mellé álljanak vagy gyógyíthatatlanokat vigasztaljanak. Hogy egyre kevesebb legyen az az ember, aki magára marad, akinek szívéből nehéz helyzetben az az evangéliumból jól ismert mondat szakad fel: nincs emberem! Az a harmincnycolc éve fekvő ott és akkor átélte a csodát: Jézus mellé lépett, és segített. Ő, a mellénk lépő Jézus annak a reménynek az alapja, hogy van, aki az emberi élet alapját – amiből minden fizikai és lelki fájdalom származik – orvosolja. Ő az, aki visszavezet oda, ahonnan elszakadtunk: az Isten atyai házához.

Jób könyvének örök érvényű mondata minden érző lelkű emberben visszhangot vált ki: „*Szeretetre van szüksége a szenvedőnek.*” (Jób 6,14) Ez azonban nem valamiféle múltó érzelemről, emberbaráti igyekezetről szól, hanem arról a szeretetről, amelyet Pál apostol énekelt meg a Korinthusiaknak írt első levele méltán híres 13. fejezetében. Ez a szeretet maga Krisztus. Az értünk meghalt, halált legyőzve feltámadt Krisztus azonban mennybe ment. Nem állhat úgy oda, mint egykor minden béna, látássérült, leprás vagy bármilyen más betegségben szenvedő mellé. Ahogy a népszerű afrikai imádság mondja: „Krisztusnak nincs más keze, csak a tiéd, nincs más lába, csak a tiéd, nincs más szája, csak a tiéd.” Egymásra bízott bennünket, hogy hordozzuk egymás terhét. Elsősorban úgy, hogy odaállunk a betegek mellé, s folytatjuk a bibliai tradíciót: az imádsággal, énekkel, az evangéliummal, a betegek kenetével, az Isten gyermekeinek közösségébe kapcsolásával, és az örök élet perspektívájának felvillantásával tanúskodunk Isten országáról. Arról, ami közel jött Jézus Krisztusban, s amibe mi mindannyian érvényes meghívót kaptunk.

Legyen áldás minden olyan eszközön, amely az egyházban és mindenütt a világon az irgalmasság és a szeretet cselekedeteit teszi lehetővé és erősíti. Legyen áldás ezen a füzetben is, hogy a háztetőt is megbontani hajlandó elkötelezett emberek (Mk 2,4) minél többeket vihessenek közel Jézushoz, az Élet Urához.

Dr. Hafenscher Károly
az MEE Zsinatának lelkészi elnöke

A szerző előszava

Minden ember életében vannak nehéz időszakok. Ezek közül kiemelkednek azok a pillanatok, amikor azt érezzük, nem vagyunk teljesekek. Ilyen az egészség hiánya, a betegség is. A betegség napjaiban, heteiben azt éljük meg, hogy szervezetünk nem úgy viselkedik, nem úgy funkcionál, ahogyan kellene. A betegség tüneteinek átjelentkező kényelmetlenség, fájdalom, elesettségerzés, tehetetlenség stb. mind-mind arra mutatnak, hogy nem vagyunk 100%-osak, teljesen egészségesek.

A Biblia bizonyoságot tesz róla, hogy az ember test és lélek egysége. Így, akár tudatosítjuk, akár nem, a fizikai, biológiai állapotunk hatással van a lelkünkre is, mind mentális, mind spirituális értelemben. Akkor lehetünk újra egészségesek, ha nemcsak a testünket, de a lelkünket is „kezel-tetjük”. A gyógyulás csak együtt lehetséges.

Az egyik legismertebb evangéliumi gyógyítástörténetben ezt mondja Jézus a bénának: „*Fiam, megbocsáttattak a te bűneid.*” (Mk 2,5) Amellett, hogy megadta ennek a beteg embernek a testi gyógyulást, hirdette neki az Isten közel lépő, gyógyító szeretetét is. A bűn elsősorban az Isten és közöttünk lévő távolságot jelenti. Ezt a távolságot szeli át az Isten Jézus Krisztusban, bűnbocsánatot és gyógyulást akar adni. Ez a kiadvány azt tűzte ki célul, hogy ezt a Jézusban közel lévő szeretetet és a testi mellett a lelki értelemben vett gyógyulás lehetőségét hirdesse liturgiák, énekek és imádságok által.

KINEK SZÓL EZ A KÖNYV?

A könyv három irányba is szól. Egyrészt szól *lelkészeknek*, akik mindennapi szolgálatukban betegekhez, haldoklókhoz mennek, lelki támaszt, vigasztalást, reménységet vinni. A könyv segítség abban, hogy legyen egyfajta liturgikus kerete a közös Isten elé lépésnek.

Másrészt szól *betegségben lévő hívő embernek*, aki ennek a könyvnek a segítségével aktívan részt vehet egy betegágy melletti istentiszteletben, a lelkésszel közösen, de segítséget ad az egyéni naponként végezhető csendességhez is.

Harmadrészt szól a *hozzátartozóknak*, akik (főleg az imádságos rész segítségével) Isten elé vihetik betegséggel küzdő szeretettüket.

MIT TALÁLUNK EBBEN A KÖNYVBEN?

Mindenekelőtt egy *teológiai bevezetést*, amely reflektál a könyv tartalmi és formai részeire egyaránt. Majd a fő részt, a *megújulás liturgiáját*, amelyben lelkész és hívő együtt kérheti Isten gyógyító szeretetét az ígén, a gyónáson, az úrvacsorán és az olajjal való megkenés ősi szolgálatán keresztül.

Ezen túlmenően a könyv tartalmaz egy *ének- és imádságggyűjteményt* is. Az énekek evangélikus énekkincsünk több forrásából származnak, kiegészítve ökumenikus énekekkel. Az imádságok régebbi evangélikus imakönyvek idevágó imádságainak átiratai, illetve mai (egészségügyben, szociális szférában dolgozó vagy nagy betegséget megélt) evangélikus gyülekezeti tagok írásai. Az énekek és az imák a betegségben lévő mindennapi lelki „kenyerei” és a hozzátartozók közbenjáró imádságainak forrásai lehetnek. Ezt támogatják még a *Mindennap* című részben található reggeli, napközi és esti liturgiák, amelyek napi rutinként, akár a betegségben fekvő is segítik az Istenhez való kapcsolódást.

HOGYAN HASZNÁLJAM A KÖNYVET?

A megújulás liturgiájában található apró betűs részek, amelyek a résztvevőket (de elsősorban a lelkészeket) segítik abban, hogy a körülményeknek megfelelően alakítsák a közös istentisztelet menetét.

Az énekek és imádságok téma szerint csoportosítva vannak, ezzel segítve a használatot.

Akár a megújulás liturgiájában, akár a reggeli, napközi, esti liturgiában találunk hivatkozásokat az énekes és imádságos fejezetek egyes részeire. Érdemes a kezdés előtt kiválasztani a megfelelő imádságokat és énekeket, és oda könyvjelzőt tenni, hogy ne akasszon meg bennünket semmi „útközben”.

Isten áldása legyen ennek a kiadványnak minden forgatóján!

Kovács Viktor

A megújulás liturgiája

BEVEZETÉS (TEOLÓGIAI ALAPVETÉS)¹

„Uram, ha akarod, megtisztíthatasz.” (Mt 8,2)

¹ A bevezetés és a liturgia alapját az ELCA-ben használt *Renewal Through Holy*

A gyógyítás szolgálata az egyház fontos gyakorlata, amely által az Isten gondoskodó szeretetét tudjuk közvetíteni a szükségben lévő ember számára. A gyógyító munkának számos formája létezik az egyházban (például az erre szakosodott egészségügyi és szociális intézményeken keresztül), de a gyógyítás szolgálatának megvan a maga alapja az imádkozó gyülekezet liturgiájában a szükség idején, akár a vasárnapi istentiszteleten, akár kiscsoportos vagy négy szemközti találkozásokban.

Az egyház a gyógyító szolgálatában – a fogalom lehető legszélesebben vett értelmében – hangsúlyozza a betegek gondozását. Minden embernek szüksége van gyógyulásra az élet valamely területén. A gyógyulás ajándék, amelyet nem kell, hogy a medikalitásra korlátozzunk. A szükségben lévők számára a gyógyulás folyamatának ajándéka megélhető fizikai, érzelmi, spirituális és kapcsolati szinten is, egy istentiszteleten vagy a betegágy melletti találkozásban. És ez a kegyelem szól azoknak is, akik közelednek a földi élet végéhez, hiszen a gyógyítás szolgálata felemeli a haldoklót, és az Isten kegyelmes karjaiba helyezi.

A gyógyítás liturgikus szolgálata Jézus Krisztusra, Isten testté lett Igéje életére, halálára és feltámadására épül, akinek jelenléte valóságosan megtapasztalható a keresztségben és az oltáriszentségben. Azonban a szentségeken és az igén túl a kegyelem eszköze lehet a gyógyítás szolgálata, amely magában foglalja az imádságot, a bátorítást és az olyan aktusokat, mint a kézrátétel és az olajjal való megkenés.

Ez utóbbi aktus számtalan helyen szerepel a Szentírásban. Királyok, próféták, papok, Isten embereinek szolgálatba állásának eszköze, jele volt. Ezen felül pedig a gyógyítás, az Isten gyógyító szeretetének jele is. Ennek alapigéje Jakab 5,13–16: *„Szenved-e valaki közöttetek? Imádkozzék! Öröme van-e valakinek? Énekeljen dicséretet! Beteg-e valaki közöttetek? Hívassa magához a gyülekezet véneit, hogy imádkozzanak érte, és kenjék meg olajjal az Úr nevében. És a hitből fakadó imádság megszabadítja a szenvedőt, az Úr felsegíti őt, sőt ha bűnt követett is el, bocsánatot nyer. Valljátok meg azért egymásnak bűneiteket, és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok. Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének.”* A mindennapok gyakorlatára lefordítva – e fenti szakasz alapján – a betegek olajjal való megkenését mindig imádságnak, gyónásnak és a bűnbocsánat hirdetésének kell kísérnie. Ezenkívül az

úrvacsora mint a Krisztussal való közösség, az ő jelenlétének jele is elengedhetetlen része kell, hogy legyen az együttlétnek, amennyiben lehetséges.

Tisztáznunk kell azonban, hogy a gyógyítás szolgálatának cselekményében az egyház nem helyettesíteni akarja Isten azon ajándékait, amelyek a tudományos orvoslásban nyilvánulnak meg, és nem is ígér univerzális gyógymódot, hanem inkább ünnepli Isten másféle ajándékait, és felajánlja azokat a rászorulóknak. Ilyen ajándék Isten megerősítő jelenléte, vigasztalás a szenvedések idején, Isten teljességre és békére vonatkozó ígéréteinek közvetítése, valamint Isten szeretetének megtestesülése a hitbéli imádkozó közösségben.

Liturgia

474

Haldoklónál, a választható variánsok esetében a 3-as számú javasolt. A respónzorikus részek (szögletes zárójelben) adott esetben elhagyhatóak.

1. ELŐKÉSZÜLET

Invocatio

Lelkész: Az Atya +, Fiú, Szentlélek nevében.

Gyülekezet: Ámen.

Ének

(Az énekek jegyzéke a 486. oldalon érhető el.)

(Amennyiben a beteg nem tud kommunikálni vagy nincsen eszméleténél, a gyónási részt kihagyva az introituszszoltárhoz ugorhatunk.)

Gyónás

Lelkész: Az Úr Jézus Krisztus kegyelme legyen veled/mindnyájatokkal!

[Gyülekezet: És a te lelkeddel!]

Lelkész: Testvére(i)m az Úrban! Az Istennel való találkozásunkat bűneink akadályozzák. Azonban az ő jelenlétében lehetőségünk van letenni nemcsak bűneinket, de terheinket, betegségünket, mindazt, ami szívünket, vállunkat terheli. Ehhez segítséget is kaptunk, hogy felismerjük őket, így hallgassuk meg a Tízparancsolatot!

Ezt mondja az Úr: Én vagyok az Úr, a te Istened. Ne legyen más istened! Ne vedd hiába Istened nevét! Szenteld meg az ünnepnapot! Tiszteld atyádat és anyádat! Ne ölj! Ne paráználkodjál! Ne lopj! Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot! Ne kívánd felebarátod házát! Ne kívánd felebarátod házastársát vagy bármit, ami felebarátodé!

Mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok, aki megbünteti az atyák bűnét a fiakon harmad- és negyedéig azokon, akik engem gyűlölnek; de kegyelmet gyakorlok ezeréig azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják az én parancsolataimat.

Krisztus Urunk ezt mondja a parancsolatokról: Szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből! Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlít ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat! Nincs más parancsolat, amely nagyobb ezeknél.

Az Úr Jézus Krisztus apostola ezt tanítja: Ha azt mondjuk, nincsen bűn mibennünk, magunkat csapjuk be, és igazság nincsen bennünk. Ha megvalljuk bűneinket, hűséges és igaz az Isten, megbocsátja bűneinket, és megtisztít minden gonoszságtól.

Ezek után vigyünk Isten elé csendben mindazt, ami szívünket terheli.
(Itt ténylegesen tartsunk csendet!)

Lelkész és gyülekezet: Vallom előtted, szent és igaz Isten, hogy vétkeztem ellened és embertársaim ellen gondolattal, szóval és cselekedettel. Sok jót elmulasztottam, sok rosszat elkövettem. Nem vagyok méltó kegyelmedre, méltó vagyok ítéletedre. Hozzád fordulok mégis: nincs más reménységem. Szent Fiadért, az Úr Jézus Krisztusért kérek: légy hozzám irgalmas, és bocsásd meg bűnömet! Ámen.

Lelkész: Bízatok! Isten megkönyörült rajtunk Jézus Krisztus által. Őbenne az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene megvigasztal minket minden nyomorúságunkban. (2Kor 1,3–4) [LK; Pünkösöd ünnepe]

(A lelkész áldásra emeli kezét.)

Én pedig feltámadott Urunk megbízásából feloldozlak téged/benneteket bűneidből/bűneitekből az Atya, + a Fiú és a Szentlélek nevében! Járj/Járjatok új életben a Szentlélek erejével!

2. BEVEZETÉS

Introitus

1. Lelkész és gyülekezet: Bízom benned, Uram, vallom: Te vagy Istenem!

Lelkész: Hozzád menekülök, Uram, ne szégyenüljek meg soha! Ments meg engem irgalmasan! Fordítsd felém füledet, siess, ments meg engem! Légy erős kősziklám, erős váram, segíts rajtam! Mert te vagy az én sziklaváram; vezess és terelgess engem nevedért! Kezedre bízom lelke-
met, te váltasz meg engem, Uram, igaz Isten!

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Lelkész és gyülekezet: Bízom benned, Uram, vallom: Te vagy Istenem!
(Zsolt 31,2–4.6.15)

476

2. Lelkész és gyülekezet: Szeretem az Urat, mert meghallgatja könyörgésem szavát.

Lelkész: Felém fordította fülét, ezért őt hívom segítségül, amíg csak élek. Körülfontak a halál kötelei, a sírtól való rettegés fogott el engem, nyomorúságban és bánatban van részem. De az Úr nevét hívom segítségül: Ó, Uram, mentsd meg életemet! Kegyelmes és igazságos az Úr, irgalmas a mi Istenünk.

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Lelkész és gyülekezet: Szeretem az Urat, mert meghallgatja könyörgésem szavát.

(Zsolt 116,1–5)

3. Lelkész és gyülekezet: Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm.

Lelkész: Fűves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem. Lelkemet felüdíti, igaz ösvényen vezet az ő nevéért. Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy. Megkened fejemet olajjal, csordultig van poharam. Bizony, jóságod és szereteted kísér életem minden napján.

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Lelkész és gyülekezet: Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm.

(Zsolt 23,1–4a.5b–6a)

Kollekta

1. Lelkés: Örökkévaló Isten, szereteted pazarlóan gazdag! Bőségebben ajándékozol, mint várnánk, és nagyvonalúbban, mintsem kérhetnénk. Ments meg félelmeinktől, nyisd rá szemünket csodáidra, Urunk és testvérünk, Jézus Krisztus által.

Gyülekezet: Ámen.

(LK; Szth. 12.)

2. Lelkés: Imádkozzunk! Örök Isten, akinek gondviselő bölcsessége sohasem téved! Távolítsd el tőlünk azt, ami árt nekünk, és add meg azt, ami javunkra van, az Úr Jézus Krisztus által, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön-örökké.

Gyülekezet: Ámen.

(LK; Szth. 8.)

3. Lelkés: Élet Istene, Fiad feltámasztásával feltártad jövődet a reménytelen világ számára. Vezesd a benned reménykedőket a halál árnyékából az örök öröm fényére, Jézus Krisztus Urunk által!

Gyülekezet: Ámen.

(LK; Húsv. u. 2.)

3. IGESZOLGÁLAT

Olvasmány

A helyzetnek vagy a személynek megfelelően választható más olvasmány is. Sok esetben nem egyedül vagyunk a betegágy mellett, hanem valamilyik hozzátartozó vagy rokon hívására megyünk a betegágyhoz, aki jelen van, jelen marad a liturgia alatt. Felolvasásra meg lehet kérni a jelenlévő(k) közül valaki(ke)t.)

1. „Amikor Jézus Kapernaumba érkezett, odament hozzá egy százados, és kérte őt: Uram, a szolgám bénán fekszik otthon, és szörnyű kínjai vannak. Ő így szólt hozzá: Elmegyek, és meggyógyítom. De a százados ezt felelte: Uram, nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szót szólj, és meggyógyul a szolgám. Mert én is hatalom alatt álló ember vagyok, nekem is vannak alárendelt katonáim. És ha azt mondom az egyiknek: Menj el! – akkor elmegy, és a másiknak: Gyere ide! – akkor idejön, vagy ha szólok a szolgámnak: Tedd meg ezt! – akkor meg-

teszi. Amikor Jézus ezt hallotta, elcsodálkozott, és így szólt az őt követőkhöz: *Bizony mondom nektek, senkiben sem találtam ilyen nagy hitet Izráelben.*” (Mt 8,5–10)

Lelkész: Ez a mai nap evangéliuma.

[Gyülekezet: Áldunk téged, Krisztus!]

2. *„Szenved-e valaki közöttetek? Imádkozzék! Öröme van-e valakinek? Énekeljen dicséretet! Beteg-e valaki közöttetek? Hívassa magához a gyülekezet véneit, hogy imádkozzanak érte, és kenjék meg olajjal az Úr nevében. És a hitből fakadó imádság megszabadítja a szenvedőt, az Úr segíti őt, sőt ha bűnt követett is el, bocsánatot nyer. Valljátok meg azért egymásnak bűneiteket, és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok. Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének.”* (Jak 5,13–16)

Lelkész: Urunk, szentelj meg minket igédde!

[Gyülekezet: A te igéd igazság.]

3. *„És íme, élt egy ember Jeruzsálemben, akinek Simeon volt a neve. Igaz és kegyes ember volt, várta Izráel vigasztalását, és a Szentlélek volt rajta. Azt a kijelentést kapta a Szentlélektől, hogy nem hal meg addig, amíg meg nem látja az Úr Krisztusát. A Lélek indítására elment a templomba, és amikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy eleget tegyenek a törvény előírásainak, akkor karjába vette, áldotta az Istent, és ezt mondta: Most bocsátod el, Uram, szolgálodat beszéded szerint békességgel, mert meglátta szemem üdvösségedet, amelyet elkészítettél minden nép szemé láttára, hogy megjelenjék világosságul a pogányoknak és dicsőségül népednek, Izráelnek.”* (Lk 2,25–32)

Lelkész: Ez a mai nap evangéliuma.

[Gyülekezet: Áldunk téged, Krisztus!]

Apostoli hitvallás

Lelkész: Isten igéjére válaszul valljuk meg együtt hitünket az Apostoli hitvallás szavaival.

Lelkész és gyülekezet: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében. És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és

eltemették. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül, fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atya Isten jobbján, onnan jön el ítélni élőket és holtakat. Hiszek Szentlélekben. Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat, a szentek közösségét, a bűnök bocsánatát, a test feltámadását és az örök életet. Ámen.

Igehirdetés és imádság

(Akár az olvasmányok, akár más szabadon választott textus alapján lehet ígét hirdetni. De nyugodtan lehet sermót is mondani a gyógyító Krisztusról. Az úrvacsorai közösség [amennyiben lehetséges az úrvacsoravétel] és a gyógyítás szolgálata is jelenjen meg az igehirdetésben. Az igehirdetés terjedelme legyen tekintettel a beteg állapotára. Az igehirdetést követő ima legyen rövid, és vigye Isten színe elé az igehirdetésben elhangzottakat.)

4. A GYÓGYÍTÁS SZOLGÁLATA

(Ha a beteg nincsen eszméleténél, az olajjal való megkenést akkor is el lehet végezni, hiszen az állapot a közbenjárást és Krisztus gyógyító szeretetét nem akadályozza.)

Bevezetés

Lelkész: A mi Urunk Jézus Krisztus az Isten országa eljövételének jeleként sok beteget meggyógyított, majd elküldte tanítványait, hogy folytassák a gyógyítás szolgálatát. A tanítványok Jézus nevében imádkozva, a kézzel való megkenés és az olajjal való megkenés által tanúi lehettek Isten gyógyító jelenlétének és hatalmának. Jézus Krisztusnak, a világ megbékéltetőjének és gyógyítójának nevében Istenre tudunk bízni mindenkit, akinek gyógyulásra és reménységre van szüksége.

(Ha többen vagyunk:)

Imádkozni tudunk mindazokért, akik itt és most összegyűltek, különösképpen is [N. N.]-ért. Jézus Krisztus kegyelmébe ajánljuk őket, hogy Isten enyhítse szenvedésüket, adjon nekik gyógyulást és örök életet.

(Ha ketten vagyunk:)

Imádkozni tudunk azért, hogy Jézus Krisztus kegyelmébe fogadjon minket, téged, [N. N.], és engem is. Enyhítse szenvedésedet, adjon neked gyógyulást és örök életet.

Közbenjáró imádság

(Az ima a körülményeknek megfelelően változtatható. Ha van lehetőség, az 1. és 2. liturgus lehet rokon vagy hozzátartozó vagy a beteg ápolója, gondozója.)

Lelkész: Imádkozzuk Isten Jézus Krisztusban való népéért, de különösen is azokért, akik – itt és szerte az egész világon – bajban vannak, akiket tragédia vagy valamilyen csapás ért, akik szenvedéseket kell, hogy kiálljanak.

1. liturgus: Irgalmas Isten, elküldted Fiadat, hogy békénk legyen. Segíts mindazoknak, akik szenvednek a fájdalomtól vagy a bánattól, aggódva vagy reménytelenül.

[Irgalmas Isten...]

[Gyülekezet: Hallgass meg minket!]

2. liturgus: Hatalmas Isten, elküldted Fiadat, hogy békénk lehessen. Segíts mindazoknak, akik szenvednek a fájdalomtól vagy a bánattól, aggódva vagy reménytelenül.

[Irgalmas Isten...]

[Gyülekezet: Hallgass meg minket!]

(A következő résznél figyeljünk arra, hogy meg van-e keresztelve a beteg. Ha nincsen, akkor ez a rész elhagyható.)

1. liturgus: Szentséges Isten, Fiad azért imádkozott, hogy a te néped egyé lehessen. Legyen a keresztség ajándéka széttöredezett egyházad gyógyító ereje! Áldj meg minden erőfeszítést, ami a keresztény egység megújulását szolgálja.

[Irgalmas Isten...]

[Gyülekezet: Hallgass meg minket!]

2. liturgus: Szerető Isten, hozd helyre a megtört kapcsolatokat, hozz békét a családokba, közösségekbe és az egész világra.

[Irgalmas Isten...]

[Gyülekezet: Hallgass meg minket.]

Lelkész: Istenünk! Annak tudatában járunk közben előtted, hogy te azt ígérted, meghallgatsz minket, és válaszolsz kegyelmesen, ahogyan megmutattad Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.

Gyülekezet: Ámen.

Az olaj megáldása

A lelkész kezébe veszi az olajat, és kezét fölé tartva, áldást mond.

Lelkész: Hálát adunk neked, Urunk, egészség és minden élet forrása, hogy Jézus Krisztusban testté lettél, és jól ismered az emberi szenvedés mélységeit. Te elküldted tanítványaidat, hogy gyógyítsák a betegeket.

Ezért, kérünk, áldd meg ezt az olajat +, és mindazokat, akik élnek veled, hogy megerősödjenek, meggyógyuljanak és megújuljanak Szentlelked ereje által.

Gyülekezet: Ámen.

Kézrátétel és olajjal megkenés

Lelkész: Jézus szolgálata Istennel és egymással való új életre hív. A kézrátételben és az olajjal való megkenésben azt az örömhírt hirdetjük, hogy Isten akarata az egység és az egészség az egyházban, Krisztus testében. Lehetőségünk van Isten kezébe helyezni magunkat a testi-lelki betegségben, és fogadni a gyógyítás és az egészség jelét a Szentháromság Isten nevében.

(A lelkész ráteszi kezét a gyógyulást kérőre, és mondja:)

[N. N.], a Szabadító Jézus Krisztus nevében erősödjél meg, töltsön el az Isten kegyelme, hogy megismerhesd a Szentlélek gyógyító erejét. Ámen.

(A lelkész az olajjal a kereszt jelét rajzolja a gyógyulást kérő homlokára, és mondja:)

Fogadd ezt az olajat + mint a bűnbocsánat és gyógyulás jelét Jézus Krisztusban. Ámen.

Lelkész: Imádkozzunk! Irgalom Istene, gyógyulás forrása, hálát adunk neked az erő és az élet ajándékaiért, de mindenekelőtt legnagyobb ajándékodért, Fiadért, Jézus Krisztusért, aki a világ szabadítója, gyógyítója és megmentője.

Szentlélek, segíts, hogy megérezhessük erődöt az életünkben, és megismerhessük örök szeretetedet Jézus Krisztus által.

Gyülekezet: Ámen.

5. Úrvacsora

(Amennyiben nem lehetséges az úrvacsoravétel, úgy Miatyánkkal és áldással be lehet fejezni a liturgiát.)

Ének (opcionális)

(Az énekek jegyzéke a 486. oldalon érhető el.)

Szerzési igék

Lelkész: A mi Urunk, Jézus Krisztus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, megtörte, tanítványainak adta, és ezt mondta: Vegyétek, egyétek, + ez az én testem, amely tiértetek adatik. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!

Hasonlóképpen, miután vacsorált, kezébe vette a kelyhet is, hálát adott, nekik adta, és ezt mondta: Igyatok ebből mindnyájan, ez a kehely + az új szövetség az én véremben, amely tiértetek és sokakért kiontatik bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre!

Ezért valamennyiszer eszünk e kenyérből, és iszunk e kehelyből, az Úr halálát hirdetjük, amíg el nem jön. Mert méltó a megöletett Bárány, hogy övé legyen az áldás és a tisztesség, a dicsőség és a hatalom mindörökkön-örökké.

Pax

Lelkész: Az Úr békessége legyen mindenkor veletek.

[Gyülekezet: És a te lelkeddel.]

Lelkész: Köszöntsük egymást a béke jelével.

[Gyülekezet: Legyen békesség köztünk mindenkor.]

(A jelenlévők lehetőség szerint kezet fognak, és közben mondják: „Békesség!”)

Miatyánk

Lelkész és gyülekezet: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól, mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.

Communio

Lelkész: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

(Úrvacsoravétel a lehetőségek szerint.)

Postcommunio

Lelkész: Bőkezű Isten! Te elküldted Fiadat, hogy az élet kenyere és az áldás pohara legyen számunkra. Hálát adunk neked, és imádunk téged a bennünket gyógyító oltáriszentségért. Erősíts meg minket mennyei kenyered erejével, hogy mindannyian meggyógyuljunk, és megteljünk hittel és reménnyel a te Fiadban, Jézus Krisztusban.

Gyülekezet: Ámen.

6. ÁLDÁS

A vizsgálat Istene áldjon meg minket minden utunkon, és adjon reményt életünk minden napján.

Az Úr gyógyítson meg, és adjon neked/nektek üdvösséget, töltsé meg szívedet/szíveteket békével, és vezessen el az örök életre.

Áldjon meg téged/titeket a Mindenható Isten, az Atya, + a Fiú és a Szentlélek!

Gyülekezet: Ámen.

Ének (opcionális)

(Az énekek jegyzéke a 486. oldalon érhető el.)

Mindennap

REGGELI LITURGIA

Lelkész: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Ének

(Az énekek jegyzéke a 486. oldalon érhető el.)

Zsoltár

Lelkész: Figyelj beszédemre, Uram, vedd észre sóhajtozásomat!

Figyelj, Istenem, királyom, mert hozzád imádkozom! Hallgasd meg szavam reggel, Uram, reggel eléd készülök, és várlak. Bemehetek

házadba, mert te nagyon szeretsz engem, és szent templomodban leborulok, mert tisztellek téged. Vezess, Uram, igazságodban! Mind örülnek majd, akik hozzád menekülnek. Örökké ujjonganak, mert oltalmazod őket. Örvendeznek általad, akik szeretik nevedet. Mert te, Uram, megáldod az igazat, körülveszed kegyelmeddel, mint pajzssal.

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Figyelj beszédemre, Uram, vedd észre sóhajtozásomat!

(Zsolt 5,2–4.8–9.12a.13)

Imádság

Reggeli ima (494. oldal)

majd:

Uram, ma azért adok neked hálát, hogy...

Uram, ma azt kérem tőled, hogy...

majd:

Szabad imádság

Miatyánk

Áldás

Lelkés: Isten békessége, amely minden értelmet meghalad, őrizze meg szívemet és gondolataimat az Úr Jézus Krisztusban! Ámen.

NAPKÖZI LITURGIA

Lelkés: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében! Ámen.

Ének

(Az énekek jegyzéke a 486. oldalon érhető el.)

Apostoli hitvallás

Zsoltár

Uram, te megvizsgálsz és ismeresz engem.

Tudod, ha leülök vagy ha felállok, messziről is észreveszed szándékomat. Szemmel tartod járásomat és pihenésemet, gondod van minden

utamra. Még nyelvemen sincs a szó, te már pontosan tudod, Uram. Minden oldalról körülfogtál, kezedet rajtam tartod. Csodálatos nekem ez a tudás, igen magas, nem tudom felfogni. Magasztallak téged, mert félelmetes vagy és csodálatos; csodálatosak alkotásaid, és lelkem jól tudja ezt. Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálód-tam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Uram, te megvizsgálasz és ismeresz engem.

(Zsolt 139,16.14–16)

Imádság
(486. oldal)

majd:

Szabad imádság

Miatyánk

Áldás

Lelkés: Az Úr Jézus kegyelme legyen velem továbbra is! Ámen.

ESTI LITURGIA

Lelkés: Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében! Ámen.

Zsoltár

Hallgass meg, ha hozzád kiáltok, igazságos Istenem!

Szorult helyzetemből adj nekem kiutat, könyörülj rajtam, hallgasd meg imámat! Tudjátok meg, hogy az Úr csodákat tesz hívével! Meghallgat az Úr, ha hozzá kiáltok. Bár jó napokat látnánk, és ránk ragyog-na orcád világossága, Urunk! Békében fekszem le, és el is alszom, mert csak te adod meg, Uram, hogy biztonságban élhessek!

Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen volt kezdetben, úgy most és mindenkor és mindörökkön-örökké. Ámen.

Hallgass meg, ha hozzád kiáltok, igazságos Istenem!

(Zsolt 4,2.4.7.9)

Imádság

Esti ima (495. oldal)

majd:

Uram, ma azért adok neked hálát, hogy...

Uram, ma azt kérem tőled, hogy...

majd:

Szabad imádság

Miatyánk

Áldás

Lelkész: Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen velem a mai éjszakán is! Ámen.

486

ÉNEKEK

A reménység énekei

Taizé-énekek

Ne félj, ne aggódj

Várj és ne félj

Jézus életem, erőm, békém

Zarándokének 88: Atyám, két kezedben

Gyülekezeti Liturgikus Könyv 704, 721

Evangélikus Énekeskönyv

Reggeli énekek: 101, 106

76, 459

Esti énekek: 120, 121

Úrvacsorához

Evangélikus Énekeskönyv 303,1–2.4–5; 308,1–2.6; 309,1.3

Zarándokének 125: Kenyered és borod

IMÁDSÁGOK

Az Úrtól tanult imádság (Miatyánk)

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,

és ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól, mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.

Apostoli hitvallás (Hiszekegy)

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.

És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt; megfeszítették, meghalt és eltemették. Alászállt a poklokra, harmadnapon feltámadt a halottak közül, fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atya Isten jobbján, onnan jön el ítélni élőket és holtakat.

Hiszek Szentlélekben. Hiszem az egyetemes anyaszentegyházat, a szentek közösségét, a bűnök bocsánatát, a test feltámadását és az örök életet. Ámen.

A Jézus-ima

Jézus Krisztus, Isten Fia, könyörülj rajtam, bűnösön!

Már a kereszténység első századaiban a hívő emberek nagy haszonnal imádkoztak repetitív, azaz ismétlődő imádságokat. Bibliai igéket, rövid fohászokat ismételtettek, amelyek így betöltötték gondolataikat, lelküket, és az Istenhez kötötték őket akkor is, amikor a saját szavak már elégtelennek tűntek, vagy egészen elfogytak... A Jézus-ima egy 7. század óta használt imádság, amelynek újabb és újabb, folyamatos ismételtetése a szív szüntelen imádságát hivatott kimunkálni. Bibliai alapja a farizeus és vámszedő történetéből (Lk 18,9–14) a vámszedő imádsága: „*Istenem, légy irgalmas nekem, bűnösnek!*”, és a vak Bartimeus kiáltása Jézushoz: „*Dávid Fia, Jézus, könyörülj rajtam!*” (Mk 10,46–52) Ezek nyomán a Jézus-ima így szól: „Jézus Krisztus, Isten Fia, könyörülj rajtam, bűnösön!”

A régi atyák szerint aki elég sokszor elmondja ezt az imádságot, az már nemcsak akkor imádkozza, amikor hangosan vagy magában mondogatja, hanem az imádság a szívébe költözik, és szüntelenül szól minden szívdobbanással és minden lélegzettel.

Betegségben

Hozzád fordulok betegségemben, vigasztalás Istene! Nálad keresek erőt, bizalmat, megnyugvást és reménységet; nálad, aki hatalmat

bölcsességgel és bölcsességedet jósággal kötöd össze. Uram, érzem gyengeségemet és erőtlenségemet, érzem, hogy egy szavadba kerül, és mindenem odavan. Hányszor feledkeztem meg erről, amíg egészséges voltam! Milyen ritkán jutott eszembe, hogy te adtad testembe az erőt, és te adtál békességet! Sokszor hálátlansággal és feledékenységgel fizettem atyai szeretetedért. Sokszor nem vigyáztam egészségemre. Sokszor elmentem más szenvedő mellett hidegen, szeretetlenül. Bocsásd meg hálátlanságom és vigyázatlanságom! Jöjj hozzám, telepedj mellém, amikor most erőtlen és gyenge vagyok! Add, hogy felgyógyulva újra dicsőíthessem a te szent nevedet! Áldj meg engem szabadításoddal! Ámen.²

Úr Jézus! Arról ír a te igéd, hogy sokakat meggyógyítottál. De előbb mindig bűneik bocsánatát hirdetted nekik. Lehetetlen nem észrevenni a következetességedet. És lehetetlen ebből le nem vonnom azt a tanulságot, amelyet minden bizonnal az akkor jelen volt embereknek szántál, és azóta is minden bibliaolvasó hívednek. Te részvételt voltál a testi betegségben szenvedők, a megnyomorítottak irányában, de mindenekelőtt a bűnből való szabadítónak jöttél.

Miért ez a sorrend? Mert te tudtad: az ember beteg is élhet Isten gyermekeként. Sokszor éppen a betegek találnak legközelebb Istenhez. De a bűn messzebb ejti az embert Istentől, mint napkelet a napnyugattól.

Kérlek téged, gyógyítsd meg lelkemnek baját, szabadíts meg a bűntől, és gyógyítsd meg testemnek baját is, hogy egészségben, megváltott gyermekedként dicsérhesselek téged!

Ámen.³

Drága mennyei Atyám! Beteg vagyok! Nem tudhatom, hogy mennyi időm van még. Itt az ideje, hogy szembenézzek elkövetett bűneimmel, és megvalljam neked: bűnös vagyok! Parancsolataidat megszegtem, sok rosszat elkövettem. Bánatot okoztam neked, Atyám, és embertársaimnak. Nincs rá szó, hogy mennyire bánom! Te látod szívemet, látod könnyemet, látod, hogy mindent elkövetnék, hogy megbocsáss nekem!

² SÁNTHA Károly imádsága nyomán (1912, 343. kk.).

³ ORDASS Lajos imádsága nyomán (2008, 302. o.).

Te vagy a szeretet, te vagy a jóság! Könyörgök, Uram – bár méltatlan vagyok –, bocsásd meg bűneimet, és szeress engem!

Kérlek, fogd a kezem! Adj türelmet a betegség elviselésére. Felesleges panaszkodással ne terheljem szereteteimet, orvosaimat. Betegtársaimnak legyek segítségére, imádsággal segítsem gyógyulásukat.

Kérlek, adj erős hitet, hogy ne az aggodalom és a félelem uralja életemet.

Áldd meg a családomat is! Áldd meg az orvosaimat! Kérlek, ha van még dolgom itt a földön, gyógyíts meg engem – de legyen meg a te akaratod! Ámen. (BGyI)

Imákat meghallgató Isten! Trónod a végtelen hatalom, tőled ered az áldás! Lelked az örök szeretet, amely könyörülő szemekkel őrködik felettünk. Hozzád fordulok segítségért nyomorúságomban, nem maradj távol tőlem, ne késsél!

A rám szakadt betegségben nem találok nyugalmat. Az eróm fogytán, reményem lankad. Kérlek, helyzetemben ne hagyj el, hanem könyörülj rajtam, mert erőtlén vagyok. Gyógyíts meg engem, jöjj el hozzám, ments meg a te nagy irgalmadért. Bevallom, hogy nem mindig tudom rád bízni magam. Sokszor felejtettelek el, vagy nem bírtam eléd lépni helyzetemben. De te irgalmas vagy, és nem zavarod el kereső gyermekedet, sőt kegyelmet és minden jót ígérsz azoknak, akik a megtérés útján keresnek téged. Erre az útra akarok lépni én is!

Adj nekem jó egészséget, hogy felépülve megújult erővel térhessek vissza a mindennapokba, és dolgozhassam magam és mások boldogulásán a te dicsőségedre.

Mindazonáltal legyen meg a te akaratod! Adj erőt elhordoznom, bármit is készítettél el a számomra! Hadd bízzak benned, Uram! Ámen.⁴

Betegekért és egészségügyi dolgozóként Mindenható Urunk! Imádkozunk mindazokért, akik kórházakban, szociális intézményekben, szeretetotthonokban töltik mindennapjaikat, betegségben, időskori elhagyatottság vagy akár hontalanság következtében. Add, Urunk, hogy a fájdalomtól, magánytól, a család hiányának érzésétől szenvedők tőled kapjanak vigaszt, megnyugvást. Hozzád

⁴ GYURÁTZ Ferenc imádsága nyomán (1925, 221. kk.).

tudjanak fordulni imájukkal. Adj erőt nekik, hogy elviseljék mindazt, amitől szenvednek, és el tudják fogadni sorsukat. Légy az ő vigaszuk, támaszuk, erősítsd őket, bár családjuktól távol, általad mégis közel. Segítsd az ápolók erő feletti munkáját, add, hogy pár jó szóval, kedvességgel ők is erőt tudjanak adni idős ápolottnak, betegeknek, magánytól szenvedőknek.

Add, hogy feléd tudjanak fordulni, hozzád tudjanak imádkozni, segítsd őket, a megfáradtakat, betegeket, az elhagyottakat. Ámen. (KHG)

Drága Istenem! Te elhívtál és rendeltél orvosokat, ápolókat, gondozókat és más egészségügyi dolgozókat arra, hogy embertársaikért végezzék mindennapi munkájukat. Ebben a hivatásban könnyű elfáradni és megfáradni. Kérlek, segíts nekik abban, hogy meglássák a betegség mögött a beteget is, meglássanak engem/szerettemet! Adj nekik türelmet, kedvet, akaratot, energiát és időt arra, hogy betölthessék hivatásukat, én pedig – meggyógyulva – dicsőíthesselek téged. Ámen. (KV)

Úr Jézus! Te elhordoztál minden betegséget a kereszten. Az enyémet is. Te alkottad meg csodálatosan az embert, és indítottad arra, hogy segíteni akarjon és tudjon másokon. Kérlek, vezesd az orvosok, ápolók kezét, hogy segíthessenek rajtam! De mindenekelőtt te legyél velem, mert akkor mindenem átjutok! Ámen. (KV)

Beteg keresztény testvéremért

Istenem! Te, aki a világmindenség Ura vagy, köszönöm, hogy egyszülött Fiadat küldted mindannyiunk bűnéért; te, aki velünk vagy életünk minden pillanatában, legyen az jó vagy rossz. Köszönöm, hogy mindenem átsegítesz. Most hozzád fordulok könyörgéssel, amikor idős, beteg hitbéli testvérem betegágya mellett imádkozom. Gyengeség és fájdalom kínozza őt. Kérlek, adj neki erőt, segíts leküzdeni a fájdalmait. Add, hogy ne kelljen élete hátralévő részét szenvedéssel, ágyhoz kötve leélnie. Hallgasd meg őt könyörgésében, erősítsd, és légy támasza. Add, hogy újra erőre kapjon, add, hogy magához tudjon venni táplálékot, megerősödjön. Kérlek, Istenem, maradj vele e nehéz, küzdelmes időben, légy te az ő reménysége és örök társa. Ámen. (KHG)

Nem tudok templomba menni (vasárnapi ima)

Drága Istenem! Ahogyan a szarvas kívánkozik a folyóvízhez, úgy kívánkozik az én lelkem hozzád, Istenem! Tenálad van az élet forrása, s a te világosságod által látunk világosságot. Az evangélium által táplálsz minket, és igéd fényénél vezeted népedet. Milyen jó azoknak, akik elmehetnek házadba mindezt közösségben megtapasztalni!

Én ezt most nem tudom megtenni, mert a betegség ledöntött a lábamról. De tudom, hogy te itt is itt vagy velem, és mindenütt meg tudod mutatni szabadításodat. Hadd legyen ez a szoba a te templomod, hadd legyen szívem a te oltárod! Érzem, hogy itt vagy velem. Jézus is biztat: „...amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál Atyádhhoz, aki rejtve van; a te Atyád pedig, aki látja, amit titokban teszel, megjutalmaz majd téged.” (Mt 6,6)

Kérlek, Atyám, adj békességet, hogy megnyugodjak akaratomban. Áldj meg engem türelemmel. Te tudod, hogy mi az, ami javamra van, tudod, hogy mi munkálja üdvösségemet. Rád bízom magamat a betegségben is; akárki elhagyhat, csak te ne hagyd el engem! Akivel te ott vagy, annak mindene van! Ámen.⁵

Beteg a gyermekem

Istenem! Nagyon nehéz most eléd lépni. Nagyon aggódom, mert a gyermekem beteg. Uram, lásd meg a bánatomat! Szívemből reménykedem, kérlek: gyógyítsd meg őt! Add nekem vissza az életét! Szüntesd meg fájdalmait! Adj nekem is erőt, hogy el ne csüggedjek, ne zúgolódjak, hanem kitartóan bízzak benned! Adj nekem gyermeki bizalmat, ami minden helyzetben hozzád köt! Add, hogy meggyógyulva gyermekem is a te utadon járjon! Hadd legyünk mindannyian, együtt a te gyermekeid! Ámen.⁶

Beteg szülőért, nagyszülőért

Drága menyeyi Atyám!

Ma idős, beteg, elesett szüleimért/nagyszüleimért fordulok hozzád imádságban. Te, aki teremtettél minket, és utunkon szeretetteddel kísérsz, csak te adhatsz békét és megnyugvást nekünk.

⁵ SÁNTHA Károly imádsága nyomán (1912, 349. kk.).

⁶ SÁNTHA Károly imádsága nyomán (1912, 354. k.).

Kérlek, Atyám, ne engedd elfelejtenem, hogy valaha ők is erejük teljében lévő fiatalok voltak, akik felneveltek, ki-ki a magától telhető módon.

Add, hogy hálás szívvel tudjak rájuk nézni és vigaszt nyújtani nekik, hiszen most nekik van szükségük a mi segítségünkre.

Kérlek téged szent Fiad, Jézus Krisztus nevében, adj lelki és testi békét nekik.

Segíts, hogy a te szemedben keresztül láthassam őket, adj nekem szerető szívet, hogy méltó vigasztalójuk és ápolójuk lehessenek.

Látogasd meg őket végtelen szereteted ölelésével és vigasztalásoddal. Nyújtsd feléjük könyörületes kezedet. Ámen. (IZJ)

A gyógyulás útján

Drága mennyei Atyám! Meghallgattad kérésemet, és a gyógyulás útjára vittél. Megmentetted lelkemet és megmentetted életemet. A te megbocsátó szereteted határtalan. Nincsen szó, amely hálámat kifejezné! Uram, tegyél szolgálóddá, és egész életemben hirdetem végtelen jószágodat! Hitet teszek arról, hogy az én Uram él, és velem van. Bűnös emberként álltam eléd, te mégis lehajoltál hozzám, megszántál engem. Maradj velem, fogd a kezem, mutasd továbbra is a követendő utat!

Áldd meg családomat, akik szeretetükkel segítettek gyógyulásomban. Áldd meg orvosaim munkáját!

Adj derűs lelket, szeretetet és erős hitet, hogy ellenálljak a bűnnek, és tetszésed szerint éljek. Ámen. (BGyI)

Az örök élet felé

Uram! Tudom: itt a földön, e testben életem mulandó, mint előttem minden emberé volt és utánam minden emberé lesz. A hitemben – rád építő bizalmamban – adsz nekem örök életet, magad mellett, ahogyan azt minden benned hívő embernek is megadod.

Meg tudod adni, mert te vagy az Élet! Ámen.⁷

Mennyei Atyám! A mélységből kiáltok hozzád, jöjj segítségemre, ne késsél! Rám nehezedett az utolsó küzdelem, érzem, hogy egyre kevesebb

⁷ ORDASS Lajos imádsága nyomán (2008, 286. o.).

szál köt már ehhez a világhoz. Már nincsen hátra sok, és elérem a béke országát.

Megváltó Jézusom, te voltál életemben az egyetlen reményem. Kérlek, maradj velem a végső órám is, hogy rád támaszkodva kimondhassam: te elvégeztél értem mindent! Bocsásd meg bűneimet, engedj békés elmúlást.

Én Istenem, jó Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet. Fogadj be az örök életbe szent Fiadért, az Úr Jézus Krisztusért! Ámen.⁸

Uram! Te Úr vagy a halál fölött. Ezt hittel vallom. Reménységgel tekintek halálom napja felé is, mert haló porom fölött engem is néven szólítasz majd. De hitem engedelmességével ne hagyj a végső időkhöz várnom. Már itt, földi életemben tedd hitem ismertetőjelévé az engedelmisséget! Te igédde ugyan naponként magadhoz hívogatsz, de én nem mindig engedek szavadnak. Kérlek, segíts, hogy engedelmes hozzád térésem hirdesse ma örök életre formáló hatalmat. Ámen.⁹

Halálos ágy mellett

Élet és halál Ura, mindenható Isten! A te benned való hit lelkünknek legfőbb támasza, akkor is, ha a halál hatalma esendőségünkre emlékeztet és letaglóz. Nálad keresünk erőt és vigasztalást. Fohászkodunk most egy fiatal szenvedő, [N. N.] betegágyánál. Engedd meg, hogy megnyugvást találhassunk akaratomban. Te tudod, hogy milyen helyzetben van, tudod, hogy emberileg már nem tehetünk semmit. Te szólítod el őt ebből a világból, hiába marasztalnánk. Nem értjük, miért, de azt tudjuk, hogy te vagy az Úr: legyen meg az akaratom. Te adj most már neki a végső harc után örök nyugalmat! Vedd magadhoz őt égi otthonodba!

Adj erőt nekünk elhordozni a búcsúzás fájalmát, és vigasztalj meg minket, hogy megnyugvással helyezhessük őt a te kezedbe szent Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.¹⁰

Kegyelmes Istenünk! Hozzád szólunk betegágy mellett, amelyen [N. N.] vívja utolsó harcát. Te hordoztad őt gondviselő szereteteddel hosszú

⁸ GYURÁTZ Ferenc imádsága nyomán (1925, 239. o.).

⁹ ORDASS Lajos imádsága nyomán (2008, 284. o.).

¹⁰ GYURÁTZ Ferenc imádsága nyomán (1925, 237. o.).

életében, amely mégsem lehet elég hosszú. Földi kötelékeinek végső szálai mozognak most. Te könnyörülj meg rajta! Szabj határt küzdemeinek, és add neki az örök békességet! Engedj neki csendes pihenést az örök üdvösségben. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.¹¹

Reggeli imák

Világosság hatalmas Istene, jó Atyám, új napra ébresztettél engem. Legyél érte áldott, én jó Istenem! Mennyien szeretnék volna megérni ezt a napot, de már nem adatott meg nekik... Engem megtartottál, pedig én sem vagyok jobb másoknál. Csak a te kegyelmed és irgalmad munkája ez. Uram, ezután se vond meg tőlem kegyelmedet, éreztesd velem ezután is irgalmasságodat! Vedd jóságos oltalmadba szerettemet is, akik talán most értem imádkoznak. A betegség elszakított tőlük, de ugyanaz a napsugár újult meg ma fölöttük is, amelyet rám felvirrasztottál. Így újuljon meg gondviselő szereteted irántunk!

Tedd ezt a napot nekem és mindazoknak, akik szeretnek téged, a békesség és az áldás szent napjává! A megújult nappal együtt újuljon meg a te jóságod és gyógyító szereteted is! Ámen.¹²

Életnek Istene, mennyei Atyám, örök hála és dicsőség a te szent nevednek, hogy felébredhettem ma is. Hogy mit hoz a mai nap, én nem tudhatom, egyedül csak te. A te kezébe ajánlom magamat, legyen úgy, ahogyan te akarod. Ha ma meglátogatsz keserűséggel és szenvedéssel, akkor arra kérlek, adj erőt elviselésükre. Ha úgy határozol, hogy a mai nap az utolsó, akkor te kísérd át az örök életbe. De én remélek, Uram! A felkelő naphól a te megtartó jóságod sugárzik rám. Remélem, hogy ma is megtartasz engem. Uram, válaszolj reményemre, és tarts meg engem a mai napon is! Szent Fiad, az Úr Jézus Krisztus nevében kérlek, hogy hallgass meg engem. Ámen.¹³

Jóságos Istenem! Mielőtt bármi is történne a mai napon, először hozzád fordulok, hogy magamat e mai napon is terád bízzam. Visszagondolok végtelen jóságodra, amivel számtalanszor megáldottál.

¹¹ GYURÁTZ Ferenc imádsága nyomán (1925, 238. o.).

¹² RAFFAI Sándor imádsága nyomán (1915, 12–13. o.).

¹³ RAFFAI Sándor imádsága nyomán (1915, 14. o.).

Szent nevedben kezdem ezt a napot is. Te mindent tudsz, és nem titkolom előtted, hogy sok napon kudarcot vallottam előtted. Alázattal kérlek, legyél hozzám ma irgalmas. Add, hogy a bűnbánat a jobbulás útjára vezessen, és ahogyan a hajnal eloszlatja az éj árnyait, úgy törje meg szívem keménységét végtelen irgalmad. Bármi is történjen, kísérv engem a mai napon! Ámen.¹⁴

Esti imák

Mindenható Istenünk! Leszállt immár az est, eltűnt a nap fénye. De te velem maradtál, édes Istenem! Minden csillag a te atyai szemed egy-egy parányi sugara, gondviselésed egy-egy bizonyosága. Ha fölnezek az égre, lelkem a ránk boruló sötétségen át is látja felém nyújtott atyai kezéd. Ez a kéz vezetett mindeddig. Ez a kéz szabta meg utamat, áldotta meg életemet, oszlatta el bánatomat. Én édes Istenem, terjeszd ki fölém ezen éjszakán is a te gondviselő kezedet! És kérlek, virassz fel engem új napra, hogy holnap reggel is áldhassam a te megtartó jóságodat. Jézus nevében kérlek. Ámen.¹⁵

495

Hatalmas Isten! Egy újabb nap végén ismét eléd lépek. A nehézségek közepette megvallom, hogy ha nem lettél volna velem, még sokkal rosszabb lett volna. Mert te oltalmazol engem a gonosztól. Hála neked örök jóságodért, hogy engedted a mai nap végét is megérem. Mindenható Istenem, ne hagyj el engem soha! Az éjszaka leboruló csendjében is legyél megtartó Istenem! Tartsd rajtam vigyázó szemedet! Viselj gondot szeretteimre, akik talán pont most rám gondolnak. Karold fel őket is végtelen irgalmaddal! Adj jó álmot és pihentető éjszakát! Ámen.¹⁶

Végtelen hatalmú Istenem, Atyám Jézus Krisztusban! Leszállt egy újabb este, hozzád fordulok imádságban. Reggel hozzád fordultam, most hadd fejezzem be veled a napot. Csak te tudod megtartani a világoosságot bennem. Az egymást követő napok, az elszaladó vagy éppen ólomlábú órák mind-mind rád emlékeztetnek, hogy te tartod szemmel

¹⁴ GYURÁTZ Ferenc imádsága nyomán (1925, 89. kk.).

¹⁵ RAFFAI Sándor imádsága nyomán (1915, 16. k.).

¹⁶ RAFFAI Sándor imádsága nyomán (1915, 17. k.).

minden lépésemet. Láttad minden erőtlenségemet, kétségbeesésemet, hitetlenségemet. De láttad minden erőfeszítésemet, kitartásomat és bátorságomat is! Fogadd szeretettel, ha ma este mégis magam is hozzád viszem. Legyek előtted mindenestül! Legyek a karodban. Uram, hozz gyógyulást az életembe, ha jónak látod! De mindenekelőtt adj erőt, hogy megmaradhassak nálad, és akaratod elhordozhassam.

Pihenést kérek, Uram, a mai éjszakára. Áldj meg ezzel, Uram! Ámen.

HIVATKOZOTT MŰVEK

GYURÁTZ Ferenc: *Lelki vezér. Imakönyv.* 10. kiad. Főiskolai Könyvnyomda, Pápa, 1925.

ORDASS Lajos: *Útravaló.* Harmat-OLBK, Budapest, 2008.

RAFFAI Sándor: *Az én imakönyvem. Háborúságot szenvedők vigasztalására.* Kókai Lajos könyvkereskedése, Budapest, 1915.

SÁNTHA Károly: *Buzgóság könyve.* 2. kiad. Luther-Társaság, Budapest, 1912.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Gyülekezeti és Missziói Osztálya
Budapest, 2020

www.gyulmisz.hu

Felelős kiadó: Németh Zoltán

Olvasószerkesztő: Miklósné Székács Judit

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Klára

A borító Christian Chavarria Ayala Lundi kereszt (2016) alkotásának felhasználásával készült.

A 2016. október 31-én Lundban (Svédország) megrendezett evangélikus-katolikus közös ökumenikus reformációi ünnepségre El Salvadorban készített kereszt. A keresztet 2018-ban a Genfben (Svájc) lévő Ökumenikus Centrum kápolnájában helyezték el.

Fotó: Lutheránus Világszövetség

Főszerkesztő: Németh Zoltán

Szerkesztette: Galambos Ádám

A kötetet Ecsedi Klára tervezte

© Gyülekezeti és Missziói Osztály, 2020

Szöveg © Szerzők, 2020

A természet megóvása érdekében a kiadvány újrahasznosított papíron jelenik meg.

A kiadványhoz tartozó képek és háttéranyagok innen tölthetők le:
<https://bit.ly/3gCptXp>

ISBN 978-615-00-8720-7

GYÜLEKEZETI ÉS MISSZIÓI OSZTÁLY

1085 Budapest, Üllői út 24.

gyulmisz@lutheran.hu

<http://gyulmisz.lutheran.hu>

Luther Márton az úrvacsoráról:

„Jézus Krisztus Urunk valóságos teste és vére kenyérben és borban, amelyet Krisztus maga azért rendelt, hogy azt mi, keresztyének, együk és igyuk.”

(Kis káté)

„Joggal nevezik ezt a szentséget a lélek eledelének, mert élteti és erősíti az új embert.”

(Nagy káté)

„Ennek a szentségnek a gyümölcse a közösség és a szeretet, amely erőt ad a halál és minden gonosz ellen.”

(Sermo Krisztus valóságos szent testének szentségéről)

„Ez a szentség tehát olyan gázló, híd, ajtó, hajó és hordágy, amelyen és amelyen keresztül ebből a világból az örök életbe megyünk át.”

(Sermo Krisztus valóságos szent testének szentségéről)

ISBN 978-615-00-8720-7

9 786150 087207